تارىم

6

Altun0q

1990

ئۇيغۇر كىتاب تورىكتى
www.uyghurkitap.com

باش مۇھەررىر : مەھەممەت شاۋۇدۇن
مەسلىھەتچىلەر: ياسىن خۇدا بەردى ، ئابلىز نازىرى، ئەلقەم ئەختەم .

تەھرىر ھەيئەتلەر (ئېلىپبە تەرتىپى بويىچە):
ئابدۇشۇكۇر مۇھەممەتئىمىن ، ئارسلان ، ئابدۇروسۇل ئۆمەر ، ئابلىكىم باقى ، تۇرغان شاۋدۇن ، تۇرسۇنئاي ھۇسەيىن ، قەييۇم تۇردى ، مەھەممەت شاۋۇدۇن ، مەھەممەت زۇنۇن ، مەھمۇد زەيدى ، ئىمىن تۇرسۇن ، ئىمىن ئەخمىدى ، زوردۇن سابىر .

تارىم

(ئايلىق ئەدەبىي ژۇرنال)

6

AltunOq

1990

40 - يىل نەشرى

نەسرىي ئەسەرلەر

مەھەممەتجان راشىدىن.............. «شوم ئىغىز» (ھېكايە)....................... 12
ئەبەيدۇللا ئىبراھىم.............. ئىككى ھېكايە................................ 31
راخمانجان روسۇل.............. ھاكىمنىڭ كېسىلى (ھېكايە)..................... 42
پەرھات تۇرسۇن.............. مۇزلىغان دېرىزە (پوۋېست)...................... 59
ئايگۈل مۆيىدىن .... ۋاپا (ھېكايە).................................. 72
ئۆركەش ئىبراھىم.............. خىيال ۋە تەبەسسۇم (ھېكايە).................... 83
قادىر ئارسلان.............. تۇرمۇش قاينىمىدا (ھېكايە)..................... 103
غەيرەت ئاسىم.............. پەرىدەم (ھېكايە).............................. 123
مۇھەممەت ئىمىن .... ئىككى ھېكايە................................ 150

شېئىرلار

تۆمۈر داۋامەت.............. چىن قېرىنداش بىز............................ 4
مەھەممەت خېۋىر.............. ئەبجەش چۇقانلار............................ 4
ئابدۇكېرىم ئوسمان.............. دىلدا ئاققان تىلسىم تۇيغۇلار.................. 7
قۇربان ئىمىن.............. جانىجان ئانا.................................. 48
ئابدۇسەمەت خېلىل.............. ئىككى شېئىر................................ 49
ئايبېك ئۆمەر.............. مەن شۇنداق شائىر............................ 50
ئابلەت ئابدۇللا.............. رەڭدار زەررىلەر............................ 53
ئابلاجان ھېيت.............. كۆڭلۈمدىكى سۈرەتلەر.......................... 54
روزى نىياز.............. ئۈچ شېئىر.................................... 56
ئابلىكىم تۇردى.............. بىر كۈپلېتلىق شېئىرلار........................ 57

باللار ئەدەبىياتى

تۇرسۇنئاي ھەسەن.............. ئۈچ ھېكايە.................................. 89
قۇربان تۇختى.............. ئىككى كوچا (ھېكايە)............................ 95

ماخمۇت مۇھەممەت........... يۇمرانلارغا يۇمران مىسرالار (شېئىر)............ 98
تۇرسۇن قۇربان................ چۇچۇك مىسرالار.............................. 99
ھەسەن تىلىۋالدى.............. غۇنچىلار ساداسى (شېئىر)..................... 101

مۇھاكىمە ۋە تەقرىز

نەبىجان ماخمۇت................ «سىرلىق سەبدە» نى ئاسرايلى..................... 136

كىتابخانلاردىن خەت

قايتا پەيدا بولغان «خامىلىيون»............................ 139

مەشھۇر يازغۇچىلارنىڭ ئىش ئىزلىرىدىن

«مەن ئۆزۈمنى بەختلىك ھېسابلىغانسىرى...».......... 141

چەت ئەل ئەدەبىياتىدىن

كامىلوخوس سېلا.............. تاتلىق ئاپلىسىن قىشنىڭ مېۋىسى................ 144

* * *

بۇ ساندىكى رەسىم ۋە ھۆسن خەتلەرنى مەھەممەت ئايۇپ، ئابدۇسالام ئابدۇراخمان ئىشلىگەن.

تۆمۈر داۋامەت

چىن قېرىنداش بىز

بىرىمىز ئاكا،
بىرىمىز ئۇكا،
بىرىمىز ئاچا ھەم بىرىمىز سىڭىل،
بىز شۇنداق قېرىنداش،
ئىتتىپاق ـ ئىجىل.
ئانىمىز جۇڭگودۇر جانجان ۋەتەن،
بىز ئۈچۈن بۆشۈكتۇر تەڭرىتاغ، تەيشەن.
تارىمنىڭ،
خۇاڭخېنىڭ دولقۇنلىرىدىن
بىز ھالال، پاك ئانا سۈتىنى ئەمگەن.
جۇڭغارنىڭ ئويمىنى،
خۇەيخەي تۈزلىكى،
بىز ئۆسكەن يۇرت چەكسىز ئېكىنزار، گۈلـ
شەن.
ئەجدادلار ياشىغان
بولۇشۇپ ھەمدەم،
ئوخشىماس كىيىملەر،
تاماقلار ھەتتا،
ئوخشىماس بىزدىكى ئۆرپ ـ ئادەت ھەم،
ئوخشىماس تىلىمىز سۆزلىشىدىغان،
ۋە لېكىن بىردەكتۇر بىزدىكى نىشان.
بار ئورتاق غايىمىز،
بار ئورتاق ئارمان،
گۈللىسۇن بۇ ئانا ۋەتەن دەممۇ دەم.
ھەر مىللەت تەك روناق تاپسۇن ئۇلغىيىپ،
كۈچەيسۇن ئىلمىز، تاڭ قالسۇن جاھان،
ئۇيۇشۇپ گىگانت گاڭ ئادەمدەك مەھكەم.
ئۆزگىرىپ قالسىمۇ ھاۋا جۇت بولۇپ،
ئارىغا قىل سىغماس،
بىز ئىناق ھەردەم،
قوغدايمىز تەڭرىتاغ كەبى تىك تۇرۇپ،
ۋەتەننىڭ دەرياسى، تاغلىرىنى تەك.

1990 ـ يىل، ئاپرېل.

مۇھەممەت خېۋىر

ئەبجەش چۇقانلار

ئىشەنچ

رەستە قىزلاردەك چىللىدى شەپەق،
پاھ، ھەسەن ـ ھۈسەنمۇ سالدى پاياندار.
قارارگاھ ـ ئۇپۇقمۇ شۇنچىلىك روشەن،
مۇكەممەل يۈز ئاچتى جىلۋىلىك ئوبراز.
تەبەسسۇم كۆتۈردى پەلەككە يەڭگىل،
گۈل بىلەن ياساندى شۇ ھامان ئەتراپ.
تۇمانلار مۆكۈشتى جىلغىلارغا جىم،
كۈن نۇرى كۆزلەردىن بارىدۇ تاراپ.

ئۆتكۈنچى بوياقلار سولاشتى، ئۆڭدى،
تويۇندى داللار ئېلىپ ئىسسىق رەڭ.
بۇلبۇللار تىلىدا يېشىل ناۋالار،
رومالنى قايرىدى ئىمكانىيەت كەڭ.

ئالدىمىز تاش ئىدى، ئارتقا قالدى قۇم،
قەدەملەر لەرزىدىن جىلغىدا نالە.
ياپراقلار شەبنەمنى تۆكتى ئېتەكلەپ،
زەمزەمگە ئۇلاشتى مىڭلاپ پىيالە.

جىلغىلار تاغ بولدى، چوققىلار جىلغا،
ئالۋۇنلار يوقالماس ئىمتىياز تاپتى.
تەنتەنە كۆزىگە ياماشتى ئۇيقۇ،
پەللىنى بىزگە كۆپ ئىمتىياز چاتتى.

چۈشلەر

چۆكۈپتۇ نىگارىم تىرەن ئۇيقۇغا،
ياق، يۇلتۇز ئۈستىگە قاپتۇ ئارتىلىپ.
نەزەرى ئاتىدۇ ئۆزىنى يەرگە،
قارىچۇقلار قالىدۇ يەرگە سانچىلىپ.
دېرىزە بوراندا كەتسە تاراقلاپ،
يۇلتۇزلار ئۈركۈشۈپ كېتەر يىراقلاپ.

قارا چۈش (يېپىشقان تېنىگە زۇلۇك)
زۇلۇكنىڭ جىسمىغا ئايلاندى جىسمى.
يىراقتىن (چۈشتىكى چۈشتىنمۇ يىراق)
ھاسىراپ، ھودۇقۇپ كېلىدۇ ئىسمى،
سۈيىمىدىن ئۈركۈيدۇ، يىراقلايدۇ چۈش،
غۇۋالاپ بارىدۇ ۋەھىمە، چۆچۈش.

يەلكىسى زېمىننى يۇدۇپتۇ يەڭگىل،
قۇياشقا تاپشۇرۇپ بەرمەكچى ئۇنى.
يەلكىدە ئۇيقۇغا چۆشۈپتۇ زېمىن،
چايقالسا چېچىلار زەرەت ئۇچقۇنى.

كىرپىكلەر ئۈستىدە ئوينايدۇ قۇياش،
ئويغان دەپ سۇ چاچار چاناقتىكى ياش.

ھەر چۈشتىن نىگارنى تارتىۋالغۇم بار،
يەنە بىر چۈش ئۇنى كېتەرمۇ تارتىپ؟
يۈرەرمۇ چۈشلەردىن چۈشلەرگە چېچىپ،
ھاسىلات يۈكىنى يەلكىگە ئارتىپ؟!

چۈشلەرنىڭ قولىدىن تارتىۋالايمۇ؟
چۈشلەرنى قولىدىن تارتىۋالايمۇ؟

ئۈركۈگەن ئەسلىمىلەر

كەڭتاشا كۈلكىلىرىڭ ئەندىكتۈرۈپ،
دىلىمغا ئەندىشىلەر باشلاپ كىردى.
ئويغىنىپ ئەسلىمىلەر كۈلكە كۆرۈپ،
ئايانچلىق كۆزلىرىنى ياشلاپ كىردى.

يېقىملىق قۇچاقلىدى بىر مالامەت،
ئېچىشقان يەرلىرىمنى قاشلاپ كىردى،
كۈلمىسەك ئۇنتۇلاتتى ئۇ ئالامەت،
تالادا باھار-يازنى تاشلاپ كىردى.

ياغاچتەك كۈلكىلەرنىڭ نېمىتى شۇ:
قارلارنى سىڭدۈرۈۋەتتى چاچلىرىمغا.
ئىشقىلىپ ماڭا بەرگەن ھىممىتى شۇ:
كەلكۈنلەر بەخش ئەتتى ياشلىرىمغا.

بۇياقتا (بىلىپ قالدىم) ھېكمەت تولا،
كۆرۈنمەس زىنىاقلاردا مۇز قاتقىنى،
ئەزەلدىن كۈلكە بىلەن ياندىش جۇلا،
سىرلىق ئىش كۈلكىنىڭ دەرد تارقاتقىنى.

مېھرىمنى ئۇششۇتكەن شۇ مۇز كۈلكىلەر
پۈۋلەپ ئىچ قېتىقىنىمۇ دەپ ئۆگەتتى.
كۈلكىگە ھەمراھ ئىمىش شۇم تۈلكىلەر،
ئىشەنچنى شۇلار خەجلەپ يەپ تۈگەتتى...

www.uyghurkitap.com

پەرۋىشنامە

نۇر بەردىڭ بىر زەررە، پەقەت بىر زەررە،
قۇياشنىڭ نۇرىدا ئەتتىك كۈپايە.
بېخىلغا قىلمايمەن تەلەپ بىر مەررە،
ساڭا ھېچ تەلىپىم كەتمىگەن زايە.

زىننەتلىك كۆلىگە يېقىنلاشتى خوپ،
كۆلىدە ئۈيۈدۈم (تۈيغۇلۇق ھەيكەل)
بولدى بەس، تۇرمىساڭ دائىم مۇز تۆكۈپ،
بۇ جاھان ئەزەلدىن ئەمەس مۆكەممەل.

دوست دېدىڭ، لەپپىدە ئۆرلىدىم كۆككە،
ئالەمنى قولۇڭغا تۇتقۇزغۇم كەلدى.
دوست دېگەن سادانى يەتكۈزۈپ كۆپكە،
يەگانە يۈرگەننى قۇتقۇزغۇم كەلدى.

سەن بىلەن ئارانلا مىنۇتلىرىم خۇش،
شۇ ماڭا يېتىدۇ، يېتىدۇ ئۇزاق.
ئەلبۇمىم بەتلىرى قالماس ھەرگىز بوش،
سوقماقلار تەمەدە قويالماس توزاق!

يامانلار سۆزلىرى توزغاقتەك يەڭگىل،
قۇلقىم ئىزگۈلۈك سادىغا توشقان.
تىلەكلەر ئۇخلايدۇ خىرامان يەكدىل،
ياخشىلار تىلەكنى قاتارغا قوشقان.

نۇر بېرەي دېگىنىڭ ماڭا مىڭ ئاپتاپ،
كېچىلەر زۇلمىتى ئۆلىدۇ شۇئان.
ساقمۇ سەن دېسەڭلا كېتىدۇ بىتاپ،
ۋە كېسەل بولغانغا قىلمەن گۇمان.

مۇزدېسە سېنى گەر ئىشەندۇرەي دەپ،
كۆرسەمەن ئۇلارنى مۇزلۇق قۇتۇپتا.
مەۋقەيىم تۇرغۇنلۇق بىلەن لەبباللەپ،
مەن ئىشەنچ نۇرلىرى يىغىلغان نۇقتا.

توختامغا يېتىشتى كۆڭۈلدىكى گەپ،
مۇز دېمەك، بەرھەقكى قەبرىگە شەرھى.
قورقۇنچىم تارىيار كېڭەيگەندە سەپ،
كەڭ سەپتە ئەتىلەر، نەۋرىلەر شەرھى...

ئىشەنمە دېگەن سۆز ئىشەندۇرەلمەس،
چۈنكى مەن بۇرۇنلا ئىشىنىپ بولغان.
گۇگۇملار كۆپ ئۇزاق لەيلەپ يۈرەلمەس،
سۈبھى نۇر كېيەي دەپ يېشىنىپ بولغان.

چۈنكى مەن ياخشىنىڭ ياخشى ئوغلىمەن،
ھەتتا بىر دەقىقە گۇگۇم كۆرگۈم يوق.
قاماللاپ تۇت دېسەڭ تۇتاي چوغنى مەن،
بىر سېكۇنت سوغۇق مۇز ئۆزرە تۇرغۇم يوق.

چۈنكى مەن تۇغۇلغان، گۇگۇمدا قالغان،
قۇياشلىق جىلۋىنىڭ قەدرى زىيادە.
تۇمانلار باغدىن ئەپ چۆللەرگە سالغان،
يالىڭاياق سەرسان بوپ يۈرگەن پىيادە.

چۈنكى مەن تۈلكىلەر كەينىدىن مېڭىپ،
ياقامنى چىشلىگەن، تىرناق چىشلىگەن.
چۈنكى مەن غادىيىش چېكىگە سىڭىپ،
يانتاقنى كۆچلىگەن، چاقاق كۆچلىگەن.

چۈنكى مەن خالايمەن ساڭا ئوخشاشلا،
خالىغان مەنزىلگە چاپسان يېتىشنى.
چۈنكى مەن خالايمەن ساڭا ئوخشاشلا،
تىرەن ۋە دىققەتلىك ئاياغ بېسىشنى!

پەرۋىشنى بوۋامدىن ئالغان ئۆگىنىپ،
پەرۋىشتە كەلگۈسى دېگەنتى بوۋام.
شۇ سۆزگە بىگۇمان كەلدىم يۈگىنىپ،
ئاشۇ سۆز تارقىتىپ كەلمەكتە تۇمان....

ئابدۇكېرىم ئوسمان

دىلدا ئاققان تىلسىم تۈيغۇلار

تەبەسسۇم

1

سۆيگۈلۈك تۈيغۇلار ئۆركەشلىرىدە
بالقىيدۇ يېپيېڭى بىر ئۇلۇغۋار روھ!
ئالسەن زەررىدىن جاھان مېھرىنى،
بولمىسا ۋىجدانىڭ كەمتۈك ۋە مەجرۇھ.

ئەرشتە تاڭلاردىن دىلبەر تۇنگىچە،
ئۈپۈقتىن بىر چىمدىم تۇپراققىچە تا؛
بەھەيۋەت تاغلاردىن بىر تاشقا قەدەر،
تۆكۈلۈپ تۇرىدۇ مۇھەببەت گويا.

سىنچىلا روھىڭنىڭ رۇجەكلىرىدىن،
باھاردەك سۆيگۈدە باققىن
شۇندا سەن
ئايانچلىق زېمىنغا گۈلدەك چېچىلغان،
ئەڭ ئىسسىق، رەڭگارەڭ سۆيگۈ كۆرۈسەن!

باق سۈزۈك قەترىگە (ئېچىلار زېھىن)
كۆكتە بىر، يەر ئۈززە مىڭ قۇياش پەيدا.
سېھىرلىك كۆي تۆكەر ھەربىر جىمىرلاش،
كۆي بولۇپ قۇيۇلار باغرىڭغا دۇنيا.

ئاھ، رەڭگەر جىرالار گۈزەل شۇقەدەر!
گۈپۈلدەپ مۇقەددەس سۆيگۈ پۈرايدۇ.
ھەتتا بىر داڭگالدىن گۈل ھىدى كېلەر،
ھەتتا بىر ياپراقتىن ناخشا تارايدۇ.

پەرىزات بېھىشنى چۈشىگەن كەبى،
سەن ئاشۇ چۈش ئارا كەتكەندەك ئېرىپ،
ئېرىيدۇ روھىڭنىڭ چوڭقۇر قاتلىمى،
ئېھ، شۇ چاغ ۋۇجۇدۇڭ ھاياجانلىنىپ.

تۇغۇلار بىر قۇياش چىرايلىق زىناق
ھاياسىز قىزارغان گۈلگۈن بېتىڭدە.
سىڭەر كەڭ بوشلۇققا تەبەسسۇملىرىڭ
باغاشلاپ جاھاننى مۇھەببىتىڭدە.

تەبەسسۇم ئەيلىسەڭ گۈل ساڭا ئالەم،
تەبەسسۇم ئەيلىسەڭ سەندە بار سۆيگۈ.
تەبەسسۇم كۆچمىسە زىناقلىرىڭدىن،
روھىڭدا بىر دەريا نۇر ئاقار مەڭگۈ!

2

ھاياتنىڭ لەززىتى تەبەسسۇم دەيمەن،
پاكىزە بوۋاقلار كۆزلىرىگە باق.
قەرغىشى تولا يۈ يىغىسى تولا،
تەبەسسۇم ئەيلەيدۇ قارىچۇقى بىراق.

شۇ قەدەر كۆيدۇرگۈچ، شۇقەدەر پۈتمەس،
بىر تالاي ئەسىرگە يېتەر بىمالال.
بىزدىكى تەبەسسۇم كۈنىنىڭ ئۆمرىچە،
پەخىرلەن!
كۈن قاچان تاپقانتى زاۋال؟

بوۋاقلىق كۆزلىرىم تىنىق ھېلىمۇ،
ھە، تېخى يىلسېرى چاقنايدۇ روشەن.
چاقناشلار جىسمىمغا قۇيدى تەبەسسۇم،
يەر باقتى پىژغىرىم مۇھەببەت بىلەن.

ياسالما ئاچچىقلار، ساختا نالەشلەر،
بىھۇدە ئاھ ئۇرۇش، سۈرۈن مۇز تەلەت.
ئاغدى ساپ سۆيگۈگە،
ئاغدۇردى ئۇنى
مەندىكى مۇقەددەس تەبەسسۇم پەقەت.

www.uyghurkitap.com

باقىمەن رەستىگە (كۆلكىدەك ئاۋات)،
يۈيۈنار كۆلكەمدە بەھىساپ چىراي؛
كېلىمەن شەپىسىز ئوت باشلاپ خۇددى،
ئوت - ئاتەش بولىدۇ ۋۇجۇدلار، ئاي - ھاي!

تەبەسسۇم ئاشكارە زىناقلىرىمدا،
گاھ پىنھان تەبەسسۇم كۆزلىرىم ئارا،
شورىغىن خالسالىك (ساپ بولغىن بىراق)
خالسالىك تەبەسسۇم مەنبىئىن سورا.

قىسىلماي، ھودۇقماي بىرىمەن جاۋاب،
تەبەسسۇم ئەۋۋەلەن ئۆزۈڭدە، دەيمەن.
سۆيگۈلۈك ھېسلىرىڭ تۇغسۇن يېڭى روھ،
باق يەرگە باللىق كۆزۈڭدە، دەيمەن.

ھە، شۇندا ئەركىنسەن، بولمايسەن غەلەت،
ھە، شۇندا ئۆزۈڭنى ئەرشتە دەيسەن.
بەستىڭدىن چېپىلداپ كۆلكە تامىدۇ،
نەئىنسان، ئۆزۈڭنى پەرىشتە دەيسەن.

تەبەسسۇم سېھىرگەر، غالىپ شۇقەدەر!
تەبەسسۇم ھاياتقا بېزەك، جەۋھەر، قۇت.
تەبەسسۇم نۇرىدا يۈيۈلسا دىللار،
يېپيېڭى بىر دۇنيا بولار تەۋەللۇت!

3

دەۋرنىڭ تومۇرى توختىغان قاچان؟
سۆيگۈدىن داجىماس ھايات كارۋىنى.
تاڭلاردەك تەبەسسۇم نۇرىدا ئايان
ئىنسانىي مۇھەببەت، دەۋر ئارمىنى.

مىليونلاپ يۈرەكنىڭ تەۋشلىرىدا
ئەمىنلىك، مۇھەببەت، دوستلۇق زىكرىسى.
يەتكۈزەر شۇلارغا پۈتۈن، بىنۇقسان،
تەبەسسۇم نۇرىنىڭ ئىسسىق جىلۋىسى.

يەتكۈزەر تەبەسسۇم ئېزگۈ سىرلارنى،
دىللاردىن دىللارغا ئۇلاپ ئوت، رىشتە.
تەبەسسۇم بىر كۈچكى (دەۋران تەقەززا)
مۇرادقا ھامىيدۇر ئۇلۇغ يۈرۈشتە.

قۇيۇلسۇن تەبەسسۇم تومەن زىناقتىن،
ئۆتۈشسۇن ھارارەت ئادەملەر ئارا.
باق كۆزلەر، كۈتمەكتە بىزنى يىراقتىن
كۆلكىدە جوش ئۇرغان
تەشۋىشسىز دۇنيا!

ئەقىدە ھەققىدە تەمسىل

يۈرەكلەرنىڭ ساپ قېنى ئاققان
ئەجەپ قايناق بۇ تونۇش كوچا.
بىر ھەۋەسنى مىڭ دىلغا ياققان
ئۈنىڭدىكى ھەر جان ھەر ئەسنا.

شۇ كوچىدا باققىن ۋارقىراپ،
بار ئاۋازدا ۋارقىرا:
ئەمما
سادالىرىڭ كېتەر تېز يوقاپ،
مەۋجۇتلۇقۇڭ ئۇنتۇلار ھەتتا.

گەر تووۇلساڭ گۈزەل پەرىشتەم،
خىلۋەت سەھرا، تىپتىنچ دالادا؛
كۆز ئۇچۇڭدا تەۋرەيدۇ شۇدەم
يەرۇ - ئاسمان
ئەكس سادادا...

چۇش ناخشىسى

بەس، مۇلايىم، ياپياش تۇيغۇلار،
ئۈندىمىگىن چۇش ۋە ئىلھامغا.
ئويلىغانچە ھەسرىتىم ئارتار،
چۇشمۇ كەچمىش ياكى بۇ دۇنيا؟!

ئەمەس ساپ چۈش كۆلەڭگىسى،
ياق،
ئويغاق، ئىسسىق، رەڭگارەڭ هايات،
ياسالمىسام ئوكۇمدا قولۋاق،
سۆزەلمىسەم روھىمنى ئۇيات!

بەس، مۇلايىم، ياپياش تۇيغۇلار،
ئۇندىمىگىن چۈش ئىلهامىغا.
بەس ئۇندىمە!
مەن كىرەي بىدار،
مۇشكۇل هايات ئىمتىهانىغا!

سەهرا نەزمىسى

1

يېشىللىق، ئىمتاسلىق شۇقەدەر راهەت،
بىر سېھرىي سۆيگۈدە ئېرىيدۇ هېسلار.
غېرىچلاپ كېتىمەن خىياللىرىمدا،
ئۇپۇققا لەۋ ياققان ئېكىننى تەكرار.

بىتىنىم شامالار سالىدۇ غۇلغۇي،
يەر هىدى سىڭىدۇ تېنىمگە گويا.
باللىق چۈشلەرگە بولغاندەك ئەسرار،
ئوينائلار كۆكسۈمدە مۇشتۇمدەك دۇنيا.

جەنۇبنىڭ توغاچ يۈز سەهرا قىزىدەك،
جىلمايغان قۇياشتا ئاللىق بىر چاقناش،
پەردازسىز بوغدايئۆك چېهرىگە ئوخشار،
نۇر ئارا تاۋلانغان يەر ـ ئۇپۇق تۇتاش.

تولغىنىپ ئۆزۈشكەن ئاقۇش ئىس ـ مانان
ساپ دېهقان هېسنىڭ يىپەك تېلىمۇ؟
مۇقەددەس ساددا كۈي سەهرا كۆكىدە
كۈيلەيدۇ مىڭ يىللىق يەرنى هېلىمۇ.

ئۆزگىچە چىرايلىق بۇندىكى هەممە،
باشقىچە سۆيۈملۈك سەهرا تاڭلىرى،
باشقىچە يېقىنلىق تۇيغۇسى بېرەر
دېهقان ئەگلىدىكى يەر توزانلىرى....

ئاشۇنداق تۇيغۇلار سۈبهى بىلەن تەڭ،
دىلىمدىكى يېڭى هېس، سادا مۇهەببەت.
بۇ دېمەك قەلبتە ئاتقان يېڭى تاڭ،
بۇ دېمەك لەززەتلىك باشلىنىش پەقەت.

2

چىڭقى چۈش، پىژغىرىم ئاپتاپ تەپتىگە
ئەمەستۇر تەبىئەت بىر ئۆزى باقى.
كۆيمىدى يۈرىكىم ئىسسىقتىن، ياق ـ ياق!
كۆيدۈردى دان ئەككەن دېهقان نىگاهى.

مېهرىلىك قاراشلار، ئىللىق چىرايلار،
ئەبىدى ئۇنتۇلماس يالقۇنلۇق سالام،
تەبىئىي تەكەللۇپ ... بۇلار هەممىسى،
ئوت يېقىپ ئۆتىدۇ يۈرەككە تامام!

قىسىنىش، تارتىنىش يوق مەنچە،
روهىم
باهار قۇشلىرىدەك ئازادە بۇدەم.
مېهمانمەن (نە مېهمان، بىر تۇغقان ئەزىز)
نېمىتىم — يېقىنلىق زىيادە بۇدەم.

سىنچايدا يۈز ئاچار تونۇش مەنزىرە:
سۆڭگۈچتىن شىرىلداپ ئاققان ئېقىنلار؛
كېسىشكەن تال ـ تال نۇر سۇ بېتىدە تىنچ،
ياسالغان ئېقىندا گوياكى زىلتار....

نىمانچە زىل، سەزگۈر سەهرا ئۆسمۈرى!
دۇغ قىلدى هىجىرىدا،
ئېيتتى هەم: ئاكا،
هىجىرغۇ قوپاللىراق، سىركايغا يەتمەس،
ياسالغان ئۇ لېكىن بىزنىڭ تويىمىدا...

www.uyghurkitap.com

شۇنچىلىك قىسقا سۆز، شۇنچىلىك ساددا،
لېكىن ئۇ شۇتاپ
چۈشەندىم تۇگەل.
ئايناق دۆڭ تەكتىدىن كۆرۈندى گويا
قىي - چۇۋۇلۇق ئايدىڭ كەچ، ئاق ئاي
شۇ مەھەل:

ئاھ، مۇنۇ قومىلاق كۆز، قىزىققاق ئۆسمۈر،
قىسىلىپ سۆككۈچتىن ئۆمىلەر ئاستا.
— ھە، قېنى؟
— تۇت يوگۈر!
ئەنە - ئەنە!— دەپ،
قوغلايدۇ ئارقىدىن بىرمۇنچە بالا.

ئويۇنچى كۆزلەردە ئايدەك جىمىرلاش،
ئاي تۇغقان بۇ كېچە كۆمۈشتەك سەھرا.
باللار قەلبىنىڭ نازۇك سۆيگۈسى
سىڭدۇ ئاي نۇرى بىلەن دالىغا ....

— راست دەيسەن شاكىچىك،
ئەمما ئۇقمايسەن —
دۆڭ ئىچىپ تورۇپمۇ تەرلىگىنىمنى.
كەپ تەشتىك سەن ئاۋۋال،
سورىساڭ دەيتتىم:
دۆڭ قانداق سەگىتسۇن كۆيگەن دىلىمنى؟

بۇندا ئوت چېمەدىم يەر، ئوت ھەربىر
نىگاھ،
ئوت تۇرغان - پۈتكىنى سەھرانىڭ تاكى.
چىمىقى چۈش، پەنرغىرىم ئاپتاپ تەپتىگە
ئەمەسكەن تەبىئەت بىر ئۆزى باقىي!

3

سەھرانىڭ دىلرەبا ئاخشاملىرىدا،
سىز سالقىن شامالدا يۈرگەنمىدىڭىز؟
ئاسايىش چۈمكىگەن زېمىن تۇغرىدا
ئاجايىپ خىياللار سۈرگەنمىدىڭىز؟

ئاھ، شۇنداق كېچىلەر زەپ سۆيۈملۈك-ھە؟
شەبنەملىك ياپراقتا يۇلتۇز كۈلىدۇ.
ئۆلك - سۇلدا سايرىسا ئېگىز قۇشقىچى،
كۆڭۈلدىن نى گۈزەل ئىستەك كېچىدۇ!

بوم - قوپال دېمەيسىز يىراق - يىراقتىن
سۆچىلار ناخشىسى كەلگەندە ئۇچۇپ.
چۈنكى سىز ئاڭلىغان ئاشۇ ناخشىلار
سەھرانىڭ مېھرىنى كېلىدۇ قۇچۇپ.

كۆمۈتا ئويۇنى تېخى بىر قىزىق؛
قورۇيسىز... دەم ئۆتمەي قالسىز كۆنۈپ.
ئەسلەڭ بۇ ھالەتنى، تۇرمامدۇ ئۇندا
باللىق قىزىقى روشەن كۆرۈنۈپ:

قىچىقلار ئانىنىڭ ئىسسىق بارمىقى
گاھ قولتۇق، يانپاشنى، گاھ گالنى ھامان.
تىپچەكلەپ كېتىمىز قۇچاقلىرىدا
كۈلكىدىن ۋىلىقلاپ، تىلىقىپ شۇئان ...

نەقەدەر ئوخشىشار بۇ ئىككى ھالەت!
ئىلھامغا باي شۇنچە بۇ سەھرا دېگەن.
ئاشۇنداق ھېس بېرەر سىلەرگە شائىر،
سېھىرلەپ تەسەۋۋۇر ئالقىنى بىلەن.

دادام يازغان شېئىر

— بىر شائىرغا تەقلىد

مەن سۆيمەن سېنى، شۇ سەۋەب
سەن بۇ قەدەر گۈزەل، دىلرەبا.

زوقى بىلەن ساڭا يىراقتىن
ئۈزگەملەرمۇ بېقىشار قىيا.

مەن سۆيىمەن سېنى، شۇ سەۋەب
داچىمايدۇ ياشلىقىمىڭ زىنھار.
ماڭلىيىڭدا يوق بىر تال ئاق چاچ،
زەپ سۆزۈك ئۇ تونۇش چاناقلار.

مەن سۆيىمەن سېنى، شۇ سەۋەب
سەن بۇ قەدەر گۈزەل، كۆڭگە تەڭ
لېكىن ئەسلا كۆرەڭلىمە، ياق!
كۆرسەتمە ھەم ھىيلە - يۇ، نەيرەڭ.

غايىپ بولسا سۆيگۈم مۇبادا،
سەن قەلبىمدىن يەكلەنسەڭ ئەگەر؛
راست كېتەرسەن قېرىپ، ئۈزگىرىپ
ھەتىبەشىرە بولۇپ شۇقەدەر!

ماۋزۇسىز

قەلبىمنى ئۇپئۇچۇق قىلسام نامايان،
ئىچىنى ئاغرىتماس بىلىپ بىر ئىنسان.
ھەيرانمۇ بولمايدۇ ھېچكىم، ھېچ ئەسنا،
ئاقسا دىل يارامدىن ئىسسىق قىزىل قان.

مۇھەببەت نەقەدەر قىزغىن، ئەسەبىي!
تاتلايدۇ قەلبىمنى چوڭقۇر دەرد - پىغان.
كۆنلەر كارۋىنىدا قوڭغۇراق كەبى
سوقىدۇ ياش يۈرەك ئىزدەپ بىر غەمخان.

ئەسلەش

ناھايەت، ئايرىلدۇق سىلىق - سىپايە،
تىلەندى ئاداققى ياخشى تىلەكلەر.
كەتتۇق
(ھەر ئىككىمىز مەغرۇر، بىچارە)
قايرىلماي، قارىماي يۈتكەنگە قەدەر.
....
ئەسلىدىم ئۇنتۇي دەپ كېچىلەر بىدار،
چۈشۈمدە شۇندا كۆپ بولدۇڭ نامايان؛
چۈشۈمدە يوللارنى باستىم بىر تالاي،
سۆزلىدىم شۇنچە كۆپ، شۇنچە خىرامان،

ئېھ، سۆيدۇم سايەڭنى،
قالمىغىچە تا
مۇبارەك جىسمىڭدىن ئىزنا - يۇ — ئەسەر؛
بىلسەڭ، ئۇ سايەڭنىڭ سايىسى، رەنا،
يېڭى بىر ھاياتتىن بەرگۈچى خەۋەر.

ئۇ سايە سايەڭنىڭ سايىسى جانان،
سايەڭدىن يۈز ھەسسە زور ئۇ ھامانە.
بىلسەڭ، ئۇ، كەلگۈسى تۇغۇلىدىغان
قۇياشلىق، بەختىيار كۆندىكى سايە!

www.uyghurkitap.com

مەھەممەتجان راشىدىن

«شۇم ئېغىز»

(ھېكايە)

بىزنىڭ يېزىنىڭ ئادەملىرىگە ھەيرانمەن. مەن يېزىمىزنى تەرەققىي قىلمىدى دەي دېسەم، كۆك ئىشىك، كۆركەم پىشايۋانلىق ئۆيلەر يىلدىن-يىلغا كۆپىيىۋاتىدۇ. ئۈنئالغۇلار ئەمدى يېڭى نەرسە ئەمەس، ھەتتا موتسىكلىت مىنىپ يۈرگەنلەرمۇ بار. تېلېۋىزورمۇ كۆپىيىپ قالغاچقا، ھازىر ماخۇك دەيدىغان باي خۇيزۇنىڭ ھويلىسىغا ھېچكىممۇ ئون تىيىندىن پۇل تۆلەپ تېلېۋىزور كۆرگىلى كىرمەيدىغان بولدى، ئەلنىڭ ئۇچىسىدىمۇ يامان ئەمەس كىيىم-كېچەك. تەرەققىي قىلدى دەي دېسەم، بەزى ئادەملىرىنىڭ قىلىپ يۈرگەن قىلىقلىرى خۇراپاتلىقتا خۇددى ئوتتۇرا ئەسىر ئادەملىرىدىنمۇ بەتتەر. بەزىلىرى كىشىگە گويا زامان تەرەققىي قىلغانچە كەينىگە چېكىنىپ كېتىپ بارغاندەك تۇيۇلىدۇ، شۇڭا شەھەردىن ھەر قېتىم چىقسام، بىر تالاي قاينايمەن. مانا بۈگۈنمۇ قوشنىمىز قاسىمكامنىڭ ئىشىكى ئالدىدىكى قوش قارىياغاچنىڭ يېنىدا يەنە قايناپ قالدىم، يېنىمغا يىغىلغانلارنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك مېنىڭ تەڭتۇش دېھقان بۇرادەرلىرىم ئىدى، ئۇلار مېنىڭ يېڭى-يېڭى گەپلىرىمگە خۇشتار بولغان بىلەن يېزىنىڭ بەزى قالاقلىقلىرى، ئېڭى تۆۋەن ئادەملەر ھەققىدىكى سۆكۈشلىرىمنىمۇ سۆكۈت ئىچىدە ئاڭلايتتى. خالىقكامنىڭ ئون ئۈچ ياشلىق ئوغلى ئۆگزىدە توك سوقۇۋېتىپ ئۆلۈپ قالغاندا، ئاۋۋال ئەتراپنى تۈزۈككىنە ئىزدەپ باقماي «ۋاي، جىن ئەپقېچىپ كېتىپتۇ!» دەپ چۇقان سېلىپ، قىزىلبۇلاق دېگەن كونا خارابىلىققا ئالتە ئادەمنى ئاتلىق چاپتۇرۇپ ۋە ئاختامدىكى باخشى خوتۇنغا چاپراتقۇ سالدۇرۇشقا ئىككى ئادەم ئەۋەتىپ، ئۈچ كۈن ئاۋارە بولغانلىقى، بىلالنىڭ ئانىسىنىڭ بىر كۆزى ئاغرىپ قالغاندا، موللىغا ئوقۇتىمىز دەپ قارىغۇ قىلىپ قويۇپ، خەتەر ئىككىنچى كۆزىگە سىلجىغاندا دوختۇرغا ئەكىرىپ شۇ ھامان قۇتقۇزۇپ قېلىنغانلىقى قاتارلىق ھەم كۈلكىلىك، ھەم ئەپسۇسلۇق ۋەقەلەر مېنىڭ مەسخىرىلىك تىلىم بىلەن تەكرارلانغاندا، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى نومۇستىن ئازابلىناتتى، بەزىلىرى ئاتتىن چۈشسىمۇ ئۈزەڭ-

گەدىن چۈشمەي، مېنىڭدىن ئاغرىنىپمۇ قالاتتى، بەزىلىرى ئانچە-مۇنچە گەپ تالىشىپ، پاراڭنى قىزىتىپمۇ قوياتتى.

قوش قارىياغاچ يېنىدىكى گەپلەر قىزىپ بىر يەرگە بارغاندا، يېنىمىزغا يېشى ئاتمىشتىن ھالقىپ قالغان تۇرسۇن سوپى كېلىپ قالدى، پۇت-قولىنىڭ تېخى ماغدىرى كەتمىگەن، دوغىلاق گەۋدىلىك، دۈگىلەك يۈزلۈك، بىر كۆزى سەل قىسىقراق كەلگەن بۇ ئادەمنىڭ ئۆز چىرايىدەك سېرىقراق چاچ-ساقاللىرىغىمۇ ئاق كىرمىگەنىدى، تۇرسۇن سوپىنىڭ مەھەللىمىز مەسچىتىنىڭ مۆتىۋەللىلىكىدىن باشقا، چوڭراق جامائەت خىزمىتى بولمىسىمۇ، بىر تۇتام ساقالىنىڭ بىسەرەمجان تۇرۇشىدىن ئۇنىڭ ئالدىراش ئىكەنلىكىنىمۇ قىياس قىلىشقا بولاتتى. ئۇ ئۇچىسىغا دائىم دېگۈدەك ئۇزۇن خالات، ئېغى كەڭ ئىشتان كىيىپ يۈرەتتى، بېشىدا بولسا كونا قۇلاقچىسى بىلەن دۈگىلەك قارا دوپپىسى نۆۋەت بىلەن دېگۈدەك ئالمىشىپ تۇراتتى، ئۇدۇل سۆزلۈك، چۈس مىجەزلىك، قوپال تەبىئەتلىك بۇ كىشى ماڭا ئوخشاشلار بىلەن ئىنتايىن سۇس كۆرۈشەتتى. ئۇ خۇراپاتلىقنىڭ بۇ يەردىكى تەرسا ۋەكىلى بولۇپ، مېنىڭ بايىقى بۇرادەرلىرىم چوڭلار ئارىسىدىكى مانا مۇشۇنداق ئادەملەر بىلەن ياشايتتى، ئۇلارنىڭ قەۋمىگە تائىپ، تەسىرىگە ئەسىر ئىدى. ئۇلارنىڭ كۆپلىرىنىڭ مۇنداق ئىسكەنجىدە بولۇشىغا قارىماي، مەن ئۇلارغا يەنە دەيدىغانىنى دەۋېرەتتىم، بىراق، تۇرسۇن سوپىنىڭ ئالدىدا ئەھۋال باشقىچە ئىدى.

تۇرسۇن سوپى مەن بىلەن قولىنىڭ ئۇچىدىلا كۆرۈشۈپ قويدى، بىز ئۇنى ئىككى يېقىنى قارىياغاچلارغا تىركەپ ياسىغان تاختاي ئورۇندۇققا تەكلىپ قىلدۇق، مەن بۇ ئادەم بىلەن خوشۇم يوقلۇقىنى چاندۇرماسلىققا تىرىشاتتىم، بىزنىڭ كېكىردەك سىقىشىپ باقماي تۇرۇپ، رەقىبلەرگە ئايلىنىپ كېتىشىمىز ئىككىمىزنىڭ يېڭى، كونا ئىككى قورغاندىن چىقىپ قالغانلىقىمىزدا ئىدى، ئۇ ئىلىم-پەن توغرىسىدىكى گەپلەرگە پەقەتلا ئىشەنمەيتتى، تەدبىرنى ئەمەس، تەقدىرنىلا سۆزلەيتتى. ئادەملەر ئايىغا چىقىپتۇ، دېگەنلەرنىڭ ئاغزىغا ئۇرغۇسى كېلەتتى، ماڭا ئوخشاش ئۇلارنىڭ قىلىپ يۈرگەن ئىشلىرىدىن ئىچى پۇشقانلارنى كۆرسە، قۇيقا چېچى تىك تۇراتتى. ئېھتىمالىم، بايا ئۇ بۇ يەردە بولۇۋاتقان گەپ-سۆزلەرنىڭ باش-ئۇچىنى ئاڭلاپ قالدى بولغاي، كېلىپ ئورۇندۇققا ئولتۇرا-ئولتۇرمايلا ماڭا تەگكىلى باشلىدى:

— ھە، يەنە ئۆز مەھەللەڭنى مەسخىرە قىلغىلى تۇرۇپسەن-دە، قىشلاقلىقلار يامان بولسا، بۇ ياققا دەسسىمەيلا قويساڭمۇ بولىدۇ.

— ياق، — دېدىم مەن ھازىرلا بولۇپ ئۆتكەن گەپلەرنى تەكرارلاپ، — تۈنۈگۈن تاشيولدىن قايرىلىپ كېلىۋېتىپ، دۆڭدىكى سېغىزلىقتا دىققىتىم چۈشۈپ قالدى، مەھەللىدىكىلەر توپا ئالىمىز، دەپ ئۆڭكۈر قىلىپ كولاپ كىرىپ كېتىۋېرىپتۇ، كوزا كۈندە سۇنمايدۇ كۈنىدە، دەپ، گۆپپىدە ئۆرۈلۈپ چۈشۈپ، بىرىنى بېسىۋالىدىغان ھادىسە ھېچكىمنىڭ يادىغا كەلمەپتۇ. ئەلۋەتتە، ئۈستىنى ئۇدۇللۇق ئۆرۈپ چۈشۈرۈۋەتسە....

— خۇدانىڭ ئىلكىدىكى ئىش ئۇ، — دېدى تۇرسۇن سوپى مېنىڭ گېپىمنىڭ بىسىغا قېقىپ، — بىرىنى بېسىۋالسا، مۇشۇ كەمگىچە بېسىۋالماتتى؟ ئەمدى شۇنىڭدىن ئەۋەن تاپقۇلۇق كېلىپ قاپتۇ-دە.

www.uyghurkitap.com

مەن نىمە دېيەرىمنى بىلمەي قال-
دىم، ئەمەلىيەتتىمۇ تۇرسۇن سوپى ئۈچۈن
ئىككىنچى سۆز ئارتۇقلۇق قىلاتتى، ئۇنىڭ
ئۈستىگە بىزنىڭ «قىشلاق» دەپ ئاتىلىدى-
غان بۇ يېزىدا سىغىزلىقتىكىدەك ئىشلار تې-
خى ئاز دەمسىز؟ ئۇلارنىڭ ئەنئەنىۋى دېھ-
قانچىلىق ئۇسۇللىرىدا ئەزەلدىنلا زىرائەتكە
ئوغۇت تۆكۈدىغان ئادەت يوق ئىدى، قى-
شىچە مالنىڭ ئايىغىدىن چىققان قىغنى
ئەتىيازدا ئەپچىقىپ سايدىن تۆۋەنگە تۆ-
كۈۋېتەتتى، ياكى ئەخلەت ئورنىدا ئىشلى
ئالدى. هويلا - ئارامدىكى ئازگاللارنى تىنى-
دۇرۇۋېتەتتى. راست، بۇنىڭمۇ ئازراق تارى-
خىي سەۋەبى بار، مەسىلەن، ئۇلار قىرىق
نەچچە يىلنىڭ ئالدىدا بىر سايدىكى تاغ
سۈيىنى ئۆزلىرى چاپقان قەدىمىي بىر ئەگ-
رى - توقاي ئۆستەڭ بىلەن يېزىنىڭ تۆ-
ۋىنىگە ئەپچىقىپ، 20 — 30 يىل تاشلانغان
مۇنبەت بوز يەرلەرنى هەريىلى يۆتكەپ تې-
رىيتتى. يەر كۈچلۈك، ئارىلىق يىراق بول-
غاچقا، ئوغۇت تۆكۈش ئادەت قىلىنمىغانىدى
هازىرچۇ؟ هازىرقى ئەھۋال پۈتۈنلەي باش-
قىچە بولۇپ كەتتى، نوپۇس نەچچە هەسسە
كۆپەيدى، ئەمما سۇ كۆپەيگىنى يوق. ئەك-
سىچە، ئىقلىم قۇرغاقچىلىقتا يۈزلىنىپ، تاغ-
لارغا قار قېلىن چۈشمىگەچكە، سايىنىڭ سۇ-
يىمۇ يىلسېرى تارتىلىپ كەتتى. نەتىجىدە
يىراق ئېتىزلارغا سۇ يېتىشمەي، مەھەللە
ئەتراپى تېرىلىدىغان بولدى. ئەپسۇسكى،
مەھەللە ئەتراپى ئۇنۇمسىز، ياغاق تېرىدەك
بولۇپ كەتكەن يەرلەر بولۇپ، پەقەت ئو-
غۇتنىڭ كۈچى بىلەنلا ئاز - تولا مەھسۇ-
لات بېرەتتى. مانا شۇنداق تۇرۇقلۇقمۇ
ئۇلار تېخىچىلا ئوغۇتقا ئادەتلەنمەي، يە-
نىلا، خۇدا، ئاسماندىن يامغۇرنى، باشتىن
سۇنى ئايىما! دەپ تىلەيتتى، بۇلار نەچچە
ئون يىللار ئىلگىرى تېرىپ يۈرگەن يەرلىرى-
نىڭ پەقەت سۇغىلا قانسا، هوسۇلنى ئايى-
مايدىغان تەبىئىي ئۈنۈمدارلىقىغا ئاساسەن
ئىككى ئاددىي جۈملىگە يىغىنچاقلانغان، هەر
يىل باهاردا كۆپرەك تەكرارلىنىدىغان تى-
لەكلەر بولۇپ، ئۇنىڭدىكى «باشتىن» دېگى-
نى سۇ بېشى — تاغنى كۆرسىتەتتى، ئەمما
مەھەللە ئەتراپىدىكى مۇقىم ئېتىزلارنىڭ
ئىشى سۇ بىلەنلا هەل بولمايتتى.
كېيىنكى يىللاردا تۇرمۇش كەچۈرۈش
قىيىنلاشقانسېرى ئۇلار يوقىرى مەكتەپلەرنى
پۈتتۈرگەن باللىرىنى يانلىرىغا يىغىۋالىدىغان
بولۇشتى. بىر ئۆستەڭ سۇغا قاراشلىق نو-
پۇسنىڭ ئېشىپ بېرىۋاتقىنى، بولۇپمۇ با-
لىلىرى ئوقۇغان كەسىپنىڭ بۇ يەردە لازىم-
لىقى بار - يوقى بىلەن قىلچە هېسابلاش-
مايتتى. ئەيتاۋۇر ئىش ھەققى ئېلىپ تۇر-
سىلا بولاتتى، بۇنداق باللارنىڭ ئىچىدە
قىزلار كەمدىن كەم ئىدى، چۈنكى قىزلى-
رىنى ئۇلار ئاسانلىقچە ئوقۇشقا ئەۋەتمەيتى-
تى. سەۋەبىنى سورىساڭ: قىزلار ئوقۇپ
نەگە بارىدۇ؟ دەپ ئۆزۈڭگە سوئال قويۇ-
شىدۇ. بىر يولنى ئون قېتىم مېڭىپ يۈ-
رۈپ، بايىقىدەك پەرزەنتلىرىنى قىشلاققا
ئەكىلىۋالىدىغان ئىشچى - خىزمەتچىلەر ئارى-
سىدىمۇ بار ئىدى. شۇڭا بىزنىڭ بۇ قىش-
لاقتىكى تۇراخۇنكامنىڭ تىببىي شۆيۈەنني
پۈتتۈرگەن ئوغلى دوختۇرخانىدا شتات
ئېشىپ كەتكەنلىكتىن ئوتتۇرا مەكتەپتە
ئوقۇتقۇچىلىق قىلسا، جامالكامنىڭ قاتناش
مەكتىپىنى تۈگەتكەن قىزى ئاشلىق پونى-
كىتىدا كاسسىرلىق قىلىۋاتىدۇ؛ تول خوتۇن
تۇرسۇنخان ھەدەمنىڭ يېزا ئىگىلىك شۆ-
يۈەنىنى پۈتتۈرگەن قىزى يېزىلىق ھۆكۈ-

مەتتە پىلانلىق تۇغۇت ئىشخانىسىدىن ئۇستەل تۇتتى. گەپنىڭ بولىدىغان يېرىنى قىلساق، ئۇلارنىڭ ئۆز باللىرىنى يانلىرىغا مۇلداق يىغىۋېلىشنى باللىرىنىڭ تۆت تەڭگىسىگە شېرىك بولۇش دېمەي مۇمكىن ئەمەس. ئەمما ئۇلار نەۋرىلىرىنى نېمىشقا ئويلاشمايدۇ؟ بۇ، نادانلىقتىن، يىراقنى كۆرەلمەسلىكتىن ئەمەسمۇ؟

خۇسۇسەن، جاھان ئوڭشالغاندىن كېيىن، بىزنىڭ قىشلاقتا يامراپ كەتكەن نەرسىلەرنىڭ بىرى خۇراپاتلىق بولدى، كىشىلەر ئۆزلىرىنى ئوڭشاشقا كىرىشىش نەتىجىسىدە يۇقىرىقى قىشلاق بىلەن تۆۋەنكى قىشلاق ئارىلىقىدىكى بوشلۇققا ئۆي چۈشۈپ، ئىككى چوڭ مەھەللە تۇتاشتۇرۇلغاندىن كېيىن، ھە - ھۇ بىلەن بىر مەسچىت سېلىندى، لېكىن، ھېچكىم مەكتەپنى ئويلاشمىدى. خۇداگۇيلۇق كۈندىن - كۈنگە ئەۋج ئېلىپ، ئادەتتە بەش ۋاخ نامازنى چىرايلىق ئوقۇپ، روزا - رامزاننى ئۆز يولىدا تۇتۇۋالىدىغان نورمال ئىشلار ئېتىقادنى ئىپادە قىلىشنىڭ تولىمۇ ئاددىي ۋە باشلانغۇچ شەكلى ھېسابلاندى، تۇرسۇن سوپىغا ئوخشاشلار ھەر بامداتتىن يېنىپ ئۆيمۇئۆي كىرىپ، مەسچىتكە چىقمىغانلارنى سۈرۈشتۈرىدىغان، قاملاشمىغان پەتىۋالارنى ئوچۇقتىن - ئوچۇق سۆزلەيدىغان بولدى، بۇغا مۆڭگۈزىنى جانىۋارنىڭ تىرىكىدە كېسىۋېلىپ سېتىش كەچۈرۈپ بولمايدىغان گۇناھ بولىدۇ! دەپ، بىزنىڭ مەھەللىدىكى قۇربان تراكتورچىنىڭ ئەمدىلا ئەكىلىپ بېقىشقا باشلىغان ئىككى بۇغا موزىيىنى بىر ھەپتە ئىچىدە كۆزدىن يوقاتقۇزدى، ئۆلگۈچىنىڭ كەينىدىن يىغلاش كېرەكمۇ - يوق؟ ھازىدارلارغا ئاق باغلاش زۆرۈرمۇ - زۆرۈر ئەمەسمۇ؟ دېگەن مەسىلىلەردە ئۆزلىرىمۇ بىر پىكىرگە كېلەلمەي، جىق ئاۋارە بولۇشتى. بۇ ئادەتتىن تاشقىرى ئاجايىپ «يېڭىلىق» لارنى كىشىلەرگە كۆچەپ تاڭھالارنىڭ ئاتامانلىرى يەنە شۇ تۇرسۇن سوپىلار ئىدى.

ئۇلار يەنە نېمىلەرنى قىلىش لازىملىقىنى ئويلىنىپ يۈرۈپ، ئاخىرى ھاراق ئۈستىدىن ئىسيان كۆتۈردى. بۇ بېشى ھەيۋەتلىك، ئايىغى كۈلكىلىك بىر ئىش بولدى. بىر ئەتىگىنى ئالدىن خەۋەرلىشىپ يۈرۈپ، بەش مەسچىتنىڭ ئوتتۇز - قىرىقتەك «قەيسەرلىرى» يېزىلىق تەمىنات - سودا كوپىراتىپىنىڭ ئالدىغا بېرىپ «بىزنىڭ قىشلاقتا بۈگۈندىن ئېتىبارەن ھاراق ساتقۇزمايمىز، شەخسىي دۇكانلارنى بىز تىزگىنلەيمىز، ھۆكۈمەت دۇكانلىرىغا سىلەر چەك قويۇڭلار...!» دەپ چۇقان سېلىشتى. ئۇلار بۇ ئارقىلىق قىشلاق تەلتۆكۈس دىنىي يولغا ماڭىدۇ، ئەتىدىن باشلاپ ھەممىسى دۈكۈرۈشۈپ مەسچىتكە كىرىدۇ، دەپ ئويلاشقانىدى. ئىشنىڭ ئاخىرى ئۇلار ئويلىغاندەك بولمىدى. بىرىنچىدىن، كوپىراتىپ باشلىقلىرى بۇنى دۆلەتنىڭ سودا ئوبوروتى نۇقتىسىدىن چۈشەندۈردى، ئىچىش - ئىچمەسلىكنىڭمۇ پۇقرالارنىڭ ئۆز ئىختىيارىدىكى ئىش ئىكەنلىكىنى شەرھلىدى؛ ئىككىنچىدىن، گەرچە شەخسىي دۇكاندارلارنىڭ بەزىلىرى شۇ كۈندىن تارتىپلا دۇكانغا ھاراق سالماسلىققا ۋەدە بەرگەن بولسىمۇ، ئەمما بەزىلىرى «بۇلارنىڭ ئىشى ھاراق بىلەنلا بولۇپ قالدىغۇ، خەقنىڭ ھارىقىنى يىغقۇچە، ئاۋۋال ئۆزلىرىنىڭ نەپسىنى يىغسىچۇ!» دېيىشتى. بەزىلىرى ئىسيان كۆتۈرگەنلەرنىڭ ئۆزلىرىنى كېكەچلىتىپ قويـ

دى، يەنى بىزگە بېسىم ئىشلەتكىچە، ھەر قايسىڭ ئاۋۋال بالىلىرىڭغا نەسىھەت قىلىشمامسەن! بىز ھاراق ساتمىغانغا ئۇلار ھاراقسىز قالامدا؟ قوشنا نوكچاڭلاردىن ئەكەلمەمدۇ؟... ماقۇل، بۇ يەردىكىنىڭغۇ يىغىشتۇرارسەن، شەھەردىكىنى قانداق قىلىشسەن! بىرىڭدىن بىرىڭ دۆت نېمىلەر ئىكەنسەن! دېيىشتى، بەزىلىرى جامائەتكە ئوچۇقتىن-ئوچۇق يېنىپ، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى قايسىبىرلىرىنىڭ كۆزدە قوشنىسىنىڭ باغ بوغدايلىرىنى ئوغرىلىقچە خامىنىغا ئەكىرىۋالغان، بىر قىر بىلەن ئايرىلىپ تۇرىدىغان ئىتىز پاسىلىنىڭ ئىككى يېقىدىكى پۈتۈن ئوت-چۆپىنى ئورۇۋالغان نەپسانىيەتچىلىكلىرىدىن تارتىپ، قايسىبىرلىرىنىڭ ساتىدىغان قوي يۇڭلىرىنى ئون كۈن نەم يەرگە تاشلاپ قويغاننى ئاز دەپ، ھارغىچە قوم ئارىلاشتۇرۇپ بازارغا ئېلىپ چىققان قىزىلكۆزلۈكلىرىگىچە دەپ تاشلىدى. بۇ چاغدا، پۈتۈن ئەس-يادى ھاراق بىلەنلا بولۇپ قالغان بەزى كىشىلەر ئىسيان كۆتۈرگەنگە پۇشايمانمۇ قىلىشتى. گەپكە گەپ كەلسە، دادىسىدىن قايتمايدىغان بايىقى تەلۋە ئىغىزلار بىكار ئىغىز ئۇپراتمايتتى. ئۇلار جىق ئاساسلارغا ئىگە ئىدى، ئۇلار ھېلىقىدەكلەرنىڭ يېغىرىنى ئاچقاندىمۇ، تازا يىرىڭلاپ تۇرغان يەرلىرىنى ئېچىۋەتتى، سۆزلىرىنىڭ ئاخىرىدا ئۇلارنىڭ گۇناھىنىڭ سالمىقىنى ھاراق ئىچكەنلەرنىڭ گۇناھلىرى بىلەن سېلىشتۇرۇپمۇ ئۆتتى.

بۇ ھۇجۇم ئۇلارنىڭ دەسلەپكى ھەيۋىسىنى بىر سائەت ئىچىدىلا چۈشۈرۈۋەتتى. ئۇلار بارا-بارا ئۆزلۈكىدىن شالاڭلاپ كەتتى، ئاخىرىدا قالغانلىرى ھېزىماخۇن ئەت سېلىپ قويۇپتۇ، دېگەننى ئەسكە ئېلىشتىدە، شۇ ياققا كېتىپ قېلىشتى. ئۇچىنچىدىن، دەل بۈگۈن ئەتىگەن مەسچىتتىكى بامدات نامىزىدا «بۈندىن كېيىن ھاراق ئىچكەنلەرنىڭ ئۆيىگە جامائەت دەسسىمەيدۇ!» دەپ ئېلان قىلغان تۇرغۇن ئىمامنىڭ كەنجى ئوغلى ۋاجىت چۈشتىن كېيىن غەرق مەست بولۇپ، چوڭ كوچىدا ئۆلۈكتەك يېتىپ قالدى، بۇ ئىش ھەش-پەش دېگۈچە تۇرغۇن ئىمامنىڭ قۇلىقىغا يەتتى. ئاكىسىنىڭ ئوغلىدا يۈز بەرگەن بۇ ۋەقە تۇرسۇن سوپىنىمۇ تىت-تىت قىلىۋەتتى، بۇ ئۇنىڭ ۋاجىتنى كۆيئوغۇل قىلىۋالىمەن، دەپ يۈرگەن چاغلىرى ئىدى. دېمەك، بۇ ئىسيان تولۇق مەغلۇپ بولۇش بىلەنلا قالماي، كىشىلەرگە بىر تالاي كۈلكە تېپىپ بەردى.

كۈنلەر ئۆتۈپ كەتتى، ئايلار يېڭىلاندى. ئەمما قىشلاقلىقلارنىڭ بايىقى خىيىللىرى قالمىدى، شۇ نەرسە ئېنىقكى، ئۇلارنى بۇنىڭلىق بىلەن يېڭى ۋەزىيەتكە ھەرگىزمۇ قارشى دېگىلى بولمايتتى، ئەكسىچە، ئۇلار بۇ ئازادە ۋەزىيەتتىن تولىمۇ مىننەتدار ئىدى، دىللىرىنى يورۇق، تىللىرىنى ئەركىن ھېسابلايتتى، شۇڭا، كۆڭۈللىرىدىكىلىرىنى كىچىككىنە بولسىمۇ قالدۇرۇپ قويغۇسى كەلمەي، دىلى سۇ ئىچمىگەن جايلىرىنى تارتىنماي-قورۇنماي دېيىشىۋېرەتتى.

— بۇ ھۆكۈمەت جىق تەلەپلىرىمىزنى ئورۇنداپ بەردى. ئەمما، ئاشۇ ياشلارنىڭ ئوبۇكتا① بولىشىدىغان ئىشىنى يوقىتىپ بەرسە ئەجەپمۇ ياخشى بولاتتى! — دېيىشتى ئۇلار. بولۇپمۇ تۇرسۇن سوپىدەك

① ئوبۇكتا — جۈرە، لايىق مەنىسىدە.

ئادەملەرنىڭ رايىچە بولغاندا، ئۇششاق ـ چوڭ، پىششىق ـ توكۇنىڭ ھەممىسىنى مەسچىتكە سولىۋالسا، ئاياللار پۈركەنجە ئارتىپ، ئەرلەر تامام چاپلىرىنى چۈشۈرۈپ، ئاق بۆك، ئۆزۈن پېرىجە كېيىپ يۈرسە، كارامەت بولغان بىرلاتتى.

مەسچىتلەرگە ئىماملىق تالىشىدىغان ئىشنى دېمەمسىز تېخى!؟ بۇ قىشلاق ھاياتىنىڭ كۈنتەرتىپىدىكى كۈندە غەلۋىسى بولۇپ تۇرىدىغان ئىشلارنىڭ بىرى ئىدى. شۇڭا يېڭى مەھەللە مەسچىتى ئۈچ يىلدا ئۈچ ئىمام يەڭگۈشلىدى، يەنە كېلىپ ئۇلارنىڭ ھەممىسى سىرتتىن كەلگەنلەر بولۇپ، تۇرسۇن سوپىلارنىڭ ئاغزىدا «ئالىم» تەبىرى بىلەن تونۇشتۇرۇلغانلار ئىدى. ئۇلارنىڭ بىرىدىن بىرى مەمەدانە، بىرىنىڭ ئىپتىقىنى بىرىگە ئوخشىمايدىغان، شۇنداق بولۇشقا قارىماي، دوزاخ بىلەن بېھىشنى ئۇ ئالەمگە بېرىپ كەلگەندەك كۆپـۈرلۈق بىلەن سۆزلەيدىغان ۋالاقتەككۇرلەر ئىدى. قۇناخۇن ئىسمىلىك ئۇلارنىڭ ئۈچىنچىسى چوڭ بىر غەۋغانى تېرىۋېتىپ كەتتى. ئىش مۇنداق بولدى: ئۇ مۇشۇ مەھەللىگە كېلىپلا ھېنپاخۇن دېگەن بىر دېھقان بىلەن «كونا تونۇش» چىقىپ قالدى. لېكىن، بىر كۈنى قۇناخۇن ئىمام شەھەرگە كەتكەندە، ھېنپاخۇن تۇيۇقسىز تۈگەپ قالدى. يۇرت ـ جامائەت مېيىتنىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈپ لەھەتكە كىرگۈزۈپ، كېسەكلەر بىلەن ئاغزىنى ئېتىۋاتقاندا، شەھەردىن چىقىپ پالاقلاپ قەبرىستانلىقا يېتىپ كەلگەن قۇناخۇن ئىمام:

— مېنىڭ بۇ بۇرادىرىم قاچاندا بولسۇن مەن مۇردا نامىزىنىنى ساڭا تاپشۇردۇم دەپ تاپىلىغان. مەن ئىككى دۇنيالىق بۇرادەرچىلىكنىڭ يۈز خاتىرىسى ئۈچۈن جەسەتنى لەھەتتىن ئېلىپ چىقىپ، نامىزىنى ئىماملىق سالاھىيىتىم بىلەن يېڭىباشتىن چۈشۈرۈمەن! — دەپ تۇرۇۋالدى. بۇ مەمەدانىگە قارشى ھېچكىم بىر نەرسە دېيەلمىدى. يەنىلا تۇرسۇن سوپى بالدۇر ئېغىز ئېچىپ: كىتاب ھۆكمىگە مۇخالىپ كەلمىسە، شۇنداق قىلىلى، دېدى. ئاخىرى شۇنداق قىلىندى. لېكىن زادىلا ئاڭلاپ ۋە كۆرۈپ باقمىغان بۇ مۆجىزە نامازدىن كېيىن غۇلغۇلىغا سەۋەب بولدى. قەبرىستانلىقتا بولغان بۇ ئىش پۈتۈن قىشلاققا يېيىلغاندىن كېيىن غەلۋە كۆچەيدى. ئەتىسى يېڭى مەھەللە مەسچىتىنىڭ ئۆزىدىلا كىشىلەر ئىككى تەرەپ بولۇپ تۇتۇشۇپ قالدى. ئۇلار قان بولۇشقىچە قۇناخۇن ئىمام شەھەرگە قاراپ قۇيرۇقىنى تىكىۋەتتى. ھەر ئىككى تەرەپ ئەسلىدە بىر كاززاپقا ئىختىدا قىلىپ يۈرگەنلىكلىرىنى بىلىشكەندىن كېيىنلا ئاستا ـ ئاستا جىم بولۇپ قېلىشتى. راستىنى ئېيتقاندا، بۇنداق دېگەندىن كۆرە ئۇلارنىڭ دىققىتىنى يېڭى بىر ئىشقا بۇرۇلۇپ كەتتى، دېگەن تۈزۈك ئىدى. چۈنكى، ئۇلار ئەمدىلا پەيلىرىدىن يېنىشىپ تۇرغاندا، ۋاي، شەھەر يېنىدىكى سېپىل يېزىسىدا ئۆلۈپ كۆمۈۋېتىلگەن بىر ئايال ئۈچ كۈندىن كېيىن تىرىلىپ، قەبرىدىن ئۆزى كېلىپ قاپتۇدەك... ئۇ ئالەمدىكى ھەممە ئىشلارنى سۆزلەپ ئولتۇرغۇدەك... دېگەن خەۋەر پۈتۈن قىشلاقنى ھاياجانلاندۇردى. گەپكە گەپ قوشۇلۇپ، بۇ خەۋەر شۇنچىلىك مۇبالىغىلەشتىكى، ئاخىرەتتىن كەلگەن ئۇ ئايالغىلا ئەمەس، تارقالغان بۇ خەۋەرنىڭ راستلىقىغا شەك كەلتۈرۈشمۇ قىشلاقتىكى چوڭ ـ كىچىكلەرنىڭ نەزەرىدە زور گۇناھ ھېسابلىنىدىغان بولۇپ قالدى. قىشلاقتىكىلەردە ئاشۇ ئەۋ-

www.uyghurkitap.com

لىيا ئايالنى بىر كۆرۈپ كېلىش ئارزۇسى تۇغۇلدى. ھەممەددىن ئاۋۋال تۇرسۇن سوپى تەنتەنە قىلدى. ھەممەددىن بۇرۇن بېرىپ، ھېلىقى ئايالنى شۇ زىيارەت قىلىپ كەلدى. شۇندىن كېيىن بىزنىڭ قىشلاقتىن ئۇلگۇرگەنلىرى (مۇھەممەت، پولغا چىقىنغانلىرى) ئاپتوبۇستا، ئۇلگۇرمىگەنلىرى ئېشەك ھارۋىلىرى بىلەن بېرىپ كېلىشتى، ئۇلار ھېلىقى ئايالنىڭ ئۆلۈپ تىرىلىپ، قەبرىدىن قايتىپ كەلگەنلىكى يالغان بولسىمۇ، قىشلاققا «راست ئىكەن!» دەپ كېلىشتى. نېمىلا بولمىسۇن، باشقا يېزىلاردىن ئادەم بارغان بولسىمۇ لېكىن ھېچيەردىن قىشلاقنىڭكىدەك كۆپ بېرىشمىدى، باشقىلار، ئۆيىدە ئۈچ كۈن ئۇخلىغاندەك يېتىپ قوپۇپ، ئۇ دۇنياغا بېرىپ كەلدىم، دەپ گەپ - سۆز تارقاتقان بۇ ئايالنىڭ ئېيتقانلىرىنى ئاڭلاپلا قايتىشقان بولسا، بىزنىڭ قىشلاقتىن بارغانلار ئۇنىڭدىن: بىزنىڭ ئاتا - بوۋىلىرىمىزنىڭ ئىسمىلىرى پالانچى، رەڭگى روخسارى مۇنداق كىشىلەر ئىدى، ئۇچراتتىڭمىكىن، دەپ سوراشقىچە بېرىپ يەتتى.

بىزنىڭ قىشلاقتا بۇنداق ئېتىقادسىزلىقلار كەينى - كەينىدىن بولۇپ تۇراتتى. باخشى، ئىشان، داخان ۋە رەمبال دېگەنلەرنىڭ بۇيەردىكى ئاپاۋىتى نەچچە سودىگەرنىڭكىدىنمۇ زور ئىدى. ئۇلارنىڭ ئېيتقانلىرىنى ئۇلغايتىپ، ئۆزلىرىنى داملاپ يۈرىدىغانلارنىڭ ئەڭ ئالدىدا يەنە بىزنىڭ تۇرسۇن سوپى تۇراتتى. ئۇ ئىمام، مەزىنلەرگە ئەقلىمۇ ئۆگىمەتتى، ئايالى ناماز ئوقۇمايدىغانلارنىڭ ئىمانىنى يېرىم ھېسابلاش پەتۋاسىنىمۇ شۇ تاپقانىدى، سۆزلەپ كەلسەك گەپ جىق. مەن شەھەردىن ھەر قېتىم چىقسام بىر غەلىتە ئىشنى ئاڭلايتتىم، بايا مېنىڭ قوش قارىياغاچىنىڭ سايىسىدا ئولتۇرۇپ، مەھەللىداش دوستلىرىمغا سۆزلەۋاتقانلىرىمىمۇ مانا شۇ بىزنىڭ قىشلاقتىكى خۇراپاتلىق ۋە ئۇنىڭغا چېتىشلىق ئىشلار ئىدى. مەن ئۇلارنى سۆكمەكتە ئىدىم. ئەمما تۇرسۇن سوپى بايىقىدەك زەھەردەك سۆزلىرى بىلەن مېنىڭ گەپلىرىمنىڭ بېلىگە تەپتى. ئۇ سۆزىنىڭ ئاخىرىدا يەنە ماڭا زەردە بىلەن:

— ئۆزۈڭمۇ بىر شۇم ئېغىز بولىدىغان، كېلە - كەلمەيلا بىر نەرسە بولۇپ قالسا دەپ، ئۆلۈمنى ئاغزىڭغا ئالغىلى تۇرۇپسەندە! — دېدى، بۇ گەپ كۆلگۈدەك گەپ بولمىسىمۇ، ھەممەيلەن پاراققىدە كۈلۈشۈپ كەتتى، ئۇنىڭ سەۋەبى بۇلتۇر چىققىنىمدا مېنى يەنە شۇ تۇرسۇن سوپىنىڭ «شۇم ئېغىز» دەپ كەينىمدىن تىللىغانلىقىدىن ئىدى. مەن ھۆپپىدە قىزىرىپلا ئەمەس، بوزۇلداپ تەرلەپمۇ كەتتىم. بۇ گەپنىڭ ماڭا لەقەم بولۇپ قېلىش ئېھتىماللىمۇ بار ئىدى، مەن تۇرسۇن سوپىنىڭ يەنە نېمىلەرنى دەۋەتكەنلىكىنى ئاڭقىرالمىدىم، پەقەت بۇلتۇرقى بىر ئىشلا كاللامدا تۇراتتى.

مەن بۇلتۇر باش باھاردا شەھەردىن چىقسام، كەنت باشلىقلىرى يان ئۆستەڭگە تاش تىزىش ئەمگىكىگە ئادەم ماڭغۇزالماي يۈرۈپتۇ. بىزنىڭ مەھەللىدىكىلەر ئامالىنىڭ بارىچە قېچىپ، ئۆستەڭگە چىققىلى ئۇنىمايدىكەن. مەن ئۆزۈم ھاۋارايى ئىدارىسىدە ئىشلىگەچكە، بۇ يىل قۇرغاقچىلىق بولىدىغانلىقى، رەھبەرلىكنىڭ قۇرغاقچىلىقتىن مۇداپىئە كۆرۈپ، سۇ قۇرۇلۇشىغا تۇتۇش قىلغانلىقىنىڭ توغرىلىقى ھەققىدە كىشى يىغىلغانلىكى يەردە گەپ قىلدىم. بۇلتۇر دېگەندەك قاتتىق قۇرغاقچىلىق بولىدى، كۆزدە كەلسەم تۇرسۇن سوپى ماڭا «شۇم ئېغىز» دەپ ئات

قويۇپ قويۇپتۇ.

ئۇنىڭ بۇ سۆزىگە ئەسلىدە ئالدىنقى يىلى يۈز بەرگەن يەنە بىر ئىش راسا دەستەك بولۇپ بېرىپتۇ. شۇ يىلى مەن ئانامنى يوقلىغىلى قىشلاققا كېلىپ، مەھەللە ئەتراپىدىكى ئېتىزلارنى ئايلىنىپ كېلەي دەپ چىقسام، بەش - ئون ئائىلە توغرا ئۆستەڭنى ياقىلىتىپ قاتار كۆزلەك سوقۇپ كۆچۈپ چىقىپتۇ، يەنە كېلىپ ھەممىسى ئۇششاق بالىلىق ياشلار ئىكەن، مەن قايتاردا ئۇلارغا ئۇششاق بالىلارنىڭ ئۆستەڭگە چۈشۈپ كېتىشىدىن پەخەس بولۇشنى تاپىلىدىم، ئېيتقاندەك ئەتىسىلا بىرەيلەننىڭ ئۆمىلىگەن بىر بالىسى كۆزلەكتە يالغۇز ئۇخلاپ قويۇپ، ئۆمىلىگەنچە ئۆستەڭگە چۈشۈپ كېتىپ ئۆلۈپتۇ، بۇنى بەزىلەر ئەجەل ياكى بىپەرۋالىقتىن بولدى، دېگەن بىلەن تۇرسۇن سوپى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاشلار مېنىڭ «شۇم ئېغىز»لىقىمدىن كۆردى.

ئۇلارنىڭ دەستىدىن ھېچكىمنى ھېچقانداق خەتەردىن ئاگاھلاندۇرۇشقا بولمايتتى. بىر كۆۋرۈك ئادەم، ئات - ھارۋا ئۆتكۈسىز دەرىجىدە ھۆتمە - تۆشۈك بولۇپ كەتسىمۇ، ئۇلار تەمتىلەپ يۈرسە يۈرۈشىدۇكى، قول - قولچە ياسايلى دېيىشمەيدۇ. لېكىن، پەخەس بولۇڭلار دەپ قويدۇڭمۇ، بولدى، بالانىڭ بىر يېقى ساڭا ئارتىلغىنى ئارتىلغان: مۇبادا بىر ئىش يۈز بېرىپ قالسا، ئۇنى كۆۋرۈكنىڭ بۇزۇلۇپ كەتكەنلىكىدىن ئەمەس، سېنىڭ «شۇم ئېغىز» لىقىڭدىن كۆرىدۇ.

تۇرسۇن سوپى كېلىپ مېنىڭ كەيپىمنى بۇزغاندىن كېيىنلا، مېنىڭ قوش قارىياغاچ تۈۋىدە ئۇزاق تۇرغۇم كەلمىدى، بۇگەپ يېيمەس ئادەم بىلەن چىرايلىق مۇڭدىشىش تېخىمۇ مۇمكىن ئەمەس ئىدى، ئۇ ئەتەي مېنىڭ ئەدىپىمنى بەرگىلى كەلگەندەكمۇ قىلاتتى، بۇ يا شۇنداقتۇر، ياكى ماڭا شۇنداق تۇيۇلۇۋاتقاندۇ، ئەيتاۋۇر، سوقۇشماي تۇرۇپ ئىككى يېنىغا قارىغان خورازدەك غىپپىدە ئۆيگە كىرىپ كېتىشنىڭ كويىغا چۈشۈپ قالدىم، ھېلىمۇ ياخشى، دەل شۇ چاغدا مېنى كىچىك ئىنىم چاقىرىپ قالدى، مەن ئۇلارنى ئۆيگە كىرمەمسىلەر! دەپ قويۇپ سۇنئىي تېتىكلىك ۋە پەرىشانلىق بىلەن ئۆيگە قايتىپ كىردىم.

شۇ ئاخشىمى ئۆيگە باياتىن قوش قارىياغاچ يېنىدا بىللە بولغان مەن تەرەپ تەگتۇشلىرىمدىن روزى كىرىپ كەلدى، ئۇ كىرىپلا چاقچاق بىلەن ئېغىز ئېچىپ:

— ھە، «شۇم ئېغىز»، يالغۇز ئولتۇردۇڭما؟ زېرىككەن بولساڭ، تۇرسۇن سوپىنى باشلاپ كىرەيمۇ - يە؟— دېدى، بىز قاقاقلاپ كۈلۈشۈپ كەتتۇق، شۇنداق قىلىپ پارىڭىمىزنىڭ بېشى بايىقى سۆھبەتنىڭ ئاخىرىغا ئۇلىنىپ كەتتى.

— ھېلىمۇ ياخشى، سېغىزلىقتىكى ھەقىقىي ئىشنى تۇرسۇن سوپى بىلمەيدۇ، بىلىدىغان بولسا، يېغىرىمغا تەگدى، دەپ ساڭا ئېسىلاتتىمىكىن تېخى؟ قىزىق ئادەم - دە، بۇ! — دېدى ئۇ كۆرپە ئۈستىگە ئولتۇرۇۋېتىپ.

— راستلا - ھە!— دېدىم مەن ھوشۇمنى تاپقاندەك بولۇپ،— سېغىزلىقتىن گەپ ئاچقىنىمنى قارا، ئۇ ئىشلار تېخى يادىمدىمۇ يوق. زىلەيبۇۋى تېخىلا ئۆيدىمۇ؟

مەن روزىنىڭ تاماكىسىغا سەرەڭگە چېقىۋېتىپ، ئۇنىڭ ئاغزىغا تەلمۈردۈم.

— ئۆيدە بولماي نەدە بولىدۇ دەيسەن؟! بىچارە بالىغا ئۇۋال قىلدى - دە! تۇرسۇن سوپىنىڭ ھازىرقى پەيلىگە قارد-

غاندا، ئۇ بالىنى ئۆيۈگىنى تۇت، دەپ ئەۋەتمۇيتتىدىغاندەك ئەمەس،— دېدى روزى.

شۇنىڭ بىلەن بىز سېغىزلىقتىن ئىچكىرىلەپ، نۇرشات بىلەن زىلەيبۇۋى ھەققىدىكى گەپلەرگە چۈشۈپ كەتتۇق.

سېغىزلىق بىزنىڭ مەھەللىنىڭ شەرق تەرىپىدىكى دۆڭلۈكتىن ئاياللار مەخسۇس تونۇر تۇپىسى ئېلىپ ئادەتلەنگەن يەر ئىدى. بۇ تۇپىنىڭ خېرىدارلىرى يالغۇز بىزنىڭ كەنت بىلەنلا چەكلەنمەيتتى، پۈتۈن قىشلاقنىڭ چەت جايلىرىدىنمۇ ھارۋا - ھارۋىلاردا كېلىشىپ ئېلىپ كېتەتتى. ئۇزاق يىللىق تۇرمۇش سۇ چىقمايدىغان بۇ يەرنى ئىككى مو ئەتراپىدىكى ئازگال يارلىققا ئايلاندۇرۇۋەتكەنىدى، دۆڭ تەرەپكە قاراپ كولاۋەرگەچكە، ئالدىدىكى يارلىق ئېگىزلەۋەرگەنىدى، ئۈستىدىن ئۆزى ئۆرۈلۈپ چۈشكەنلىرىنى شۇ پېتى ئۇسۇپ كېتىپ، ئۆرۈلمىسە ئىچكىرىلەپ كولاپ، نەچچە ئۆڭكۈر ھاسىل قىلىۋېتىلگەنىدى، بەزى ئۆڭكۈرلەر ئىككى مېتىر ئىچكىرىلىسە، بەزىلىرى تۆت - بەش مېتىر ئىچكىرىلەپ كەتكەن، بەزىلىرى كەڭ، بەزىلىرى تار ئىدى. يىراقتىكىلەر ھارۋىلاپ توشۇپ كەتسە، بىزنىڭ مەھەللىدىكىلەر زەمبىل، چېلەكلەر بىلەن توشۇيتتى، كېيىن ئاياللار قازان بېشى سۇۋاقچىلىقنىڭ لازىملىق تۇپىسىنى ھەم ئەپكەش چېلەكلىرى بىلەن مەشەدىن ئېلىپ كېتىدىغان بولدى. ئۇلار بۇ يەرگە قىزلىرىنىمۇ ئەۋەتىپ تۇراتتى، ھېلىمۇ ياخشى بىر نەچچە يىلدىن بېرى ھېلىقى ئۆڭكۈرلەر پەقەت ئىككى قېتىم، سايىداپ ياتقان ئۈچ موزاينى بېسىپ ئۆلتۈرگەندىن باشقا، قالغانلىرى نۆۋەت بىلەن دېگۈدەك ئۆزى گۈمۈرۈلۈپ چۈشۈپ تۇردى، بىزنىڭ قىشلاقلىقلار

خۇددى موزاينىڭ ئۆلۈمى ئۆلۈم ئەمەستەك، بۇ ئىشلاردىن تىرناقچىمۇ ساۋاق ئالمىغاندەك قىلاتتى، كىچىكلەرنىڭغۇ نادان دەيلى، چوڭلارچۇ؟ ئۇلاردىن بىرەر كىشىنىڭمۇ بۇ ئازگالدا يۈز بەرگۈسى خەتەر ھەققىدە تۆت ئادەم بار يەردە تۆت ئېغىز سۆز قىلغىنىنى ئاڭلىغان ئادەم يوق. ئۇلار بىخىراماان يۈرۈۋېرىدۇ. ھېلىغىچىغۇ ھېچكىمنى بېسىۋالغىنى يوق، لېكىن، زادى بېسىۋالمايدۇ، دېگىلى بولامدۇ؟ خۇدامۇ «ساقلانساڭ، ساقلايمەن» دەپتىكەن. شۇڭا ساقلىنىش، ئېھتىيات قىلىش كېرەكقۇ؟! بۇنداق گەپلەر تۇرسۇن سوپىغا ياقمىغان بىلەن ھازىر ئۇ يەرگە چىقىپ تۇرىدىغان قىز - چوكانلار ئارىسىدا ئەڭ كۆپ قاتناپ تۇرىدىغىنى يەنىلا ئۇنىڭ قىزى زىلەيبۇۋى ئىدى. ئۇنى سېغىزلىقتا مۇنداق تولا ماڭغۇزغان يەنىلا ئاشۇ تۇرسۇن سوپى ئۇنىڭ بېشىغا سالغان كۈلپەتلەر ئىدى. ئەل ئاغزىدا پۇر بولۇپ كەتكەن بۇ گەپلەر تېخى تۇرسۇن سوپىغا سىر ئىدى، بۇ ئىشنىڭ تېگى - تەكتىنى بىلگەن - چۈشەنگەنلەر ئالدى بىلەن زىلەيبۇۋىگە ھېسداشلىق قىلىپ ئىچ ئاغرىتقانلىقىدىن، ئاندىن قالسا، تۇرسۇن سوپىنىڭ پەيلىدىن قورققانلىقىدىن ئۇنى بۇ ئائىلىگە تىنمايتتى. بىچارىلەر شۇ ئازگالدا بولسىمۇ كۆرۈشۈۋالسۇن، قېنىشىۋالسۇن! دېيىشەتتى ئۇلار.

ئەسلى ئىش مۇنداق ئىدى: تۇرسۇن سوپى چوڭ ئوغلىدىن بېتۇۋالغان نەۋرىسى زىلەيبۇۋىنى ئاكىسى تۇرغۇن ئىمامنىڭ كەنجى ئوغلى ھېلىقى ۋاجىتقا چېتىش نىيىتىدە ئىدى، ئۆزكۆزىدىلا ئەمەس، ئەل نەزەرىدىمۇ ئۆز قىزىغا ئايلىنىپ كەتكەن زىلەيبۇۋى كۆتمىگەن يەردە يەنىلا ھېلىقى

www.uyghurkitap.com

«ئوبوكتا» بولۇش دېگەننىڭ كاساپىتىدىن دەل شۇ ئاكىسىنىڭ قوشنىسى تۇراپ قەلەيچىنىڭ ئوغلى نۇرشات بىلەن كۆكۆل بىرىشىپ قالدى، ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىلىسىلا گۆھەر بىلەن ئالتۇندىن ئارتۇق بالىلار ئىدى. دەسلەپتە سوپى قىزىنىڭ چوڭ دادىسىنىڭكىگە تولا بارىدىغان بولۇپ قالغانلىقىدىن نىيىتىمگە مۇناسىپ نەتىجە چىقىدىغان بولدى، دەپ خېلى خۇش بولغانىدى، كېيىن ئۇ ئۆيۈنىنىڭ باشقىچە ئىكەنلىكىنى ئۇقۇپ، نېمە قىلارىنى بىلمەي قالدى. بىرەي دېسە، چىدىمايتتى؛ بەرمەي دېسە، ئايالى ئوغۇلخانىنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، قىزىنىڭ نىيىتى قەتئىي، پەيلى ياماندى. كوپپىدا قىلىپ قېچىپ قويۇدىغاندەكمۇ كۆرۈنەتتى. ئۇ مۇشۇ ئىككى تاشنىڭ ئارىسىدا قىيىنىلىپ يۈرگەندە تۇراپ قەلەيچى ئەلچى كىرگۈزۈپ قالدى. بىر قېتىمدا، «قىزىمىزدىن سورايلى» دېسە، بىر قېتىمدا «تېخى سوراپ باقالمىدۇق» دەپ ئىككى ئاي ماڭغۇزۇپ، تەسلىكتە ماقۇل دېدى، توي ۋاقتىنى بولسا، ھەر خىل سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپ يۈرۈپ ئالتە ئاي كېچىكتۈردى. ئەڭ ئاخىرىدا «ئاكامنىڭ ئوغلىنى ئۆيلەۋەتمەي تۇرۇپ قىزىمنى چىقارمايمەن، يول ۋاجىتنىڭ» دەپ تۇرۇۋالدى. ۋاجىتمۇ ئۆيلەندى. ھېچ باھانە قالمىغاندا، چېپىنى ئىچىپ، ئاق قەغەزنى قارا قىلىپ بېرىشكە توغرا كەلدى، تويلۇق سالغاندا، تۇرسۇن سوپى ئۆزى سۆزلەپ يۈرگەن دىيانەت، ئىمان، ئىنساپ دېگەننى ئاسمانىڭ قەرىگە تاشلىۋەتتى، تۇراپ قەلەيچى تۇرسۇن سوپى بىلەن تويلىشىپ قېلىۋاتقىنىنى بېشىمغا كېلىۋاتقان بىر بالا ـ قازامۇ، نېمە، دەپ قالدى. قىزنىڭكىدىن باشقا، قىرىق بەش كىيىملىك چۆرۈلمىلىك سالدى، دېسە، ئاكىلىغانلار ئىشەنمەيدۇ. ئامال قانچە، مانا بىزنىڭ قىشلاقتا شۇنداق سالدۇ، ئاش سۇيىنى دېمەمسىز تېخى! تۇرسۇن سوپى تويلۇقنى تازا كەلەپ سالغاندىن كېيىن: مۇشۇلارنىڭ بىرى كەم بولسا، توينى قىلمايمەن، يەتتە يۈرتنى ئېيتىمەن، كاتتىلارنى تەكلىپ قىلمەن، توينى چىدىسا قىلسۇن! دەپ تۇرۇۋۋالدى. شۇڭا تۇراپ قەلەيچى يىلىكىنىڭ خېلى توق بولۇشىغا قارىماي، توي بولماي تۇرۇپلا پوستىنى ئاقلىۋەتكەن پىيازدەك بولۇپ قالدى، ئۇ پەقەت ئۆيىگە كېلىدىغان كېلىنىنىڭ پەزىلىتى ۋە گۈزەللىكىنى ئويلىسىلا ئۆزلۈكىدىن غەيرەتلىنىپ كېتەتتى.

چوڭ خاپىلىق توي يېقىنلاشقاندا يۈز بەردى: بىرسىنچىدىن، تويدىن ئۈچ كۈن ئىلگىرى بىر ئاخشىمى پۈتكەن جىمى چۆرۈلمىلىكنى ئەكەلدۈرۈپ، تولۇقلۇقىغا كۆزى يەتكەندىن كېيىن، نان ـ توقاچ يېقىشقا رۇخسەت قىلدى؛ ئىككىنچىدىن، تۇراپ قەلەيچى توي كۈنى شەھەردىكى ئابدۇللا ئەلەمنى تەكلىپ قىلىپ تۆردە ئولتۇرغۇزمىسا، بۇ توينى قىلالمايمەن، دەپ تۇرۇۋالدى: ماقۇل دېمەي نېمە ئامال؟! قودا بولغۇچىلار ئابدۇللا ئەلەمگە ئۈچ نۆۋەت كىشى كىرگۈزۈپ، ئاخىرى تويدىن بىر كۈن ئىلگىرى كېلىدىغانغا ماقۇللۇق ئېلىپ چىقتى. كىم بىلسۇن، ئابدۇللا ئەلەم زىلەيىۋۇنىڭ نىكاھى كۈنى ھەقدا بولالمىدى، كىچىك ماشىنا ئېلىپ كىرگەنلەر: ئەلەم ۋىلايەتلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ جىددىي يىغىنىدا ئىكەن، چىقالمىدى، دەپ قۇرۇق قايتىپ چىقىشتى. باشلىنىپ قالغان توي، سېلىنىپ قالغان داستىخاننى يىغىشتۇرۇۋېتىش مۇمكىنمۇ؟ ياق!

www.uyghurkitap.com

ئەسلىدە، ۋىلايەت بويىچە ئەڭ يۇقىرى مەرتىۋىلىك بىر ئۆلىمانى توي ئۈستىگە ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ مەرىكە ئۆتكۈزۈش — تۇرسۇن سوپى ئۈچۈن تولىمۇ چوڭ شۆھرەت ئىدى، سوپى مەجەزلەر ئۆرۈك - ئۆرۈكنى كۆرسە ئالا بوپتۇ دەپ، ھەممىسى مۇشۇنداق قىلماي قالمايتتى. تەھقىقكى، مۇبادا، ئابدۇللا ئەلەم چىقىپ قالغان بولسا، ئۇلارمۇ قىلىدىغان قىلىق تاپالماي، تاپانلىرى تېشىلگۈچە شاپاشلىشىپ كېتەتتى. چۈنكى بىزنىڭ قىشلاقتا ئۇنداق كاتتىلارنى كۆرسە، پېشىدا ناماز ئوقۇيمەن دەپ يېتىۋالىدىغان يەنە ئايرىم ئەسەبىيلەرمۇ چەتتىن چىقاتتى. بىرەر مۆتىۋەرنىڭ داڭقى ھەققىدە گەپ چىقتىمۇ، بولدى، ئۇنداقلارنىڭ تاپمايدىغان گېپى يوق ئىدى. باشقىسى ئەمەس، مۇشۇ ئابدۇللا ئەلەم ھەققىدىمۇ: كېچىسى چىراغ لازىم قىلمايدىكەن، ئىككى مۈرىسىدە غايىبانە ئىككى شام يېنىپلا تۇرۇدىكەن، دېگەندەك ئەلەمنىڭ ئۆزىمۇ ھەيران قالىدىغان گەپلەرنى تېپىشقانىدى. تەلەي تەتۈر كېلىپ، تۇرسۇن سوپىنىڭلا ئەمەس، ئۇلارنىڭمۇ ئەقىدىسى بىكار كەتتى. شۇڭا توي خۇشال - خۇرام ئۆتمىدى، نەدىلا بولسۇن تۇرسۇن سوپىنىڭ ۋارقىراپ، جارقىراپ يۈرگەنلىكىنى ئاڭلىغىلى، تۆكۈرۈكلىرىنى چاچرىتىپ تۇرغانلىقىنى كۆرگىلى بولاتتى. تۇراپ قەلەيچىنىڭ بۇ تويدا ئاڭلىغان تاپا - تەنىلىرى جان - جېنىدىن ئۆتۈپ كەتتى.

تويمۇ تۈگىدى، لېكىن، تۇرسۇن سوپىنىڭ خاپىلىقلىرى ئۇلغايسا ئۇلغايدىكى، ئازايمىدى. ئايالى يوشۇرغان بىر ئىشنى، يەنى زىلەيخۇۋى بىلەن نۇرشاتنىڭ تويدىن ئىلگىرى شەھەرگە كىرىپ چوڭ باغدىكى ئىنقىلابىي قۇربانلار قەبرىسى ئالدىدا يانمۇ - يان تۇرۇپ رەسىمگە چۈشكەنلىكىنى تويدىن كېيىن مەسچىتتە ئاڭلاپ، جان - پېنى چىقتى. بولۇپمۇ، بۇ بىر يېڭىلىق ئىكەن، بۇندىن كېيىن توي قىلىدىغان ياشلار ئۆز مەرىكىسىدىن ئىلگىرى مۇشۇنداق رەسىمگە چۈشىدىكەن، دېگەن گەپ ئۇنىڭغا تېخىمۇ تىك كەلدى. مەسچىتتىن كىرىپ، ئۇنىڭ ئۆز ئايالى بىلەن قانچىلىك خىقىراشقانلىقى ھەققىدىكى گەپلەرنى بۇ يەردە سۆزلەپ ئولتۇرمايمىز. قىسقىسى، ئۇ شۇ كۈنىدىن باشلاپلا كۈيئوغلىغا ئۆچ بولۇپ كەتتى، قۇدىلىرىنى تۇغقاندەك ئەمەس، ياۋدەك كۆرۈدىغان بولدى. بۇ ئىككى ئائىلە ئوتتۇرىسىدىكى تۇغقاندارچىلىق تىكلەنمەي تۇرۇپلا ئۈزۈلگىلى يۈزلەندى. تۇرسۇن سوپىنىڭ تەسىرى ئايالى ئوغۇلخانغىمۇ ئۆتتى. بىر قېتىم: تويدا ئەكەلگەن ھالقىسى ساختا چىقتى، دېسە، بىر قېتىم: چىشى قۇدىمىز زالىم خوتۇنكەن، دېدى. بىر قېتىم: كۈيئوغلىمىز ھاراقكەش چىقىپ قالدى، دەپ گەپ تاپسا، يەنە بىرىدە: ھاردۇق چايدىن ھاردۇقىمىز چىقمىدى، داستىخاننى كىچىك سالدى، دەپ سۆز - چۆچەك قىلدى. بارا - بارا يوقىلاڭ باھانىلەر بىلەن زىلەيخۇۋىنى چاقىرتىۋالىدىغان، بەزىدە ئۆزى كەلسە، ئەۋەتمەيدىغان بولۇۋالدى. بۇ ئىش ئاستا - ئاستا ئىككى ئائىلە ئوتتۇرىسىدا نىزا ۋە جېدەلگە ئايلاندى. بىر كۈنى زىلەيخۇۋىنى ئالغىلى كەلگەن نۇرشاتنى ئىشىكتىن كىرگۈزمەيلا قوغلىۋەتتى.

ئوغۇلخان نۇرشاتنى ھەيدىۋېتىش بىلەنلا ئىش تۈگىمەيدىغانلىقىنى، مۇھىمى، قىزىنى سوۋۇتۇش ئىكەنلىكىنى ئوبدان بىلەتتى. شۇڭا، ئۇ بىر كۈنى نۇرشات

ھەققىدە «باشقا يەردىن ئۆيلەنگىلىۋېتىپتۇدەك، پالانىنىڭ قىزى بىلەن پىچىرلىشىپ ئولتۇرغىنىنى ئۈچ قېتىم كۆرگەنلەر بار ئىكەن!» دېگەن گەپنى تاپتى. شۇنداق قىلىپ بالا خوتۇن ئوغۇلخان قىزنىمۇ ئېچىتتى، ئادەم ئەمەسمۇ؟ يەنە كېلىپ ئۇلار دېگەن ياشلار، ھېسسىيات، مۇھەببەت، قىزغىنلىق، كۆڭۈلچىلىك دېگەنلەر ئۇلارنىڭ بويىدا ئوت تېگىپلا كەتسە، لاپپىدا قىلىپ يېنىپ كېتىدىغان ماي ئەمەسمۇ؟ شۇڭا بۇ قېتىم زىلەيبۇۋى ئىشەنمەي تۇرالمىدى، ئىككى ئاي يامانلاپ يېتىۋالدى. بۇ، قىش پەسلى بولۇپ، زىلەيبۇۋى ئۈچۈن كۆڭۈللەر خاپىلىق ئىچىدە داۋام قىلدى. مۇنداق خاپىلىق، دەرد - ئەلەم دېگەنلەر نۇرشاتتىمۇ تاغاردا بىر ئىدى. نۇرشاتنىڭ ئۈستىدە توقۇلغان ئىغۋا - ئۆسەكلەر زىلەيبۇۋىنىڭ ئۈستىدىمۇ توقۇلۇپ، يىگىتنى ساراسىمىگە سالاتتى، شۇ پېتى ياز ئۆتۈپ، يەنە قىش كەلدى. ئەمەلىيەتتە، نۇرشاتمۇ ئۆيلەنمىدى، زىلەيبۇۋىمۇ جىمىدى. ئۇلار بىھۇدە جۇدالىق سەرگۈزەشتىلىرىنى باشتىن كەچۈرۈۋاتقان بۇ بىر يىلدىن بۇيان تۇرغۇن ئىشلارنىڭ ھەقىقىتىگە يەتتى. ئۇلار سەگەكلەشمىسە، چىن مۇھەببەت قۇربان بولۇش ئالدىدا تۇراتتى، مانا شۇنداق چاغدا چىن دوستلۇق چىن مۇھەببەتكە ياردەم بەردى. نۇرشاتنىڭ ھەقىقىي بۇرادەرلىرى بىلەن زىلەيبۇۋىنىڭ ئىچكۆيەر دوستلىرى ئىككى مەھەللىدىكى ھېلىقى كىشىلەرنىڭ سۈيىقەستلىرىنىڭ چاۋىسىنى چىتقا يېيىپ، ئۇلارنى مۇنداق سۆز - چۆچەكلەرگە ئىشەنمەسلىككە ئاگاھلاندۇردى. مۇنداق ئىغۋالارنىڭ ئۇچىقى يەنىلا تۇرسۇن سوپى بىلەن تۇرغۇن ئىماملار ئائىلىسى ۋە ئۇلارنىڭ قىسمەن ئۇرۇق - تۇغقانلىرى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۇردى، ئۇلار ئىلگىرى بىر - بىرىدىن غايىبانە قېيىدىشىپ، ئەمدىلىكتە ئىشنىڭ تەگتىنى ئىگىشاپ چۈشىنىپ، قانداق قىلارىنى بىلمەي تېگىرقاپ قالغان بۇ ئىككى ئاشىق - مەشۇقنى شۇنداق ئاگاھلاندۇردىكى، ھەر ئىككىسىلا چۆچۈپ كېتىپ، ئالمان - تالمان بىر - بىرىگە خۇپىيانە ئەلچىلەر ئەۋەتىپ، ئۆز ئەھۋاللىرىدىن بىر - بىرىنى خەۋەردار قىلىشتى. بۇ يەردىكى ئەڭ مۇھىم خەتەر زىلەيبۇۋىنى نۇرشاتتىن چىقىرىۋېلىپ، ھېلىقى تۇرغۇن ئىمام جامائەتنى باشلاپ ئېسىيان كۆتۈرگەن كۈنى ھاراق ئىچىپ كوچىدا يېتىپ قالغان كەنجى ئوغلى ۋاجىتقا چېتىش پىلانى ئىدى، خەۋىرىمىزدە بار؛ ۋاجىت زىلەيبۇۋىنىڭ تويىدىن سەللا ئىلگىرى ئۆيلەنگەنىدى، ئەمما، ئۇ ئۈچ ئاي ئۆتمەيلا ئايالىنى ئۇرۇپ ھەيدىۋەتتى. تۇرسۇن سوپى زىلەيبۇۋىنى ساق - سالامەت ئاجرىتىۋالسا، ئۇنىڭغا قويماي ئەنە شۇ ۋاجىتقا تاڭماقچى ئىدى. ئۇلارنىڭ بۇ رەزىل ئىچكى سىرى يۇقىرىقى قىشلاقتا ئەڭ ئاۋۋال ۋاجىت ھاراقكەشنىڭ ئۆز ئاغزىدىن تارقالغان ۋە قوشنىلار ئارقىلىق تەھقىقلەنگەنىدى. زىلەيبۇۋىمۇ دەسلەپتە بۇ ئىشنى دوستلىرىدىن ئاڭلاپ، بەدەنلىرى تىكەنلىشىپ كەتكەنىدى، بىراق، ئۇنىڭ راستىنلا مۇشۇنداق پىلانى بارلىقىغا ئىشەنگۈسى كەلمىدى. پەقەت نۇرشاتتىن خەۋەرلەندۈرگۈچىلەر ئېلىپ كەلگەن جىددىي خەتنى كۆرگەندىن كېيىنلا، ئۇنىڭ راست ئىكەنلىكىنى ۋە ئەمدى بىخۇت ياتماسلىقنىڭ لازىملىقىنى چۈشەندى. خەتتە مۇنداق دېيىلگەنىدى:

«زىلەي! قانداق ئەھۋالىڭ؟ قاراپ تۇرۇپ قەپەستە بولۇپ قالدىڭ، باراي

uyghurkitap.com

دېسەم، كۆرۈشۈش ئەپسىز، داداڭ ئۆتكەنكىدەك قوغلىۋېتەمدىكىن دەيمەن، خۇددى سېنىڭ توغراڭدا ماڭا ھەر خىل ئىغۋا ـ ئۆسەك گەپلەر توقۇلۇپ كەلگەندەك، مەن توغرىلىقمۇ ساڭا ھەر خىل يالغان گەپلەر توقۇلۇپ بېرىۋېتىپتۇ. سەگەك بولايلى، بۇ گەپلەرنىڭ تېگىدە يامان غەرەز بار ئىكەن، ئىغۋالارغا ئىشەنمەيلى، بىز يېڭى زاماننىڭ ياشلىرىغۇ؟! بىز ئۆز ئىختىيارىمىز بىلەن ئۆي ـ ئوچاقلىق بولغانغۇ؟! بۇ ئۆينى نېمىشقا بۇزىمىز؟ داداڭ بىلەن ئاپاڭنىڭ ئىنساپقا كېلىپ ئېرىپ قالىدىغان كۈنلىرىنى كۈتۈپ يېتىۋەرسەك بولمىغۇدەك. بىر ئامال قىلايلى، دادام چوڭلاردىن بىر ـ ئىككى كىشىنى يەنە ئەۋەتىپ باقايلىمىكىن دەۋاتىدۇ، قانداق قارايسەن؟ جاۋاب ئەۋەتىۋەت.

جاۋابىڭغا ئىنتىزار: نۇرشات.»

زىلەيبۇۋى خەتنى ئوقۇپ چىققاندىن كېيىن بىر تالاي يىغلىدى، ئۇ خەتتىكى «بۇ ئۆينى نېمىشقا بۇزىمىز؟» دېگەن سوراق جۈملىسىنى ئوقۇغاندا، نۇرشاتنىڭ يېنىغا قانات ياساپ ھازىرلا ئۇچۇپ بارغۇسى كېلىپ كەتتى. نۇرشاتنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشلىرى ئۇ چوڭ بولۇپ ئېسىنى تاپقاندىن بۇيان ياخشى ئادەملەردىن ئاڭلىغان ئەڭ قىممەتلىك گەپتەك تۇيۇلۇپ كەتتى. ئۇنىڭدا نىجاتلىق نۇرلىرى پارقىرايتتى. شۇ نۇردىن ئادىشىپ قالسا، گويا ئۇنى كەلكۈن ئاپىتى ئېلىپ كېتىدىغاندەك، ياكى غايىبانە بىر يانغىن يالماپ كېتىدىغاندەك قىلاتتى. سەگەك بولمىسا، بەختسىزلىكنىڭ تەھدىتى ئۇنىڭغا ھەر خىل شەكىللەردە يۇپۇرۇلۇپ كېلىدىغاندەك سېزىلەتتى. زىلەيبۇۋى، ھەقىقەتەن، ئالدىراپ قالدى، ئۇ خەت ئېلىپ ـ كەلگۈچىگە نۇرشاتنىڭ پىكرىگە تولۇق قوشۇلغاندىن تاشقىرى ئىككى دۇنيالىق ساداقەتلىك سالام يوللايدىغانلىقىنىمۇ بىلدۈردى.

ئارىدىن ئون كۈن ئۆتمەيلا يۇقىرىقى قىشلاقتىن تۇرسۇن سوپىنىڭ ئالدىغا ئىككى مويسىپىت كەلدى. لېكىن ئۇلارنىڭمۇ تۇرسۇن سوپىنى يۇمشىتىش ئۇيلىرى بىكارغا كەتتى.

«ئەمدى كىشى ئەۋەتكۈچى بولمىسۇن! — دېدى ئۇ بايىقى مويسىپىتلەر ئارقىلىق قۇدىسىنى قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇپ، — قىزىمىزنى ئاجرىتىپ ئالغىنىمىز ئالغان، ئۇلارنى قايتا ئۆي تۇتىدۇ، دەپ خام خىيال ئەيلىمىسۇن.»

بۇ گەپلەردىن زىلەيبۇۋىمۇ خەۋەر تېپىپ، خاپىلىق، قايغۇ ـ غەمدىن سەۋدايى بولاي دەپ قالدى. كىمدۇر بىرى ئادەم دېگەن چىڭ نېمە، دەرد تارتقانغا ئۆلمەيدۇ، دەپ بىكار ئېيتماپتىكەن، ھېلىمۇ زىلەيبۇۋى چىداشلىق چىقتى. ئاچچىقىنى ئىچىگە يۇتۇپ، دەردنى كەينىگە تاشلاپ كېلىۋەردى.

قىش كېتىپ تەبىئەتنىڭ گۈزەل پەسلى يەنە باشلاندى. زىلەيبۇۋى ئالـقانداق تۇيغۇلاردا مۆڭلىنىدىغان بولۇپ قالدى. سەھەر تۇرۇپ ئىشىككە چىقسا، ساي ياقىلاپ تاغ تەرەپتىن ئۇرغان ئىللىق شامال ئۇنىڭغا ئەڭ ئاۋۋال نۇرشاتنىڭ ھىدىنى ئېلىپ كېلىدىغان بولدى، ئۇ نۇرشاتنى چىدىغۇسىز دەرىجىدە سېغىنماقتا ئىدى. قېچىپ كېتەي دېسە، جۈرئەت قىلالمايتتى، كەتمەي دېسە، كۆڭۈل دېگەن ساراڭ نۇرشاتقىلا تارتىپ تۇرغان. ئۇ گويا قويۇق ئورمان ئىچىگە كومپاسسىز كىرىپ

تېنەپ قالغان ئادەمدەك تەۋەككۇل مەنزىلىگە ئات سالغان ئىدى. خۇدادىن شاپائەت ۋە نىجاتلىق تىلەيتتى. خۇددى نۇرشات ئۇنى ئەگىشىپ يۈرگەندەكلا قىلاتتى. ئۇنىڭ چۈشىگە نۇرشاتتىن باشقا ھېچكىم كىرمەيدىغان بولدى، گويا تۇراپ قەلەيچەلەر داخانىغا ئۇقۇتۇپ ئوغلىغا باغلىتىۋەتكەندەك، ئۆزىنىڭ نۇرشاتنىڭ پېشانىسىگە پۈتۈلۈپ كەتكەنلىكىنى جەزىملەشتۈردى. ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ يەنە بىر يەرگە ياتلىق بولۇش ئۇنىڭ ئۈچۈن ئۆلۈم ئىدى. زىلەيبۇۋى نۇرشاتنىڭمۇ ئۆزىنى سېغىنىدىغان ۋە ئويلايدىغانلىقىنى بىلەتتى. ئۇلار بەزىدە ئويلىسا ساپ ئالتۇندەك مۇھەببەتنىڭ ئوتى بىلەن بىر ئۆينىڭ قازىنىنى قايناتقان تۇرۇۋقلۇق يوقلاڭ سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن جۇدالىق ئىلكىگە ئۆتۈپ قالغىنىغا ئۆزلىرىمۇ ھەيران ئىدى. خىزسۇسەن، زىلەيبۇۋى بولارنى ئويلىغاندا ئۆلۈۋالغۇسىمۇ كېلەتتى. ئەمما، نۇرشات بىلەن ئۆتكۆزگەن تۈنجى كېچە ۋە كېيىنكى كۈنلەر يادىغا يەتكەندە پەيلىدىن ياناتتى. ئۇ ئەڭ كەم دېگەندە ئەمدى بىرەر قېتىم بولسىمۇ كۆرۈشۈپ، يۈز تۇرانە سۆزلەشكۈسى، مەسلىھەتلەشكۈسى كېلەتتى. ھەر ئىككىسى تەگىرىدىن شۇنداق دىدارنى تىلەپ يۈرگەن مانا شۇنداق كۈنلەردە ئۇلار سېغىزلىقتا تۈيۈقسىز ئۇچرىشىپ قالدى، بۇ گويا ئۇلارنىڭ پېشانىسىنى خېزىر ئۇكشاپ، تىلەكلىرىنى غايىبانە بىر كۈن بەجا كەلتۈرگەندەك بىر ئىش بولدى.

زىلەيبۇۋى بىر كۈنى دەل چۈش مەھەلدە ئەپكەشنى مۈرىسىگە سالدى-دە، چېلەكلىرىنى غىچىلداتقىنىچە سېغىزلىقتا قاراپ توپىغا ماڭدى. ئىككى ئۆرۈم چېچى ساغرىسىغا چۈشۈپ تۇرغان بۇ چوكان كوچىدا ماڭسا ئۇنىڭ گۈزەللىكى ۋە سۆرەباتىغا زوقلانمايدىغان ئادەم يوق ئىدى. ئۇ قىز چېغىدىلا يىلانىنىڭ تىلىدەك بالا ئىدى. ياتلىق بولغاندىن كېيىن، بىر چىرايغا ئون چىراي قوشۇلۇپ، تېخىمۇ گۈزەللىشىپ كەتتى. قاپقارا كىرپىكلىرى ئاستىدىكى تىنىق كۆزى كىشىنى ئەسىر قىلغۇچى قۇدرەتنى نامايان قىلاتتى. ئاپپاق يۈزلىرى تېخىمۇ سۇزۇلۇپ كەتكەنىدى. ئاياللار زىلەي ياتلىق بولۇپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئۇنىڭدا روي بەرگەن ئاشۇ ئۆزگىرىشلەرگە قاراپ، زىلەيگە ئەر ياراشتى، دېيىشكەنىدى. بۇنىڭغا مۇناسىپ زىلەيبۇۋىگە كېيىممۇ شۇنداق يارىشىدىغان بولۇپ كەتكەنىدى. ئەنە ئۇ ئۇچىسىغا بېغىررەڭ شېيىنىڭ كۆڭلەك، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاق-سېرىق بالداقلىق، ئالدى ئوچۇق زەڭگەر پوپايكا كىيىۋالغان بولۇپ، كۆكرەكلىرىنىڭ ئۈستىدە بەش قۇر مارجان تەۋرىنىپ تۇراتتى. بېشىغا چاچلىرى ئاستىدىن چېكىۋالغان ئۇششاق گۈللۈك كاپرون ياغلىق گەجگىسىگەرەك چۈشۈپ تۇراتتى. كوچىدا مۇشۇ تۇرقىدا ئادەم ئەمەس، گويا بىر گۈل كېتىپ بارغاندەك كۆرۈنەتتى. زىلەيبۇۋى سېغىزلىقتا يېتىپ بېرىپ، ئەمدىلا ئازگاللىغا بۇرۇلاي دەپ تۇراتتى، يۇقىرىدىن ۋېلىسىپىت بىلەن بىرەيلەننىڭ ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلىقىغا كۆزى چۈشۈپ، يۈرىكى جىغ قىلىپ قالدى، چوڭ يول سېغىزلىقتىن ئانچە يىراق ئەمەس ئىدى. ئاسانلىقچە بىراۋغا تىكىلىپ قارىمايدىغان زىلەيبۇۋى قانداقتۇر بىر ئۇلۇغ كۈچنىڭ كارامىتى بىلەن ھېلىقى يىگىتكە قاراپلا

قالدى. يىگىتمۇ خۇددى بىرسى مۇرىسىدىن
تارتىپ ۋېلسىپېتتىن يۇلۇۋالغاندەك ئۆزىمۇ
سەزمىگەن ھالدا يەرگە چۈشتى. ئاشىق-
مەشۇقلارنىڭ بىر-بىرىنىڭ ھىدىنى ئالماس-
لىقى مۇمكىنمۇ؟ زىلەيبوۋى ۋېلسىپېتتىن
چۈشكەن ياشنىڭ نۇرشات ئىكەنلىكىنى
تونۇدى. ئۇ ئالدىغا قاراپ يۈگۈرەي دېيۈ-
دى، نومۇس-ھايا پەرىشتىلىرى ئۇنى بەس،
بۇ كۈندۈز، دەپ توستى. شۇنداقتىمۇ
ئۇ ئەپكەش-چېلەكلىرىنى ئىختىيارسىز
ھالدا يەرگە قويۇپ، نۇرشاتقا تەلمۈردى،
ئۇنىڭ ئالدىدا خۇددى باشقىدىن بىر قۇ-
ياش چىقىۋاتقاندەك، ئۇنىڭ نۇرى ۋۇجۇ-
دىدىكى پۈتكۈل تەشۋىش ۋە غەم-قايغۇ
بۇلۇتلىرىنى سۈپۈرۈپ كېتىۋاتقاندەك
تۇيۇلۇپ كەتتى.

ئاردىن بەش مىنۇت ئۆتمەيلا ئۇ
ئىككىسى سېغىزلىق ئىچىدە بىر-بىرىنى
باغرىغا بېسىشىپ، تويۇشمىغان ھالدا سۆ-
يۈشۈپ كەتتى. زىلەيبوۋى بىر ياقتىن
يىغلاۋاتاتتى. بۇ ۋىسالدىن ئىلگىرى ئۇلار ئۈ-
چۈن ھېچقانداق سوئال، جاۋابلار لازىم ئەمەس
ئىدى. بۇ دىدار پۇرسىتى ئۇلار ئۈچۈن
شۇبھىلەرگە ئەسلا ئورۇن قالمىغان چاغ-
لارغا توغرا كەلدى. شۇڭا ئۇلار ھەش-
پەش دېگۈچىلا بىر-بىرىگە چىرمىشىپ
كەتتى، چىرمىشىپ كەتتىلا ئەمەس، توپا
ئېلىنغان ئۆڭكۈرلەرنىڭ چەتتىكى بىرى
ئۇلارغا بەش مىنۇتلۇق ئۆي-ھۇجرى-
نىڭ خىزمىتىنىمۇ قىلدى. زىلەيبوۋى كۆر-
پە يوق، ياستۇقنى نەدىن تاپىمىز، دەپمۇ
تۇرمىدى، ئەكسىچە، نۇرشاتنىڭ تەلپىگە
قانداق تېز ماقۇل بولغانلىقىنى ئۆزىمۇ
سەزمەي قالدى. زىلەيبوۋى ئۈچۈن ئېيت-
قاندا، بۇ، ئانىسىنىڭ ئىسكەنجىسى ئاستى-
دىكى غەنىيمەت پۇرسەت ئىدى، ئۇلار
بۇنىڭدىن مىڭ باغ مېۋىسىنىڭ شېرىنلىكى-
دىن ئارتۇقراق لەززەت ۋە تۈمەن بەزمىلەر
شادلىقىدىن كۆپرەك ھۇزۇر ئالدى، ئۇ
پەنىلا پاك مۇھەببەت، ھالال ئەر-خوتۇن-
لۇقنىڭ چىن گۇۋاھى ئىدى.

شۇندىن ئېتىبارەن ئۇلار مانا مۇشۇ
سېغىزلىقتا ئارىلاپ-ئارىلاپ كۆرۈشۈپ
تۇرىدىغان بولدى. زىلەيبوۋى بىچارە سې-
غىز توپىغا چىقىش باھانىسى ئۈچۈن ساق
تونۇرنى نەچچە قېتىم يۇزلەپ بولدى.
ئانىسىنىڭ ئۇنىمىغىنىغا قويماي، توغاچ تو-
نۇردىن بىرنى سالدى، قازان بېشى، ھوي-
لا-ئارامنىڭ سۇۋالمىغان يېرى قالمىدى.
كېيىنرەك ئۇ توپىنى باھانە قىلغاندىن
باشقا، سېغىزلىقتا كەچلىرىمۇ كېلىدىغان
بولدى، نۇرشات ھەربىر كۆرۈشكەندە،

كېلەر قېتىم كېلىدىغان كۈنىنىڭ ۋاقىت قەرەلىنى دەپ قوياتتى، ئىككىسى كۆپ كېچىكىشمەيتتى.

ئۆز نېنىنى ئۆزى ئوغرىلاپ يېگەندەك بولۇۋاتقان بۇ غەلىتە ئىشلار بىر نەچچە قېتىم تەكرارلانغاندىن كېيىن، زىلەيبۇۋى ئۆز بويىدا ھامىلدارلىق ئالامەتلىرىنى سېزىپ ئېخىمۇ قورقۇپ كەتتى. ئەمما، نۇرشاتنىڭ مەرد-مەردانىلىقى ئۇنى تەشۋىش بۇلۇتلىرىنىڭ كۆلەڭگىسىدىن ئازاد قىلىپ، كۆز ئالدىنى يورۇتۇۋەتتى، زىلەيبۇۋى نۇرشاتتىن ئېخىمۇ سۆيۈنۈپ كەتتى.

— بالا ئۆزۈمنىڭ ھالال پۇشتى! — دېدى نۇرشات، — نېمىدىن قورقاتتىڭ، ئەندىشە قىلىشىڭنىڭ ئورنىغا مېنى تەبرىكلىسەڭ بولىدۇ. داداڭ يامان دېسە، يېتىلىشىپ كېتىۋېرىمىز، ئۇنىمىسا، سوتقا دېسە سوتقا، ئوتقا دېسە ئوتقا چۈشىمىز، ئەمدى خەقنى ئايىغۇچىلىكىمىز قالمىدى، ھېچكىمنىڭ ئالدىدا تىل قىسىنچىلىقىمىز يوق، بەلكىم سېنى يامانلاقتا ئولتۇرۇپ يامان بىلەن بۇزۇلدى دەيدىغانلار مەھەللەگدىن چىقماس.

نۇرشاتنىڭ كېيىنكى سۆزلىرى ھەق ئىدى. خەلقى ئالەم ئۇلارنىڭ ئازگالدا كۆرۈشۈپ يۈرگىنىنى بىلىپ بولۇشقان ۋە ئۇلارغا ئىچ ئاغرىتىشقانىدى. مەھەللىدىلەر زىلەيبۇۋى توغرىسىدا ھەر قانچە ھەسرەتلىك پاراڭ قىلىشقان بىلەنمۇ، ئۇنى تۇرسۇن سوپىلارغا تۇيدۇرۇشمىغانىدى.

روزى ئىككىمىز تۇرسۇن سوپىنىڭ چاكىنا، خۇراپىي ۋە تەتۈرلۈكلىرى سەۋەب بولغان نۇرغۇن ئىشلار بىلەن بىللە نۇرشات، زىلەيبۇۋى ھەققىدىمۇ ئۇزاق پاراڭلاشتۇق، ھېسابلاپ باقساق، ئۇلارنىڭ ئىسسىق ئۆيلىرىدىن ئايرىلىپ كەتكىنىگە بىر يېرىم يىل بولۇپ قاپتۇ.

— ۋاي، زىلەيبۇۋىنى توپا بېسىۋاپتۇ!

— ۋاي، زىلەيبۇۋى توپىنىڭ تېگىدە قاپتۇ!

— ۋاي خۇدايىمەي، نېمە گەپتۇ بۇ؟ ھاي، زۇۋانىڭنى ئۇقتۇرۇپراق بىر نەرسە دېگىنە، نەنىڭ توپىسى ئۇ بېسىۋالغان؟

— سېغىزلىقتا، سېغىزلىقتا ...! ئۆڭكۈر ئۆرۈلۈپ چۈشۈپتۇ!

كۆز باغلىناي دەپ قالغان چاغ ئىدى. ئۆيىمىزنىڭ ئوچۇق تۇرغان دېرىزىسىدىن تالادا! بولۇۋاتقان ئاياللارنىڭ ئەنسىز چۇقانلىرى تۇيۇقسىز ئاڭلىنىپ، ئۆزۈمنىڭ دەرۋازا سىرتىغا قانداق يۈگۈرۈپ چىققىنىمنىمۇ بىلمەي قالدىم. قولۇم-قوشنىلارنىڭ ھەممىسى پاتىپاراق بولۇشۇپ كەتتى، كىشىلەر خۇددى ئوت ئۆچۈرۈشكە يۈگۈرۈشكەندەك، بەزىلىرى سېغىزلىق تەرەپكە، بەزىلىرى تۇرسۇن سوپىنىڭ ئۆيىگە چاپماقتا ئىدى.

مەن قوش قارىياغاچ يېنىدا تۇرسۇن سوپىدىن ئورۇنسىز قاتتىق يېرىك گەپ ئاڭلاپ قايتىپ كىرگەننىڭ ئۈچىنچى كۈنى يۈز بەرگەن بۇ ۋەقە خۇددى مېنىڭ «شۇم ئېغىز» لىقىمنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن بولغاندەكلا بولدى. مەن بىر ھازاغىچە دەرۋازا ئالدىدا قاققان قوزۇقتەك تۇرۇپ قالدىم. قەلبىمدە زىلەيبۇۋىگە نىسبەتەن ئۈچ كۈندىن بۇيان لاۋۇلداپ يېنىۋاتقان ئېچىنىش ئوتى ئەمدى مېنى بىر يولىلا كۆلگە ئايلاندۇرىدىغاندەك قىلاتتى. تۇرۇپلا گاراڭ-گاس بولۇپ قالغاندەك قىلاتتىم. غەيرىتىمگە ئېلىپ ھوشۇمنى يىغسام، يەنىلا زىلەيبۇۋى ھەققىدىكى تەشۋىشلىك سۆز، شۇم خەۋەرلەر

www.uyghurkitap.com

قولىقىمغا كىرەتتى.

ئەسلىدە، زىلەيبۇۋىنىڭ يوقاپ كەتكىنىگە ئىككى - ئۈچ سائەتتىن ئېشىپ قالغانىكەن. ئانىسى ئوغۇلخان خېلى ساقلاپ بېقىپتۇ، قولۇم - قوشنىلاردىن سوراشتۇرۇپتۇ، دېرىكى بولماپتۇ. پەقەت ئۆيدە ئەپكەش - چېلەكلەرنىڭ يوقلۇقىنى بايقىغاندىن كېيىنلا ياغلىقىنى قولىغا ئېلىپ، ئاۋۋال ئۆستەڭگە، ئاندىن سېغىزلىققا يۈگۈرگەنىكەن.

مەنمۇ كىشىلەر بىلەن سېغىزلىققا يۈگۈردۈم. بىز بارغاندا ئۇ يەردىكى كىشىلەر ئاز ئەمەس ئىدى. ئۇ يەردە بىر ئۆڭكۈر گۈمۈرۈلۈپ چۈشكەن بولۇپ، قول چىرىغى بىلەن يورۇتۇپ قارىغاندا، پەقەت ئەپكەشنىڭ ئۇچى بىلەن زىلەيبۇۋىنىڭ سول پۇتىنىڭ ئۇچىلا كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئوغۇلخان ئاللىقاچان هوشىدىن كەتكەنىدى. كىشىلەر كەتمەن، گۈرجەكلەر بىلەن توپىنى هەدەپ قايرىماقتا ئىدى. تۇرسۇن سوپى خۇددى ساراڭغا ئايلانغانىدى. ئۇ قېزىپ چىقىرىلغان ئەپكەش - چېلەكلەرنى داراڭلىتىپ هەر تەرەپكە ئاتاتتى. كۆپچىلىك توپىنى هەر قانچە ئىتتىك كولىغان بىلەنمۇ زىلەيبۇۋى ئاللىقاچان جان ئۈزۈپ بولغانىدى.

مېيىت خۇپتەن بىلەن ئۆيگە ئېلىپ كېلىندى، يېرىم كېچىدە قۇدىلىرىمۇ يېتىپ كېلىشتى، زىلەيبۇۋى ئەتىسى پېشىن ۋاقتى بىلەن دەپنە قىلىندى، زىلەيبۇۋىنىڭ ئاتا - ئانا، ئۇرۇق - تۇغقانلىرى ئۇنىڭ هازىسى ئۈچۈن قىيا - چىيا قىلىشىۋاتقاندا، كىشىلەر مەرھۇمنىڭ هاياتى ۋە ئۆلۈم سەۋەبلىرى هەققىدە پىچىرلىشىپ، مۇهاكىمىلەرگە چۈشۈپ كەتكەنىدى. هەتتا مۇنداق قازانى «ئەجەل»، «تەقدىر» دېگەن بىر ئېغىز سۆزگە يېغىنچاقلايدىغان تەقۋادار كىشىلەرمۇ بۇ مۇهاكىمىلەردىن خالى بولالمىدى. چۈنكى زىلەيبۇۋى ئۇلار ئۈچۈن جىق تۈگۈچ، تورغۇن يىپ ئۇچلىرىنى قالدۇرغانىدى، مەسىلەن، ئۆيگە ئازراقمۇ سېغىز توپا لازىم ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە زىلەيبۇۋى توپا قازىدىغان كىچىك گۈرجەك ياكى تالتۈزنىمۇ ئالمىغانىنىڭ تاشايىندا، هېچكىمگە تۈيدۇرماي چىقىپ كەتكەنىدى. ئۇنىڭ كۈندۈزى بارماي - نامازدىگەر ئارىلاپ بارغانلىقى بىلمىگەنلەرگە تېخىمۇ غەلىتە تۇيۇلدى. جەسەت توپىدىن قېزىلىۋاتقاندا، ئۈشتۈمتۇت پەيدا بولۇپ، ئۆزىنى باسالماي خۇددى دادىسىدىن تاياق يېگەن كىچىك باللاردەك هۆركىرەپ يىغلاپ كەتكەن نۇرشاتنى كىمنىڭ چاقىرىپ كەلگەنلىكى هەققىدە ئۇ چاغدا ئۇلار ئويلاشمىغانىدى. ئەمما، زىلەيبۇۋى بىلەن نۇرشاتنىڭ سېغىزلىقتا دىدارلىشىپ يۈرگىنىنى بىلىدىغانلار ئۇ بىچارىلەرنىڭ بۇ يەرگە ئالدىن كېلىشىپ قويغان دىدار ۋەدىلىرى ئۈچۈن كېلىشكەنلىرىنى، هەتتا نۇرشاتنىڭ هەسرەتلىك يىغىسىدا بۈگۈن كېچىكىپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئالەمچە ئۆكۈنۈشىنىڭ بارلىقىدىن تارتىپ بىلىپ بولۇشتى. لېكىن، هەققىي ئېچىنىشچىلار نۇرشاتنىڭ كېچىكىپ قالغانلىقىنى دىدار نۇقتىسىدىن سەۋەنلىك، دېگىنى بىلەن هايات نۇقتىسىدىن غەنىيمەت، دېيىشتى، چۈنكى بۇ ئۆڭكۈرگە نۇرشات لەۋزە مىنۇتلىرىدا يېتىپ كەلگەن بولسا، بىر-ئەمەس، ئىككى ئادەم ئۆلۈشى مۇمكىن ئىدى.

شۇنداق قىلىپ تۇرسۇن سوپى ئىككى ياشنىڭ ئوت ئۇۋالىغا قالدى.

مۇردا چىقسا، سەبرى كىرىدۇ، دېگەن گەپ بار. زىلەيبۇۋى كۆمۈۋېتىلدى، يىغا -

زاره قىلىشىدىغانلارمۇ شالاڭلاپ قالدى. ئەمما، كىشىلەرنىڭ كۆز ياشلىرى ئۆلۈمدىن كېيىن گەپ - سۆزگە ئورۇن بەرگەندەك بۇ قازا توغرىسىدىكى سۆز - چۆچەكلەر باشقىچە تەلەپپۇزدا ئەۋج ئالغىلى تۇردى. ئۆلۈمدىن كېيىنكى پاراڭلارنىڭ، هازىدارلار دائىرىسى بىلەن چەكلىنىپ، ئاستا - ئاستا بېسىلىپ قالىدىغانلىقى تەبىئىي هال ئىدى، بۇ خۇددى ئەتراپنى قىزدۇرغان ئوتنىڭ ئاستا - ئاستا ئۆچۈپ بېسىلىپ قالغىنىغا ئوخشايتتى. ئەمما، تۇرسۇن سوپىلار ئائىلىسى بىلەن ئۇلارنىڭ بەزى ئۇرۇق - تۇغقانلىرى، مۇتەئەسسىپ مۇردىلىرى ئۆلۈمنىڭ سەۋەبى توغرىسىدا باشقىچە ئىس - تۈتەك تارقاتتى. نېمىسىنى يوشۇراي: ئۇلغىيىۋاتقان مىش - مىش گەپلەرگە قارىغاندا، زىلەيبۇۋىنىڭ ئۆلۈمىگە ئۇنىڭ جاھىل ئاتا - ئانىسى ئەمەس، گويا مەن، مېنىڭ «شۇم ئېغىز» لىقىم سەۋەبچى بولۇپتۇدەك. قارىغاندا، مېنىڭ گېپىم بىلەن ئۆلۈم ئوخشىتىشىغا كېلىپ قېلىپ، مەن تازا يانپاشقا چىققانىدىم. بۇ گەپلەرنىڭ ماڭا يەتكۈزۈلۈشى زىلەيبۇۋىنىڭ ئۆلۈمىدىنمۇ قورقۇنچلۇقراق بولۇپ تۇيۇلدى. ئاپام ماڭا ئۇنىڭ باش - ئايىغىنى تەشۋىش ۋە ئالاقىزادىلىك ئىچىدە ئارانلا ئازغىنە دەپ بەرگەن بولدى:

— تەقدىرغۇ دەيمىز، — دەپتۇ زىلەيبۇۋىنىڭ چوڭ ئاپىسى نامازنىڭ ئەتىسى ئاق ياغلىقلىق ئاياللار پەتە قىلىپ كىرگەندە، — شۇنداقتىمۇ، ئىگىسى بەزى ئىشلارنى كىشىلەرنىڭ خۇي - پەيلىگە، گەپ - ئاغزىغا قاراپمۇ بۇيرۇغۇدەك. تېخى ئۈچ كۈننىڭ ئالدىدىلا مۇنۇ غۇنچەمنىڭ هېلىقى شەهەردىن چىققان ئوغلى مۇختەر قوش قارىياغاچنىڭ تۈۋىدە ئاشۇ سېغىزلىق توغرىسىدا خەقنىڭ يادىدا يوق بىر گەپنى قىپتىكەن. بىزنىڭ سوپى ئۇنىڭ دەككىسىنى بېرىپ قويدۇم دەپ كىرگەنىدى، مانا، تىلىسەڭ تاپارسەن! دېگەندەك، ئۈچ كۈن ئۆتمەيلا شۇم ئېغىزلارنىڭ دېگىنىدەك بولدى، كىتاب هۆكمىدە مۇنداق سۆزلەش قەۋەتلا يامانمىش.

— ۋىيەي رابىيخىنىدە! — دەپتۇ ئاپاممۇ چىدىيالماي، — مېنىڭ بالام زىلەيبۇۋىنىڭ ئۆلۈمىنى تىلىمىگەن بولغىيتتى؟! نېمانداق مۇختەرجاندىن كۆرۈسىز؟ دېمىسىمۇ، سېغىزلىقتىكى ئۆڭكۈرلەرنىڭ ئۆلۈم پۇراپ تۇرغىنى راست ئەمەسمۇ؟

رابىيخان جاۋاب ئۈچۈن ئېغىز ئاچقىچە، بۇلۇڭدا ئولتۇرغان ئوغۇلخان كۆكەملىك قىلىپ، يېڭىباشتىن هازا ئېچىپ، ئۆينى بېشىغا كىيىپتۇ. ئۇنى بەزلەش ئۈچۈنمۇ ياكى ئۇ يەردىكىلەرنىڭ هەممىسى دېگۈدەك بىزنىڭ «دۈشمەن» لىرىمىزگە ئايلىنىپ كەتكەنلىكتىنمۇ، ئەيتاۋۇر، خېلى كۆپ ئاياللار مېنى شۇم ئېغىزلىقتا سۆكۈشۈپتۇ. خۇددى مەن ئەمدى يەنە بىر ئېغىز گەپ قىلىپ قويسام، ئۇلار ئۆلۈپ قېلىشىدىغاندەك، تۇشمۇ تۇشتىن ئانامغا تېگىپ كېتىپتۇ. ئۇلارنىڭ دېيىشىچە، مەن هاۋارايى ئىدارىسىدە خۇدانىڭ ئورنىدا سۆزلەپ، كۇپۇرلۇق قىلىپ يۈرۈپ، شۇم ئېغىز بولۇپ كېتىپتىمىشمەن! ئەمما، تۆۋە - ئىستىغپار ئوقۇسام، گۇناهلىرىم ساقىت بولارمىش.

مەن بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ، قۇدۇققا چۈشكەن تاشتەك، بىر هازاغىچە جىم بولۇپ كەتتىم، ئاياللار، دەپ ئۇلارغا پەرۋا قىلماسلىقىم، ئاز ساندىكىلەر، دەپ ئويلىماسلىقىم مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئۇلار بايىقى خۇراپىي، دەرۋىشپەرەسلەنىڭ خوتۇنلىرى بولۇپ، دەل ئۆز ئەرلىرىنىڭ ئاغزىدا

www.uyghurkitap.com

سۆزلەۋاتاتتى.
ئەتىسى چۈشتىن بۇرۇن يېنىمغا يەنە
روزى كىرىپ، مۇشۇنىڭغا ئوخشاش گەپلەر-
نىڭ بامدات نامىزىدىمۇ بولغانلىقىنى يەت-
كۈزدى، بۇنداق زىلەيخۇۋى بىلەن نۇرشاتنى
ئاز دەپ مېنىڭ ئۇۋالىمغىمۇ قالىدىغان ھۆ-
كۈملەرنىڭ بېشىغا قېقىپ تاشلىغۇدەك ئادەم-
لەر، ئاڭلىسام، بۇ قەۋم ئىچىدىمۇ ناھايىتى
ئاز ئىكەن. بۇنىڭ سەۋەبى ئۇلارنىڭ ھەقى-
قەتەن خۇراپاتلىققا بېلىنگىچە پېتىپ كەت-
كەنلىكىدىنىمۇ، ياكى تۇرسۇن سوپىنىڭ را-
يىغا بېقىپ يۈرۈپ، ئاشۇنداق بولۇپ كەت-
كەنلىكىدىنمۇ، بۇنىسىنى بىلەلمىدىم. روزىنىڭ
دېيىشىچە، تۇرسۇن سوپى مېنى چايناپ
يۇركۆۋەتكۈدەك بولۇپ يۈرگۈدەك، ئۇنىڭ
ئۇرۇق - جەمەتى ئىچىدىمۇ ماڭا پىچاق بى-
لەپ يۈرگەنلەرنى يوق دېگىلى بولمايدىكەن.
ئەجەپلىنەرلىكى، مۇنداق ئۆلۈملەرنى «قازا»،
«تەقدىر» بىلەن چۈشەندۈرۈپ، ھازىدارلار-
نى تەسەللىي تاپقۇزغۇچىلارمۇ ماڭا كەلگەندە
تىمپتىنچ بولۇۋاپتۇ. قارىغاندا، بۇنىڭغا مېنىڭ
ھاۋارايى ئىدارىسىدە ئىشلەيدىغانلىقىممۇ سە-
ۋەب بولغاندەك قىلاتتى، يائاللا، قىشلاق، —
دەيتتىم مەن ئىچىمدە، — نېمە بولۇپ كېتى-
ۋاتىدىغانسەن؟ زامانىۋى ھايات سەپىرىدە
كىشىلەر نەگە يېتىپ باردى، سەن نەلەردە
يۈرۈسەن؟ ئەمما، بۇنىڭ سەۋەبلىرى ھەق-
قىدە ئويلىنىپ، بۇ يەككە - يېگانە چەت
يېزىنىڭ شەھەر بىلەن ئىجتىمائىي ئالاقىسى-
نىڭ شالاڭلىقى، مائارىپنىڭ تەرەققىي تاپما-
غانلىقى، ھەددىدىن ئاشقانلار بىلەن قانۇن-
نىڭ كارى بولمىغانلىقى، پەن - تېخنىكىنىڭ
تەشۋىق قىلىنمىغانلىقى قاتارلىق جىق ئىش-
لارنى يادىمغا ئالدىم. تۈزۈككىنە بىر خۇلا-
سىگە كېلەلمىدىم، ئۆرۈلۈپ - چۆرۈلۈپ، ئويى-
لىمىغان يەردە. «شۇم ئېغىز» بولۇپ قالغان-
لىقىم كاللامدىن كەتمەيتتى.
— بالام، — دېدى ئاپام روزى چىقىپ
كەتكەندىن كېيىن مەندىن ئەنسىرەپ، —
زىلەيخۇۋىنىڭ گەپ - سۆزى بېسىلغىچە مۇ-
شۇلارنىڭ كۆزىدە بولمىغىنا، شەھەرگە قاي-
تىپ كەتكىن. بۇ مېنىڭ سېنى ئۆيدىن قوغ-
لىغانلىقىم ئەمەس، قارا قورساقلارنىڭ پەيلى
يامان تۇرىدۇ، قاراپ تۇرۇپ بىرسى ساڭا
قول سېلىپ قويمىسۇن.
ئانامنىڭ تەشۋىشلىرى دۇرۇس ئىدى.
گەرچە تۇرسۇن سوپى قاتارلىقلارنىڭ قار-
شىسىدا نۇرغۇن ياشلار ۋە مېنىڭ بەزى ئاك-
لىق بۇرادەرلىرىم بولسىمۇ، لېكىن بۇ مى-
نۇتلاردا ماڭا ئۇلار ئەسقاتىدىغاندەك ئەمەس
ئىدى. شۇڭا تۆت - بەش كۈنىنىڭ ئالدىدا
قوش قارىياغاچنى سايىداپ تۇرۇپ قىشلاق-
لىقلارنى قامچىلىغان مەن ئەمدى چاققانراق
قايتىپ كېتىش قارارىغا كەلدىم. چۈنكى
ۋاقتىنچە بولسىمۇ، ئۆز مەھەللەم تەشۋىش-
لىك بولۇپ قالدى.
ئەتىسى ئەتىگەندە مەن «شۇم ئېغىز»
خۇددى تىغ - پىچاقلار ئارىسىدىن قۇتۇلۇپ
چىققاندەك، شەھەرگە قاراپ تىكىۋەتتىم. يول
بويى مۇنۇ بىر گەپنىلا تەكرارلايتتىم:
— مەن بۇ ئىشلارنى چوقۇم بىر ياز-
غۇچىغا سۆزلەپ بېرىمەن ھەمدە ئۇنىڭدىن:
زىلەيخۇۋى رەھمەتلىكنى زادى تۇرسۇن سو-
پى ئۆلتۈردىمۇ، ياكى مېنىڭ «شۇم ئېغىز»
لىقىم ئۆلتۈردىمۇ؟ دەپ سورايمەن.

مەسئۇل مۇھەررىر ئارسلان

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم

ئىككى ھېكايە

مەن يىغلىماي كىم يىغلايدۇ

ھۆرمەتلىك كىتابخانلىرىم، سىلەر تۇ-
خۇمدىن تۆك ئۈنگەننى كۆرگەنمۇ؟ ئېھتى-
مال، بۇنداق ئىشنى كۆرگەنمۇ، ئاڭلىغانمۇ
ئەمەسمىز، دەپ جاۋاب بېرەرسىلەر ۋە بەل-
كى، بۇنداق غەلىتە بىر سوئال سورىغىنىم
ئۈچۈن مېنى ئەيىبلەرسىلەر. ئالدىرىماڭلار،
جاھاندا تۇخۇمدىن تۈك ئۈندۈرەلەيدىغان
سېھىرگەرلەرمۇ، تۇخۇمدىن تۈك ئۈنىدىغان
چاغلارمۇ بولىدىكەن. ئىشەنمىسەڭلار، يېقىن-
دىلا يۈز بەرگەن بىر ۋەقەنى سىلەرگە سۆز-
لەپ بېرەي.

مەن ئەسلىدىنلا كەڭ قورساق، مۇلا-
يىم، تۈز كۆڭۈل ئادەم ئىدىم. كەسپىي
مەسئۇلىيىتىمنى كۈچلۈك ھېس قىلىپ تۇر-
غاچقىمۇ، ماڭغان يولۇمدا ئەھمىيەتلىك بىرەر
ئىز قالدۇراي دەپ ھارماي-تالماي تىرى-
شاتتىم. كۈندۈزنى كېچىگە، كېچىنى كۈن-
دۈزگە ئۇلايتتىم. دەرۋەقە، يېشىم قىرىق-
تىن ئەمدىلا ھالقىغىنىغا قارىماي ماڭا زور
شان-شەرەپلەر نېسىپ بولدى، پات-پات
مۇكاپات سەھنىسىگە چىقىدىغان، گېزىت-
ژۇرناللاردا، رادىئو-تېلېۋىزورلاردا، چوڭ-
چوڭ رەھبەرلەرنىڭ ئاغزىدا ماختىلىدىغان
بولۇپ قالدىم. قىزىل تاشلىق گۇۋاھنامەممۇ
ئون نەچچىگە يېتىپ، يۈز-ئابرويۇم
ئۆسۈپ قالدى. دەرىجە ئاتلىتىپ بېرىلگەن
ئۇنۋانىمغا ۋە قازانغان شان-شەرىپىمگە
لايىق، يۆتكىلىپ كەتكەن باشلىقىمىزدىن
قالغان بىر يۇمشاق ئازادە ئۆينى ماڭا بۇيى-
رۇپ بېرىشتى.

ئەمما، ئىنسان ھاياتىنىڭ ئاسمىنى
داۋاملىق ئوچۇق، ئاپتاپلىق بولىۋەرمەيدى-
كەن، ئۇنىڭ بورانلىق، شۇۋىرغانلىق چاغ-
لىرىمۇ بولىدىكەن. كىم بىلسۇن، تەقدىرىمى-
نىڭ يەلكىنى ئوڭ كەلگەن ئامەت شامىلى
بىلەن بەكمۇ ئوڭۇشلۇق ئۈزۈپ كېتىۋات-
قان بىر چاغدا، كىملەردۇر تۇخۇمدىن تۈك
ئۈندۈردى، ماڭا قورقۇنچلۇق بىر بەدنام
چاپلاشتى. ئاقىۋەت شان-شۆھرەت چوققى-
سىدىن بىردىنلا غۇلاپ، پالاكەت ھاڭىغا
چۈشۈپ كەتتىم. پالانىدىن چاتاق چىقىپتۇ،
خىزمەتتىن توختىتىلىپ تەكشۈرۈلۈۋېتىپتۇ،
دېگەن قاناتلىق شۇمخەۋەر بىر سوتكىنىڭ
ئىچىدىلا پۈتۈن شەھەرنى كېزىپ چىقتى.
نەگىلا بارماي، ھەممە نەرسە — ئادەملەرمۇ،
دەل-دەرەخلەرمۇ، ئۇچار قاناتلارمۇ ماڭا ئە-
يىبلەش نەزەرىدە قاراۋاتقاندەك، يۈزۈممۇ
خۇددى ئوت ئېلىپ كۆيۈۋاتقاندەك تۇيۇل-
غىلى تۇردى. مەنغۇ ئۆز-ئۆزۈمگە ئاق،
لېكىن، ئۇچرىغانلىكى ئادەمنىڭ ئالدىنى

تونۇپ، «بۇ تۆھمەت، بۇ تۆخۇمدىن تۆك ئۈندۈرگەنلىك، مەن ئۇنداق ئاق، مۇنداق پاك» دەپ چۈشەندۈرەلىشىم مۇمكىنمۇ ئاخىر!

شۇنداق قىلىپ، قويۇق ئۆسكەن قارا تېرەكلەر ئارىسىدىكى چىرايلىق ئۈچ قەۋەتلىك بىنانىڭ ئۈچىنچى قەۋىتىدىكى ئۆيۈم مەن ئۈچۈن بىردىنبىر پاناھلىنىدىغان جاي بولۇپ قالدى. ئەتىگەندىن كەچكىچە چىشىمنى غۇچۇرلىتىپ، پېشانەمگە دۈك ـ دۈك مۇشتلىغاچ تۆت ئېغىزلىق ئۆيىنىڭ ھەممىسىنى ئارىلاپ چىقىمەن، بەزىدە نەپىس كاردون قەغەز بىلەن بېزەلگەن تورۇسقا قاراپ قېتىپ قالىمەن، رەڭلىك گۈللۈك رەخت چاپلانغان تاملارمۇ كۆزلىرىمگە قەپەس شادىسىدەك كۆرۈنۈپ كېتىدۇ، شۇنچە كەڭ ـ كۇشادە ئۆيىدىمۇ نەپىسىم سىقىلىدۇ.

ئۆيگە سولىنىپ ياتقان كۈنلىرىمنىڭ بىرى، غەرب ئۇپۇقى ئىزا تارتقان ئەيىبكارنىڭ يۈزىدەك قىزىرىپ تۇرغان چاغ. مەن ئاشۇ ئۇپۇق تەرەپكە ئېچىلىدىغان دېرىزىدىن — سىرتقى دۇنيا بىلەن ئالاقە باغلىيالايدىغان بىردىنبىر رۇجەكتىن تاشقىرىغا قارىماقتىمەن. تىللادەك سارغىيىپ كەتكەن كۆز يوپۇرماقلىرى ھېسابسىز كۆزلەرگە ئايلىنىپ ماڭا تىكىلىپ تۇرىدۇ، قارا تېرەكلەرنىڭ پۆپەك شاخلىرى كۆز شامىلىنىڭ تۈرتكىسى بىلەن مېنى ئەيىبلەپ باش چايقاۋاتقاندەك ئىغاڭلىشىدۇ. يېقىنلاپ قالغان قىش شەپىسىنى تۇيۇپ، قورقۇنچ ئىچىدە نالە قىلىۋاتقان قۇشقاچلارمۇ مېنى كۆرۈپلا سايراشتىن توختاپ قالىدۇ. پۈتۈن ئۆي ماڭا بىپايان كائىناتتا يەككە ـ يېگانە لەيلەپ يۈرگەن مۇئەللەق ئۆڭكۈردەك بىلىنىدۇ. ئۆزۈمنىمۇ ئاشۇ مۇئەللەق ئۆڭكۈردە ھەر قانداق جانلىقنىڭ ئالاقىسىدىن مەھرۇم ھالدا ھاياتىنىڭ ئاخىرقى تىنىقلىرىدا تۇرۇۋاتقان ئۆلۈمتۈك قىياپىتىدە ھېس قىلىمەن. ئالدىمدىمۇ، كەينىمدىمۇ، ئوڭۇمدىمۇ، سولۇمدىمۇ ھېچقانداق بىر تىۋىش يوق. مېڭەمدىمۇ خۇددى مېڭە قېتىقلىرىم قاندىقتۇر بىر رەھىمسىز يىرتقۇچ مەخلۇق تەرىپىدىن سۈمۈرۈپ ئېلىنغاندەك قۇپقۇرۇق، پەقەت پۈچىلىنىۋاتقان يۈرىكىملا كۆچەپ سوقىدۇ، سوقۇۋېتىپ، جىسمىمدىكى بارلىق قاننى ئۆز قېرىنچىلىرىغا توپلايدۇ ـ دە، يۇقىرى بېسىم بىلەن گەجگەمگە ئۇرىدۇ، قۇلاقلىرىمنىڭ كەينى بازغان بىلەن ئۇرغاندەكلا لوقۇلداپ ئاغرىيدۇ...

شۇ چاغدا، نەزىرىم ئۈمىدنىڭ بىرەر نۇرلۇق تۇچكىسىنى ئىزدەۋاتقان ئۇپۇقتىن يەنە دەرەخلەرنىڭ ئۇچىغا، دەرەخلەرنىڭ ئۇچىدىن دەرەخ غولىسىنى بويلاپ ئۇششۇك زەربىسى بىلەن قۇرۇپ قالغان چۆپلۈككە ئاغدى. ئاشۇ چۆپلۈكتە يۈرگەن نامەلۇم بىر گەۋدە كۆزۈمگە چېلىقتى. دەسلەپتە، ئۇنى كەچلىك سەيلىگە چىققان بىرى بولسا كېرەك، دەپ ئويلىدىم، كېيىن تونۇش ئالاھىدىلىكلەرگە قاراپلا ئۇنىڭ نۇر توختى ئىكەنلىكىگە ئىشەنچ قىلدىم ـ دە، دېرىزە پەردىسىنى شارتلا قىلىپ چۈشۈرۈۋېتىپ، نۇر توختىنىڭ پاكار بەستىگە پەردە يېرىقىدىن قارىدىم.

مەن بىلەن تەڭ دېمەتلىك كېلىدىغان نۇر توختى ئالىي مەكتەپتىكى ساۋاقدىشىم ۋە ياتاقدىشىم ئىدى، ھازىرمۇ مەن بىلەن بىر ئورۇندا مۇئاۋىن باشقارما باشلىقى بولۇپ ئىشلەيتتى. بىر قانچە يىل بىللە ئوقۇپ، بىللە يېتىپ ـ قوپقىنىمىزنىڭ يۈزىنى قىلىپ، ئۇنىڭغا ئوبدانلا كۆڭۈل بۆ-

لەتتىم، ئۆستۈرۈلۈشىگىمۇ ھەل قىلغۇچ تەـ
سىر كۆرسەتكەنىدىم، ئۇمۇ ماڭا ئۆزىنى بەكـ
لا يېقىن تۇتاتتى، مەنمۇ ئۇنى ئاغىنە ھېـ
سابلايتتىم، ئۇنىڭمۇ مېنى ئاغىنە ھېسابـ
لايدىغانلىقىغا تولۇق ئىشىنەتتىم. بىراق،
تۇخۇمدىن تۆك ئۈنگەندىن بېرى بىرەر قېتىم
بولسىمۇ ئۆيۈمگە كېلىپ، ئەھۋالىڭ قانداقـ
راق، دەپ سوراپ قويمىدى، دەپ خاپا
بولۇپ يۈرگىنىمدە، ئۇنىڭ دېرىزەمنىڭ تۈـ
ۋىگە سەيلىگە كېلىشى مېنى ئويلاندۇرۇپ
قويدى. مەن چىڭقىلىپ تۇرغان كۆزلىرىمنى
ئۇنىڭدىن ئۈزمىدىم.

نۇر توختى مەن تۇرغان بىنا بىلەن
پاراللېل جايلاشقان قۇرۇق ئېرىقنى بويلاپ
قوللىرىنى كەينىگە تۇتقىنىچە خۇددى قەدـ
منى ساناۋاتقاندەك يوغان ـ يوغان چامداپ
ئۇيان ـ بۇيان ماڭماقتا ئىدى. بەزىدە باسـ
قان ئىزىدا چېپپىدە توختاپ، مەن تۇرـ
غان دېرىزىگە تىكىلىپ، ئاغزىنى ئاچقان
پېتى تۇرۇپ قالاتتى، بەزىدە نەزەرىنى ئىگـ
كىنچى، ئۈچىنچى دېرىزىلەرگە يۆتكەيتتى.
كۆز گۆھىرى تالاي دېگەندە ئاندىن كۆزـ
لىرىنى بىرلا ئۇۋۇلىۋېتىپ مېڭىشنى داۋام
ئېتەتتى. مەيلى قانداقلا ماڭمىسۇن، ئۇنىڭ
قەدەملىرى ئۆيۈمنىڭ غەربكە قارايدىغان
ئۈچ دېرىزىسىنىڭ دائىرىسىدىن چىقىپ كەتـ
مەيتتى. نۇر توختىمۇ مېڭىپ ھارمىدى،
مەنمۇ قاراپ ھارمىدىم، ئارىدىن
قانچىلىك ۋاقىت ئۆتۈپ كەتتىكىن،
ئۇنىڭ قوپال تاشلانغان قەدەملىرىگە، قاراـ
ۋېرىشتىن زېرىكتىم ـ دە، دەھلىزدىن ئۆتۈپ
ئۆيۈمنىڭ كۈنچىقىشقا قارايدىغان دېرىـ
زىسى ئالدىغا كەلدىم.

قىزىق، كۈنچىقىش تەرەپتىكى دەـ
رەخلىكتىمۇ ئېگىز بويلۇق، يالاڭباش بىر
كىشى ئايلىنىپ يۈرەتتى. ئۇمۇ ئوخشاشلا
كۈنچىقىش تەرەپكە ئېچىلىدىغان دېرىزـ
لەرنىڭ ھەممىسىگە نۆۋەت بىلەن تىكىلىپ
چىقاتتى. ئۇ تۇرغان تەرەپ ئاللىقاچان كۈـ
گۈم پەردىسىگە چۆمكىنىپ ئۈلگۈرگەچكە
بۇ كىشىنىڭ كىملىكىنى ئېنىق پەرق ئەتكىـ
لى بولمىسىمۇ، ئەمما، ئۇنىڭ نۇر توختىغا
ئوخشاش بىئەپ چامداشلىرى كىشىنى ئويغا
سالماي قالمايتتى.

دەرۋەقە، مەن ئويلىنىپ قالدىم، ئويلىنىـ
ۋېتىپ، كۆز ئالدىمدىلا ھەرىكەت قىلىۋاتقان بۇ
گەۋدىنى خۇددى نۇر توختىغا ئوخشاش ئاغىـ
نىلىرىمنىڭ، يېقىنلىرىمنىڭ بىرى بولسا كېرەك،
دېگەن يەرگە كەلدىم. ئەمىسە، بۇ ئاغىنىـ
لىرىم نېمە دەپ ئەندىشىلىك كۆزلىرىنى
دېرىزىلىرىمدىن ئۈزمەيدۇ، ئۆيۈمنىڭ كۈنـ
چىقىش تەرىپىدە بىرى، كۈنپېتىش تەرىـ
پىدە بىرى ـ ھە؟

كۈندۈزىمۇ، كېچىسىمۇ تولا ئويلىنىـ
ۋېرىپ، نېرۋىلىرىم تامامەن كاردىن چىقـ
قاندۇر دەپتىكەنمەن، لېكىن، نېرۋا ھۈـ
جەيرىلىرىمنىڭ بىر قىسمى يەنىلا ئۆز فۇنكـ
سىيىسىنى جارى قىلدۇرۇۋاتقان بولسا
كېرەك، بۇ تېپىشماققا جاۋاب تېپىشقا كۆپ
ۋاقىت كەتمىدى، جاۋاب تاپتىم ـ دە، پۈـ
تۈن ئەزايىمنى ئارىلاپ چىققان بىر ئىسـ
سىق ئېقىم ھېسسىياتىمنى قايناتتۇەتتى. ئۆـ
زۈمنى زادىلا توختىتالمىدىم، كۆز چاـ
ناقلىرىمنى تولدۇرغان مىننەتدارلىق يېشى
خۇددى باھار تاشقىنىدەك تېشىپ، مەڭزىمـ
گە ساقىپ چۈشتى.

ئاھ، شەپقەتلىك ئاغىنىلىرىم، سىلەرـ
دىن ئورۇنسىز ئاغرىنغىنىم ئۈچۈن مېنى
كەچۈرۈڭلار، ـــ دېدىم ئۆز ـ ئۆزۈمگە مەڭزىمـ
نى سۈرتۈپ تۇرۇپ، ـــ بېشىمغا كۈن چۈشـ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

كەندە غېمىمنى يەپسلەر، باشقىلارنىڭ سۆز-
چۆچەك قىلىشىدىن قورقماي، مېنى قوغداپ-
سىلەر، لېكىن، خاتىرجەم بولۇڭلاركى، ئاغى-
نەڭلەر ھەرگىز ئۆز ھاياتىغا ئېتىبارسىز قا-
رايدىغان تەنتەكلەردىن ئەمەس، ئۇ تېخى
ياشايدۇ، تاكى تۆھمەتخورلارنىڭ ئەپتى-
بەشىرىسى ئېچىلىپ، ھەقىقەت قۇياشى پار-
لىغۇچە ياشايدۇ!

پەرەز قىلىشىمچە، ئۇلار مېنىڭ كۆ-
تۈلمىگەندە كەلگەن بۇ ئېغىر زەربىگە بەر-
داشلىق بېرەلمەي، ئېلېكتىر سىمىغا ئېسى-
لىپ ياكى دېرىزىدىن ئۆزۈمنى تاشلاپ
ئۆلۈۋېلىشىمدىن ئەنسىرىگەن ۋە كېچە-كۈن-
دۈز دېرىزەمنى كۆزىتىپ، يۈرۈش-تۇرۇ-
شۇمنى نازارەت قىلىۋاتقانىدى. گەرچە
ئۇلارنىڭ ئەندىشىسى ئارتۇقچە بولسىمۇ،
لېكىن، دوستلۇق ئەقىدىسى تولىمۇ قەدىر-
لىك ۋە قىممەتلىك ئىدى.

بۇ ھال مەندەك دىلى سۇنۇق،
كۆڭلى يارا ئادەمنى تەسىرلەندۈرمەي
قالمايتتى.

شۇ كۈنى مەن تولىمۇ ھاياجانلاندىم،
تاكى ئاشۇ ئىككى گەۋدە گۈگۈم پەردىسى
ئاستىدا غايىپ بولغۇچە ئىككى تەرەپتىكى
دېرىزىلەر ئارىسىدا قاتراپ يۈردۈم.

ئارىدىن يەنە ئون نەچچە كۈن ئۆت-
تى، تۇخۇمدىن تۈك ئۈندۈرگۈچى قارا
يۈزلەرنىڭ سېھىرگەرلىكى ئاخىرى پاش
بولدى، پاك نامىمغا چاپلانغان تۆھمەت-
نىڭ كۈلى كۆككە سورۇلۇپ، ھەممە نەرسە
ئەسلى ھالىتىگە قايتتى. تەشكىلنىڭ
رەسمىي ئۆزرەخاھلىقىدىن كېيىن، بىر
ئاي داۋام قىلغان كۆلپەتلىك ئۆتمۈشنى
كەينىمگە تاشلىدىم-دە، ھېچقانداق ئادا-
ۋەت-خۇسۇمەت ساقلىماي، جىن-شەيتانلار
ئارىسىدىن ئادەملەر ئارىسىغا قايتىپ كەلدىم.

ئىش شۇنىڭ بىلەن تۈگىدى-مىكىن
دەپتىمەن، يۈرىكىمگە يەنە بىر بېگىز سان-
جىلدى. بۇنداق دېسەم، ھېلىقى تۆھمەت
يەنە راستقا ئايلىنىپ قالدىمىكىن ياكى
ئۇنىڭدىن چوڭراق بىرەر تۆھمەت چاپلان-
دىمىكىن دەپ ئويلاپمۇ قالماڭلار، تۆھمەت-
نىڭغۇ كارايىتى چاغلىق ئىكەن، ئىشەنچەك
تولۇق، كۆڭلۈڭ توق بولسىلا، تۆھمەتنىڭ
قانچىلىك ئۇستىلىق بىلەن چاپلىنىشىدىن
قەتئىينەزەر، ئۇ ھامان بىر كۈنى ئاغدۇ-
رۇپ تاشلىنىدىكەن. ئەمما روھىي ئازابنىڭ
دەردى بولسا باشقىچىلا يامان ئىكەن. نامىم
ئەسلىگە كەلگەندىن كېيىن، بېشىمغا كۈن
چۈشكەندە مېنىڭ غېمىمنى يېگەن ھېلىقى
ئىككى ئاغىنەمنى ئىزدەپ، بىر بوتۇلكا ھا-
راق قويۇپ بېرەي، تەشەككۈرۈمنى ئىزھار
قىلاي دېگەن بولسامۇ ئۇلارنى زادىلا
ئۇچرىتالمىدىم، «ئۇلار مېنى ياخشىلىقنى
بىلمەيدىغان بولۇپ قاپتۇ دەپ ئويلاپ
قالسا قانداق قىلىمەن، بېشىمغا يەنە كۈن
كەلمەيدۇ، تۇخۇمدىن تۈك ئۈنمەيدۇ دېگى-
لى بولامدۇ؟» دەپ ئويلىدىم.

مەن ئەنە شۇنداق ئوي بىلەن تىت-
تىت بولۇپ يۈرگەن كۈنلەرنىڭ بىر ئاخ-
شىمى نۇر موللاق دېگەن ئاغىنەم ئۆيۈم-
گە كىرىپ كەلدى-دە، مەن بىلەن كۆزىگە
ياش ئېلىپ تۇرۇپ كۆرۈشكەندىن كېيىن،
تۆرگە ئۆتۈپ ئولتۇردى. ئۇ مەن بىلەن
بىر يۇرتلۇق ئىدى، نۇر توختى بىلەن
قوشۇپ ھېسابلىغاندا ئۇ ئىدارىمىز دائىرى-
سىدە يېقىن ئۆتىدىغان ئىككى ئاغىنەمنىڭ
بىرى ھېسابلىناتتى. ئارىلىقتا مەن بولغىنىم
ئۈچۈنمۇ ياكى ئۇلار ئۆزلىرىچە تېپىشىۋال-
غانمۇ، ئىشقىلىپ نۇر توختى بىلەن نۇر

موللاقنىڭ ئاغىنىدارچىلىقىمۇ ھەممەيلەنگە ئايان ئىدى. بويى ئېگىز بولغاچقا سەل دۈمچەك كۆرۈنىدىغان، قاچانلا قارىساڭ كۆلۈمسىرەپلا تۇرىدىغان نۇر موللاق ماڭا تۆھمەت چاپلاپ، تۇخۇمدىن تۈك ئۈندۈرگەن ئۇياتسىز كىشىلەرنى ئەڭ يامان ئىباردىلەر بىلەن تىللاپ، ئەسلىدىنلا پاك ئىكەنلىكىمنى، ئېغىر كۈنلەردىمۇ تەگرىتاغ چوققىسىدەك تىك تۇرغىنىمنى بىر ھازا ماختاپ چىققاندىن كېيىن مەندىن جىددىي يوسۇندا سورىدى:

— ھوي، نۇر توختى ئۇستىدە تارقىلىپ يۈرگەن بەزى گەپلەرنى ئاڭلىدىڭمۇ ئاداش؟ ئەجەپ تۈزكور نېمىكەنا ئۇ.

— يېقىندىن بېرى ئۇنى كۆرمىدىم، گەپ ئاڭلىغۇدەكمۇ بولمىدىم، ئۇششاق گەپ بىلەن كىمنىڭ ئىشى؟!

— ۋايىيەي، ئۇنىڭ ئۇستىدىكى گەپلەرنى ئۇششاق گەپ دېگىلى بولامدىغان، — نۇر موللاق سارغۇچ بۇرۇتىنى سىيلاپ قويۇپ، ئولتۇرغان ئورۇندۇقنى مەن تەرەپكە سۈردى ۋە ئەتراپىغا قارىۋېلىپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى، — يەنە كېلىپ بۇ گەپلەر سەن بىلەن بىۋاسىتە مۇناسىۋەتلىك جۇمۇ، دەي دېسەم تىلىم كۆيىدۇ، دېمەي دېسەم دىلىم، مېنىڭ ئۇششاق گەپلەرنى كۆتۈرۈپ يۈرمەيدىغانلىقىمنى سەنمۇ ئوبدان بىلىسەنغۇ؟

مەن ئىندىمىدىم، لېكىن، ئادەتتە بىر رومكا ھاراق تاپسىمۇ نۇر توختىسىز ئىچمەيدىغان نۇر موللاقنىڭ ئەمدى نېمە دەپ ئۇنىڭ غەيۋىتىنى قىلىدىغان بولۇپ قالغىنىغا سەل ھەيران قالدىم.

— بىز ئاغىنىغۇ، بىر-بىرىمىزدىن گەپ يوشۇرمايمىزغۇ، مەيلى مەن دەۋېرەي، بۇندىن كېيىن نۇر توختىنىڭ گېپىدىن، قىلىقلىرىدىن ھېزى بولساڭلا بولىدىغۇ.

ئۇ مېنىڭ بۇ گەپلەرگە ئانچە قىزىقماي ئولتۇرغىنىمنى تۇيۇپ تۇرۇپ، تۇيماسقا سالدى-دە، بۇرۇتىنى يەنە بىر سىيلاپ قويۇپ دېدى:

— ئاڭلىسام نۇر توختى دېگەن قارا يۈز ئىشتىن توختىتىپ قويۇلغىنىڭنى ئاڭلاپلا ئىدارىگە دوكلاد يېزىپتۇ، نېمىلەرنى يېزىپتۇ دەپ سورىمامسەن، سەن ئۆرۈلسەڭ سېنى بۇ ئۆيدىن كۆچۈرۈۋېتىدۇ ئەمەسمۇ. ئاشۇ ئۆينى ماڭا بەرسە دەپ تەلەپ قىپتۇ!

— ھەي، بۇ گەپلەرگىمزە...

— بۇ گەپلەرگە ئىشەنگىلى بولمايدۇ دېمەكچىمۇ سەن؟ گەپنىڭ قىزىقى مانا ماۋۇ يەردە، ئۇ تېخى ھەر كۈنى ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىن ئۆيۈڭنىڭ كەينىگە كېلىدىكەن-دە، دېرىزىلىرىڭگە سىنچىلاپ قاراپ، ئۆي كۆلىمىنىڭ قانچە كىۋادرات مېتىر كېلىدىغانلىقىنى قەدەملىرى بىلەن ئۆلچەيدىكەن، ئاڭلىسام، ئۆي جاھازلىرىنىمۇ ياستىپ بوپتىكەنمىش!

— ھە، شۇنداق ئىشلارمۇ بوپتۇمۇ بۇ جاھاندا؟

— بولمايچۇ، مانا ئەمدى سەنمۇ يېقىلمىدىڭ، ئۆيىدىنمۇ كۆچۈرۈۋېتىلمەيسەن، ئۇنىڭمۇ تاۋۇزى قولتۇقىدىن چۈشتى، خوپ بولدى، خوپ بولدى.

نۇر موللاقنىڭ ئىشىكتىن قانداق چىقىپ كەتكىنىنىمۇ تۇيمايلا قالدىم. غەزەبتىن يېرىلاي دەپ تۇرغان چېغىمدا يەنە ئىشىك قېقىلىپ، ئۆيگە نۇر توختى كىرىپ كەلدى. ئۇ كەيپىياتىمغا زەن قويمايلا مېنى ماختاشقا باشلىدى، كېيىن نۇر موللاقنى تىللىغىلى تۇردى. بويىغا چۈشكەن

www.uyghurkitap.com

تىرناق ئىزىنى، ياڭاقتەك كۆكىرىپ چىققان قاپىقىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ، ئۆتكەن ھەپتىدە يوقىلاڭ بىر سەۋەب بىلەن ياقىلىشىپ قالغاندا نۇر موللاقىنىڭ ئۆزىنى بۇ ھالغا كەلتۈرگىنى ئۈستىدە داتلىدى. مەن ئۆيدە سولىنىپ ياتقاندا ئۇنىڭ ئۆيۈمنىڭ كۈنچىقىش تەرىپىدە نېمىلەرنى قىلىپ يۈرگىنىنى، مەن غۇلاپ چۈشكەندىن كېيىن ئۆيۈمنىڭ جەزمەن ئۆزىگە بېرىلىشى كېرەكلىكى توغرىسىدا نېمىلەرنى دېگىنىنى ئۆزى بىلگەن پاكىتلار بىلەن ئالدىمغا يايدى.

كۆزلىرىم ۋاللىدە يورۇپ كەتتى، مەن ھەممىنى چۈشەندىم. بىراق، نۇر توختىنىڭ يەنە بىلجىرلاۋېرىشىگە ئەسلا چىداپ تۇرالمىدىم، ئاخىرى قۇلاقلىرىمنى ئېتىپ تۇرۇپ ئۇنى ئۆيدىن ھەيدەپ چىقاردىم-دە، خوتۇن-بالىلىرىمنىڭ كۆزىچىلا ھۆكىرەپ يىغلاپ تاشلىدىم، يىغلىدىم دېسەم ھەيران قالماڭلار، راستىنى ئېيتسام، بارى-يوق ئىككىلا ئاغىنەم بار ئىدى، مەن ئۆز تەقدىرىمدىن قايغۇرۇپ يۈرگەن چاغدا ئاشۇ ئىككى ئاغىنەم ئىككى ئېغىز ياخشى گەپ بىلەن بولسىمۇ كۆڭلۈمنى ياساپ قويماق تۈگۈل، مەندىن قالىدىغان مىراسنى تالىشىپ، ياقىلىشىپ يۈرسە، ئەمدى بۇ دۇنيادا ماڭا ۋاپادار دوست تېپىلارمۇ؟ قېنى ئېيتىڭلار، مۇشۇنداق ئەلەملىك پەيتتە مەن يىغلىماي كىم يىغلايدۇ؟ مەلۇم بىر مۇتەپەككۇر: «ئادەم — تەتۈر ئۆسكەن دەرەخ، ئۇنىڭ شېخى ئاستىدا، يىلتىزى ئۈستىدە» دېگەنىكەن، خۇداغا شۈكرى، ئادەملەر ھېلىمۇ تەتۈر يارىلىپ قاپتۇق، ئەگەر ئوڭ يارىلىپ قالغان بولساق يەنە نېمە كارامەتلەرنى كۆرسىتەر ئىدۇقكىن-تاڭ؟!

چىرايلىق چوكان

يېرىم كۈنلۈك چۆل يولى ئاخىر كەينىمىزدە قالدى. چوغدەك تاۋلىنىپ تۇرغان تومۇز قۇياشى بۇلۇتسىز ئاسمان گۈمبىزىدە تىكلەنگەن چاغدىلا ئاندىن تاشيول بويىغا جايلاشقان يېزا بازىرىغا يېتىپ كەلدۇق. ئۇزۇلدۇرمەي سىگنال بېرىپ، قايناۋاتقان قازان مىسالى قىزىپ كەتكەن بازاردىكى ئادەم، ئات-ئۇلاغ ئارىسىدىن ئېھتىيات بىلەن يول ئېچىپ، بىر كونا تام يېنىدا توختىدۇق-دە، ماشىنىدىن چۈشۈپ، بازارچىلار ئارىسىغا قوشۇلۇپ كەتتۇق.

ماشىنىلىق سەپەر دېگەن مۇشۇنداق بولىدىغان گەپ ئىكەن، ماشىنىدا ئولتۇردۇم دېگىنىڭ بىلەن، سەكرەپ-قاڭقىپ، ئۈچەي-باغرىڭ يەتكۈچە چايقىلىدىكەن. بولۇپمۇ، تومۇز كۈنلىرى خۇددى خۇمداندەك قىزىپ كېتىدىغان لاتا پىكاپ تېنىڭدىكى نەملىكنى سۈمۈرۈۋېرىپ، ئاغزىڭنى قۇم تىققاندەكلا قۇرۇتۇۋېتىدىكەن. ئالقانچىلىك سايە، مۇزدەك بىر چىنە دۇغ كۆزۈڭدىن ئۇچىدىكەن.

ئاش كەلسە، ئىمان قېچىپتۇ، دېگەندەك، تاماق ۋە ئىچىملىك تاماسىدا كېتىۋېتىپ، شوپۇرنىڭ قارىسىنىمۇ كۆزدىن قاچۇرۇپ قويدۇم. مەندەك بىر راۋرۇس ئادەم ماشىنىنىڭ ئۈچ كىشىلىك ئورۇندۇقىنى يالغۇز ئىگىلەپ، خالىسام كېرىلىپ، خالىسام يانپاشلاپ يېتىپ، بۇ تەرىقە چارچاپ، چاڭقاپ كەتكەن يەردە، يەتتە ئەزايىنىڭ ھېچ بىرى بىكار تۇرمايدىغان جاپاكەش شوپۇر نېمە بولماقچىدى؟ شۇنىڭ بىلەن

ئۇنى تازا بىر مېھمان قىلىۋېتەي دېگەن
ئويۇمىمۇ يوقىقا چىقتى. بۈگۈن يەكشەنبە
بولغاچقىمۇ، بازاردا ئادەم مىغىلدايتتى.

نېمە ئامال، دېڭىزغا چۈشۈپ كەتكەن
يىڭنىنى تېپىش مۇمكىنمۇ؟ ئاخىر، ئۆز
ئالدىمغا يول تۇتماقچى بولۇپ، يول بويى-
دىكى يايمىچىلار قاتارىنى بويلاپ يۈرۈپ
كەتتىم.

دەرەخلىرى شالاڭ، قاقجىراپ كەت-
كەن ئېرىق بويىغا يېيىلغان يايمىلار خېلى
بىر يەرلەرگىچە سوزۇلاتتى. مېۋە-چېۋە
سېۋەتلىرى بېسىلغان ھارۋىلار، يەر ئۈس-
تىگىلا تاشلانغان بورىلارغا دۆۋىلەنگەن
گۈلە-قاقلار، گۆش ئېسىلغان قاساپ
كانارلىرى شۇنچىلىك زىچ جايلاشقانكى،
يايمىلار كەينىدىكى كۆكۈچ ئىس ئۆرلەپ
تۇرغان ئاشخانىلارغا ئۆتۈش ئۈچۈن بىر
تاپانلىقمۇ بوش يەر تېپىلمايتتى. ئېرىق
بويىنى بويلاپ مېڭىۋېرىپ، بىر چۆگۈن سۇ
قاينىغان پۇرسەتتە ئاندىن يايمىلارنىڭ
شالاڭلاشقان يېرىگە يېتىپ كېلەلىدىم-دە،
ئىككى يايما ئارىسىدىكى تار بوشلۇقتىن
ئۆتۈۋېلىش ئۈچۈن تەمشەلدىم، لېكىن يەنە
چىپپىدە توختاپ قالدىم.

مېنىڭ قەدىمىمنى توختىتىپ، ئۆزۈمنى
خۇددى ھەيكەلدەك قاتۇرۇپ قويغان نەرسە
كۆزۈمگە تاسادىپىي چېلىققان بىر چوكاندى.

ھەي، مەن ئۇنى چوكان دېدىممۇ؟
چوكان دېگەن تىلىم قۇرۇسۇن، ئۇ چوكان-
مۇ ئەمەس، قىزمۇ ئەمەس، بەئەينى بىر
پەرىشتە ئىدى. پەرىشتە بولغاندىمۇ شۇن-
داق بىر پەرىشتە ئىدىكى، مەجنۇن تاللار-
نى سۆيۈپ، شىلدىرلاپ ئېقىۋاتقان سۇ بو-
يىدا خىيال سۈرۈپ ئولتۇرغان پەرىشتى-
نىڭ دەل ئۆزى ئىدى. بىراق، بۇ تال-
مەجنۇن، سۇنىڭ شىلدىرلىغان ئاۋازلىرى،
سۇ بويىدا خىيال سۈرۈۋاتقان پەرىشتە
دېگەنلىرىمنىڭ ھەممىسى پەقەت بىر دەق-
قىلىك خىيالىي مەنزىرىدىن باشقا نەرسە
ئەمەس ئىدى. ئەمەلدە، چوكاننىڭ ئولتۇر-
غان يېرى ئېشەك ۋە كالا تېزەكلىرىنىڭ
ئۇۋۇندىلىرى ئارىلىشىپ، ياغ چاچقاندەكلا
قارىيىپ كەتكەن قوقاستەك قىزىق توپا،
ئالدىغا يېيىلغىنى ئۇيەر-بۇيېرى سۈزۈل-
گەن يېشىل ياغلىق ئىدى. ياغلىق ئۈستىدە
بىر ئوچۇم-بىر ئوچۇمدىن بۆلۈنگەن گا-
زىر، ئۇجمە پورىدا بويالغان ئونچە تۇخۇم،
ئىككى تەلەڭگە كەلگۈدەك ئۆرۈك قېقى ۋە
ئىككى چاڭگالچە نان جىمگىدە تۇراتتى.
ئات-ئۇلاقلارنىڭ ئايىغىدىن قوزغالغان
توپا-چاڭ بازارنى بىر ئالغان ۋاراڭ-چۇ-
رۇڭ بىلەن قوشۇلۇپ تىنجىق ھاۋاغا ئۆر-
لەپ، گۈلە-قاقلار ئۈستىگە قوناتتى. بۇ
نامرات يايمىچىنى كۆزگە ئىلماي، يايما
ئۈستىدىنلا ئاتلاپ ئۆتۈدىغان بىئەدەپ
بازارچىلارنىڭ ناھاللىق ئاياغلىرىنىڭ چەمى-
دىن چۈشكەن توپىمۇ تۇخۇم بىلەن گۈلە-
قاقلار ئارىسىنى تىندۇرۇپ تۇراتتى. ئۆتۈپ
كەتكەن ھاۋارەڭ خەسىدىن ئۇزۇن كۆڭلەك،
كۆك خادانى ئىشتان كىيىپ، ئاندا-ساندا
زەرى بار قىزىل ياغلىق چېگىۋالغان
چوكان پەرىشان، ئويچان كۆرۈنەتتى. كۆز-
لىرى تۇخۇمغىمۇ، قاقىمۇ، ئىشقىلىپ، نې-
مىگىدۇر تىكىلگىنىچە قېتىپ قالغان، بىر
پۇتى بىلەن تىزلىنىپ، بىر پۇتىنى تىزىدىن
قۇچاقلىۋالغان، چىرايلىق زاڭىقى تىزىنىڭ
ئۈستىدە تۇراتتى.

ئۇ بىر چاغدا بېشىنى كۆتۈردى-دە،
بىرەر مۆرىۋەتلىك خېرىدارنىڭ ئۆزىنى
بۇ زېرىكىشلىك كاسات يايمىنىڭ ئاسارىتى-

www.uyghurkitap.com

دىن قۇتۇلدۇرۇشنى كۈتكەندەك ئۈمىدلىك كۆزلىرىنى ئۆتكەن-كەچكەن بازارچىلارغا تىكتى. مەن شۇ چاغدىلا ئۇنىڭ رۇخسارىنى تولۇق كۆرۈۋېلىش پۇرسىتىگە مۇيەسسەر بولدۇم.

توۋا، ئىنسان نەسلىدىنمۇ مانا مۇشۇنداق پەرىشتىلەر تۆرىلىدىكەن. ئۇنىڭ كۆزلىرى نېمىدېگەن چوڭ، نېمىدېگەن قارا، تاڭ شەبنىمىگە كۆمۈلگەن، ئەمەدىلا ئېچىلاي دەپ تۇرغان قىزىلگۈل غۇنچىسىگە ئوخشايدىغان ئاغزىچۇ؟ باش باھار كۈنلىرىدە ئۆگزە كىرۋەكلىرىدە قېتىپ قالىدىغان مۇز ئۆكچىسىگە ئوخشايدىغان بۇرنىمۇ بەكلا چىرايلىق، بىر تال قارا يېپەك ئىنچىكە، ئەگىم قاشلىرى ئوت كۆيۈپ تۇرغان ئاتەشدان سۈيەت نۇرلۇق كۆزلىرىنى ۋە تال-تال كىرپىكلىرىنى ئۆز مۇھاپىزىتى ئاستىغا ئالغاندى. سۈرتۈلگەنسىرى ئېرىپ، يېلىمدەك چاپلىشىپ تۇرۇدىغان چاڭ-توزانمۇ ئۇنىڭ قىزىل بىلەن ئاق رەڭ ئاجايىپ بىر ھېكمەت بىلەن سىڭىشىپ تۇرغان نۇرانە ئۆڭىنى خۇنۈكلەشتۈرەلمىگەن، خەسە كۆڭلىكىنى كۆتۈرۈپ تىك تۇرغان بىر جۈپ كۆكسى ئۇنىڭ زىلۋا بويىغا ئاجايىپ سۆلەت قوشۇپ، ياشلىق باھارىنى ئۇرغۇتۇپ تۇراتتى. بېلىدەك تومىلۇقىدىكى ئىككى ئۆرۈم قارا چېچى قاقىرام توپا ئۇستىدە ھوشىدىن كەتكەن ئىككى قارا يىلاندەك تولغىنىپ ياتاتتى.

يالىڭاياغ پۇتتىن قاپارتقۇ ئۆرلەتكۈدەك قىزىپ كەتكەن قاقاس توپا، بېلىنىڭ ئاستى قاقاس توپا بىلەن ئارىلىشىپ كەتكەن گۈزەل بەدەن، قارا يامغۇردەك يېيىپ تۇرغان توزان ئاستىدىكى چىرايلىق قاش-كۆز، كور خېرىدارنىمۇ جەلپ قىلالمايدىغان كاسات يايما، بىچارىلەرچە تەلمۈرۈش...

بىر-بىرىگە زادى ماس كەلمەيدىغان بۇ كۆڭۈلسىز مەنزىرىگە قاراۋەرگەنسېرى كۆڭلۈمدە خۇددى ئېچىنىشلىق بىر ناھەقچىلىكقە دۇچ كەلگەندەك بىر خىل تۇيغۇ پەيدا بولدى. يەر ۋە ئاسمان ئارىسىدىكى جىمى نەرسە ئۆز مۇۋازىنىتىنى يوقاتقان، تېڭىشلىك ئورنىدىن مەھرۇم بولغان ھالدا كۆز ئالدىمغا كەلدى.

مەن يايمىدىكى ھەممە نەرسىنى بىر يولىلا سېتىۋېلىش ئۈچۈن قولۇمنى ئىختىيارسىز تۆش يانچۇقۇمغا ئۇزاتتىم. لېكىن شۇ دەقىقىدە ئۇيلىمىغان بىر ئىش يۈز بەردى. 30 ياشلارغا ئۇلاشقان، تۇرخۇنىغا تىقىپ تارتىۋالغاندەكلا قارا چىراي بىر ئەر كىشى ئېغاڭلىغان پېتى كېلىپ چوكاننىڭ ئالدىغا زوڭزايدى.

— بىر... ئىككى... ئۈچ...

ئۇ يايمىدىكى تۇخۇملارنى ۋە گۆلەقاق دۆۋىسىنى بىرنەچچە قېتىم ساناپ چىقتى ۋە سادىن ھورىكىگەن چۆجىدەك تۆگۈلۈپ، تىترەشكە باشلىغان چوكاننى يەپ كەتكۈدەك ئەلپاز بىلەن:

— بۇ... بۇ... تۇخۇم ئۆز پېتى تۇرۇپتىغۇ، نېمىشقا... نېمىشقا سېتىپ بولمىدىڭ، ھاراق ئىچىدىغانغا پۇل قېنى ئەمەدى؟ — دېدى.

چوكان ئۆزىنى قاندىقتۇر بىر زەربىدىن مۇھاپىزەت قىلماقچى بولغاندەك كەينىگە داجىدى ۋە:

— خاپا بولمىسىلا، ساتاي دېسەم خېرىددار كەلمىدى، — دېدى قورقۇمسىراپ تۇرۇپ.

— خېپ... خېرىدار كەلمىسە ۋارقىردمامسەن، چاقىرمامسەن؟

— ۋارقىراي دېسەم...

ــهه... ۋارقىراي دېسەڭ نېمە بولدى،
ئىزا تارتىدىغان بولۇپ قالدىڭمۇ ئۆزۈڭچە؟
ــ ماقۇل، ئەمدى ۋارقىراي.

سالاھىيىتى ماڭا تېپىشماق بولۇپ تۇيۇل-
غان بۇ مۇتەھەم چويۇن تۇپتەك يوغان مۇشتىنى
تۈگۈپ چوكاننىڭ بۇرنىغا تەڭلەپ پوپۇزا
قىلىپ قويغاندىن كېيىن، يەنە سەنتۇرۇل-
گەن پېتى ئادەملەر ئارىسىدا غايىپ بولدى.

چوكان بىلەن بولغان ئارىلىقىم
پەقەت تۆت قەدەملا كېلىدۇ. نېمىشقىدۇ
قاقاس تۇپراققا مىقلىنىپ قالغاندەك بۇ
يەردىن قوزغالغۇم كەلمەيدۇ. ئۇنىڭغا
ئېھتىيات بىلەن قاراپ ـ قاراپ قويىمەن.
چوكان بولسا ئاغزىنى ئۇشلاپ، كۆكرەك
قەپىسىنى يەل بىلەن تولدۇرىدۇ ـ يۇ، بۇ
يەلنى يەنە ئېچىنىشلىق بىر ئۇھ تارتىش
بىلەن يوق قىلىدۇ. يەنە ئاغزىنى ئۇشلايدۇ.
كېلىۋاتقان كىملەرنىدۇ تاكى يېنىدىن
ئۆتۈپ كەتكۈچە كۆزىتىپ، ئۇنىڭغا ئانىسىغا
تەلمۈرگەن كىيىك بالىسىدەك تەلمۈرىدۇ.
گاھ كۆزلىرىگە ياش ئالىدۇ، گاھ ئالاقزادى-
چىلىك ئىچىدە ھېلىقى مۇتەھەم كەتكەن
تەرەپكە قاراپ قويىدۇ...

مېنىڭ ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلاشقۇم،
ھېلىقى مۇشتۇمزورنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى
ۋە ئۇنىڭ نېمە دەپ يوغانچىلىق قىلىدى-
غانلىقىنى ئۇققۇم كېلىدۇ. بىراق، يۈزۈمنىڭ
قىزىشىۋاتقىنىنى، بۇ چوكاندىن ئەيمىنىپ،
تارتىنىۋاتقىنىمنى تۇيۇپ قالىمەن. ئۇنىڭ
ھەممە نەرسىسىنى بىراقلا سېتىۋېلىپ،
خەيرىخاھلىقىمنى ئىزھار قىلىشقىمۇ ئەمدى
جۈرئەت قىلالمايمەن، ئۆز ـ ئۆزۈمنى، يۇرت
يات، ئادەملەر يات، يەنە كېلىپ سەن ئال-
لىقاچان ئۆيلەنگەن، خوتۇن ـ باللىق ئادەم،
ئۇنىڭغا نېمە دەپ خەيرىخاھلىق قىلاتتىڭ،
دەپ ئاگاھلاندۇرۇپ باقىمەن.

لېكىن، ئۇنىڭ كۆز يېشى بىلەن يۇ-
يۇلغان چىرايىغا يەنە بىر سەپسالغىنىمدا
يۈرىكىمدە قوپۇرۇلغان ئاگاھ ئىستېھكامىم
خۇددى ئاتوم بومبىسى تاشلانغاندەك گۇم-
ران بولۇپ، كۈلى كۆككە ئۇچۇدۇ. بۇ
ئىستېھكام خارابىسىدا يەنە دەسلەپكى تۇي-
غۇلىرىمدىن قوپۇرۇلغان بەھەيۋەت بىر مۇ-
نار قەد كۆتۈرىدۇ.

شۇ ئەسنادا چوكان ئانچە ـ مۇنچە
شالاڭلاشقا باشلىغان بازارچىلار ئارىسىدىن
كىمنىدۇر كۆرگەن بولسا كېرەك، يەنە بىئا-
رام بولۇشقا، ئىزتىراپ ئىچىدە تاتىرىشقا
باشلىدى. كۆپ ئۆتمەي سامان تىققان
تاغاردەك سېمىز، پاكىنەك، يۈزىگە سىياھ-
دان سۈركىۋالغاندەك قارا، 50 ياشلار چا-
مىسىدىكى بىر خوتۇن چوكاننىڭ ئالدىدا
پەيدا بولۇپ، ئۇنى سوراق قىلغىلى تۇردى:

ــ سەن لامزەللە، ئەتىگەندىن كەچكى-
چە بۇتتەك قېتىپ ئولتۇرغىنىڭ ئولتۇرغان.
بازاردا بىر كويلۇق سودا قىلساڭمۇ كىم-
نىڭ دەردى. ئەمدى ھۇجراڭغا چىراغ
ياققىنىڭنى كۆرەي، سەندەك دىۋاننىڭ
قىزىغا زۇلمەت قاراڭغۇسىدىن ئۆزگىسى
بىكار!

بۇ خوتۇن ئالقانلىرى بىلەن يۈزىنى
توسۇۋالغان چوكاننىڭ ئالدىدا ئاياغلىرىنى
كېرىپ، يەرگە تەتۈر كۆمۈلگەن ئاچىماق
تۈۋرۈكتەك ئۆرە تۇراتتى. كۆسەيدەك قارا
بارماقلىرى بەزىدە ئەس ـ ھوشىنى يوقىتاي
دەپ قالغان چوكاننىڭ بۇرنىغىچە يېتىپ
باراتتى. ياغ تەپچىرەپ تۇرغان ساڭگىلىماچ
قوۋۇز گۆشلىرىنى تىترىتىپ، ئەزۋەلىگىنى
ئەزۋەلىگەنىدى.

بۇ خوتۇننىڭ كونا تەلەڭگىنى تاراڭلاتـ

www.uyghurkitap.com

قاندەك ئاڭلىنىدىغان يېقىمسىز ئاۋازى سودا-سېتىقلىرىنى تۈگىتىپ قايتىپ كېتىۋاتقان بازارچىلارنى، ئۇيەر - بۇيەردە لاغايلاپ يۈرگەن بىكار تەلەپلەرنى ئۆزىگە جەلپ قىلدى. چوكان ھۆل چۈشقەتەك تېگىۋاتقان ئاھانەتكە ئەمدى چىداپ تۇرالمىغان بولسا كېرەك، يۈزىنى توسۇۋالغان قوللىرىنى چۈشۈرۈپ، ئۇنىڭغا قادىلىپ تۇرۇپ:

— قېيىمن ئانا، ئاغزىڭىزنى بۇزمىسىلا بولارمىكىن، — دېدى.

— ھە؟

ئۇ خوتۇن باشتا كۆزلىرىنى چۆچەكتەك ئېچىپ، بىر سېكۇنتقا قېتىپ قالدى، ئارقىدىنلا ئۆزىنى يەرگە تاشلاپ، ئېشەكتەك يۇمىلاپ، ئاۋازىنىڭ بارىچە سوزەن سالغىلى تۇردى:

— ۋاي خۇدايىم، بۇ جالاپنىڭ ماڭا يانغىنىنى كۆرمەمدىغان، ئۆز كېلىنىمنىڭ ئىزاسىنى ئاڭلايدىغان ھالغا چۈشۈپ قالدىممۇ ئەمدى، ۋايىيەي، ۋايجان...

بايامقى مۆتىھەم يەنە پەيدا بولدى، ئۇ ئانىسىنى يۆلەشتۇرۇۋېتىپ، ئەتراپتا شام تەككەندەك ئۆرە تۇرۇشقان كىشىلەر توپىغا قاراپ مۆشتىنى كۆرسىتىپ دېۋەيلىدى. توپلىشۇۋالغانلار قورقۇيىنىڭ قارىسىنى كۆرگەن قۇشقاچ توپىدەك قاچ - قاچ بولۇپ، تارقىلىپ كېتىشتى. ئۇ مۆتىھەم ئۆزىنىڭ بۇ كارامىتىدىن سۆيۈندىمۇ، تازا بىر كېرىلىۋالدى - دە، ھېلىخىچە داتلاۋاتقان ئانىسىدىن سورىدى:

— ئانا، كۆڭلىڭىزنى ئاغرىتقان كىم ئۇ، قېنى، ماڭا بىر دەڭا؟

— كىم بولاتتى، ئەنە ئاۋۇ، — دومىلاۋاتقان خوتۇن تېنىگە غايىپتىن كۈچ قېتىلغاندەك لىككىدە ئۆرە بولدى. قولىنى نېمە قىلارىنى بىلمەي گاڭگىراپ تۇرغان چوكانغا چېنەپ تۇرۇپ دېدى، — ئۇ ماڭا يانىدى، ھۆركىرىدى، دېنى كۆزىگە ئىلمىدى...

— ھىم، سەن...سەن تېخى ئانامغا ھۆرت - پۆرت دېگۈدەك بولدۇڭمۇ؟! مانا ساڭا نوچىلىق، مانا ساڭا...

چوكان چىلبۆرىنىڭ چاڭگىلىغا چۈشكەن بىچارە قوزىچاقتەك مەڭدەپ قالغانىدى. ئۇ ئۆزىنى قاچۇرۇشقا ئۈلگۈرمەيلا مەڭزىگە ئىككى شاپىلاق تەگدى، شاپىلاق تەگكەن يەر يول - يول قىزىرىپ چىقتى. جاۋغىيىدىن قان ساقىدى.

شاپىلاق چىرايلىق چوكاننىڭ مەڭزىگە تەگدىمۇ ياكى مېنىڭ مەڭزىمگە تەگدىمۇ، بىلمەيمەن، پۈتۈن ئۇزايىم لەرزىگە كېلىپ يۈرىكىم زىخ سانجىغاندەك ئېچىشىپ كەتتى. كۆزۈمگە قاراڭغۇلۇق تىقىلدى. نېمىلەرنى ئويلىغىنىمنى ۋە نېمىلەرگە نىيەت قىلغىنىمنى ئۇقمايمەن، بىر چاغدا قارىسام، يىغلامسىراپ، بىچارىلەرچە يېلىنىۋاتقان چوكان بىلەن ئۇنىڭ ياۋۇز ئېرى، ئوتتۇرىسىدا تۇرۇپتىمەن.

— بۇ بىگۇناھ ئايالنى نېمىشقا خورلايسەن؟ ئۇنىڭغا ئىچىڭ ئاغرىسا بولمامدۇ؟!

مۆتىھەم ئەرنىڭ قارا قولى ھاۋادا قېتىپلا قالدى. لېكىن، ئاردىن ئۇزۇن ئۆتمەي چېچىلىپ كەتكەن ئەقلىنى يەنە قولىغا ئالدى بولغاي، قان تولغان كۆزلىرىنى ماڭا تىكتى، تاماكا خالتىسى ئېسىپ قويغاندەك ساڭگىلاپ چۈشكەن قاپاقلىرى ئاستىدىكى يۈز مۇسكۇلى لىكىلدىغىلى تۇردى.

— ھىم، مېنىڭ ئىشىمغا ئارىلىشىدىغانغا نېمە ھەددىڭ بار؟ — دېدى ئۇ ماڭا تازا بىر سەپسېلىپ، چوقامدىن تاپىنىغىچە كۆزىتىپ چىققاندىن كېيىن شالىسى

نى چىچىپ، — قېنى دەپ باقە، مەن ئۆر-
سام ئۆز خوتۇنلۇمنى ئۇردۇم، ساڭا نېمە
دەز كەتتى؟

— خوتۇنۇڭ بولسىمۇ، ئۇرۇشقا ھەق-
قىڭ يوق.

— ھىم، ئەمدى بىلدىم، سەن تېخى
خوتۇنۇمنى پايلاپ يۈرگەنىكەنسەن - دە،
دەپ باقە، سەن نېمە ئادەم؟

ئۇ بىردىنلا ياقامغا ئېسىلدى، ھەتتا
مېنى ساقچىغا ئاپىرىمەن دەپ ھەيۋە قىل-
ھىلى تۇردى. خېلىدىن بېرى تېرەككە يۆ-
لىنىپ، ئىنجىقلاپ ئولتۇرغان ئانىسىمۇ
ئاغزىنى قويۇۋەتتى. يامان نىيەتتىن خالىي
ئىكەنلىكىمنى، پەقەت بىگۇناھ چوكاننىڭ
ناھەق خورلىنىشىغا چىداپ تۇرالمىغانلىقىم-
نى تەكرار - تەكرار چۈشەندۈرۈپمۇ ئۇلارغا
ھەرەز ئۇقتۇرالمىدىم.

ھېلىمۇ ياخشى، ئاغزىنى سۈرتكەن
پېتى يېتىپ كەلگەن شوپۇرۇم بۇ كۆڭۈل-
سىز ھالنى كۆرۈپ، قەدىمىنى ئىتتىكلەت-
تى. ئارىغا چۈشۈپ ئاران دېگەندە مېنى
ئاجرىتىۋالدى. بىشەم ئەركەك تېخىمۇ
ھەددىدىن ئاشقىلى تۇردى. ئۇ ماڭا كۆر-
سىتىپ ئۇرۇپ، خوتۇنىنىڭ مەڭزىگە يەنە
ئىككى شاپىلاق سالدى ۋە:

— مانا قاراپ تۇر، مەن ئۇنى مانا
مۇشۇنداق ئەدەپلەيمەن، مانا مۇشۇنداق
خورلايمەن، نوچا بولساڭ بىر نېمە دەپ
باقە قېنى، — دېدى - دە، چوكاننىڭ ساغ-
رىسىغا كۈچەپ بىرنى تېپىۋىدى، ئۇنىڭ-
سىزمۇ ئاران ئۆرە تۇرغان چوكان ئىككى
قەدەم نېرىسىغا قاڭقىپ بېرىپ، تىك مول-
لاق چۈشتى. پايىمدىكى ھەممە نەرسە
بىتچىت بولدى.

— سەن...

— يەنە ئىچ ئاغرىتىپ باقە قېنى.

ئۇ چوكاننى تەپتى، دەسسىدى، ئۇر-
نىدىن سىلكىپ تۇرغۇزۇپ، ئالدىغا سېلىپ
ھەيدەپ ماڭدى.

ئاھ، جاھاندا بۇنداق تاش يۈرەك
ئادەملەرمۇ بولىدىكەن - ھە؟ ئېست، شور پې-
شانە چوكان، كور تەقدىر سېنى كىملەر-
گە قارام قىلدى - ھە؟ ئېست گۈزەل قا-
مەتلىك، ئېست، ياش تولغان شەھلا كۆز-
لىرىڭ، ئېست خورلانغان ئۆمرۈڭ!

چوكان ئېرىنىڭ ئالدىغا چۈشۈپ 20
قەدەمچە ئۈزىغاندىن كېيىن، تەسەۋۋۇر
قىلغۇسىز جاسارەت بىلەن كەينىگە بۇرۇل-
دى - دە، ماڭا لاپ قىلىپ قاراپ قويۇپ،
يولىنى يەنە داۋام قىلدى، ئۇ مۇشۇ بىر
قارىشى ئۇچۇن يەنە بىر تېپىك يېدى.

مەن شۇ كۈنى ھېچنەرسە يېمىدىم
ۋە ئىچمىدىم، ماشىنىغا ئولتۇرۇپلا كۆزلى-
رىمگە بارغانچە سەت كۆرۈنۈۋاتقان بۇ با-
زاردىن ئايرىلدىم، ئۆزۈمنىڭ قولىدىن ھېچ-
قانچە ئىش كەلمەيدىغان، ھالى چاغلىق
بىر بىچارە ئىكەنلىكىمنىمۇ تۇنجى قېتىم
ھېس قىلدىم.

بۇ كۆڭۈلسىز ۋەقەگە شاھىد بولغى-
نىمدىن بېرى خېلى ۋاقىتلار ئۆتۈپ كەت-
تى. كۆز ياشلىرىغا كۆمۈلگەن ئاشۇ بىچا-
رە، غەمكىن، چىرايلىق چوكاننىڭ سىيما-
سى، بولۇپمۇ ئۇنىڭ ھېلقى ئاخىرقى قار-
شى زادىلا ئېسىمدىن چىقمىدى. ئۇنىڭ قا-
رىشىغا نېمە مەنە يوشۇرۇنغانلىقىنى جاۋابسىز
تېپىشماق بولۇپ قېلىۋەردى.

مەسئۇل مۇھەررىر   روزىمەھەممەت جۇمە

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghur...

راخمانجان روسۇل

ھاكىمنىڭ كېسىلى

(ھېكايە)

مۇقەددىر ھاكىم بىر يەرگە باردىغانلىقىدىن خەۋەرلەندۈرۈپ قويمىغاچقا، بىر تەرەپ قىلىشقا تېگىشلىك بىرمۇنچە ئىشلار ئۇنى كۈتۈپ قالغانىدى: قوللىرىدا تەستىقلىتىدىغان ھۆججەت - ماتېرىياللارنى، ئەرزلەرنى كۆتۈرۈۋالغان كىشىلەردىن بىرمۇنچىسى ھاكىم ئىشخانىسىنىڭ ئالدىدا تۇرۇشاتتى، ئۇلارنىڭ كۆزلىرى بىردەم كارىددور دېرىزىسىدىن سىرتقا تىكىلسە، بىردەم ھەرقايسى بۆلۈم - ئىشخانىلارنىڭ ئىشىكلىرىگە تەلمۈرەتتى. ھەممە بۆلۈم - ئىشخانىلاردىن سورۇشتە قىلىپ، ھاكىمنىڭ ناھىيە ئىچىدە يوقلۇقى بايقالدى، كىچىك ماشىنا شوپۇرلىرىنى چاقىرىپ سورۇشتۇرۇش كىمنىڭ ئەقلىگە كەلدىكىن، ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئاخشام سائەت 10 ئەتراپىدا بىر جىپ ماشىنىنىڭ دەرۋازىدىن ئۇچقاندەك چىقىپ كەتكەنلىكى ئېنىقلاندى. دېمەك، ھاكىم بىرەر يېزا (بازار)غا خىزمەت تەكشۈرۈش ئۈچۈن كېتىپتۇ - دە!

— ھەرقايسى يېزا (بازار) لارغا تېلېفون بېرىپ سورۇشتۇرۇڭ، — دېدى كاتىپقا ھۆكۈمەت ئىشخانىسىنىڭ مۇدىرى.

كاتىپ شۇ ھامان ناھىيە تەۋەلىكىدىكى 11 يېزا، ئىككى بازار، بىر مەيدانغا تېلېفون بەرگەن بولسىمۇ، ئۇ يەرلەردىن ھاكىمنىڭ كەلمىگەنلىكى توغرىسىدا جاۋاب كەلدى، ھاجەتمەنلەر بارغانچە كۆپەيدى.

— سىز ھاكىمنىڭ ئۆيىدىن ئۇقۇپ باقسىڭىز، — دېدى ئىشخانا مۇدىرى ئاخىرى كاتىپقا.

كاتىپ ۋەلسىپىتنى مىنگىنىچە ھاكىمنىڭ ئۆيىگە چاپتى، ھاكىمنىڭ ئۆيى ناھىيە مەركىزىنىڭ شەرقىدىكى چوڭ ئۆستەڭ بويىدا بولۇپ، خۇددى كىچىك داچىغا ئوخشايتتى، كاتىپ ھاكىمنىڭ ھويلىسىغا كىرگەندە ھاكىمنىڭ كەنجى قىزى رازىيە ھويلىدا قورچاق ئويناۋاتاتتى.

— خېنىم قىزچاق، ھاكىم ئۆيدە بارمۇ؟ — كاتىپ چىپىلداپ ئېقىۋاتقان تەردنى سۈرتتى.

— ئاغرىپ قالدى، ئۆيدە ياتىدۇ، — دېدى قىزچاق ئويۇننى داۋاملاشتۇرۇپ.

— نېمە؟ — كاتىپ بىر قەدەم ئالدىغا چامدىدى، — ھازىر ئۆيدىمۇ ياكى...

ئۇ سۆزىنىڭ ئاخىرىنى يۇتۇۋېتىپ ئۆيگە ئېتىلدى. كاتىپ دالانغا كىرگەندە، مېھمانخانىنىڭ ئىشىكى ئوچۇق بولۇپ، جەننەتخان لۆڭگە بىلەن ھاكىمنىڭ يۈز - كۆزىنى سۈرتۈۋاتاتتى، كاتىپنى كۆرگەن جەننەتخان بىرئاز مەڭدەپ قالدى - يۇ، شۇ ھامان ئېسىنى يىغىپ، بىر داسنى پۇتى بىلەن كارىۋات ئاستىغا ئىتتىرىۋەتكەندىن كېيىن، مېھمانخانىنىڭ بوسۇغىسىدىن پۇتىنى ئېلىپ بولغان كاتىپنى

دالانغا ياندۇردى، مېھمانخانا ئۆيدىن چىقـ
قان بىر خىل قاڭسىق پۇراق كاتىپىنىڭ
دىمىغىغا ئۇرۇلدى.

— ئاخشامدىن بۇيان ئۇنىڭ كېسىلى
قوزغىلىپ بەكمۇ ھادىر سىكۇل قىلىۋەتتى،—
دېدى جەننەتخان قايغۇرغان قىياپەتـ
تە.— ئۇنىڭ كېسىلى جىمجىتلىقنى خالىـ
غاچقا، دوختۇرلار ھېچقانداق ئادەم بىلەن
كۆرۈشمىسۇن دېگەندى....

— دوختۇرغا...

— دوختۇرنى چاقىرتتۇق،— جەننەتـ
خان كاتىپىنىڭ سۆزىنى بۆلدى،— دورا
ئىچتى، دوختۇرلار ئارام ئالسۇن دېگەچـ
كە ...

ھاكىمىنىڭ ئارقا - ئارقىدىن قەي
قىلىشى جەننەتخاننى توختاشقا مەجبۇر
قىلدى، كاتىپ مېھمانخانا ئۆيگە مېڭىۋىدى،
جەننەتخاننىڭ جىم دېگەن ئىشارىتى
بىلەن تۇرۇپ قالدى، ھاكىمغا ياردەملىـ
شەلمىگەن كاتىپ تېپىرلاپ كەتتى.

جەننەتخان ھايال ئۆتمەي قايتىپ
چىقتى.

— مەن دوختۇر چاقىرىپ كېلەي،—
دېدى كاتىپ مېڭىشقا تەمشىلىپ.

—ياق!— دېدى جەننەتخان ئۇنى
توختىتىپ،— دوختۇر ئەتىگەن كەلگەن،
دورا ئۆيدە بار، دوختۇرنىڭ ئېيتىشىچە، بىرـ
قانچە كۈن ئارام ئالسىلا ساقىيىپ كېتىدىـ
كەن، دورىدىنمۇ مۇھىمى خاتىرجەملىك
بولغاچقا، سىزنىمۇ توسۇپ قويدۇم...

كاتىپ كۆزى قىيمىغان ھالدا ئۆيدىن
چىقتى، ئۇ، ناھىيىلىك يېمەك - ئىچمەك
شىركىتىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە خىيالىدىن
«ھاكىمنىڭ كېسەل بولۇپ قالغىنىنى ئاڭلىـ
سا ھەممەيلەن يوقلىغىلى كېلىدۇ، ئۇلار
بىلەن بىللە ياكى كېيىن كەلگەندىن كۆرە
ھازىرلا يوقلىۋەتكىنىم تۈزۈك، غولغۇنچىلىقـ
تا كىمنىڭ نېمە ئېلىپ كەلگىنىنى كىم
بىلىدۇ... دېگەنلەركېچىپ، ھېچبىر
ئىككىلەنمەيلا ماگىزىنغا كىردى، قەنت،
ناۋات، پېچىنە مۇرابىا قاتارلىق نەرسىلەردىن
كىچىك بىر قەغەز ساندۇقنى توشقۇزۇپ،
ھاكىمنىڭ ئۆيى تەرەپكە ماڭدى، بىراقلا
40 نەچچە يەۋەن خەجلىگەن بولسىمۇ،
40 نەچچە تىيىنچىلىك تۇيۇلمىدى.

— نېمە بولدى؟— دەپ ھويلىغا
چىقتى جەننەتخان كاتىپنى دېرىزىدىن كۆرۈپ.

— ھېچگەپ يوق،— دېدى كاتىپ
قەغەز ساندۇقنى جەننەتخانغا تەڭلەپ،— ھاـ
كىمنى يوقلىۋېتىپ ئاندىن باشقىلارنى
خەۋەرلەندۈرەي دەپ... ئاز بولسىمۇ، مېـ
نىڭ كۆڭلۈم...

— ھەي، بۇنچىۋالا جۇۋاش لازىم
ئەمەسىدى،— دېدى جەننەتخان تۈزۈت قىلىپ.

— شۇنداق بولسىمۇ مېنىڭ كۆڭلۈم،
ھاكىمنى خەۋەرلەندۈرۈپ قويارلا،— كاتىپ
ئارقىغا ئۆرۈلۈپ ماڭدى.

— ئەلۋەتتە خەۋەرلەندۈرىمەن،—
دېدى جەننەتخان،— بىرەر پىيالە چاي
قۇيسام بولاتتى.

— بولدى، رەھمەت، ھاكىمنىڭ كېـ
سىلى ياخشى بولۇپ قالسىلا چايىنىمۇ ئىچىـ
ۋېلىشارمىز— كاتىپ چىقىپ كەتتى.

ئارىدىن بىرەر سائەت ئۆتە - ئۆتمەي
ناھىيە بازىرى تەۋرەپ كەتتى، خېلى كۆپ
كىشىلەر ھاكىمنىڭ قان بېسىمى ئۆرلەپ،
يۈرەك كېسىلىنىڭ قوزغىلىپ قالغانلىقىنى
ئاڭلاپ تېپىرلاپ كېتىشتى، كەلگەنلەر خۇدـ
دى جەننەتخاننىڭ «ئۇنىڭغا خاتىرجەملىك
كېرەك» دېگىنىنى ئاڭلىغاندەك كۆز ئىشارىـ
سى قىلىپ پىچىرلىشىپ سۆزلىشەتتى،
ھاكىم ئىشخانىسى ئالدىدا كۈتۈۋاتقانلارمۇ بۇ
شۇم خەۋەرنى ئاڭلاپ، بۇيرۇقسىزلا غايىپ
بولۇشتى، ھەرقايسى ئىشخانا، بۆلۈملەردىكـ
لەرمۇ بىردىن - ئىككىدىن چىقىپ كېتىشتى،
ئەتىگەن ئالقانچىلىكمۇ بۇلۇت كۆرۈنمىگەن

www.uyghurkitap.com

ئاھىيە ئاسمىنىنى قارا بۇلۇتلار قاپلاپ،
بىردەمدىلا شارقىراپ يامغۇر يېغىپ كەتتى.
ھاكىمنى ئىككىنچى بولۇپ يوقلىغان
ئادەم يېزا - بازار كارخانىلىرىنى باشقۇرۇش
ئىدارىسىنىڭ باشلىقى رازىق بولۇپ، ھازىر -
لا سۇدىن سۇزۇۋالغان ئادەمدەك پۈتۈن
ئەزايىدىن جۇپاڭشىپ سۇ ئاقاتتى. ئۇ
پۇشقاقلىرىنى تۇرۇۋالغان بولۇپ، خۇددى
كاكۇل لاي ئەتكەن ئادەمدەك تېزىغىچە
پاتقاققا مىلەنگەنىدى، رازىق دالانغا كىر-
گەندە جەننەتخان ئۇنىڭ ئالدىغا چىقىپ،
ئالدىدىن ئۇنىڭ قولىدىكى سومكىغا، ئاندىن
پۇتىغا قاراپ ئۈلگۈردى، ئەقىلگە ئىشارەت،
نادانغا جۇۋالدۇرۇز. رازىق ئەقىللىق ئادەم
بولغاچقا، پۇتىغا قاراپ ئارقىغا بىر قەدەم
داجىدى - يۇ، ھاكىم ياتقان ئۆيگە قاراپ
ھەسرەت چەككەن قىياپەتتە دېدى:
— كەچۈرسىلە، تالا بەك پاتقاق... —
ئۇ بىر قولى بىلەن تۇرۇلۇپ كەتكەن
گەردىنىنى قاشلاپ تۇرۇپ، بىر قولىدىكى
ئېغىر سومكىنى جەننەتخانغا تەڭلەپ سۆزى-
نى داۋاملاشتۇردى، — ھاكىمنىڭ كېسەل
بولۇپ قالغانلىقىنى ئاڭلاپ، ھېچنەرسىگە
قارىماي‌لا مۇشۇ يەرگە چېپىشىم، ئەھۋالى
قانداقراق؟
— ھازىر بىرئاز ئارام ئالدى، خېلى
ياخشى، دوختۇرلار ھېچقانداق ئادەم بىلەن
كۆرۈشمىسۇن، دەپ تاپىلىغىنى ئۈچۈن... —
جەننەتخان يەنە بىر خىل ئىما بىلەن
تىنىچ! دېگەن ئىشارىنى قىلدى.
— ھاكىم ساقىيىپ قالىدىغانلا ئىش بولسا...
ھويلىدىكى ئاياغ تىۋىشى رازىقنىڭ
سۆزىنى بۆلۈپ قويدى. ئۇ قاراپلا بىر قان-
چە ئىدارە باشلىقى ۋە ئۇلارنىڭ ئەگەشكۈ-
چىلىرىنى كۆردى. جەننەتخان ئۇلارنىمۇ
دالاننىڭ ئىشىكى ئالدىدا قارشى ئالدى.
يېزا - بازار كارخانىلىرىنى باشقۇرۇش ئىدا-
رىسىنىڭ باشلىقى تېخىچە ھەسرەتتى، ئۇ-
نىڭ كۆڭلىكى سامان تىققان تاغاردەك پومـ-
پايغان قورسىقىغا چاپلىشىپ كەتكەچكە، ئاي-
كۇنى يېقىنلاپ قالغان ئايالنىڭ-
كىدەك ئۇخشاپ قالغانىدى. موكىدەك بې-
شىغا كېلەڭسىز ئورنىتىلغان سالپاڭ قۇلىقى-
دىن تېخىچە چىپىلداپ سۇ ئاقاتتى. رازىق
سومكىنى بىكارلاشنى كۈتمەيلا ئۇلار بىلەن
باش لىڭشىتىپ سالاملاشقاندىن كېيىن غىپ-
پىدە چىقىپ كەتتى. جەننەتخان ئۇلارغى-
مۇ دوختۇرنىڭ تاپىلاقلىرىدىنى ئېيتقى-
نىدا، ئۆز ھاكىمدىن بىر، ئىككى ھال - ئەھۋال
سورىيالمىغان كېسەل يوقلىغۇچىلار ھەس-
رەتلەنگىنىچە ئىسىم - پامىلىسى بىلەن سوۋغات-
لىرىنى قالدۇرۇپ، كۆزلىرى كەينىدە چىقىپ
كېتىشتى، جەننەتخان ئۇلارنى پېشايۋان
ئاستىدا تۇرۇپ ئۇزاتتى. ئۇ، سومكىلارنى بى-
كارلاۋاتقاندا يەنە ئاياغ تىۋىشى ۋە كالتە
يۆتەل ئاڭلاندى، جەننەتخان ئىشنى جايى-
دىلا قويۇپ، پېشايۋانغا چىقتى، بۇ قېتىم
كەلگەنلەر ئەتىگەن ھاكىم ئىشخانىسى ئالدى-
دا دۆۋىلىشىپ تۇرغانلار بولغىنى ئۈچۈن،
جەننەتخان بۇلارنى تونۇمايتتى، بۇلارنى
قوبۇل قىلىشقا بىر قانچە مىنۇتلا كەتتى.
ئۇلار گەرچە ئىسىم - پامىلىسىنى قايتا - قايتا
ئىزاھلىغان بولسىمۇ، جەننەتخاننىڭ ئاربلاش-
تۇرۇپ قويۇشىدىن ئەنسىرىگەندەك داۋاملىق
ئارقىسىغا قارايتتى.
جەننەتخان ئەمدى مېھمانلارنى پې-
شايۋاندىكى كارىۋاتتا ئولتۇرۇپلا كۈتتى،
گەرچە سائەت چۈشتىن كېيىنكى 6 بولغان
بولسىمۇ كىشىلەرنىڭ ئايىغى ئۈزۈلىدىغاندەك
ئەمەس ئىدى. يامغۇر قېرىشقاندەك تېخىچە
شارقىراپ يېغىۋاتاتتى...

*   *

تاڭ ئېتىش بىلەن كېسەل يوقلايدى-
غانلار يەنە كېلىشكە باشلىدى. ئۇلار تېخى
ئەمدىلا ئولتۇرۇپ تۇرۇشىغا ئىككىنچى تۈر-
كۈمدىكىلەر كىرىپ ئۇلارنى قوپۇشقا مەجبۇر

قىلاتتى. بۈگۈن ئۆينىڭ ئىچىنى ئەترە پۇرىقى قاپلىغانىدى. ھاكىمنىڭ بۈگۈنكى «تاۋى» خېلىلا يېشىلىپ قالغاچقا، كەلگەنلەر بىلەن ئانچە - مۇنچە ھال - مۇڭ بولالىدى، بۈگۈن كەلگەنلەرنىڭ تولىسى ھەر قايسى يېزا - بازارلارنىڭ باشلىقلىرى بىلەن ئايرىم كەنت باشلىقلىرى بولۇپ تۈنۈگۈنلا يېتىپ كېلەلمىگەنلىكلىرى ئۈچۈن خىجالەتچىلىكتە ئۆزرە ئېيتىشاتتى، ھاكىمنىڭ ياخشىلىنىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ خۇشال بولۇشاتتى،

كەچ سائەت 7 دىن كېيىن كىشىلەرنىڭ ئايىغى ئۈزۈلدى، ئىككى كۈندىن بۇيان پايپېتەك بولۇپ «مېھمان» كۈتكەن جەننەتخان ئەمدى ئۇھ دېدى.

— ئالدىرىما ئانىسى!— دېدى ھاكىم سوغا - سالاملارنى تۈرى بىلەن رەتلەۋاتقان جەننەتخاننىڭ گەجگىسىدىن قۇچاقلاپ، — كې

لىدىغانلاردىن يەنە كەم دېگەندە ئەللىك، ئاتمىشى بار، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى بۈگۈن كەچ كېلىپ قېلىشى مۇمكىن، ئەتە كەچتە بىرائىلا يۇغۇشتۇرساڭمۇ كېچىكمەيسەن.

— بۇ چاغ بولدى، كېلىدىغانلار ئەمدى ئەتە كېلەر، چامىدىغۇچىلىكىم قالمىدى، — دېدى جەننەتخان ناز قىلىپ، — قالغان نەرسىلەرغۇ تۇرسۇرەتتى، گۆشلەر پۇراپ قالامدىكىن، دەپ ئەنسىرەۋاتىمەن، قاسساپقا ئادەم ئەۋەتتىم، ئاۋۇلكام كەلگىچە قەنت - ناۋاتلارنى ئاشخانا ئۆيگە ئەكىرىۋېتەي.

— بولدى، ئاۋارە بولما، بۇ نەرسىلەرمۇ بىر يولى تۈگىسۇن، — دېدى ھاكىم كۈلۈپ تۇرۇپ، — مەنمۇ بوتكىچى قاۋۇلجانغا ئادەم ئەۋەتتىم، ئۇنىڭمۇ كېلەر ۋاقتى بولۇپ قالدى.

— كەچرەك كەلسە بولاتتى، — دېدى جەننەتخان ئورنىدىن تۇرۇۋېتىپ.

— ھەي، ئۇلار بىلەن بىرەر پىيالىدىن چاي - پاي ئىچىپ بولغىچە ئەلمۇ جىمىقىدۇ.

— قالتىس ئەقىللىق جۇمۇ، سىلە، باشقىلار تاش سانىغىچە سىلە قۇم سانايلا، — جەننەتخان كىچىك باللاردەك ھاكىمنىڭ بويىنىغا گىرە سالدى، ئۇنىڭ شىپىڭ دۇخاۋا كۆڭلەكنى تېشىپ چىققۇدەك كۆتۈرۈلگەن كۆكسى ھاكىمنىڭ يۇڭلۇق مەيدىسى بىلەن تۈزلىنىپ كەتتى.

— بۇ ئەقىل سېنىڭ ئەقلىڭ، — دېدى ھاكىم جەننەتخاننى تېخىمۇ قاتتىق قۇچاقلاپ.

— ھا، ھا، ھا!

ئىككىيلەن تەڭلا كۈلۈشتى، ئۇلارنىڭ بۇ قىلىقى يېڭى توي قىلغان قىز - يىگىتلەرنى ئەسلىتەتتى، دەرۋازا ھالقىسىنىڭ شاراقلىشى ئۇلارنىڭ چىلىقچىقىغا ھالاقىت بەردى، جەننەتخان نارازى بولغان ھالدا ھاكىمنىڭ مەڭزىنى يەڭگىل چىمداپ قويغاندىن كېيىن قېرىغىنىنى تۇيمايدىغان دەپ چاقچاق قىلدى — دە، ھويلىغا چىقىپ كەتتى.

— كەلسىلە، ئاۋۇلكا! — دېدى ھاكىممۇ ھويلىغا چىقىپ، — كەل ئۇكام قاۋۇلجان، قېنى ئۆيگە!

ئۇلار خېلىغىچە پاراڭلاشتى، چايمۇ ئىككى قېتىم دەملەندى، ئاۋۇلكامنىڭ ئاشخانا ئۆيگە خۇپتەن نامىزىنى ئوقۇغىلى چىقىپ كەتكىنىدىن پايدىلىنىپ، ھاكىم بىلەن

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

قاۋۇلجانلار ئىككى رومكىدىن قېقىۋېلىشقىمۇ ئۈلگۈردى.

— قېنى، جەننەتخان، مەن ماڭاي، كەچتە سويىمىدىغان ئىككى قويمۇ بار ئىدى، — دېدى ئاۋۇل قاساپ قايتا ئولتۇرمايلا.

— نىمانچە ئالدىرايدىغانسىز؟ — دېدى هاكىم ئۇنىڭ دولىسىغا ئۇرۇپ، ئاندىن جەننەتخانغا قاراپ دېدى، — بىر نەرسە ئەتكەن بولساڭمۇ يېشاركەن، موللامنى چايغا زورلاڭ دەپ قۇرۇق چاي بىلەنلا...

— گۆشتىن ئارتۇق تاماق بولامدۇ، ئۆز ئادەم تۇرۇپ... — ئاۋۇل قاساپ گەپىنى باشقا ياققا بۇرىدى، — ئاشقان پىششىق گۆشلەرنىمۇ ئالغاچ كېتەي، بولمىسا ئەتىلا بۇزۇلىدۇ.

— بۇنى... قانداق بولار؟ پىششىق گۆشنى باللار يەۋېتەر بولمىسا... هاكىم دۇدۇقلىدى.

— هەي، ئەتە پارچىلاپ شورپا قازىنىغا سېلىۋەتسەم، ئوخشاشلا پۇل بولىدۇ دېسىلە، بىر كۈن قونۇپ قالغان گۆش باقاللارغا زىيان قىلىدۇ، — ئاۋۇل قاساپ تاققاتۇققۇز چىشلىرىنى چىقاردى، — خېرىدار دېگەن سۈزۈپ بەرگەننى يەيدۇ.

— ها، ها، ها.

— بۇنى ئوبدان دېدىلە، باللارمۇ يەپ بولالمايدۇ، گۆش دېگەننىمۇ يەۋەرسە تېتىمايدىكەن، — جەننەتخان كۆلكىدىن كېيىن قوشۇپ قويدى.

جەننەتخان ئاۋۇل قاساپ بىلەن قاۋۇلجاننى باشلاپ دالانغا چىقىپ كەتكىلى خېلى بولۇپ قالغانىدى. مۇقەددىر هاكىم يالغۇزقېلىپ زېرىككەنمۇ، ئۇمۇ دالانغا چىقىپ، ئىككى قولنى بېقىنىغا تىرىگىنىچە ئۆرە تۇردى.

— هاكىم دېگەن ئۇنداق چاكىنا بولمايدىغان، توشۇكنىڭ ئىشىغا ئارىلاشماي ئاراملىرىنى ئالسىلا! — جەننەتخان دەمدەك ئوسما قويغان قاشلىرىنى لىكىلداتتى.

— ها، ها ها...! — ئۆزى ئىچىنى يەنە كۆلكە قاپلىدى.

— مۇشۇ خوتۇننىڭ ئاغزىدە... — هاكىم گېپىنىڭ ئاخىرىنى يۇتۇۋېتىپ كىرىپ كەتتى، ئۇ لۆم-لۆم ئورۇنىدۇقتا ئۆزىنى تاشلىدى. ئىككى كۈندىن بېرىكى ئىشلار خۇددى چۈشىدەك تۇيۇلاتتى. كىشىلەرنىڭ ئەخمەقلىقىغا كۆلگىسى كېلەتتى، ئۇ تېخىچە كەلمىگەنلەرنى بىر-بىرلەپ خىيالىدىن ئۆتكۈزدى، كەلمىگەنلەر خېلى بار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئەتە كېلىدىغان-كەلمەيدىغانلىقىنى جەزىملەشتۈرەلمەيدى، كەلمىگەنلەرنى ساناۋاتقاندا ئوتتۇز ئالتىنچىسىگە جۇرئەت تىزىلشى بىلەن قاپىقى تۈرۈلدى، ئىككى مۈشتۈمى تۈگۈلدى، چىشلىرى غۇچۇرلاپ كەتتى. خەپ توختاپتۇر، — دېدى ئۇ ئۆز ئۆزىگە پىچىرلاپ، — سەن تېخى تۈگۈنكى سويما، چۆچۈرنى خام ساناۋاتسەن، تۈنۈگۈن دائىمى هەيئەتلىككە كىرىپلا بۈگۈن مەن بىلەن ئۆزەڭگە سوقۇشتۇرغۇدەك بولۇپ كەتتىڭمۇ؟ سەن تامبال كىيمەي يۈرگەن چېغىڭدا مەن رايون باشلىقى ئىدىم. مەن ماتارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى بولۇپ سېنى ئوقۇشقا ئەۋەتمىگەن بولسام، بۈگۈنكى كۈنۈڭ بولامتى؟ ناھىيىنىڭ شۇجىسى بولغان ئادەممۇ كەلگەن تۇرسا، سەن سويما، بېشىڭنى تىقىپمۇ باقمايسەنا!...

جەننەتخاننىڭ تاقىلداپ كىرىپ كېلىشى هاكىمنىڭ خىيالىنى بۇزدى.

— چاقماق قەنت 312 بولاق، ناۋات 91 كىلوگىرام، هەر خىل كونسىرۋالار 113 شىشە، پېچىنە 47 كىلوگىرام، خام گۆش 73 كىلوگىرام، پىششىق گۆش 24 كىلوگىرام، — جەننەتخان بىرەر كەشپىيات نەتىجىسىنى ئەڭلىگەندەك تىزىملىكنى مۇقەددىرغا ئەڭلىدى، — ئەتە بىر كۈن ياتسىلا ئىككى توخماقتىن ئاشىدىغان ئوخشايدۇ.

— ياق، ئەتە خىزمەتكە بارىمەن، — دېدى هاكىم باياتىنقى ئاچچىقىدا، — ئەتە

دائىمىي ھەيئەتلەر يىغىنى بار. بارمىسام ھېلىقى جۈرئەت دېگەن سېرىق تۈك تۈخۇمدىن تۈك ئۈندۈرۈپ يۈرمىسۇن يەنە!

— ھەرقانداق ئىش بولسا ئەتە بىر كۈن چىدىسىلا، — جەننەتخان مۇقەددىرنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئاۋازىنى پەسەيتىۋەرەك سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — ئىت ھۈرەر، كارۋان يۈرەر دەپتىكەن. مەن ھاي دېسەم ئۇنىماي، ئۇ، ئىگىسىنى ئالدىغان قۇشنى پۈررەككە چىقارغاندىكىن خوپ بولدى، — ئۇ ھاكىمنىڭ چىرايىغا تازا بىر سەپسالغاندىن كېيىن سۆزىنى باشقا ياققا بۇرىدى، — يەرلەر ھۆددىگە بېرىلىپ، بىر باش چامغۇر بىكارغا كىرمەيدىغان بولۇپ كەتتى، چوڭ يول بويلىرىدىكى تېرەكلەرنى كوللېكتىپ باشقۇرىمىز دەپ ساقلاپ قالسا بولىۋېرىدىغان گەپتى. ئۇمۇ تۈگىدى، ھازىر كىچىككىنە نەپ ئالسىلا «پارا ئالدى» دېگەن قالپاق تەييار، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئات كۆتۈرگۈچىلىك پارىمۇ قالمىدى.

— بولدى، بولدى، — ھاكىم جەننەتخاننىڭ سۆزىنى بۆلدى، — ئۇ ئىشلاردا مېنىڭلا دېگىنىم ھېساب بولمايدۇ، ھازىر دېگەن بۇرۇنقىدەك بىر ئادەمنىڭلا ھېساب بولىدىغان ئىشلار قالمىدى.

— شۇنداق بولسىمۇ سىلە دېگەن باش ھاكىم - دە! — جەننەتخان يىغلىغاندەك ئەمەس ئىدى، — «سەن ئېتىڭنىڭ بارىدا دۆڭگە چاپ، ئويمانغا چاپ، سەن قوشۇقنىڭ بارىدا ئۆردەككە سال، توشقانغا سال...» ھازىر دېگەن قانداق ئامال بىلەن بولمىسۇن يۇلۇۋېلىش كېرەك، ھاكىملىق باقىۋەندە ئەمەس، بايلىق باقىۋەندە، ئۇ ھامان ئەسقاتىدۇ.

— بولدى قىل دەيمەن! — مۇقەددىرنىڭ تېخىمۇ ئاچچىقى كەلگەن بولسا كېرەك، تاماكىدىن بىر تال تۇتاشتۇرۇۋالغاندىن كېيىن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — مەن ئەتە ئىشقا بارمىسام بولمايدۇ، كېلىدىغانلار كەلسە سەن بولغاندىن كېيىن...

— ئۆتكەن قېتىم بىر ھەپتە يېتىپمۇ بىر توخماقچا يەتمىگەن، بۇ قېتىم خېلى يامان ئەمەس، ئەتە بىر كۈن يېتىپ بەرسىلە ھېلىقى توڭلاتقۇ بىلەن ئىككى پارچە گىلەم...

— ھەي، ئۇ چاغ دېگەندە مۇئاۋىن ئىدىم، ھازىر ئورنۇم ئوخشىمايدۇ، — مۇقەددىر قولىنى شىلتىپ، خوتۇنىنىڭ سۆزىنى بۆلدى، — شۇنچىلىك ئىشنىمۇ پەرق ئېتەلمەمسەن؟

— ۋاي ئەقىللىق، ئاپىلىرى قەيىرىنى ئېمىتىپتىكى، — جەننەتخان دومسايدى، — ھامۇتكاملارمۇ كەلمەيدۇيا؟

— ھوي، ئەقلىڭدىن ئېزىۋاتامسەن؟ ئالدىنقى كۈنى كېچىدە بېرىپ بىر قوينى يەپ تاك ئاتقۇچە ھادىرىسىكۆل قىلىپ كەلگەن تۇرساق....

— شۇنداق بولسىمۇ خەلق - ئالەم ئالدىدا كېلىپ كەتسە بىزدە قالارمىدى؟ بىر قوينى يېگەن بىلەن ئىككى قويلۇق نەپ ئالىدۇ - دە!

— بولدى، بۇ گەپلەرنى قوي، ھېلىقى كاتىپ مېنىڭ مەستلىكتە قۇسقانلىقىمنى ئۇقمىغاندۇ؟ — ھاكىم بىر خىل غەمكىنلىك بىلەن سورىدى.

— مەن ھوشيار كېلىپ، ئۇنىڭ ئالدىغا چىقىپ بولغان تۇرسام، — جەننەتخان ئۆزىنىڭ ئەقىللىقلىقىنى نامايان قىلغاندەك ھىجايدى، — ئۇقسا ئۇنچىۋالا نەرسە كۆتۈرۈپ بىرىنچى بولۇپ كېلەمتى؟...

— تاك! تاك! تاك!

ئىشىكنىڭ چېكىلىشى ئۇلارنىڭ پاراڭىنى ئۈزۈپ قويدى.

— بۇ يېرىم كېچىدە كەلگىنى كىمكىن؟!.

مەسئۇل مۇھەررىر ئارسلان

قۇربان ئىمىن

جانجان ئانىجان

سەن ئەزىزلەرنىڭ ئەزىزى مېھرى دەريا، ئانىجان،
شۇنچە شەپقەتلىك، كۆيۈمچان قەلبى دەريا، جانىجان.

ئىككى ياخشىنىڭ بىرى سەن، بەختۇ مۇشكۈل ئالدىدا،
ئانىلىق بۇرچۇڭنى ئوبدان قىلغاچ ئادا، جانىجان.

راھىتىڭ پەرزەنت ئۈچۈنلا سەرپ قىلغىلىق دائىما،
پەھلىۋانسەن، قەھرىمانسەن ئەي دىلرەبا، ئانىجان.

تاغنى يۆتكەشتىن قىيىنراق بالا چوڭ قىلماق دېمەك،
ھېچ تېرىكمەيسەن ئۆيۈڭدە بولسا غەۋغا، جانىجان.

ھەم ئاناسەن، ھەم ئاتاسەن ھەمدە ئۇستازسەن ئۆزۈڭ،
شۇڭا چىقتى جەمئىيەتتە قانچە دانا، ئانىجان.

ھەم مۇشەققەتلىك، چىدامىلىق، تەڭدىشى يوق جەڭچىسەن،
بىغۇبار قەلبىڭ پەزىلەت كانى خويما، ئانىجان.

ئەل ـ ۋەتەننىڭ شۆھرىتى ـ شانى سېنىڭ بەختىڭ ئىرۇر،
مېھنىتىڭ ـ ئەجرىڭ ئۇلۇغدۇر ھەر دائىما، ئانىجان.

سېنى ئوخشاتقاي قۇياشقا ئەقلىنى تاپقان بالاڭ،
چۈنكى ئىسسىق يۈرىكىڭدە بەرگەچ زىيا، ئانىجان.

مېۋىزارلىق بېغىمىزسەن ھەم يۆلەنچۈك تېغىمىز،
سەن يېمەي ساقلاپ بېرەرسەن كەمپۈت، ئالما ... ئانىجان.

خىزمىتىڭنى قىلساق ئازدۇر ئۆمۈر بويى ئەي ئانا،
سەن تۇرۇپ مەككە نەھاجەت ئەي رەھناما، ئانىجان.

تەربىيەڭدىن بارچە مەمنۇن، شۇڭا ئېيتار ئاپىرىن،
سېنىمۇ ئېيتىت قۇربان تەشەككۈر، تاجىم ئانا، جانىجان.

ئابدۇسەمەت خېلىل

ئىككى شېئىر

ئانا تۇپراق

ئەي قەدىردان ئانا تۇپرىقىم
ئالتۇن زەررە ئەي پەرى سىياق.
ھەربىر گىياھ، ھەربىر تېشىڭغا
مەندە چەكسىز سۆيگۈ - ئىشتىياق.

مەن تۇغۇلدۇم سېنىڭ باغرىڭدا،
تاغۇ تاشلار كىرىشتى تىلغا.
نۇرلىرىڭدا يۇدۇق تېنىمنى،
ئۇيۇل گەۋدەڭ ئورنىدى دىلغا.

چىمەنلىرىڭ پۈركەيدۇ سۆيگۈ،
مىسلى ئاتەش ھەربىر تىنىقىم.
كۆچكە تولدۇم ئىپار ھىدىڭدىن،
قۇياش يۇرتى ئىككى زىنىقىم.

شولا سۆيگەن ۋادىلىرىڭدا،
سەپەر چەكتىم ئىشقىمنى تاۋلاپ.
ھۆسنىڭ ئۇچۇن ئاساي تىلتۇمار
تىلسىملارنىڭ باغرىنى داغلاپ.

بىر تال دانىنى چاچتىم مەن ساڭا،
بىرى ئۇچۇن چىقتى مىڭلاپ دان.
مۆجىزىدىن تۆرەلدى ناخشا،
ناۋالاردىن يايراپ كەتتى جان.

ھېكمەتلىرىڭ ئەقلىمگە گۈل تاج
مېھرىڭ ماڭا ئورناتتى قانات.
بەختىم مېنىڭ ئۇچرار ھەر كۈنى
ئوت تەپتىڭنى ھېس قىلسام ھەيھات!

ئەي قەدىردان ئانا تۇپرىقىم،
ساڭا بەردىم روھىم - قېنىمنى.
ھەر زەررەڭگە سىڭدۈرۈپ چىقتىم
كۆلۈپ تۇرغان شېرىن جېنىمنى.

قىلىمەن بۇ بۇرچۇمنى ئادا،
چانالسامۇ تۆكمەي يېشىمنى.
ئاھ - سېنى دەپ ئۆلسەم ياتارمەن،
كۆكرىكىڭگە قويۇپ بېشىمنى...

يېشىل ياپراق

يېشىل ياپراق ھەر باھاردا سەن
تەبىئەتكە بېرىسەن زىننەت.
كۆرۈنىدۇ سەن بىلەن جاھان
گويا تىلسىم، گوياكى جەننەت.

غۇر - غۇر چىققان مەيىن شامالدا
شىلدىرلىشىپ ناخشا ئېيتىسەن.
كۆيۈك بىلەن سانسىز دىللارغا،
شۇنچە ھۇزۇر بەخش ئېتىسەن.

يېشىل ياپراق، ئەي يېشىل ياپراق،
باھار، يازنىڭ گۈزەللىكى سەن.
تۆكۈلسەڭمۇ شېخىڭدىن يەنە
ئانا يەرنى ماكان ئېتىسەن.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئايپېك ئۆمەر

مەن شۇنداق شائىر

1

ئۆزگىلەر ئىشلەتكەن سۆزنى ئىشلەتتىم،
توغرا دەپ تونىمىدىم بولماي تەنقىدچى.
باغنىلا ماختىدىم، تاغنى كۆرمىدىم،
مەن شۇنداق شائىر ھەم شۇنداق تەقلىدچى.

يازىمەن كۆڭنىگە بىر مۇنچە شېئىر،
ئوخشىتىپ بىرىگە يەنە بىرىنى.
ئاينى يار ئاتىمدىم كىتابتىن كۆرۈپ،
بىلمىدى ئۇ گويا سۆيگۈ دىلبىرى.

بەزىلەر شېئىرنى قەلب كۆيى دەر،
بىلمەن ئۇلارمۇ ئۆگەنگەن مەندەك.
ھەر كىمنىڭ مىھنىتى، ھەر كىمنىڭ ئەجرى
تېتىيدۇ ئۆزىگە گوياكى قەنتتەك.

پۈشكىننى دورىماي قەلەم ئالغانمۇ
يېڭىچە پىكىرنى قازدىم دېگەنلەر،
پىر تۇتماي ئۆزىچە شائىر بولغانمۇ؟
شېئىرىيەت ئىشقىدا كۆيۈپ يۈرگەنلەر.

مەن شۇنداق ئۆگەندىم شېئىر يېزىشنى،
يول ئىزدەپ ئۆزۈمگە ئۇتلۇق تۇيغۇدا.
بەزىدە شادلاندىم، بەزەن قايغۇرۇپ
خورازدەك چىللىدىم ياتماي ئۇيقۇدا.

2

«توگىمەس ناخشا» نى ئاڭلىغان كۈنۈم
كۆڭلۈمگە تۇتاشتى سۆيگۈ گۈلخاندەك.
قالدۇرۇپ تەسىرات ـ ئىلھاملىرىمنى،
زورۇقۇپ ئاق بەتكە تىزدىم مارجاندەك.

سۆيگۈ دەپ ئاتىدىم تومەن ناخشىنى،
بولاقتا ئوخشاتتىم بولدۇقلايدىغان.
مەجنۇنغا ئايلاندىم، سۆيگۈ كۈيىنى
ھەر ئاخشام ياڭرىتىپ ئوخلىمايدىغان.

ئىلھامنىڭ پەيزىگە چۆمۈلدى قەلبىم،
خاتىرە دەپتىرىم تولدى شېئىرغا.
«توگىمەس قوشاق» دەپ قويدۇم نامىنى،
ئوقۇغلار دىدىم ۋە ياش ھەم قېرىغا.

توگىمەس ناخشىدىن ئىلھامغا تولۇپ،
شۇ ئىزدا كۈيلىدىم شېرىن چاغلارنى.
تويۇلدى كېچىلەر بىر ناخشا بولۇپ،
يار بىلەن كەزگەندە گۈزەل باغلارنى.

ھەربىر تال گۈللەردىن سۆيگۈ پۇرايدۇ،
سۆز ئاچار پىچىرلاپ سۆيگۈ ھەققىدە.
شېئىردەك قەلبىمگە ئىلھام قونىدۇ
قەلەمنى قولۇمغا ئالغان دەقىقە.

مەن ياخشى شېئىرنى ئىزدەيمەن شۇنداق،
قۇرلارغا تىزىمەن ئوتلۇق ئىلھامنى.
«توگىمەس ناخشا» دەك شېئىر چىققان چاغ
خەلقىمدىن ئالىمەن ئۇلۇغ ئىنئامنى.

مەن شۇنداق شائىر ھەم شۇنداق تەقلىدچى،
زېھنىمنى پەقەتلا شېئىرغا بەرگەن.
پەرىدەك ھېسلارغا ئىگە مەن ھەرۋاق،
ئۇلارنى مەن نۇرغۇن كىتابتىن تەرگەن.

ئېھتىيات قىلمەن، ئۆزگىلەر بىر كۈن
قالارمۇ مەندىكى بۇ سىرنى سېزىپ.

يوشۇردۇم، تىنمىدىم ھېچبىر ئىنسانغا،
ئالغاندا كىتابتىن گۆھەرلەر قېزىپ.

3

«ئىز» بىلەن غەزەلگە ئىشتىياق باغلاپ،
كارۋانلار يولىغا قارىدىم ئۇزاق.
گاھىدا كولدۇرما ئۈنىنى ئاڭلاپ،
يۈلغۇنغا، بارخانغا ئاچتىم مەن قۇچاق.

خىياللار بىر كەڭلىك بولدى ئالدىمدا،
كۆردۈم مەن ئۈنىڭدىن دۇنيا سىرىنى.
ۋە سىردۇم شۇ ھالدا ھاياجان بىلەن
قەلبىمنى ئۇۋۇلغان سۆيگۈ پەيزىنى.

بىز دەپلا باشلىغان تۇنجى غەزىلىم
ئۆزۈمگە ئەجەپمۇ ياقتى ئوقۇسام.
مەست بولدۇم بەزىلەر غەزەلخان دېسە،
غەزەلخان ئاتالدىم قوشاق توقۇسام.

ئويلىسام غەزەلمۇ گۈزەل شېئىركەن،
ئۆكۈندۈم بۇرۇنراق نىچۈن بىلمىدىم؟
دولقۇندەك ئاھاڭدا ئۇرغۇلۇق كەلگەن
ۋەزىنلىك سۆزلەرنى نىچۈن تىزمىدىم؟

گۆھەر دەپ ھەممىنى تىزدىم مىسراغا،
زېرىكمەي كىتابنى يېنىشلاپ ئوقۇپ،
قاپىيە كەلتۈردۈم زورلاپ كۆپلىتقا،
كېچىنى كۈندۈزگە ئۇلاپ ئولتۇرۇپ.

دىلىمغا سالغانمۇ دېيمەن خۇدايىم،
يارىشار نېمىلا قىلسام ئۆزۈمگە.
ئوت بولۇپ تېگىدۇ بىر ياخشى يېرى
يازغان ھەر شېئىرىم بېرىپ يۈرەككە.

ئوقۇسام ئەگەردە ياخشى غەزەلنى،
ۋاي ئىست مەن يازغان بولسامچۇ دېيمەن.
تونۇي يا تونۇماي پەرۋايىم پەلەك،
شۇ تالانت ئەھلىگە ئۆمۈر تىلەيمەن.

ئاسانمۇ جاپاغا بەرداشلىق بەرمەك؟
ئاسانمۇ، چېچەكتىن جەۋھەرنى سۈزمەك.
ئىجادقا ئىشتىياق باغلاپ بىر ئۆمۈر،
ئاسانمۇ كۆكتىكى يۇلتۇزنى ئۈزمەك؟

مەن شۇنداق شائىر ھەم شۇنداق تەقلىدچى،
ئۇۋلايمەن پىكىردىن ھەتتا سۆزگىچە.
ئۆرلىدىم خىيالەن چولپاندەك كۆكتە،
يۈر كەتتى نامىممۇ دالا ـ تۈزگىچە.

4

پەلەمپەي شەكلىدە يېزىلغان شېئىر
ئەقلىمنى لال قىلدى ئوقۇغان چاغدا.
«ئانا» دەپ يېزىپتۇ ئانىدەك شائىر
ھۆرمەتتە ئوخشاتتىم ئۇنى ئاق تاغقا.

بۇرۇنقى يازغىنىم قالدى جايىدا،
شېئىرنى چاچمىغا ئۆزگەرتتىم تېزلا.
دۇففۇنىڭ قېقىمدەك تۆت چاسا شېئىر
ئۆتمۈشتەك بىلىندى ماڭا بىردىنلا.

دادا دەپ باشلىدىم تۇنجى شېئىرنى،
كەلتۈردۈم شەكلىنى «ئانا» غا يېقىن.
ئوقۇدۇم، سۆيۈندۈم ئۆزۈمدىن قەۋەت،
قەلبىمنىڭ كۆكىدە چېقىلدى چېقىن.

بەزىلەر سورايدۇ مەندىن چۈشەنمەي،
نىچۈن سەن ئۆزگەرتتىڭ شېئىر شەكلىنى؟
مەن دېيمەن گۈلزاردا باغۋەن تەر تۆكۈپ
يۈرەمدۇ ھەر گۈلنىڭ كۆرمەي پەيزىنى.

گاھىدا سوئالغا قالدىم كۆمۈلۈپ،
گاھىدا داڭلاندىم ئۇلار تىلىدا.

www.uyghurkitap.com

تىرماشتىم شېئىردا ئۇلۇغلۇق ئىزدەپ،
ئابرويغا موھتاجلىق ئاشتى دىلىمدا.

چۈمۈلە كىچىك بىر ھاشارات بىراق،
ئۇنىڭدا كۈچ-قۇۋۋەت ئۈستۈن كارامەت.
مەنمۇ شۇ شەرەپكە مۇيەسسەر بولسام،
ئېتىخار سېزىمەن ئۇرغۇپ جاسارەت.

مەن شۇنداق سەرسانمەن شېئىر ئۈچۈنلا،
ھاياتىم شېئىرغا ئايلانغان پۈتۈن.
قالمىسۇن يەردىلا ئۈمىدىم دەيمەن،
كىشىلەر كۆڭلىگە سىڭىپ بىر تۈگۈن.

مەن شۇنداق شائىر ھەم شۇنداق تەقلىدچى،
يېڭىلىق كۆزلەيمەن ماڭغان يولۇمدا.
چىقارمەن سايرامدىن ياكى قايىنامدىن،
تەقدىرىم تاۋكادا ئەمەس قولۇمدا.

5

ھەي گۈڭگا شېئىرلار، گۈڭگا شېئىرلار،
ئىشقۋاز كۆڭلۈمنى ئالدىڭلار ئۇتۇپ.
باش قاشلاپ ئۇلتۇردۇم سىلەرنى كۆرۈپ،
ئۇيلايمەن ئۆتسەم دەپ شەرەپلا قۇچۇپ.

كۆرگەندە بېرىلىپ «خائىن تاغلار» نى،
ئاھ «كۆككە يېقىلدىم» بىلىندى ئەجەپ،
قەلبىمدىن قەغەزگە چىقتى بىردىنلا،
«مەن ئايغا يېقىلدىم» قەلەمدە تەۋرەپ.

چۈشۈمنى يازىمەن ئويغىنىپ يەنە،
مەشئەلنى كۆتۈرۈپ قوغلاپ كۈنلەرنى.
«غەلىتە مىجەزدە، — دەيدۇ بەزىلەر، —
يوقاتماق مۇمكىنمۇ زورلاپ تۈنلەرنى.»

ئايلانسا قۇياشقا مۇبادا جىسمىم،
كېچىدە كەتمەيتتىم غەربكە پېتىپ.
كۆرەتتىم كۆزۈمدە قەبىھ رەزىللىك،
كىملەرنى ئازدۇرغان، كىملەرنى بېسىپ.

ئاجايىپ چۈشلەرنى كۆرۈمەن تۈندە،
يازىمەن شۇ ئىزدا سانسىز شېئىرنى.
يۈرىمەن رەستىلەر ئارا ئالدىراپ،
چۈشەنسۇن ئادەملەر مېنىڭ قەلبىمنى.

ھەي گۈڭگا شېئىرلار، گۈڭگا شېئىرلار،
سىلەرگە ئاشىقنى، دۈشمەننى كۆردۈم.
نېمىدەپ تەسەللىي بىرەي بىلمىدىم،
گاڭگىراپ بۇ ھەقتە ئويلىنىپ يۈردۈم.

ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن سىلەرنى پۈختا،
يازىمەن يەنىلا مودا قوغلىشىپ.
بىر كۈنى چىقار دەپ كۈتۈمەن ھۆكۈم،
بۇ ھەقتە قالغاندۇ تارىخ ئويلىنىپ.

مەن شېئىر يازىمەن، شېئىر يازىمەن،
شېئىرىمۇ تاۋاردەك بىلىندى ماڭا.
يېڭىلىق تۈگىمەس قانچە يازسامىمۇ،
ھەر كۈنى باقىمەن بىر يېڭى تاڭغا.

ۋەلېكىن يازغىنىم بولسىمۇ نۇرغۇن،
ۋەكىللىك بىرىنى كۆرسىتەلمىدىم.
قارىسام بىرىدىن بىرى ياخشىدەك
كۆرۈندى، گۈلزارغا ئوخشىتالمىدىم.

مەن شۇنداق شائىر ھەم شۇنداق تەقلىدچى،
ئۆرلەشنى كۆزلەيمەن يېڭى پەللىگە.
يېڭى كۈن تۇغۇلسا شېئىر ئۈچۈنلا،
يارىشار نۇر بولۇپ مېنىڭ قەلبىمگە.

6

ئۆزۈمگە خاس ئاۋاز بولمىغاچ نېسىپ،
قارىدىم شېئىرنىڭ رەڭدار ھۆسنىگە،

قالمىدى مەن كۆرۈپ ئۆرنەك ئالمىغان
شېئىرلار، رام قىلدى مېنى ئۆزىگە.

ئاختۇرسام، يازغاننى، تەرگەننى بەزەن،
قالماپتۇ ئۇنىڭدىن بارماقچە ئەسەر.
ياخشى دەپ ماختىغان بۇرادىرىمۇ
كۆرگەندە شېئىرىمنى قاچىدۇ بەدەر.

....

كېچىكىپ چۈشەندىم شېئىر دېگەننى،
ساپ-دىللىق مۇھىمكەن ئۇنىڭ كۆيىگە.
ئۆگىنىپ قويالماس ئۇنى بىر كىشىمۇ،
كۆنمەسكەن ھەركىمنىڭ پەقەت مەيلىگە.

يازسىمۇ شېئىرنى قەلەم تەۋرىتىپ،
يازغاننىڭ ھەممىسى شېئىر ئەمەسكەن.
ھەر ئادەم ئۆزىنى بىلگەن چاغدىلا
ھاياتنىڭ قەدرىگە ئاندىن يېتەركەن.

ھە، ئەمدى پۇشايمان ئۆرتەر قەلبىمنى،
ۋىجداننىڭ سوتىدا سوتلاپ ئۆزۈمنى؛
قىينالدىم، قىل بولدۇم ئەتمىشلىرىمدىن،
دوزاخنىڭ ئوتىدا كۆرۈپ ئۆزۈمنى.

مەن شۇنداق شائىر ھەم شۇنداق تەقلىدچى،
شېئىرغا ھالال تەر تۆكۈپ كۆرمىدىم.
كەينىمگە ھەر باقسام كۆڭلۈم بىئارام،
شۇ ئاچچىق تارىخنى ئويلاپ ئۆكسۈدۈم.

ئابلەت ئابدۇللا

رەڭدار زەررىلەر

يالغان ئېيتماس تەبىئەت پەقەت

يالغان ئېيتماس تەبىئەت پەقەت،
نۆۋىتىدە كېلەر باھار، كۈز.
يالغان ئېيتار ئادەملەر پەقەت،
بىر - بىرىگە قاراپ يۈزمۇيۈز.

شاخلار ئارا شوخ پىچىرلاشلار

ئۆرۈلمىدى تېخى بىر تىلغا
شاخلار ئارا شوخ پىچىرلاشلار.
يېشىلمىدى بۇ سىرلار تېخى،
قانداق تاپار ئىنىنى قۇشلار.

دېرىزەمنى ئاچقانىدىم سەھەر،
بىر قارىغوجا ناخشا سورىدى.
ناخشا ئېيتتىم،
بۇ ئەجەپ - ئەجەپ،
قارىغۇجىمۇ تەڭلا دورىدى.

سىر

نېمە مۇنچە قارايسەن ئاڭا،
تونۇشۇڭمۇ، مۇڭدىشىڭمۇ ئۇ.
كۆيگەنمىدىڭ ياشلىق چېغىڭدا،
قالغانمىدى سىرلىق بىر تۇيغۇ.

ئېتىبارسىز مەغرۇر قەدەملەر
كۆزلىرىڭنى ئەيلەر پەرىشان.
تىكىلىدۇ ساڭا ئادەملەر،
نەچۈن بۇنى سەزمەيسەن جانان؟

يۈزلىرىڭدە ياندۇ ئاپتاپ،
زوقلىنىدۇ ساڭا ھەر كىشى.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com

قېنى جاھىل غۇرۇرۇڭ، جانان،
ئەس ـــ يادىڭدا پەقەت شۇ كىشى.

ئالدىڭدا ئۇ، سەن ياندىن ئاستا
تىكىلسەڭ ئاڭا ئىنتىزار،
ياشلىقىڭنى تۇنجى سۆيۈشنىڭ
ئۇنتۇلمايدۇ لەززىتى زىنھار.

بالا ئۈچۈن قەلبى سەكپارە
يۈرىكىنى ھەسرەت تىلىدۇ.

ئايرىلدى ئۇ تۇنجى سۆيۈشتىن،
لەززەت بەرمەس ئەمدى تۈن - كېچە.
سۇ ئىچمىدى كۆڭلى تۇرمۇشتىن،
تاكى بۇزدۇق پەرزەنت تاپقىچە.

پۇشايمان

ھەر ئاخشىمى ئويغاق جۇپ كۆزلەر،
تۆكۈلىدۇ تارام - تارام ياش.
چۇشلىرىڭدە ئۇمىدىڭ سۆزلەر،
كۈلۈپ كېتەر ئاپتاپ ۋە قۇياش.

يول قويمايدۇ غۇرۇرۇڭ سېنىڭ
پۇشايماندا ئۆرتەنسەڭمۇ ھەم.
غەمكىن باقار يىگىت خىيالچان،
قاچان تۈگەر بۇ دەردى - ئەلەم!

بالا ئۈچۈن ئەمدى يۈرىكى
ئۆزگىلەرگە قويماس مۇھەببەت.
چۈشەنمىگەن قەلبلەر ئۇنى
رەنجىتمەڭلار ئويغىتىپ نەپرەت.

مەيلى ئەمدى ئۆز بالىسىنىڭ
تەقدىرىگە بولسۇن ئۇ پاناھ.
ئەلچىسى بولۇپ ئۆيگە كىرگەننى،
خۇشال قىلىپ قايتۇردۇڭ ئانا.

رەنجىتمەڭلار ئۇنى بىھۇدە

رەنجىتمەڭلار ئۇنى بىھۇدە،
ئۆز دەردىنى ئۆزى بىلىدۇ.

خىزمەت، خىيال ھەمراھدۇر ئاڭا،
تۇرمۇشىدا بالا ئاۋۇنچۇق.
تەقدىرىگە كۆندۈرەر دۇنيا،
دۇنياغا ئۇ ئۆزى ئاۋۇنچۇق.

ئابلىجان ھېيت

كۆڭلۈمدىكى سۈرەتلەر

ئانام سۈرەتلىرى

بوغۇزۇمغا تىقىلىپ تىنىق بورىنى،
چېقىندەك چېقىلىپ لەرزىگە كەلسەم.
ئايرىلىش شەمشىرى تىلىپ باغرىمنى،
كىرپىكىم تىغىغا ئىلىنسا شەبنەم.

بۇ تونۇش تەبىئەت، تونۇش دىلكەشلەر
ئۈن - تىنسىز تۇرۇشار، دىلدا مۇڭ، قاياش.
بىر مېنىڭ جانجان ئانام كۆزىدىن
ساقىغان يۇلتۇزدەك ئۈچۈپ چۈشەر ياش!...

ئېسىمدە...
جان ئانا ئېسىمدە مېنىڭ،
تۈنجى رەت ئەگىشكەن كۆزۈڭدىكى ياش.
باللىق ھىدىمىنى قانماي سۈمۈرۈپ،
ئىزلىرىمدىم ئۈستىگە قويغانلىرىڭ باش.

شادلىقىم بەختىڭدۇر پۈتمەس ھەر قاچان،
مۇڭلانغان چاغلىرىم ساڭا قىيامەت.
باش پاناھ بولغۇدەك بولسامۇ بۇدەم،
نە ئۈچۈن كۆز يېشىڭ قۇرۇماس ھەسرەت؟!

كۆز يېشىڭ ياكى تىل - تۇمارمۇ ماڭا،
ھاياتىنىڭ قارىچۇقى، شادلىقى ئانا!
قوللىرىڭ دۇئادا تاڭلار ئاتىدۇ،
كۆزۈڭدىن دومىلاپ يۈرىكىڭ مانا.

بۈگۈنمۇ تاڭ ئاتتى، دۇئادا قولۇڭ،
تۇتىسەمۇ يۆتەللەر، ئۆپكەڭ قىيقىلىپ.
مەن ساڭا قانچىلىك يۈرەك كۆيدۈردۈم،
ئېھ ئانا، سەن ماڭا رازىلىق بېرىپ؟!

مەن بارسام ئالدىڭغا بولۇپ ئىنتىزار،
مېھرىڭدىن مەغرۇرلۇق تونىنى كىيىپ.
(ئۇ پەقەت سەن ئۈچۈن ۋە سەندىن كەلگەن،
مەيلى مەن شاھ بولاي مەيدەمنى كېرىپ)

سەن نېچۈن ئەيمىنىپ قارايسەن ماڭا،
بەزىدە تارتىنىپ، بەزى قورۇنۇپ.
مەن سېنىڭ بالاڭغۇ ئېخ جېنىم ئانا!
بىر چاغلار كۆكسۈڭنى يۈرگەن ئاختۇرۇپ.

قۇياشنىڭ تەپتىدەك مېھرىڭ بىر ئاتەش
باغاشلار قەلبىمنى يوق ئۇندا تىنىش.
ۋەلېكىن ئەركىلەپ كۈلسەم ئالدىڭدا،
نە ئۈچۈن قەلبىڭنى تىلار تارتىنىش؟!

جۇدالىق يۈز ئاچسا پۈتۈپ بىر قىسمەت،
سەن ئۇنسىز قورۇلساڭ ئۇنىڭ ئوتىدا.
مەن كەتسەم يىراققا ئۇمىدىنى سۆيۈپ،
سەن مېنى ئۇزاتساڭ كۆتۈرۈپ نىدا؛

بىلمەيمەن،
مەن سېنى ئويلاپمىدىمكىن،
سەن كۆيسەڭ ھىجرانىنىڭ دوزاخ ئوتىدا.
نە دوزاخ،
كۆيسەمۇ ئۇندا كۆيەر روھ،
روھ بىلەن تېنىڭ تەڭ كۆيگەن چېغىدا.

ئاھ، زىبا قەددىڭنى يا قېپتۇ كۆيۈك،
كەلسەم مەن ئىنتىزار بولۇپ ۋەسلىڭگە.
مەن قانداق كۆيۈنسەم كېلەرسەن ئانا،
خوشلاشقان چاغدىكى گۈلدەك ئەسلىڭگە؟!

تۇغۇلغان كۈنۈم

پەسلەپ بارار شاش تىنىقلىرىم،
ئۈزۈك - ئۈزۈك ئېيتىلار پىغان،
بۇرۇختۇملۇق كېسەر دېمىمنى،
دىل كۆكىنى باسقانچە تۇمان.
شەكلىم گويا بوغدا كۆلىدەك،
قەلبىم ئارا ھۆركۈرەر بوران.

كۆز ئالدىمدا ھايات گۈلزارى،
كۆك قەرىدە ئۈمىد تولۇن ئاي،
قونار ئوتلۇق ئۈمىد — ئارمانلار،
دىل شاخلىرىم كۆتۈرەلمەي باي.
بۈگۈن مېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈم
ئاھ، ئۆمرۈمنى سوراقلار تىنماي....

ئۇ — مېنىڭ ئانام

يۈرىكىم قېتىدا كۆيەر ھاياتلىق،
يالقۇنى جىسمىمغا نۇر،

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورىبېتى

زىيا،
ئىمان!
ئۇچقۇندار ئالدىمدا ۋىلىلداپ دۇنيا،
بىر ئۇلۇغ مۇھەببەت ھەر سالسا چۇقان.

ئۇ چۇقان ئىلكىدە بىر ئاددىي سىيما،
مېھرىدىن كۈن كۆيگەن ئانام جۇلاسى.
ئۇ ئاددىي،
ئۇ گۈزەل،
ئۇ پاك، بىغۇبار.
ئەت تويا ھىدىدا ئىنسان خۇداسى.
دۇنيادا كىر قونماس لەيلى گۈل بولماس،
تۇرسا گەر قۇياشمۇ دەقىق ئورنىدا.
قايسىبىر ئىقلىمدا ئەيىب تۇغۇلماس،
قەلبى داغ تولۇن ئاي ھىجران قوينىدا.

ۋە لېكىن ئەيىبسىز نۇر بەرگەن قارىچۇق،
چېھرىدە چاك - تۇزان ئۇچۇپ يۈرسىمۇ.
ئۇ مەجرۇھ بولسىمۇ،
ھەققى - نەرقىغە
يېتەلمەس تەڭرىنىڭ پەرىشتەسىمۇ،

ئۇ جۇلدۇر كىيىملىك بولسىمۇ رەڭسىز،
پەس كۆرمە ئۇنى سەن،
مېنىڭ ئانام ئۇ!
كۈلپەتلىك قىسمەتتى بولسىمۇ تەمسىز،
ئۇ مېنىڭ ھاياتىم،
ئۇغۇز سۇتۇم ئۇ!

كەمسىتمە نادان دەپ، ئاق كۆڭۈللۈكنى،
ئانا ئۇ،
قەلبىدە سۆيگۈسى تولۇق.
دۇنيادا كىم تەبىر بېرىپ يورۇتتى
شۇ ئانا زاتىنى چۈشىنىپ تولۇق.

مەيلى ئۇنە بولسۇن ئالەم كۆزىدە،
ئۇ مېنىڭ ئانام ئۇ، مېنىڭ ئانام ئۇ!
ئاھ، ئانا نامىنى بەرسە ئالەمگە،
بىلمەيمەن،
كۆتۈرۈپ تۇرالامدۇ ئۇ؟!

شۈكرىمۇ مەن ئۇچۇن ھەممىدىن ئەزىز
ئاھ، ئانا ۋەتىنىم — جانىجان ئانام.
چۇقانلار سالىمەن مەڭگۈ ۋەتەن دەپ،
گۈزەل تاڭ نۇرىدەك ئۆچمەس كۈي، ناخشام.

روزى نىياز

ئۈچ شېئىر

يۇرتنى كېزىش

لاۋۇلدىدى سېغىنىشىم، يۇرتۇمنى كەزدىم،
سۆيگۈ - دېڭىز، مەن ئۆزۈمنى بىر بېلىق سەزدىم.
تاڭ يۇزىدەك چاقناپ كەتتى يۈرگەن يوللىرىم،
بەندىلىكنىڭ بەنتلىرىدىن يىرگەندىم، بەزدىم.
ئېرىپ كەتتى كۆز ئالدىمدا ساماۋى چۈشلەر،
جەننەتلەرنىڭ تەرىپىدىن دېدىقتىم، تەزدىم.

تۆھپىكار

ئىنسان بولۇپ ياشىدىڭ ئىنسان بولۇپ تۆرىلىپ،
چوققىلاردەك پارلىدىڭ چوققىلارغا ئۆرىلىپ.
ئىزلىرىڭدا يانىدۇ سۆزۈك ئاسمان كۆزلىرى،
سايىلەردىن بەلگە يوق ئالسىمۇ گەر سۆرىلىپ.
بالقىماس بۇ ھاياتتا بالقىپ ئۆتتۈڭ، قالدۇ —
سەن ئايلانغان يەرلەردە نۇردىن تاملار چۆرىلىپ.

قەلبىمدە يانىدۇ مىڭ پارچە قۇياش

ھاياتتا دوستلارسىز تەشنامەن ئەبەد،
دەرياسىز تەشنالىق قانغان نەدە بار؟!
بۇ جۇشقۇن يۈرەكتە ئىشقىي - مۇھەببەت
جورىسىز، دوستلارسىز يانغان نەدە بار؟!

سىرداشسىز سىرلارنىڭ نىمە قىزىقى،
نىمىگە ھىساپتۇر دىلكەشسىز ياشاش؟!
دوستلىرىم بىر زەررە مىھرىڭلار چۈشسە،
قەلبىمدە يانىدۇ مىڭ پارچە قۇياش!

ئابلىكىم تۇردى

بىر كۇپلىتلىق شېئىرلار

بولۇر ۋەيرانە

ئۇلۇغۋار غايىلەر بولسۇن ھەر كىمدە،
بىلىملىك بولسۇن يا بىئەقىل، گاداي؟
مۇھەببەت بولمىسا نەپرەتلا بولۇپ،
ۋەيرانە بولىدۇ بۇ ئالەم ئايھاي!

خىيالچان دىلبەر

رەسىمىڭنى تارتىمەن پەقەت تىشىڭدىن،
رۇبائىي يازىمەن قىيىپ قېشىڭدىن.
كىملەرمۇ كۆيۈنۈپ خەۋەر ئالاركىن،
خىيالچان، دىلبىرىم، غەمكىن بېشىڭدىن؟

www.uyghurkitap.com

كۆرەرسەن

(بىر مازاقچىغا)

سىياقىڭ مەغلۇپتۇر ، روھىڭدۇر غالىب،
جۇش ئۇرۇپ تۇرىدۇ «كىرۋەك»تىن ھالقىپ؛
مەغرۇر، خۇش كەيپىڭنى كۆرەرسەن تېخى
ئىجادىڭ ئەۋجىگە چىققاندا بالقىپ.

چىدام

خوپ كۆرمىگەچ خەسىس بىرىمۇ ئىشىمنى،
كۆرسەتمەيمەن ساڭا مەنمۇ چىشىمنى؛
ساڭا، ماڭا ھۆكۈمراندۇر رىقابەت،
پەقەت چىدام كۆرسىتىدۇ يىشىمنى.

خىجالەتچىلىك

تىك يۇرسەم كىبىرىسى ئۆرلىدى، دەيسەن،
كۆزى ماي پېقىرنى كۆرمىدى، دەيسەن؛
مىسكىنىنىڭ باغرىغا ياقسام باغرىمنى،
بۇ شاللاق، چاكىنا ئۆلمىدى، دەيسەن!

ئۆزۈڭدىن باشلا

خاسىيەتلىك ئىشنى ئۆزۈڭدىن باشلا،
يامان خۇي، ئىللەتنى باش بولۇپ تاشلا؛
شۇندىلا ئەگىشۇر ساڭا خالايىق،
يامانلىق باشقىدۇر، ياخشىلىق باشقا.

خەپ

(بىر ھاڭۋاقتىنىڭ زارى)

ئامىتىمنىڭ ھارۋىسىنى كىبلەر دەپ،
تۈننى تاڭغا ئۇلاپ كۈتتۈم ئىسەدەپ.
خەقنىڭ كەلدى مېنىڭ «ھارۋام» كەلمىدى،
خەقنىڭكىگە چىقماپتىمەن خەقتەك، خەپ!

پەرھات تۇرسۇن

مۇزلىغان دېرىزە

(پوۋېست)*

ئامبۇردەك مۇستەھكەم تۇتقان قول ئۇنى بوتكا ئىچىگە تارتىپ ئېلىپ كىردى. رىزۋان يامغۇردا تېخىمۇ چىرايلىق بولۇپ كەتكەندەك كۆرۈنەتتى. مۇنچاقدەك يامغۇر تامچىلىرى ئۇنىڭ سۈپسۈزۈك ئاق يۈزلىرىدە ئەتىرگۈل ئۈستىگە چۈشكەن تاڭ شەبنىمىدەك كۆرۈنەتتى.

ئۇ تاتارغىنىچە ئادىلغا تىكىلدى. ئەزايى-بەدىنى سۈس تىترەپ تۇراتتى. ئۇ ئادىلنىڭ كۆزلىرىدىن نېمىدۇر بىر نەرسىنى ئىزدەيتتى.

— رىزۋان، سەن... سەن مەندىن... بەك قاتتىق رەنجىدىڭ، شۇنداقمۇ؟ — دېدى ئادىل دۇدۇقلاپ ۋە ئىتتىك باشقا ياققا قارىۋالدى.

رىزۋاننىڭ تىترەۋاتقان لەۋلىرىدىن ئۈن چىقمىدى. ئۇ چىقىپ كەتمەكچى بولۇپ، ئېغىرلىشىپ كەتكەن بەدىنىنى ئىشىك تەرەپكە بۇرىدى.

— رىزۋان توختا، گېپىم بار.

* بېشى ئۆتكەن سانىدا.

رىزۋان كۆزلىرىگە مۆللىدى، ياش ئېلىپ، ئادىلنىڭ خىرەلەشكەن گەۋدىسىگە قارىدى.
— جېنىم رىزۋان ... — ئادىل تىترەپ تۇرغان قوللىرىنى رىزۋاننىڭ دولىسىغا قويدى. بۇغدىيىمكى ممدىرلاپ، كېپىنى داۋاملاشتۇرالماي قالدى.

رىزۋان ئادىلنىڭ قولىنىڭ ئۆز دولىسىغا تەگكىنىنى كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى. شۇدەم پۈتۈن ۋۇجۇدىنى سوغۇق بىر دولقۇن تولغىلىتىۋەتكەندەك بولدى. ئۇۋچىنى كۆرگەن كېيىكنىڭكىدەك ۋەھىمىلىك كۆزلىرىنى پىلدىرلىتىپ يامغۇرلۇق كوچىغا قارىدى. بوتكىنىڭ قاپقاقلىرى ئېتىلگەن بولۇپ، پەقەت كىچىك ئىشىكلا ئوچۇق ئىدى. بۇ ئىشىك ئۇنىڭغا گۆر ئاغزىدەكلا كۆرۈنۈپ كەتتى. ئۇ ئۆزىنى سىرتقا ئېتىشتىن تەستە تۇختىتىۋېلىپ، كۆزلىرىدىكى ياشنى سۈرتىۋېتىپ، يىغلامسىراپ شىۋىرلىدى.
— ئادىل ... ئۆتۈنۈپ قالاي، مېنى ... قېينىما...

ئۇ شۇنداق دەپ بولۇپلا ئاغزىدىن ئىختىيارسىز چىقىپ كەتكەن بۇ سۆزگە قاتتىق پۇشايمان قىلدى. ئۇ ئويلايتتى: نېمىشقا ئۇنىڭغا، ئادىل تولا ھەددىڭدىن ئاشما، ماڭا يەنە چېقىلىدىغان بولساڭ سېنى كەچۈرمەيمەن، دېمەيمەن؟ نېمىشقا ئۇنىڭغا يېلىنىمەن؟ مەن نېمىشقا ئۇ چاقىرسا قارىدىم. نېمىشقا ئۇ قولۇمدىن تارتسا قىلچىمۇ تارتىنىشماستىن ئۇنىڭ بوتكىسىغا كىرىمەن؟ ئەگەر ئۇنىڭغا كۈچۈم يەتمىسە، ۋارقىرىسام، باشقىلاردىن قۇتقۇزۇش تەلەپ قىلسام، مېنى بۇ يەرگە سۆرەپ ئېلىپ كىرەلەمتى. مەن زادى نېمە بولدۇم، نېمىشقا مانا مۇشۇنداق ۋىجدان، نومۇس بىلەن ئوينىشىدىغان چاغلاردا بىردىنلا خۇدۇمنى يوقىتىپ، ئۆزۈمنى بىلەلمەي قالىمەن؟! ئاتا - ئانامغا ۋە ئۆيدىكىلەرگە قانداق يۈز كېلىمەن؟ بەلكىم شۇ تاپتا قېيىن ئانام، قېيىن ئاتام مېنى يامغۇردا قالدى دەپ يولۇمغا قاراپ تۇرۇشقاندۇ؟ ئۇلارنىڭ مېنى ئۆز قىزىدىنمۇ چارە كۆرۈپ قىلىۋاتقان كۆيۈمچانلىقلىرىغا مەن مانا مۇشۇنداق رەسۋالىقلار بىلەن جاۋاب بېرەمدىمەن؟ روزى ماڭا نېمە قىلدى؟ دەرھال قايتىشىم كېرەك...

بىراق ئادىلنىڭ قوللىرى ئۇنىڭ قولىنى تېخىمۇ چىڭ سىقىپ ئۆزىگە تارتىۋاتاتتى. ئۇ قولىنى تارتىپ ئاجرىتالماي، ئادىلنىڭ كۆزلىرىگە يېلىنىش بىلەن تىكىلدى. بىراق بۇ كۆزلەردىن چىققان نۇر شۇ قەدەر مىسكىن، شۇ قەدەر ئوتلۇق ئىدىكى، رىزۋان گويا تولىمۇ ھەسرەتلىك يىغا ئاۋازى بىلەن چىققان زەئىپ ۋە ئوتلۇق ناخشا ئاۋازىنى ئاڭلىغاندەك يۈرىكى ئۆرتىنىپ كەتتى. ئادىلنىڭ چىرايىدىكى چوڭقۇر ئىشەنچ، ئەزەلدىن كۆرۈلۈپ باقمىغان دەرد - ھەسرەت ئىپادىسى رىزۋاننىڭ ۋۇجۇدىدىكى بارلىق قارشىلىقنى بەربات قىلىۋەتتى. رىزۋان ئۇنىڭ ھېلىلا يىغلىۋېتىدىغاندەك سەل - پەل ئالدىغا سوزۇلۇپ، تۇرغان تولۇق ۋە قىزغۇچ لەۋلىرىگە، ئادىل بولسا رىزۋاننىڭ زەھەر يەپ ئۆلگەن ئادەمدەك تۇس ئالغان خۇنۇك چىرايىغا تىكىلگىنىچە بىر ھازا ئۈن - تىنسىز تۇرۇپ قېلىشتى. ئادىل يەنە بىر قولى بىلەن رىزۋاننىڭ قولىنى ئاستا سىيلايتتى. رىزۋان پۈتۈن ۋۇجۇدىنىڭ باشقىچە بولۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى سېزەتتى.

— رىزۋان، مەن شوخراق بولغاچقا، بارلىق دەرد - ئەلەملىرىمنى مەنىسىز كۈلكىلىرىم بىلەن يوشۇرۇپ، چاندۇرماي كەلدىم، — دېدى ئادىل قۇرۇپ كەتكەن لەۋلىرىنى يالاپ

قويۇپ ناھايىتى تەستە، — مەن ساڭا ئۆلگۈدەك ئۆچ بولۇپ كەتتىم.

رىزۋان تىترەۋاتقان قوللىرىنى ئۇنىڭ قوللىرى ئارىسىدىن ئاستا ۋە قىيماسلىق بىلەن تارتىۋالدى. ھاياجانغا تەشنا ۋۇجۇدى ھاياجانلارنىڭ تېخىمۇ ئازابلىق بولۇشىنى خالايتتى. بىراق ئۇ بۇنىڭدىن قورقاتتى. ئۇ ئادىلنىڭ گېپىگە ئۈندىمىدى. يۈرىكى مۇھەببەتنىڭ ئەڭ مۇقەددەس نۇرىغا چۆمگەن، مۇھەببەت ئازابىنى ھەممىدىن كۆپ تارتقان ئادەملەرلا نىگارى ئالدىدا ئاھ-پەرياد چېكەلمەيدۇ. ياشمۇ تۆكمەيدۇ، پەقەت يۈرىكىدە جىمجىت ۋە ئۈنسىز ئىڭرايدۇ، كىشىلەرنىڭ ئاھ-پەرياد كۆتۈرۈپ يىغلىشى ئازابنىڭ ئەڭ دەھشەتلىك پەللىگە كۆتۈرۈلگەنلىكىگە ئىسپات بولالمايدۇ. ئازاب ئەڭ يۇقىرى پەللىگە يەتكەندە، كىشى شۇ قەدەر ئۆزىنى تۈگەشتۈرۈۋېتىدۇكى، كۆز يېشى قىلىش، باشقىلارغا ئۆز ھەسرىتىنى، ئىچ باغرىنى تۆكۈپ بېرىشكىمۇ قۇدرىتى يەتمەيدۇ. ئادەمنىڭ قەلبى بىر دېڭىزغا ئوخشايدۇ. ئادەملەر داۋاملىق سىرتقى دۇنياغا نامايان قىلىپ تۇرىدىغان ھېسسىيات، دائىم داۋراڭ قىلىپ يۈرۈيدىغان ئەدەپ-ئەخلاق، ۋىجدان، ئار-نومۇس توغرىسىدىكى پىكىرلەر، بار ئاۋازى بىلەن ئېيتىدىغان ناخشىلار پەقەت دېڭىز يۈزىدىكى كۆپۈكلەر بولۇپ، دېڭىز يۈزىگە چىقىۋېلىپ ئۆزىنى بازارغا سالىدۇ. باشقا بارلىق چىن ھېسسىياتلار، ھەقىقىي قەلب ناخشىلىرى مەرۋايىتقا ئوخشاش مەڭگۈ دېڭىز تەكتىگە كۆمۈلۈپ قالىدۇ. تۇرمۇشنىڭ ھەرقانداق كۈچلۈك دولقۇنلىرىمۇ ئۇنى دېڭىز يۈزىگە ئېلىپ چىقالمايدۇ. ئۇ، دېڭىزنىڭ ئەڭ تەكتىگە يوشۇرۇنۇپ ياتقانلىقى ئۈچۈنلا قىممەتلىك...

رىزۋان ئۈن-تىنسىز قاراپ تۇراتتى. شۇ تاپتا ئۇ ئەڭ ئۇستا سەنئەتكار تەرىپىدىن ئاپىرىدە قىلىنغان مەريەم ئانىنىڭ ھەيكىلىگە ئوخشايتتى. مۇھەببەت شۇ تاپتا ئۇنى شۇنداق بۈيۈك، مۇقەددەس ۋە گۈزەل ھەيكەل قىلىپ كۆرسەتمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ غۇنچىدەك قىپقىزىل ۋە ئومماق لەۋلىرىدىن «نېمىشقا» دېگەن سادا چىقمىدى، بىراق ئادىل ئۇنىڭ كۆزلىرىدىكى بوۋاقنىڭ بىغۇبار كۆزلىرىدەك نۇرلىنىپ تۇرغان ئىنتىزارلىقتىن ئۇنى تامامەن چۈشىنىپ يېتەلىدى.

— رىزۋان، سەن نېمىشقىمۇ بۇنچە چىرايلىق بولۇپ تۇغۇلۇپ قالغان بولغىيدىڭ؟ نېمىشقىمۇ نەچچە يىللاردىن بېرى سېنىڭ بۇنچە چىرايلىق ئىكەنلىكىڭنى بىلىپ يەتمىگەن بولغىيدىم؟ سېنىڭ تويۇڭدىن كېيىنلا، ھېلىقى كۈنى سەن بىلەن تۇنجى قېتىم ئۇچرىشىپلا سېنىڭ مۇنۇ كۆزلىرىڭدىن ئۆمرۈمدە ھېچقانداق ئادەمنىڭ كۆزىدىن كۆرۈپ باقمىغان ئاجايىپ سىرلىق، ئاجايىپ مىسكىن ۋە ئادەمنىڭ خۇدىنى يوقىتىدىغان، ئادەمنىڭ جىسمىغا ئۆتسە كۆيدۈرۈۋېتىدىغان سېھىرلىك نۇرنى كۆرۈپ قالدىم، پەقەت... پەقەت شۇ چاغدىلا سېنىڭ قانچىلىك دەرىجىدە گۈزەل ئىكەنلىكىڭنى كۆرۈپ يەتتىم. پەقەت ئاشۇ قېتىم ئۈنسىز مۆلدۈرلەپ قاراشلىرىڭنى كۆرگەندىن كېيىنلا سېنىڭ سىمايىڭ كۆز نۇرۇڭ ئارقىلىق گويا زور بىر ئوتتەك يۈرىكىمگە بۆسۈپ كىرىپ، يۈرىكىمنى يارا قىلىۋەتتى. جېنىم رىزۋان، نېمىشقا بۇرۇنمۇ ماڭا ئاشۇنداق ھەسرەتلىك، يالقۇنلۇق كۆزلىرىڭ بىلەن قاراپ باقمىغان بولغىيدىڭ...

ئادىل تىترەك ئاۋازدا سۆزلەيتتى. قۇرۇپ قورۇلۇپ كەتكەن لەۋلىرى ھەر بىر جۈملە

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

سۆز ئاخىرلىششى بىلەن ئالدىغا ئۈمچىيىپ كېتەتتى. رىزۋان ئۇنىڭ سۆزلىرىگە، خۇددى يوقاتقاندەك سۆزلەشلىرىگە ھەيران بولۇپ قاراپ تۇراتتى. ئۇنىڭ چىرايىدىكى ئازاب ئالامەتلىرىنى، قويۇق قاشلىرى بېسىپ تۇرغان كۆزلىرىدىكى ھەسرەتنى غەلىبە ۋە دەرد-ئەلەم ئىلكىدە پۇچۇلانغان ھالدا تاماشا قىلاتتى.

— رىزۋان، سەن ئوتتۇرا مەكتەپتىكى چاغلىرىڭدا خېلى خۇش چاقچاق قىز ئىدىڭ، لېكىن توي قىلغاندىن كېيىن بىرەر قېتىم بولسىمۇ كۈلۈمسىرەپ باققىنىڭنى كۆرۈپ باقماپتىمەن، كۆزلىرىڭدىن ھامان ئاچچىق دەرد - ئەلەم ئۇچقۇنداپ تۇرىدۇ. بىراق چوڭقۇر ئازاب، مۇڭلۇق خىياللارغا پاتقان ئاشۇ تۇرقۇڭلا ئادەمنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلىۋالىدىكەن. خىيالچان، مۇڭلۇق قىياپىتىڭلا مېنى ساڭا ئاشىق بولۇشقا ئۈندىدى. بۇنىڭغا ئۆزۈممۇ ھەيران، سەن ... سەن بەلكىم بۇنى چۈشەنمەسسەن، بىراق بۇنىڭغا ئىشەنگىن...

ئادىل مۇۋاپىقراق گەپ تاپالماي، گەدىنىگە يېيىلىپ تۇرغان قاپقارا چاچلىرى ئارىسىنى قاشلىدى. ئۇنىڭ چىرايىدا ئەزەلدىن مەۋجۇت بولۇپ باقمىغاندەك، ئۇنىڭ چىرايىغا ئەسلا ماس كەلمەيدىغاندەك، خۇددى يىراق ئۆتمۈشتىكى بىر چۈشتەك غايىپ بولغان شوخلۇقلار ئۇنىڭ يۈزلىرىگە لەپپىدە نۇر چېچىپ ئۆتۈپ كەتتى، ئۇ رىزۋانغا لەپپىدە قاراپ قويۇپ، باشقا ياققا قارىۋالدى.

رىزۋان ھىجران بىلەن ئاخىرلىشىدىغان چۈشتىن ئويغانغاندەك:

— ئادىل ... جېنىم ئادىل، — دەپ پىچىرلىدى. ئۇ قاتتىق ھاياجانلانغاندىن جېنىم دەپ سالدى - دە، ئارقىدىنلا بۇنداق دەپ سالغىنى ئۈچۈن ساراسىمىگە چۈشتى. تىلى بىر ھازا ئاۋازسىز مىدىرلاپ كەتتى، ئاندىن تۈكۈرۈكىنى يۇتۇپ، سۇس، ئەمما كۈچىنىپ شىۋىرلىدى:

— ئادىل، نېمىشقا ... بىر - بىرىمىزنى قىينايمىز. بىز جىق كېچىكتۇق. سەن مېنى ئازابلىما ... مېنى تىرىك ئۆلتۈرمە ... مەن ... چىدىيالمايمەن ... پەردە ... مەن — ئۇنىڭ گېپىنى بىراۋ بوغۇۋالغاندەك، ئېغىزى، لەۋلىرى تولغىنىپ ئۇيۇشۇپ كېتىۋاتقاندەك گەپلىرى قولاشماي قالدى. بولۇپمۇ ئاغزىدىن پەردە دېگەن ئىسىم چىقىش بىلەنلا، گويا قانداقتۇر قىممەتلىك بىر نەرسىدىن قۇرۇق قېلىش ئالدىدا تۇرغاندەك، ئۇنى ئادىلنىڭ يادىغا يەتكۈزۈپ قويسا، ئادىلنىڭ خىيالى ئۇنىڭغىمۇ بۆلۈنۈپ كېتىدىغاندەك، يۈرىكى ئەنسىزلىك ئىچىدە ئېچىشىپ كەتتى. ئارقىغا ئۆرۈلۈپلا زەھەر ئىچىپ، ئۆلۈم گىردابىغا كېلىپ قالغان ئادەمدەك سەنتۈرۈلۈپ بوتكىدىن چىقىپ كەتتى.

— رىزۋان! — ئادىل يۈگۈرۈپ چىقىپ توۋلىدى. يولدا ئادەم كۆرۈنمەيتتى. يامغۇر ياغماقتا ئىدى. ئۇ بوتكىسىنى ئېتىپ، رىزۋاننىڭ كەينىدىن يۈگۈردى.

قاراڭغۇلۇق بارغانسېرى قويۇقلاشماقتا، پۈتۈن قاراڭغۇلۇق رىزۋاننىڭ يۈرىكىگە ۋەھىمە بولۇپ يېيىلماقتا. ئادىل ئۇنىڭغا يېتىشىۋالدى. رىزۋاننىڭ يۈرىكى تېخىمۇ دۈپۈلدەشكە باشلىدى. ئۇلارنىڭ ئۈستىبېشى بىردەمدىلا سۇغا چۈشكەندەك چىلىق - چىلىق ھۆل بولۇپ كەتتى. ئادىل كۆڭلىدىكى ئېلىشنى ئۇنۇتقانىدى. ئۇلار كۆڭلىدىكى ئەمەس، پۈتكۈل دۇنيانى ئۇنتۇشقانىدى.

رىزۋاننىڭ يۈرىكى ئەنسىزلىك ۋە تەقەززالىق بىلەن بىر قولىنىڭ دولىسىغا تېگىشىنى، ئۆزىنى كۈچەپ تارتىشىنى كۈتەتتى. بىراق ئۆزىدىكى بۇ تەلپۈنۈشنى ۋەھىمە ئىلكىدە ئۆزى ئىنكار قىلاتتى. ئۆزىنىڭ ئەمدى روزىدىن باشقا ھېچقانداق بىرەر يىگىتنىڭ روزىدا يوق تەرەپلىرىدىن مەڭگۈ بەھرىمەن بولالمايمەن، روزىنىڭ مۈزدەك سوغۇق باغرىغا مەڭگۈ قۇل بولارمەنمۇ دەپ ئويلاپ، دەرد - ئەلەم ئىلكىدە ئۆرتەنگەنلىرىنى، روزى بىلەن باشقا ئەر كىشلەرنى سېلىشتۇرۇپ، پۈتۈن ھاياتىنىڭ ئۆزى ئارزۇ قىلغان، ئۆزى كېچە-كۈندۈز تەلپۈنگەن نەرسىلەرگە ئېرىشەلمەيدىغانلىقىنى ئويلاپ، ئۆزىنى چەۋىندەك قەدىرسىز ھېس قىلغانلىرىنى، ئۆزىنىڭ پۈتۈن ئۆمرىنىڭ ئارمان، دەرد - ئەلەم بىلەنلا ئۆتىدىغانلىقىنى ئويلاپ چەككەن ئازابلىرى ئۇنىڭ خىيالىدىن بىر - بىرلەپ ئۆتتى. بىراق ئۇ بۇلاردىن بەھرىمەن بولۇشقا قىلچە جۈرئەت قىلالماي، ئۇنىڭغا كۆز قىرىدا قاراپمۇ قويماستىن، پەقەت يامغۇرنىڭ تاراسلاپ چۈشۈۋاتقان ئاۋازى ئارىسىدا شىپىلدىغان ئاياغ تىۋىشىغا بارلىق سەزگۈسى بىلەن زەن سېلىپ جىمجىت كېتىۋاتاتتى.

رىزۋان ئۆزىنىڭ روزى بىلەن ئۆتكۈزگەن كۈنلىرىنى ئەڭ چوڭقۇر ئازاب بىلەن كۆز ئالدىدىن ئۆتكۈزدى.

كىشلەر كۆپىنچە ئۆزى مەڭگۈ يېتىش مۇمكىن بولمىغان غايىلىرىدىن قىلچە ئۈمىد بولمىغاچقا، ئۆزىنى ئازابلاشنى خالىمايلا، ئۇنىڭدىن ئاسانلا كېچىپ كېتىدۇ. شۇڭا كۆپىنچە كىشلەر خۇشال - خۇرام كەيپىياتتا جىمجىت يۈرىدۇ. چۈنكى ئۇلار ئۆز روھىنىڭ تەلپۈنۈشلىرىدىن كېچىپ، رېئاللىققا پۈتۈنلەي ئويغۇنلاشقان روھتىن بىرنى ياساپ چىقىدۇ. بىراق شۇنداق بىر قىسىم كىشلەر باركى، ئۇلار ئۆز ئارزۇلىرىنىڭ ئەمەلگە ئاشماسلىقىنى، مۇمكىنچىلىك يوقلۇقىنى ھېس قىلغانسېرى پۈتۈن دۇنيانى ئۇنتۇپ، ئاشۇ ئارزۇلىرى ئۈچۈن جان - جەھلى بىلەن تىرىكشىدۇ. بولۇپمۇ ئاياللار ئۆز ئارزۇسىنىڭ كېچىش مۇمكىن بولمىغان بىرلا نەرسىسىدىن يەنى ئۆزىنى تىنىمسىز قىيناپ، سىرتىماقا ئوخشاش بوغۇپ تۇرغان ئاشۇ ۋىجداندىن كەچسىلا ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقىنى سېزىپ يېتىدۇ - دە، پۈتكۈل ھاياتىنىڭ تەڭپۇڭلۇقىنى يوقىتىپ، تۇگمىشىپ كېتىدۇ.

رىزۋاننىڭ خىياللىرى چوڭقۇرلاشقانسېرى مېڭىسى قاتتىق ھاياجاندىن قىزىپ، گاراڭلىشىپ، خىياللىرىنىڭ ئاخىرىنى تاپالماي قالدى. يامغۇر سەل پەسەيگەندەك قىلدى.

تىترەپ تۇرغان بىر قول رىزۋاننىڭ بېلىكىدىن تۇتتى - دە، ئۇنى مېڭىشتىن توختىتىپ قويدى. ئۇ چۆچۈپ ئەندىككىنىچە ئادىلغا چەكچىيىپ قاراپ قالدى ۋە ۋۇجۇدى شامال سوققان ياپراقتەك تىترەپ كەتتى.

ئۇلار ھېلىقى جىگدىلىكنىڭ يېنىغا كېلىپ قالغانىدى. رىزۋاننىڭ يۈرىكى شىددەت بىلەن سېلىپ كەتتى. ئۇ بوشلا ئاھ، دەپ ئۆزىنى تاشلىدى. بۇ ئاھ، ئۇنىڭ ئەڭ گۈزەل ۋە ئەڭ ھەسرەتلىك سۆيگۈ ناخشىسى ئىدى. ئۇتتەك لاۋۇلداپ تۇرغان ئىككى تەن بىر گەۋدىگە ئايلىنىپ، تېپىرلاشلار ئىلكىدە جىگدىلىك ئىچىگە سۈرۈلۈپ كىرىپ كەتتى.

— جېنىم ئادىل، ئۇنداق قىلما... ئۆتۈنۈپ قالاي... — رىزۋان تىترەك ئاۋازدا يىلىنىپ جانسىز تىپىرلايتتى، ئۆتكەنكىدەك ئاڭسىز بىر سېزىم، غەلىتە بىر كۈچ ئۇنى ئورمان ئىچىگە سۆرەپ ئېلىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇنىڭغا ئۆزىنى ئادىل سۆرىمەستىن، بەلكى ئادىلنى ئۆزى ئورمانلىق ئىچىگە تارتىۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئاخىرى قايسىدۇر بىر جىگدىنىڭ غولىغا يۆلىنىپ قالدى. ئۇلار بىر-بىرىگە قاراپ، زۇۋانى تۇتۇلۇپ كەتكەندەك، ئۈنسىز تۇرۇپ قېلىشتى. شۇتاپتا ئۇلار ئۈچۈن سۆز دېگەن نەرسە مەۋجۇت ئەمەسىدى. ئېغىزدىن چىققان ھەرقانداق بىر ئاۋۇش سۇنىڭ شىلدىرلىشى، شامالنىڭ ھۇۋۇلدىشى، ئاياغ تىۋشى قاتارلىق جانسىزجىسىملارنىڭ بىر-بىرىگە ئۇرۇلۇپ چىقارغان ئاۋازى بىلەن ئوخشاشلا بولۇپ، ئۆز مەنىسىنى پۈتۈنلەي يوقاتقانىدى. ھېچقانداق بىر ئاۋۇش شۇ تاپتا ئۇلار ئۈچۈن مەنا ئىپادىلەپ بېرەلمەيتتى.

ئادىل چۆچۈپ ئويغانغاندەك بىردىنلا رىزۋاننى چىڭ قۇچاقلىدى، لەۋلەر لەۋلەرگە چوغدەك يېقىلاتتى. ئادىلنىڭ لەۋلىرىدىن پۈتۈن ئەزايى بەدىنىگە تارقىلىۋاتقان كۆيدۈرگۈچ ئېقىم رىزۋاننى تىترىتىۋەتتى. ئۇ مەست ئادەمدەك پۈتۈنلەي ئەس-سېزىمنى يوقاتقانىدى. ئۇنىڭ بەدىنىگە تېخىمۇ كۈچلۈك سۆيۈشۈشتىن تارقالغان يالقۇنلۇق سېزىمدىن باشقا ھېچنەرسە تەسىر قىلمايتتى. پۈتۈن كائىنات، بارلىق غەم-غۇسسە، دەرد-ئەلەم، شادلىق، ئەنسىرەشلەرنى تامامەن ئۇنۇتقانىدى.

بىرئازدىن كېيىن ئادىل ئىككى قولى بىلەن رىزۋاننى كۆتۈرۈپ، ئۆزىنىڭ مەھەللە چېتىگە يېقىندىن سالغان يالغۇز ئۆيىگە ئېلىپ كىردى. بۇ ئىش كېيىن رىزۋاننىڭ زادىلا ئەقلىگە سىغمىدى، بىراق بۇ راست ئىدى. ئۇنى ئادىل راستىنلا كۆتۈرۈپ ئۆيىگە ئېلىپ كىرگەنىدى. ئۇباشقىلارنىڭ كۆرۈپ قېلىشىدىن قىلچە قورقمىغىنىغا، تىركەشمەستىن ئادىلنىڭ بىلەكلىرى ئۈستىدە ياتقانلىقىغا ھەيران بولۇپ، بۇ ئىشلارنىڭ راستىن بولغانلىقىنى ئەقلىگە سىغدۇرالمىدى.

رىزۋان ئېسىگە كېلىپ، ئۆزلىرىنىڭ قىپ-يالىڭاچ بولۇپ قالغانلىقىنى كۆردى. ئۇنىڭ بەدىنى ھەۋەس ئىلكىدە تىترەيتتى. كۆيەتتى. ئۇلار شۇ تەرىقىدە بىر-بىرىگە سىڭىشىپ كېتىدىغاندەك چىرمىشىپ كەتتى...

ئىچىدىن تاقالغان ئىشىك قاتتىق بىر زەربىدىن جالاقلاپ ئېچىلىپكەتتى.قولىدا توخماق تۇتقان بىركۆلەڭگە ئۆيگەبۆسۈپكىردى. تۇيۇقسىز قانداقتۇر بىرقاتتىق نەرسەرىزۋاننىڭ مېڭىسىگە زەرب بىلەن ئۇرۇلدى، ئۇ بېشىنى تۇتۇپ ئاچچىق بىر ئىڭرىدى-دە، بىردىنلا سېزىمنى يوقاتتى.

ئادىل بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىدى، كۆز ئالدىدا بىر قارا كۆلەڭگە قولىدا يوغان كالتەك تۇتۇپ، دەھشەت بىلەن دىۋەيلەپ تۇراتتى. ئادىل قاراڭغۇدا ئۇنى ئېنىق كۆرەلمىسىمۇ، ئۇنىڭ رىزۋاننىڭ ئېرى ئىكەنلىكىنى تونۇدى-دە، قاتتىق چۆچۈپ كەتتى. گويا ئۇنىڭ جالاقلاپ تىترەۋاتقانلىقىنى، چىشلىرىنىڭ قاتتىق كىرىشىپ، ياڭاق سۆڭەكلىرىنىڭ بۆرتۈپ چىقىپ تۇرغانلىقىنى، يۈزلىرىنىڭ تاتىرىپ، قورۇلۇپ، بۇرۇن تۆشۈكلىرىنىڭ كېڭىيىپ كەتكەنلىكىنى ئېنىق كۆرگەندەك بولدى. يۈرىكى قارتىدە قىلىپ كەتتى. ئۇ

ئۆزىگە قارىتىپ ئۇرۇلغان كالتەكنى كاپپىدە تۇتۇۋېلىپ، تىزىنى چىقىرىۋىدى، ھېلىقى كۆلەڭگە ئۇنىڭ تىزىغا ئۇرۇلۇپ ئىنجىقلاپ سالدى-دە، قولىدىن كالتەك چىقىپ كەتتى.

ئۇ ھاسىراپ تۇرۇپ ئادىلغا جان جەھلى بىلەن ئېتىلدى. ئۇنىڭ ھەرىكەتلىرى قۇلاشماي، ئادىلغا ھېچقانداق زەربە بېرەلمەي قېلىۋاتاتتى. ئادىل ئۇنىڭ ھەربىر مۇشتۇمىدىكى تىترەكنى غۇۋا ھېس قىلغاندەك بولاتتى. ئۆزىدە بۇ سېزىمنىڭ قانداق پەيدا بولغانلىقىنى بىلمەيتتى، ئۇ پەقەتلا روزىدىن ئۆزىنى چەتكە ئالاتتى. روزى ئۇنىڭغا زەربە بېرەلمىگەنسېرى جان-جەھلى بىلەن ئېتىلىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ دىقماق بەدىنى قورقۇنچ ۋە غەزەپ-نەپرەت بىلەن جالاقلاپ تىترەيتتى. غالجىرلىق كېسىلىنى يۇقتۇرۇۋالغاندەك پەيلىدىن قىلچىمۇ يانمايتتى. ئادىل ئۇنىڭ ھەرىكىتىنى ھەيرانلىق، ئېچ ئاغرىتىش ۋە نومۇس قاتارلىقلاردىن ھاسىل بولغان ھېسسىيات قاينىمى ئىلكىدە كۆزىتەتتى. روزىنىڭ ئۆزىگە ئۇرۇلغان مۇشتلىرىنى ئەپچىللىك بىلەن تۇتۇۋالاتتى. ئۇ قانداقتۇر بىر ھېسسىيات بىلەن گاڭگىراپ قالغان ۋاقىتتا روزىنىڭ مۇشتۇمى ئۇنىڭ بۇرنىغا گاچچىدە ئۇرۇلدى-دە، قان چىقتى. ئۇ ئاخىرى چىداپ تۇرالمىدى ۋە روزىنى قاتتىق بىر تەپتى. روزى سەنتۈرۈلۈپ بېرىپ تامغا يۆلىنىپ قالدى.

ئۇلار قاتتىق ئېلىشىپ كەتتى. ئادىلنىڭ كۈچلۈك مۇشتلىرى، تېپىكلىرى روزىنى بوغۇزلانغان شىردەك خىرىلدىتىۋەتتى، روزى بارغانسېرى جېنىدىن تويۇپ، ۋۇجۇدىدىكى قان شىددەت بىلەن قايناپ، تومۇرلىرىنى كۆيدۈرۈۋەتتى. غەزەپ-نەپرەت ئۇنىڭ ھەربىر ھۈجەيرىلىرىدە غايەت زور ۋولقاندەك دەھشەتلىك زىلزىلە پەيدا قىلىپ پارتلايتتى. ئۇ، پۈتۈنلەي خۇدىنى يوقاتقانىدى. جان تالىشىۋاتقان ھايۋاندەك ئۆزىنى ئادىلغا قارىغۇلارچە ئۇراتتى. ئاشۇنداق چاغدا كىمنىڭمۇ كاللىسىدا «قاتىللىق» دېگەن دەھشەتلىك ئۇقۇم پەيدا بولسۇن، كىممۇ ئادەم ئۆلتۈرۈشنىڭ قانچىلىك دەھشەتلىك، ۋەھشىيلىك ئىكەنلىكىنى ئويلاپ يەتسۇن؟! ئۇنىڭ كاللىسىدا ئادەم ئۆلتۈرۈش دېگەن ئۇقۇم مەۋجۇت ئەمەس ئىدى، پەقەت يۈرىكىنى ۋەھشىيلەرچە كۆيدۈرۈۋاتقان رەشك ئازابىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن تىپىرلايتتى، غەزەپ-نەپرەتنىڭ يۈرىكىنى ئۆتكۈر خەنجەردەك دەھشەتلىك تىلىشلىرىدىن ئۇنىڭ كۆزلىرىگە ھېچ نەرسە كۆرۈنمەي قالدى. ئۇ ئۆزىنىڭ سەزمەستىن قەيەردىندۇر قولىغا چىققان بىر نەرسىنى، ياللىراپ تۇرغان پىچاقنىڭ سېپىنى چىڭ سىقىمدىغىنىچە ئالدىدىكى مۇدھىش نەرسىگە ئۇردى. ئۇ پەقەت مۇشۇ ئارقىلىقلا يۈرىكىنى خانىۋەيران قىلغان ئۆچتىن قۇتۇلالايتتى. ئۇ پەقەت چەكسىز قاراڭغۇلۇقنىڭ ئۆز مېڭىسىگە تىقىلىپ، پۈتۈن ۋۇجۇدىغا زەھەردەك تارقىلىۋاتقانلىقىنى سېزەتتى.

ئادىل يۈرىكىگە سانچىلغان ئۆتكۈر پىچاقنى چاڭگاللاپ ئاچچىق ئىڭرىدى-دە، قېتىپ قالدى. ئاندىن كۆيگەن قىلدەك ئازابلىق تولغىنىپ، يەرگە گۈپپىدە چۈشتى.

رىزۋان ھوشىغا كېلىپ، ئاستا كۆزىنى ئاچتى. قاراڭغۇلۇق دەھشەتلىك چۈشتەك ئۆينىڭ بوشلۇقىدا ۋەھىمە بىلەن لەيلەپ تۇراتتى. ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ئادىلنىڭ ئالدىغا

كەلدى-دە، پۈتۈن بەدىنى دەھشەتلىك سىلكىنىپ، ئاچچىق چىرقىراپ تاشلىدى. ئۇ بىرمىنۇت ئاۋۋاللا ئۆزىنى ئىللىق قۇچاقلىرى بىلەن مەستخۇش قىلغان يالىڭاچلىق ۋۇجۇدىنىڭ سوغۇق جەسەتكە ئايلىنىپ قالغانلىقىنى كۆردى. ئۇ يېنىدا تۇرغان روزىنى كۆرمىگەندەك قىلاتتى.

ئۇلارنىڭ كۆزلىرى ۋەھىمە بىلەن چەكچەيگىنىچە ئادىلنىڭ جەسىتىگە قاراپ تىكىلىپ قېلىشقان. ئۆلۈكنىڭكىدەك تاتىرىپ، قانسىراپ مۇزدەك كۆكىرىپ كەتكەن يۈزلىرى قورقۇنچلۇق پۇرلىشىپ، ياتلا بىر قىياپەتكە كىرىپ قالغانىدى. پۈتۈن بەدىنى قېتىشىپ كەتكەنىدى. ئۇلارنىڭ ئاشۇ ھالىتى قانغا بويىلىپ، تىلىنى ئۆلۈم دەھشىتىدە تۇغرا چىشلەپ، چەكچەيگىنىچە ياتقان ئادىلنىڭ جەسىتىدىن نەچچە ھەسسە قورقۇنچلۇق ۋە كۆلپەتلىك ئىدى.

بىردىنلا ھەيكەلگە جان كىرگەندەك رىزۋاننىڭ ئۈيۈپكەتكەن بەدىنى جالاقلاپ تىترىگىنىچە ئادىلنىڭ جەسىتىنىڭ يېنىغا تىزلاندى. ئۇ خۇددى يوقاتقان ھالدا ئادىلغا ئۆزىنى ئېتىپ، بىرھازا ياقىلىرىنى چاك ئېتىپ يىغلىدى. ئۇنى بۇ دۇنيادا ياشاشقا ئىنتىلدۈرۈدىغان بىردىنبىر نەرسە ئەمدى بەربات بولغانىدى. ئۆلۈمنىڭ دەھشەتلىك چاقمىقى چۈشۈپ ۋەيران قىلىۋەتكەن كاللىسىدا ئەمدى ھېچنەرسە قالمىغانىدى. پەقەت ھەربىر ھۆجەيرىلىرىدىكە ئۇزاق يىللاردىن بۇيان ئورنىشىپ كەتكەن ئەڭ ئازابلىق كۆز ياشلار، ئەڭ ھەسرەتلىك يىغىلار يامراپ چىقىپ، غايەت زور سەلدەك ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى تىترەتكىنىچە قاپساپ چىقماقتا ئىدى.

سىرتتا يامغۇر تېخىمۇ ئەدەشكە باشلىدى. چاقماق چېقىپ، گۈلدۈرماما دەھشەت بىلەن گۈلدۈرلەپ كەتتى. ئۆي ئىچى چاقماق يورۇقىدا يالت-يۇلت قىلىپ يانااتتى. گۈلدۈرماما ئاۋازىدىن روزى چۆچۈپ ئېسىگە كەلدى. ئادىلنىڭ دەھشەتلىك چەكچەيگەن كۆزلىرى چاقماق يورۇقىدا لاپپىدە كۆرۈندى. بۇ كۆرۈنۈش دەقىقە ئارىلىقىدا بولغان بولسىمۇ، بىراق روزىغا خىيالىغىچە ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇرغاندەك تۇيۇلاتتى. ئۇنىڭ تېنى جۇغۇلداپ،

يۈرىكى قايتىدىن قارتتىدە قىلىپ يېرىلىپ ياكى ئۈزۈلۈپ كەتكەندەك بولدى ـ دە، بىردىنـلا ئەقلى ـ ھوشىنى يوقاتقاندەك، چەكچەيگەن كۆزلەر ھېلىلا چاچراپ چىقىپ، ئۆزىگە ئېتىلىدىغاندەكلا تۇيۇلۇپ كەتتى. ئۇنىڭ تاشتەك ئۇيۇشۇپ كەتكەن بەدىنى قايتىدىن ئۆلۈم دەھشىتىدە تىترەشكە باشلىدى. ماغدۇرسىزلىنىپ بېشىنى چاڭگاللىغىنىچە زوڭلا ئولـتۇرۇپ قالدى. قاتتىق قورقۇپ، ئىختىيارسىز ئۆزىنى كاچاتلاپ يىغلاشقا باشلىدى. ئۇ ئادەم ئۆلتۈرگەنمىدى. ئۇ پۈتۈن ئۆمرىدە قىلارمەن دەپ ئويلىمىغان ئەڭ قورقۇنچلۇق ۋە مۇدھىش بىر ئىشنى قىلغانىدى.

ئۇلار شۇ تەرىقىدە قانچىلىك تۇرۇشتىنىنى بىلمەيتتى. ئۇلار ئەزەلدىن ئاشۇنداق كېلىۋاتقاندەكمۇ، ئاشۇنداق تۇرغىلى بىر كېچە بولغاندەكمۇ ۋە تېخى بىر دەقىقە ئۆتـمىگەندەكمۇ قىلاتتى.

بىر ھازادىن كېيىن رىزۋان بېشىنى كۆتۈرۈپ روزىغا قاردى. ئۇ روزىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، بىردىنلا ئۆزىنى تاشلاپ تىزلاندى.

رىزۋاننىڭ كۆڭلىدە ھېچقانداق قورقۇنچ يوق ئىدى. ئۇ غالجىرلاشقان ئېرىنىڭ ئۆزىگە پىچاق تىقىۋېتىشىنىمۇ ياكى قاتتىق ئۇرۇشىنىمۇ خىيالىغا كەلتۈرمەيتتى. ئۇ پەقەت يۈرىكىدىن لەۋلىرىگە سەلدەك يېپيۇرۇلۇپ كېلىۋاتقان سۆزلىرىنى قانداق قىلسا ئېنىق ئىپادىلەپ بولالايدىغانلىقىنى خىيال قىلاتتى. يۈرەكنىڭ چەكسىز چوڭقۇرلۇقىدا ئۇزاقتىن بۇيان ئۆلۈمگە مەھكۇم بولۇپ ياتقان سۆزلىرىنى تولۇق ئىپادىلەپ بولۇشىنىڭ مەڭگۈ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى تونۇپ يەتمەكتە ئىدى. كۆز ئالدىدا قېيىن ئانا ـ قېيىن ئاتىلىرىنىڭ مېھرىبان كۆزلىرى چوڭقۇر ئىشەنچ ۋە سۆيۈنۈش بىلەن قاراپ تۇرغان ھالدا پەيدا بولاتتى. 'بۇلارنىڭ ئۆزىگە قانداق تىكىلىشلىرىنى، ئۆزىنى ئەيىبلەشلىرىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرەلمەيتتى.

— رىز...ۋان! — دېدى روزى يىغلاپ تۇرۇپ، ئۇنىڭ ئاۋازىدا ھېلىلا ئادەم ئۆلتۈرـگەن قاتىلغا خاس ۋەھشىيلىكتىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى. ئۇنىڭ ئاۋازى ئۇكىسى بىلەن بىللە ئويناۋېتىپ، ئۇكىسىنى سۇغا چۈشۈرۈۋەتكەن كىچىك بالىنىڭ قاتتىق قورقۇپ كەتكەن ھالدا دادىسىغا بولغان ئىشنى سۆزلەۋاتقاندەك چىقاتتى. قاپساپ كەلگەن يىغىدىن بوغۇلۇپـبوغۇلۇپ قالاتتى، — جېنىم رىزۋان... بۇ نېمە ئىش؟! مەن سېنى شۇنچە ئەدەبلىك، شۇنـچە ياۋاش، يۈزى تۆۋەن ئايال دەپ ئويلايتتىم... سېنىڭ...سېنىڭ... بۇنداق قىلغىنىڭغا ئىشەنگۈممۇ كەلمەيتتى...رىزۋان...سەن...سەن ئۇنداق قىز ئەمەستىڭ...مەن سېنى دۇنياـدىكى ئەڭ ساپ دىل، ئەڭ پاك قىز دەپ ئويلايتتىم، بىلەمسەن، سېنى دادام، ئانامىلارمۇ مەندىن بەكرەك... ياخشى كۆرەتتى...

—روزى... مەنمۇ ئۇلارنى ئۆز ئاتا ـ ئانامدەك ياخشى كۆرىمەن...مەن... ئۇلارغا يۈز كېلەلمەيمەن...— دېدى رىزۋان بىرھازادىن كېيىن يىغلىمسىراپ.

— تېخى...سېنى...مېنىڭ رىزۋانىم... مېنىڭ خوتۇنۇم يامغۇردا قالمىسۇن دەپ سەندىن ئەنسىرەپ، ئالدىڭغا كۈنلۈك ئېلىپ كەپتىمەن. رىزۋان ئېيتقىنا، مەن ساڭا نېمە

قىلغان؟ — روزى سۆزىنى داۋاملاشتۇرالماي تېخىمۇ يىغلاشقا باشلىدى.

— روزى! — دېدى رىزۋان ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ ۋە تەمكىن ھالدا سۆزلەشكە باشلاپ. ئۇنىڭ سۆزلىرى يۈرىكىدىن فونتاندەك ئېتىلىپ چىقىشقا باشلىدى. ئۇ سۆزلىگەندە تەمترەپ، دۇدۇقلاپ قالمايتتى. شۇ قەدەر سالماق ۋە تەسىرلىك سۆزلەيتتىكى، سۆزلىرى ئۇستا يازغۇچى ۋە ناتىقلارنىڭكىدەك كىشىنىڭ يۈرىكىنى لەرزىگە سالىدىغان قۇدرەتكە ئىگە ئىدى. ئۆزىنىڭ بۇنداق راۋان، بۇنداق كەسكىن سۆزلىيەلەيدىغانلىقىنى ئۆزىمۇ ئويلاپ باقمىغانىدى، — روزى، سىز ماڭا ھېچنەرسە قىلمىدىڭىز، سىزدىن ھېچقانداق ئاغرىنىشىم يوق. ھەممە گۇناھ ئۆزۈمدە... ياق! مەندىمۇ نېمە گۇناھ بولسۇن؟! ھەممە گۇناھ تەقدىردە، چۈنكى سىز ئۆزىڭىز مانا مۇشۇنداق جىمغۇر، سوغۇق يارىلىپ قالغان ئەمەس. مېنىڭ سىزنى ياخشى كۆرەلمەسلىكىممۇ ھەرگىز ئۆز ئىختىيارىم ئەمەس. مەن بىلىمەن، كىشىلەر ئالدىدا ئۆزۈمنى ئاقلىيالىشىم مەڭگۈ مۇمكىن ئەمەس. شۇڭا سىزنىڭ ئالدىڭىزدىمۇ ئۆزۈمنى ئاقلاشقا ئۇرۇنۇپ ئاۋارە بولمايمەن. سىزدە مېنىڭدەك قەلبتىن، مېنىڭكىدەك ھېسسىياتتىن ئەسەر يوق. سىز بىلەن مەن باشقا-باشقا دۇنيا. شۇنداق تۇرۇقلۇق، سىزنىڭ مەن ھېس قىلغاننى ھېس قىلىپ مېنى چۈشىنىشىڭىز، مېنىڭ ئازابلىرىمغا ھېسداشلىق قىلىشىڭىز مۇمكىنمۇ؟! مەنمۇ ھېسداشلىق قىلىشىڭىزغا، چۈشىنىشىڭىزگىمۇ موھتاج ئەمەسمەن! بېشىڭىزنى كۆتۈرۈپ ماڭا قاراڭ، — ئۇ قولى بىلەن روزىنىڭ بېشىنى ئۆزىگە قاراتتى. بېشىنى چاڭگاللىۋالغان قوللىرىنى تارتىپ چۈشۈردى. ئۇنىڭ ئاۋازىدا ھېچقانداق قايغۇ يوقتەكلا قىلاتتى، — روزى، سىز ئادەم ئۆلتۈردىڭىز. بىراق بۇنىڭ ئۈچۈن يىغا چەكمەڭ، قورقۇپ كەتمەڭ، پەقەت مېنىڭ بىرلا تەكلىپىمگە قوشۇلسىڭىز ھازىردىن باشلاپ بۇ قاتىللىق بىلەن ئالاقىسىزدەك ھەممە ئادەم ئالدىدا بىمالال يۈرەلەيسىز. بۇنى بىر قېتىملىق قورقۇنچلۇق چۈش قاتارىدا بىر نەچچە كۈندىن كېيىنلا ئۇنتۇپ كېتىسىز. ئادىلنى ئۆلتۈرگەن قاتىللىق گۇناھىڭىزنى مەن ئۈستۈمگە ئالاي! نېمىشقا يىغلايسىز؟! بولدى قورقماڭ، ماڭا قاراڭ. گېپىمنى ئاڭلاۋاتامسىز؟! مەن ئۆزۈم ئىنتىلىدىغان نەرسىگە ئېرىشىپ بولدۇم. ئەمدى يەنە نېمىگە تارتىشىمەن؟ مەن بىلەن ھېچقانداق روھىي ئالاقىڭىز يوق، سىزگە تارتىشامدىم؟ سىز مېنىڭ قەلبىمدە ھېچقانداق مۇقەددەس ئورۇنغا ئىگە بولالمىدىڭىز. شۇڭا سىزنىڭ بەزىدە ھەۋەسلىرىمنى سوغۇقلا ھالدا قاندۇرۇپ بواسىمۇ ماڭا قىلغان بۇ ياردىمىڭىز پەقەت بىردەملىكلا بولۇپ، يۈرىكىمنى پۇچۇلاۋاتقان باشقا بىر ئىنتىلىشنى ئازتولا ئۇنتۇلۇشقىلا ياردىمىڭىز بولغانىدى. بىراق بۇ ياردەم تولىمۇ قىسقا بولدى. مەن بۇنىڭ تولىمۇ مەنىسىز ئىكەنلىكىنى سەزگەندىن كېيىن، ئەسلىدىكى ئىنتىلىشلىرىم ھەددىدىن ئاشقىلى تۇردى. سىزنىڭ ياردىمىڭىز پەقەت ئۇنىڭغا بولغان نىقابلا بولغانىدى. ھەرگىزمۇ ئۇنىڭ ئۆزى بولالمايدۇ. مەڭگۈ ئۇنىڭ ئۆزى بولالمايدۇ. مەن يۈرىكىمدە شىددەت بىلەن غەليان كۆتۈرۈۋاتقان ئەڭ مۇقەددەس ۋە ئەڭ شېرىن سۆيگۈمنى — مېنىڭ ھاياتىمنى، مېنىڭ بارلىق غايىلىرىمنى پەقەت سىز ئۈچۈنلا يۈرىكىمدىن ئىبارەت ئۆلۈم بىلەن تولغان بۇ دۇنياغا كۆمۈپ تاشلىدىم. مەن ئادەمگە ئەمەس، بىر قورچاققا ئايلىنىپ قالدىم. مەن

سىزنىڭ ۋە تەقدىرنىڭ ئەڭ بىچارە قورچىقىغا ئايلاندىم. مەن يەنە نېمىشقا ياشايمەن؛ ياشاپ نېمە قىلىمەن؟! پەقەت ئويۇنچۇق بولۇش ئۈچۈنلىما؟! بۇ ئويۇنچۇقلۇق هايات تامامەن تەقدىردىن ئىبارەت سىرتقى بىر كۈچنىڭ باشقۇرۇشى بىلەن بولغان ئىكەن، بۇ هايات ئەلۋەتتە شۇ سىرتقى كۈچكىلا تەۋە-دە! قانداقمۇ ماڭا تەۋە بولسۇن. پەقەت ئاشۇ كۈچ مېنىڭ ئاشۇ بويسۇنغۇچى، جانسىز بەدىنىم ئارقىلىق ياشاۋاتىدۇ. بۇ ياشاش مېنىڭ ياشىشىم ئەمەس!

مانا بۈگۈن مەن قىلچىمۇ ئۆز ئىختىيارىم بولمىغان هالدا ئۆز هاياتىمغا ئۆزۈم ئىگە بولدۇم. مەن بۇنداق بولۇشىدىن قورقاتتىم. بىراق مەن ئۆزۈمنىڭ ئەڭ مۇقەددەس سۆيگۈم ئالدىدا ئىلاجىسىز قالدىم. ئۇ ئەڭ غالجىر بىر كۈچ بىلەن مېنى ئاشۇ رەسۋالارچە ئىشقا باشلىدى. مەن ئۆز خاهىشىم ئالدىدا ئىلاجىسىز قالدىم. مەن ئەڭ ئاخىرقى قېتىم هەقىقىي هاياتىمنى ياشىۋالدىم. قەلبىمدە قىلچە ئارمىنىم يوق. چۈنكى مېنىڭ ئەڭ مۇقەددەس غايىلىرىمنىڭ، بارلىق خاهىشلىرىمنىڭ ئىگىسى دۇنيا بىلەن ۋىدالاشتى. ئۇنىڭسىز مەن نېمە دەپ يەنە قورچاقلىق هاياتىمنى، ئۆزۈمگە تەۋە بولمىغان هاياتنى ياشاي؟! مەن ئۇنى ئۇنتالماي قىينىلىشلارغا قانداق چىداي؟! روزى! ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان ئۆز خاهىشىمنىڭ ئىسيانلىرىدىن يۈرىكىم قان بولغان هالدا ئەڭ پاجىئەلىك كۈنلەرنى باشتىن كەچۈرۈپ، رېئاللىق بىلەن ئارزۇلىرىم، خاهىشىم ئارىسىدا جان تالىشىشنى ئەڭ ئۇزاق باشتىن كەچۈرۈشكە چىدىدىم، ئەمدى قانداقمۇ بىردەملىك جان تالىشىشقا چىدالمايدىكەنمەن. ئۆلۈمدىن قاتتىق قورقاتتىم، ئەمدى ئويلىسام ئۆلۈم دېگەنمۇ ئانچە دەهشەتلىك ئەمەس ئىكەن. ئەنە، ئادىلمۇ ئالدىمىزدا هەش-پەش دېگۈچە جان بەردىغۇ؟ ئەگەر مەن قاتىللىقىم ئۈچۈن ئۆلۈمگە هۆكۈم قىلىنىپ قالسام، بىر پاي ئوقنىڭ جېنىمنى ئېلىپ، مېنى بارلىق ئازاپ، دەرد-هەسرەت، ئارزۇ-ئارماندىن، ئەڭ مۇهىمى، مېنى قاتتىق قىينىغان يۈرىكىمنى مەندىن جۇدا قىلىشىنى ئۈمىد قىلىمەن! مېنىڭ ئۈمىدسىزلىك بىلەن ئىنتىلىش دەردىدە تارتقان ئازابلىرىم قالمىدى. ئەمدى ئۆلۈشتىن ئىبارەت بىردەملىك نەرسىگە قانداقمۇ چىدالمايدىكەنمەن. چىشىمنى قاتتىق چىشلەيمەن-دە، كۆزۈمنى يۇمۇمەن، پەقەت بىر سېكۇنتلا هەممىنى هەل قىلىدۇ. مەن ئۆكۈنمەيمەن! بىراق روزى، سىز ياشاڭ. سىز ئۈچۈن مەن هازىر بېرىپ ئۆزۈمنى مەلۇم قىلىمەن، سىزدىن بۇنىڭ بەدىلىگە كۈتىدىغان بىردىنبىر ئۈمىدىم، سىز بۇ ئىشنى هېچكىمگە تىنىپ سالماڭ! بۇلار مەڭگۈ سىر بولۇپ قالسۇن! مېنىڭ هەقىقىي هاياتىم پەقەت ئۆز قەلبىمدىلا قالسۇن. مەن هەممە ئازابقا بەرداشلىق بېرەلەيمەن، بىراق باشقىلارنىڭ نومۇسلۇق سۆز-چۆچەكلەرگە قېلىشىنى مەڭگۈ راۋا كۆرمەيمەن.

www.uyghurkitap.com

ئاخىرقى ھاياتىمنىڭ يىرگىنچ ۋە خورلۇقتا ئۆتمەسلىكى ئۈچۈن سىز شۇنداق قىلىڭ! بەلكىم كىشىلەر مېنىڭ بۇنداق ئىشنى قىلغانلىقىمغا ئىشەنمەي قالار! چۈنكى ھېچكىم مېنى بۇنداق قىلىدۇ، دەپ ئويلىمايدۇ. مەن ئۆز ئابرويۇمنىڭ يەر بىلەن يەكسان بولۇشىغا چىدىمايمەن، مەن ئۆز ئىززەت ـ ھۆرمىتىم ئۈچۈن ھەممىنى قىلىشقا رازى! جېنىم روزى! مەن پەقەت كىشىلەر ئالدىدا رەسۋا بولمىسامىلا بولىدۇ! بۇنى پەقەت... پەقەت سىزلا بىلىپ قېلىڭ! پەقەت... مەنلا ئۆلەي... پەقەت ئۆز ئابرويۇمنىڭ تۆكۈلمەسلىكى ئۈچۈن!... مېڭىڭ، سىز ئۆيگە كېتىڭ. ھېچنېمىنى ئۇقمىغان بولۇپ ئۆيدە ئولتۇرۇڭ!...خەير!

روزى ئېغىرلىشىپ كەتكەن بېشىنى ساڭگىلاتقىنىچە زوۋان سورمەي ئولتۇردى. رىزۋان كىيىملىرىنى كىيىپ ئورنىدىن تۇردى ـ دە، دەلدەڭشىگەن ھالدا گاھ تېپىلىپ، گاھ مۆدۈرۈپ سىرتقا چىقىپ، يامغۇر ئىچىدە شەھەرگە قاراپ مېڭىپ كەتتى...

خاتىمە

روزى بىر نەچچە كۈنگىچە خۇدىنى يوقىتىپلا يۈردى. ئادىلنىڭ چەكچىيىپ قارىغان كۆزلىرى كۆز ئالدىدىن كەتمەي ئۇنى دائىم سۈر باساتتى. ئۇ دائىم قورۇنۇپ، كىشىلەردىن ئۆزىنى چەتكە ئېلىپلا يۈرەتتى.

ئۇ ئىچكىرى ئۆلكىلەرگە ئوقەتكە بارغان ۋاقتىدا رىزۋاننى سېغىنىپ كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈشكە تىرىشقان، بىراق پەقەت ۋۇجۇدىغا ئىللىقلىق بەرگەن يۇمشاق كۆكسىدىن باشقا ھېچنېمىنى تولۇق كۆز ئالدىغا كەلتۈرەلمىگەنىدى. ئەمدى بولسا ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا رىزۋان شۇ قەدەر ئوچۇق ۋە يارقىن گەۋدىلىنەتتىكى، گويا ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرغاندەك جىددىيلىشىپ كېتەتتى. رىزۋان دائىم گويا قانداق يىغلاش، قانداق ئازابلىنىشنى ئۇنتۇپ قالغاندەك، بىراق قەلبىدە مىسلىسىز دەرد ـ ھەسرەت ئۇرغۇپ تۇرغاندەك، ئاشۇ دەرد ـ ھەسرەتلىرىنى قانداق ئىپادىلەشنى بىلەلمىگەندەك، گويا زەھەرلىنىپ ئۆلگەن ئادەمنىڭ جەسىتىدەك سوغۇق ۋە سۇرلۇك قىياپەتتە كۆز ئالدىغا كېلەتتى. ئۇ دەسلەپ: «ئۇ ۋاپاسىز بۇزۇقنى ئويلىماي!» دېگەنىدى. ئەمدى بولسا دۇنيادا رىزۋاندەك چىرايلىق قىزنى تېپىش مۇمكىن ئەمەس دەپ ھەسرەت بىلەن دائىم رىزۋاننى ئويلاپ، ئۇنى ئۆزىگە ئۇچراشقان ھەممە قىزغا سېلىشتۇرۇپ باقاتتى. «ئاناڭنى، ئېپلاس، بۇزۇق، نېمانچە چىرايلىق بولغىيدىڭ!... چىرايلىق بولغاچقا ۋاپايىڭ يوق» دەيتتى ئەلەم بىلەن شۇۋىرلاپ، ئاندىن خىيالىغا بىردىنلا ئادىل كېلەتتى ـ دە، تېنى جۇغۇلداپ، شۈركىنىپ كېتەتتى. ئۆزىنىڭ قاتىللىقتىن ئىبارەت ئەڭ مۇدھىش ۋە قورقۇنچلۇق جىنايىتىنى تامامەن يوشۇرۇپ قېلىشقا ئىشەنچ قىلالمايتتى. دەككە ـ دۈككە ئىچىدە رىزۋاننىڭ ئەڭ ئاخىرقى سۆزلىرىنى — يۈرىكىگە ساقايماس يارا بولۇپ ئويۇپ قالغان سۆزلىرىنى ئەسلەيتتى ۋە ئويلايتتى: قاتىللىقنى — ئاشۇ كىشى ئويلاشقىنىمۇ پېتىنالمايدىغان زور جىنايەتنى ئۇنىڭ نېمىشقىمۇ ئۆز ئۈستىگە ئالغۇسى كېلىپ قالغاندۇ؟! ئۇلار ئەمدىلا ئۆيگە كىرگەن، ئەمدىلا سۆيۈشۈۋاتقان

بولغىدى، ئۇ ئۆزىنى ئاقلىيالىشى مۇمكىن بولغىدى. پەقەت ئىززەت-ئابرويى ئۈچۈنلا ئەنە شۇ قاتىل دېگەن جىنايەتنى ئۈستىگە ئالدى. مەن بولسام قاتىللىقنىڭ دەھشىتىدە مۇشۇ چاققىچە خۇدۇمنى يوقىتىپ يۈرۈمەن.

ھەش-پەش دېگۈچە ئىككى-ئۈچ ئاي ئۆتۈپ كەتتى. بىر كۈنى كەچتە روزىنىڭ ئانىسى ئۇنىڭ يوتقان-كۆرپىلىرىنى سېلىۋېتىپ يىغلامسىراپ تۇرۇپ ئېيتتى:

— بىچارە رىزۋان، ئەجەپ ئېسىل قىز ئىدى. سەن بالدۇرراق بارغان بولساڭمۇ ئۇ ھېلىقىنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالماستى. ئېسىت قىزىم، ئاھۇ-زارىڭ خۇداغا يېتىپ، پاكلىقىڭ ئۈچۈن جان پىدا قىلغان ئۇلۇغلۇقۇڭ ئۈچۈن ئىلاھىم ئۆز پاناھىدا ساقلار...

— رىزۋاندەك پاك، ئاقكۆڭۈل، ئېسىل ئايالدىن يەنە بىرنى دۇنيادىن تېپىش مۇمكىن ئەمەس.

روزى بۇ سۆزنىڭ ئۆز ئاغزىدىن قانداق چىقىپ كەتكەنلىكىنى ئۆزىمۇ تۇيماي قالدى. ئۇزاقتىن بۇيان ئۇ دائىم رىزۋان توغرىلىق گەپ بولۇپ قالسىلا باشقىلار ئالدىدا خۇدىنى يوقىتىپ، ئۇنى ئىچىگە چۈشۈپ كېتەتتى. ئەمدى ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا رىزۋاننىڭ تارتىنىش ئىچىدە نازلانغان ھالىتى پەيدا بولدى-دە، يۈرىكى ئېچىشىپ كەتتى.

ئاھ، رىزۋان، سەن بىچارە قىز! يۈرىكىڭدىن ئىبارەت روھىڭ ئۆلۈمگە مەھكۇم بولغان قەبرىدە جەھەننەمنىڭ ئەڭ دەھشەتلىك ئازابلىرىنى تارتقانلىقىڭ ئۈچۈن سېنىڭ پەريادلىرىڭ قەبرىنى تېشىپ چىقىپ، ھاياتىڭدا ياڭرىدى. سېنى سەرسان قىلىپ، ھەر كويلارغا سالدى. ھاياتىڭدا ئەڭ زور روللارنى ئوينىيالىدى. سەن قەبرىنى بۆسۈپ چىققان بۇ سادانى قەبرىنىڭ دەھشەتلىك چاڭگىلىدىن قۇتۇلۇش دەپ خاتا ئويلىدىڭ. بۇ قەبرىدىن تامامەن قۇتۇلۇشۇڭ مۇمكىن ئەمەس! ئېيتقىنا قېنى، سەن راستىنلا ئۆلۈشنى خالامسەن؟!

روزى بۇلارنى ئويلاپ يېتەلىشى مۇمكىن ئەمەس. بىراق ئۇنىڭ قەلبىدىكى رىزۋانغا نىسبەتەن ئاستا-ئاستا پەيدا بولۇپ كەلگەن سىرلىق سېزىم بەلكىم ئاشۇ خىيالغا ئوخشاپ كېتەر.

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

ئايگۈل ھۆيدىن

ۋاپا

(ھېكايە)

غۇنچەمنىڭ تويى بولۇپ تاكى ئۈچ پەرزەنتلىك بولغانغا قەدەر كۆزىدىن ياش قۇرۇمىدى. چۈنكى كىشىلەرنىڭ «غۇنچەم يولدىشى غاپپارغا قىز چىقمىغان» دېگەندەك گەپلىرى، تونۇش-بىلىش، قوشنا-قولۇملارنىڭ ئۇنىڭ قارىسىنى كۆرگەن ھامان ئىما-ئىشارەت قىلىشىپ، كۇسۇرلاشلىرى، ئېغىزلىرىنى پۈرۈشتۈرۈپ كۈلۈشلىرى ئۇنىڭ قەلبىنى چىدىغۇسىز ئازابلايتتى. شۇڭلاشقا ئۇ تالا-تۈزگە ئاز چىقىدىغان، چىقسىمۇ يەردىن بېشىنى كۆتۈرمەيدىغان بولۇپ، كەچۈرگۈسىز ئېغىر گۇناھ ئۆتكۈزۈپ قويغان كىشىدەك خۇدۇكسىرەيتتى. گايىدا ئۆزىنىڭ ناھەقتىن-ناھەق قارىلىنىپ كېلىۋاتقىنى ئۈچۈن ئىس-تۈتەكلەر ئىچىدە بۇرۇختۇم بولۇۋاتقاندەك بىئارام بولاتتى-دە، «مەن نېمە قىلغىنىم ئۈچۈن كىشىلەر ئالدىدا كۆكسۈمنى كېرىپ، بېشىمنى تىك تۇتۇپ يۈرەلمەيمەن، نېمىشقا ھەق-ناھەقنى ئايرىش ئۈچۈن كۈرەش قىلىشقا جۈرئەت قىلالمايمەن»، دەپ ئۆز-ئۆزىنى ئەيىبلەيتتى. ئاندىن پۇخادىن چىققىچە يىغلاپ، ئاچچىقىنى كۆزىدىن ئالاتتى.

«غۇنچەم غاپپارغا قىز چىقمىغان» دېگەن گەپنىڭ تارقىلىشىغا ئۇنىڭ قېيىن ئانىسى ئايزىخان سەۋەبچى ئىدى.

ئايزىخان ئاتمىشتىن ئۆتكەن، ئوتتۇرا بوي، بۇرنى پاناق، چالا ساۋات بولۇشىغا قارىماي تولا سۆزلەيدىغان، گەپتان ئايال ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە مىجەزى چۇس ھەم تولىمۇ گىدىيي ئىدى. ئۇ ئوغلى غاپپارنىڭ غۇنچەم بىلەن توي قىلغانلىقىغا نارازى ئىدى. شۇڭا ئۇ دائىما كېلىنىنىڭ كەينىدىن سورۇن تاللىماي غەيۋەت قىلاتتى، ئانچىكىم بىر ئىشلارنى باھانە قىلىپ ھە دېگەندىلا قورۇنىڭ ئوتتۇرىسىغا چىقىۋېلىپ بولۇشىغا ۋارقىراپ، ئىگشىغان دەرەخنىڭ قېشىغا بارماق، تېگىمەن دېگەن چوكاننىڭ دېگەن مانا مۇشۇ، كۆزى ئېچىلمىغان ئوغلۇمنى ئۆزىگە ئۆگىتىۋېلىپ تېگىۋالدى، نىكاھلانغان تۇرۇقلۇق ئۆزىنى قىز دەۋالدى، بېشىدىن تۇما ئۆرۈپ تىل-ئاغزىنى باغلىۋەتتى... دېگەندەك گەپلەر بىلەن ئۈنى پۈتۈپ قالغۇچە ۋارقىراپ، ئالەمنى مالەم قىلاتتى.

غۇنچەم قېيىن ئانىسىدىن ھەربىر دەشنام ئىشىتكەندە خورلۇق ھېس قىلىپ، خۇددى كېسەل تەگكەن توخۇدەك شۈكلەپ كېتەتتى، كېچىلىرى يوتقان ئىچىدە ئۈنسىز يىغلايتتى، بىراق ئۇ بۇ ئائىلىدە ئېرى ھەم ئۈچ بالىسىنى دەپلا تۇراتتى، چۈنكى غاپپار غۇنچەمنى ياخشى كۆرەتتى،

قەدىرلەيتتى. ئاپى ئۇ قېيىن ئانىسىنىڭ تا-
غمش، ھاقارەتلىرىگە چىدىماي ئاجرىشىپ
كېتىش تەلىپىنى قويغاندا، غاپپار: سېنى
مەن ئالغان، مەن قويۇۋېتىمەن دېمىسەم
نېمىشقا بۇنداق تاملاشمىغان خىياللارنى
قىلىسەن، يۈزۈڭنىڭ ئېچىلمىغان - ئېچىل-
غانلىقى ماڭا ئايان، جەننەتنىڭ ھۆرى-
پەرىسى بولسىمۇ ساڭا تەڭ قىلمايمەن،
دەپ ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياسايتتى.
غۇنچەم ۋاي دېگۈدەك چىرايلىقلار-
دىن بولمىسىمۇ، بوي - تۇرقى قامىلاشقان،
ئۆزى ئوڭلۇق، ئېغىر بېسىق، نومۇسچان،
ئىشچان ئايال ئىدى، ئۇ، ياخشى ئات ئۆزى-
گە قامچا تەگكۈزمەيتتۇ، دېگەندەك، سەھەر
تۇرۇپ، كەچ يېتىپ، ھەممە ئىشنى كۆڭۈل-
دىكىدەك جاي - جايىدا قىلاتتى. ئەل تېخى
ئىسسىق ئورۇندىن قوپمىغاندا بىرەر تونۇر
ناننى پىشۇرۇپ بولاتتى - دە، چۈشلۈك
تاماقنىڭ تەرەددۇتىنى قىلىپ قويۇپ ئىشقا
ماڭاتتى، كەچتە ئىشتىن كېلىپ بىرەر يې-
رىمدەم ئارام ئالماستىن كىر يۇياتتى ياكى
بالىلىرىنىڭ ئۇزۇن - قىسقىسىنى ئوڭشاش بى-
لەن بەنت بولاتتى، شۇنداق بولۇشىغا قارى-
ماي قېيىن ئانىسى ئۇنى ھامان يامان كۆ-
رەتتى.
غۇنچەم ئۈچىنچى بالىسىنى تۇغقاندىن
كېيىن ئانچە ساق بولالمىدى، بۇ ئۆيىنىڭ
جاپا - مۇشەققىتى ئۇنى كېسەلگە گىرىپتار
قىلىپ قويدى، ھە دېگەندە پۇت - قولىنىڭ
پېيى تارتىپ يىغلاپ قالىدىغان، يەرگە
دەسسىيەلمەيدىغان بولۇپ قالدى. غاپپار
ئايالىنى دوختۇرغا داۋالاتقاچ ئۆينىڭ جىد-
مى ئىشلىرىنى ئۆز زىممىسىگە ئالدى. بۇنىڭ
بىلەن ئايزىمخاننىڭ ئەرۋايى تېخىمۇ ئۇچ-
تى، بىر كۈنى ئۇ غاپپارنى چاقىرىپ يۈزى-
دىن يۈزىگە:
— ھەي لامزەللە، يۈمشاقباش، مەن
سېنى ئوغۇل بالا دەپ تۇغقان. قېنى دەپ
باقە، قايسى ئەر كىشى ئوچاق يېنىدا ئۆمە-
لەپ يۈرۈيدۇ؛ بولمىسا بېشىڭغا رومال ئار-
تىپ چىق، ۋۇي خوتۇنغا دۆم چۈشكەن،
نومۇسنى بىلمەيدىغان كۆڭلى قارا ساراڭ،
بەجىرىم قىزدىن ئالغان بولساڭ قانچىلىك
قىلاتتىڭ، ھېيى كېتىپ، شېيى قالغان
خوتۇننى ئەتىۋارلاپ كەتكىنىنى تېخى، ئۇ
تۇغقان بالىنىچۇ، ئىتمۇ تۇغالايدۇ، مېنى
ئانام دېيدىكەنسەن، ئۇنى ھازىرلا كۆزۈمە-
دىن نېرى قىل! مەن ساڭا تۇخۇمىنىڭ
سېرىقىدەك پېتى بۇزۇلمىغان،
يۈزى ئېچىلمىغان جانان چىنىدەك
جاڭ - جاڭ جاراڭلاپ تۇرىدىغان قىز-
لاردىن ئېلىپ بېرىمەن، — دېدى قوللىرى-
نى بىر - بىرىگە ئۇرۇپ.
غاپپار ھەرقانداق چاغدا ئانىسىنى
ھۆرمەت قىلاتتى، يول قوياتتى. ئۇ ئانىسى-
نىڭ غەرەز ئۇقمايدىغان تەرسا مىجەزىنىمۇ،
جاھىللىقىنىمۇ ئوبدان بىلەتتى، ئانىسى
ئۇنى ھەرقانچە تىللاپ كەتسىمۇ ئۆزىنى
بېسىۋېلىپ، ھەرگىز جاۋابلاشمايتتى، ئانىنى
ئۇلۇغ بىلگىنى ئۈچۈن، ئانا رازى — خۇدا
رازى، دەپ دەردىنى ئىچىگە يۇتۇپ، قاپاق
كۆتۈرۈپ قارىمايتتى، غاپپار ئۆي ئايرىپ
چىقىپ كېتىشكىمۇ ئامالسىز ئىدى، چۈنكى
ئۇ بىرلا ئوغۇل بولغاچقا، ئانىسىنى يالغۇز
تاشلاپ چىقىپ كېتىشكە چىدىمايتتى ھەم
كىشىلەرنىڭ سۆز - چۆچەك قىلىشىدىن
قورقاتتى.
ئايزىمخاننىڭ بايامقى گەپ - سۆزلىرى
غاپپارنىڭ ئەرلىك غۇرۇرىغا خېلىلا تەگدى.
خۇددى ئىچ - باغرىنى خەنجەر بىلەن

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى

قوچۇۋەتكەندەك تولغىنىپ كەتتى. ئۇ ئەمدى تاقەت قىلالمىدى:

— ئاپا، كىر يۇيۇش، نان يېقىش، تاماق ئېتىش... دېگەنلەرنى ئەر كىشى قىلسا بولمايدىغان نەرى بار ئىكەن؟ — دېدى ئۇ ئاپىسىغا قاراپ، — ئۇنى مۇشۇ ئۆيدىكى تۈگىمەس ئىشلار كاردىن چىقىرىۋەتمىدىمۇ، ئۇ تۇغۇتىدىمۇ ئامانسي خۇددا تۆت-بەش كۈن يېتىپ ئارام ئالالمىدىمۇ، ئەمدى ئۇ ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالسا، بۇ ئىشلارنى مەن قىلماي كىم قىلاتتى، ئۇنىڭ ئاغرىقلىقىنى بىلمەيدىغاندەك گەپ قىلىسىز؟ بەرسەڭ يەيمەن، ئۇرساڭ ئۆلىمەن، دەپ مەنمۇ ئولتۇرسام ئۈچ بالىنىڭ قورسىقى ئاچمامدۇ؟ مەن جاپا تارتتىم دەپ زارلانمىسام سەن نېمانچە كوتۇلداۋېرىسەن، مەن ساڭا دەپ قوياي ئاپا، مېنى خۇش بولسۇن دېسەڭ ھەدېسلا ئۇنىڭغا ئازار بېرىۋەرمە:

ئايزىمخان ئوغلىنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ ياقىسىنى تۇتقىنىچە ئاللىنېمىلەرنىدۇ پىچىرلىدى، بىرئازدىن كېيىن، مۇلايىم قىياپەتتە:

— جېنىم بالام، مېنىڭ ساڭا ئىچىم ئاغرىۋاتىدۇ، يېتىمنىدىن بېرى ئورۇقلاپ كۆزلىرىڭ ئولتۇرۇشۇپ، قېرىپ كەتكەندەك كۆرۈنۈۋاتىسەن، ئۆز دىمەتلىكلىرىڭنى كۆرمىدىڭمۇ، ئۇلار ئۆزىنى تاشلىماي، ھېلى تويغا باردىغان يىگىتتەك ياسىنىشىپ، كۆڭلى خۇش بولىدىغان يەرلەردە ئويناپ-كۈلۈپ يۈرۈيدۇ، سەنچۇ، خوتۇنىڭنىڭ بېقىنىدىن نېرى كېتەلمەي، بوسۇغا چۆگىلەپ ئولتۇرۇشۇڭ مۇشۇ، سەن ئۆزۈڭنى ئايالىڭغا بۇنچىۋالا تۇتقۇزۇۋەتمە، ھازىر خەقنىڭ ئارىسىدا نېمە گەپ-سۆزلەرنىڭ بولۇۋاتـ

قانلىقىنى بىلەمسەن؟ غۇنچەمنىڭ پات-پات قاسىم موللىنىڭ ئۆيىگە كىرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كىشىلەر كۆرۈپتىمىش، ئېسىڭدە باردۇ، ھېلىقى مەدەنى ئىنقىلابتا قاسىم موللىنى ئىسسىتقۇ، سوۋۇتقۇ قىلدى دەپ، كىگىز كىتابلىرىنى بويىنىغا ئېسىپ سازايى قىلمىغانمىدى، غۇنچەمدە چوقۇم بىر گەپ بار، بولمىسا ئۇ يەرگە نېمىشقا تولا كىرىدۇ. مېنىڭچە، ئۇ، موللىغا پۇل خەجلەپ تۇما پۈتتۈرۈپ، سېنىڭ بېشىڭدىن ئۆرۈۋەتكەن گەپ، شۇڭا سەن ئۇنىڭ سىزغان سىزىقىدىن چىقالمايدىغان بولۇپ قالدىڭ...

ئايزىمخان دائىم ئۆز مەقسىتىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئۆز گېپىنى باشقىلارنىڭ تىلى قىلىپ سۆزلەيتتى، يالغاننى ئورۇپلا تاپاتتى، بۈگۈنمۇ ئۇ قارىسىغىلا پالانى ئۇنداق دېدى، پوكۇنى مۇنداق دېدى دەپ تۇرۇپ ئوغلىنى ئىشەندۈرمەكچى بولۇۋاتاتتى.

غاپپار بېشىنى ئالقانلىرى ئارىسىغا ئالغان ھالدا خىيال سۈرۈپ ئولتۇراتتى، ئانىسىنىڭ گەپلىرى ئۇنىڭ نېرۋىسىغا تېگىپ، ئۆزىنى تۇتالماي قايناپ كەتتى:

— ئەمدى خەقنىڭ تاپمىغان شۇ گېپى قاپتىمۇ، بۇ پۈتۈنلەي تۆھمەت، مەن بۇنداق ئويدۇرما گەپلەرگە ئىشەنمەيمەن. قاسىم موللا خۇدانىڭ ئىخلاسمەن، تەقۋادار ياخشى بەندىسى، ئۇنداق ئىشلارنى ھەرگىز قىلمايدۇ. ئىنقىلابتا كىم قاربلانمىغان، كىم ئەدەب يېمىگەن، خەق دېگەن نېمىنى دېمەيدۇ. بەش ۋاق ناماز ئوقۇغان، قۇرئان-كىتاب ئوقۇغانلىكى ئادەمنىڭ ھەنىۋاسىلا ئىسسىتقۇ-سوۋۇتقۇ قىلىدىغان جادۇگەرمىكەن، غۇنچەمنىڭ قاسىم موللىنىڭ ئۆيىگە كىرىپ تۇردىغانلىقىدىن مېنىڭ خەۋىرىم بار،

ئۇنىڭ قىزى ئىززەت بىلەن غۇنچەم ساۋاقداش، يەنە كېلىپ ھازىر بىر ئىدارىدە ئىشلەيدۇ. سەن ھېلىقىدەك گەپلەرنى تاپقان پايلاقچىلارغا دەپ قوي، تىرناقتىن كىر ئىزدەيمەن دەپ ئاۋارە بولمىسۇن!

ئايزىمخان بىر ھازا سۈكۈت ئىچىدە جىم ئولتۇرغاندىن كېيىن يەنە سۆز باشلىدى:

— جېنىم بالام، سەن دېگەن يۈرىكىمنى يېرىپ چىققان ئۆز بالام، مەن ئەلۋەتتە سېنىڭ جاپا تارتىشىڭنى خالىمايمەن، مېنى ئانام دەيدىكەنسەن نەسىھەتلىرىمنى ئوبدان ئاڭلا. بۇندىن كېيىن ھەممە ئىشقا ئارىلىشىۋالماي ئەرلىكىڭنى قىلىپ يۈر، خوتۇن كىشىنىڭ قىلىدىغان ئىشىنى ئەر كىشى قىلسا يامان بولىدۇ، باشقىلار كۆرسە زاڭلىق قىلىدۇ، ئايالىڭنى داۋالىتىمەن دەپمۇ ئەسلى-ۋەسلىڭ تۈگىدى، ھازىر خېلى ياخشى بولۇپ قالغاندىكىن، بۇنىڭدىن كېيىنكى ئىشلارنى ئۇ ئۆزى قىلسۇن، گايى بىر ئاياللار تومۇچى، مۇغەممەر كېلىدۇ.

— يەنىلا شۇ گەپمۇ، مەن ئۆز بالاڭ، غۇنچەم ياتنىڭ بالىسى، شۇنداقمۇ؟ ئاپا، سەن ئۇنى نېمانچە قاتتىق ئالدىغانسەن، ئويلاپ باقە: نۇسرەت تۇغقاندا ئاتمىش كۈنگىچە كارىۋاتتىن چۈشۈرمەي، سوغۇق سۇغا قول تەگكۈزمەي كۈنىگە ئىككىدىن تۇخۇم ئىچكۈزگەنىڭ سىرتىدا پاخلان گۆشىدە شورپىداپ باققانلىرىڭ ئېسىڭدىمۇ، ھە دېگەندە تۇخۇم بىلەن بەللىرىنى تېڭىپ، كاللا-پاقالچاقىنىڭ سۈيىدە ھورداغانلىرىڭچۇ، ئەمما غۇنچەم شۇنداق قىلالىدىمۇ، ئارامسى خۇدا ئون كۈن يېتىپ باقتىمۇ، ئاپا، سېنىڭ مېنى ياخشى كۆردىغانلىقىڭغا ئىشىنىمەن، بىراق غۇنچەمنىڭمۇ سېنىڭ ئاشۇ ياخشى كۆرگەن ئوغلۇڭنىڭ ئايالى ئىكەنلىكىنى ئۇنتۇپ قالماسلىقىڭ كېرەك ئىدى.

— ھە...؟ سەن تېخى تەپتارتماستىن ئۆزۈڭنىڭ بىر قېرىنىدا ياتقان سىڭلىڭنى ئېغىزىڭغا ئېلىۋاتىسىنا، مۇشۇ گەپنى قىلىشقا تىلىڭ قانداق باردى؟ خېجىل بولماي خوتۇنى بىلەن سىڭلىسىنى ئۆزەڭگە سوقۇشتۇرۇۋاتقىنىنى بۇنىڭ. مەن دېمىدىممۇ، بۇ كۆڭلى قارىنى ئوقۇتۇپ پىلىدەك يۇمشاق قىلىۋەتكەن گەپ. ئېسىت-ئېسىت... — ئۇ ياغلىقىنىڭ ئۇچى بىلەن كۆز ياشلىرىنى سۈرتكىنىچە چىقىپ كەتتى.

لېكىن غاپپارنىڭ ھەرقانچە ئاچچىقى كەلسىمۇ، بىچارە، گۇناھسىز ئايالىغا ئىچى ئاغرىيتتى.

غاپپارنىڭ كۆڭۈل قويۇپ داۋالىتىشى ئارقىسىدا غۇنچەمنىڭ كېسىلى ياخشى بولۇپ قالدى. ئۇ بۇرۇنقىدەك ئۆي ئىشلىرىنى ئۆز قولىغا ئالدى. غۇنچەم غاپپارنىڭ «كىشى ئۆچلىشىۋاتقان ئادەمگە ياخشىلىقنى توختىماي قىلىۋەرسە، ئاخىر شۇ كىشى تەسىرلەنمەي قالمايدۇ» دېگەن نەسىھىتىنى ئېسىدە چىڭ تۇتۇپ، ئادىتى بويىچە ھەر كۈنلۈكى قېيىن ئانىسىدىن: بۈگۈن مىجەزلىرى قانداقراق، كۆڭۈللىرى نېمە تارتىدۇ... دېگەنلەرنى سوراشنى ئۇنتۇپ قالمايتتى، دەرۋەقە، ئالتۇن ئۆز ئېغىرلىقى بىلەن يېڭىدۇ، دەپ غۇنچەم ئاخىر يەڭدى.

ئارىدىن يىللار ئۆتتى، ئايزىمخانغا قېرىلىق يەتكەنمۇ ياكى ئۆت ئوپېراتسىيەسىنىڭ ئوڭۇشلۇق بولمىغانلىقىدىنمۇ، ئەيتاۋۇر، ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالدى، بارا-بارا سالامەتلىكى ناچارلىشىپ، ھەممە

www.uyghurkitap.com

نەرسە ئورنىدا بولىدىغان بولدى. ئەمدى غۇنچەمنىڭ يۈكى تېخىمۇ ئېغىرلاشتى، بىر تەرەپتىن خىزمەت قىلىش، ئاش ئېتىش، بالا بېقىش، ئۆي تازىلاش، قېيىن ئانىسىنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىشلارنىڭ ھەممىسى غۇنچەمگە قاراشلىق ئىدى، غاپپارنىڭ سىڭلىسى نۇسرەتنىڭ ئۆيى باشقا يېزىدا بولۇپ، ئۇزاق-ئۇزاقتا بىرەر قېتىم كېلەتتى، غۇنچەم ئاخىرى خىزمەتتىن سوراپ، قېيىن ئانىسىغا قاراشقا مەجبۇر بولدى. ئۇ، ئانىغا ۋاقتى-قارارىدا ئاغزىغا تېتىغۇدەك تاماقلارنى ئېتىپ بېرىشنىڭ سىرتىدا چوڭ-كىچىك تەرىتىنى تۆكۈپ، كىيىم-كېچەكلىرىنى ۋاقتىدا ئالماشتۇرۇپ، ناھايىتى پاكىز باقتى.

ئايىزىمخان غۇنچەمنى ئەمدى تىللىمايدىغان، ئەكسىچە يوقلاپ كىرگەن قوشنا-قولۇملارغا ماختاپ بېرىدىغان بولدى. ئۇ غۇنچەمنى ھەربىر كۆرگىنىدە يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك خىجىل بولۇپ قورۇناتتى. ئۇ بىر كۈنى غۇنچەمنى ئۆز يېنىغا چاقىردى. غۇنچەم مۇلايىمغىنە كۆلۈمسىرەپ ئالدىغا كەلدى، ئايىزىمخان ئوتتۇرا قولىغا سېلىقلىق چەشمە كۆزلۈك كۆمۈش ئۈزۈكنى بوغۇم سۆڭەكلىرى يوغىناپ ھۆررەكلىشىپ قالغان قوپال قوللىرىدىن تەستە چىقىرىپ، غۇنچەمگە:

— قىزىم، قولىڭىزنى ئەكېلىڭ، بۇ ئۈزۈكنى ئۆز قولۇم بىلەن سىزگە سېلىپ قوياي، — دېدى.

— رەھمەت ئانا، ئۈزۈك ئۆزلىرىدە تۇرسۇن، — دېدى غۇنچەم بۇ تاسادىپىيلىقتىن ھەيران بولۇپ.

— ئالتۇن ئەمەسكەن دەپ ياراتمايدىۋاتامسىز، قىزىم، مەندە بارى مۇشۇكەن، بۇ ئانامدىن ماڭا قالغان تەۋەررۈك ئىدى، ئەمدى سىزدە تۇرسۇن.

— ياق ئانا، ھەرگىز ئۇنداق دېمىسىلە، سىلى ئۇنى بەرمىسىلىمۇ مەن سىلىنى باقىمەن، بىز بالا، سىلى ئانا، سىلىنى بېقىش بۇرچىمىز، — دېدى غۇنچەم ھاياجىنىنى باسالماي، شۇ تاپتا ئۇ يىغلىۋېتەيلا دەپ قالغان ئىدى. ئۇ نېمە ئۈچۈن ھاياجانلانمىسۇن، نېمە ئۈچۈن يىغلىمىسۇن، چۈنكى، ئۇنى قېيىن ئانىسى بىرەر قېتىممۇ قىزىم دەپ چاقىرغان ئەمەس، ئۇنىڭ ئىسمى غۇنچەك، پۇچۇق تەخسە، ھېلىقى قاشاڭ... ئىدى، بۈگۈن ئايىزىمخان ئۇنى تۇنجى قېتىم «قىزىم» دەپ چاقىرىۋاتىدۇ، شۇڭا ئۇ خۇشاللىقىدىن ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي جانلىرى يايراپ، ئۈستىدىن بېسىپ تۇرغان ئېغىر يۈكنى ئېلىپ تاشلىغاندەك باشقىچىلا يەڭگىللەپ قالدى.

— بالىلىرىم، مەن ياشىنىپ قالدىم، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇزۇن كېسەل تارتتىم، پېشقان قوغۇن پىلىكىدە تۇرماپتۇ دېگەندەك، ۋاقىت-سائەت يېتىپ كېلىۋاتىدۇ، جان خۇدانىڭ قولىدا، بۇنىڭغا ئەلۈكمىسىلا دېمەي ئامال يوق، قىزىم غۇنچەم، مەن سىزدىن ئۇ دۇنيا-بۇ دۇنيا رازى، خۇدا سىزنى ئىككىلا ئالەم ئەزىز قىلسۇن، مەندىن رەنجىگەن بولسىڭىزمۇ كەچۈرۈڭ، قىزىم، — ئۇ غۇنچەمنىڭ قوللىرىنى ئۇزۇنخىچە قويۇۋەتمەي تۇتۇپ ئولتۇردى، ئاندىن ھېلىقى ئۈزۈكنى غۇنچەمنىڭ ئاپئاق قوللىرىغا سېلىپ قويدى، غۇنچەم ئانىسىغا يېنىشلاپ رەھمەت ئېيتتى، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا قانداقتۇر بىر خىل ئىسسىق ئېقىم ئۆركەشلەيتتى، خۇددى ئۇنىڭ ئۇزۇن يىللاردىن بۇيانقى كۆڭۈل داغلىرىنى يۇ-

يۈپ چىقىرىۋەتمەكچى بولغاندەك، بۇلاقتەك
بىر جۈپ كۆزىدىن توختىماي ياش تۆكۈ-
لۈشكە باشلىدى. بۇنى كۆرۈپ غاپپارمۇ
كۆزلىرىگە لىققىدە ياش ئالدى.

بىر يىلدىن كېيىن رەھىمسىز ئەجەل
ئايزىمخاننى ئېلىپ كەتتى، غۇنچەم چىن
كۆڭلىدىن قارىلىق تۇتتى، نەزىر-چىراغلى-
رىنى ئوبدان ئۆتكۈزۈپ بەردى.

بىر كۈنى غۇنچەمنىڭ كونا قوشنىسى
زورىخان هال-ئەھۋال سوراپ كىرىپ
كەلدى، بۇ چاغدا غۇنچەم ئەرۋاھلارغا
ياغ پۇرۇتۇش ئۈچۈن پوشكال سېلىۋاتات-
تى، ئۇ خىيال بىلەن بىرەرسىنىڭ كىرگىنى-
نىمۇ تۇيماي قالدى.

— ئېزىپ تارتىپ بولسىمۇ بىرەر
پەيشەنبە يادىلىرىدىن چىقىپ قالمايدۇ
سىڭلىنىڭ غۇنچەم، مەنمۇ بىلگەندەك
پوشكاللىنىڭ ئۈستىگە كىرىپ قالىمەن، —
دېدى زورىخان چاقچاق ئارىلاش.

— ۋاي زورىخاچا، ئوبدان كىرىپلا،
ياخشى ئادەم تاماق ئۈستىگە دېگەن گەپ
بار. پوشكالغا ئېغىز تېگىپ دۇئاغا قول كۆ-
تۈرۈپ بېرەلا، — دېدى غۇنچەم خۇش
خۇي قىياپەتتە ياش يۇقى كۆزلىرىنى ئەپ-
قېچىشقا تىرىشىپ.

— ماشا قارىسلا ئۇكام، كۆزلىرى
ياش تۇرۇدىيا، نېمىشقا يىغلايلا، — دېدى
زورىخان سىنچى كۆزلىرىنى غۇنچەمگە
تىكىپ، — ياش ئادەم تولا يىغلىسا ياماق
بولىدۇ، نەچچە ۋاقتىن بىرى قېيىن ئانىلىرىنى
ئوبدان بېقىپ، دۇئاسىنى يەتكۈدەك ئېلى-
ۋالا، ئەمدى سىلىگە نېمە ئارمان،
تازىمۇ قىزىقكەنلا ئۇكام، ئايزىمخان سى-
لىنى ياخشى كۆرگەن بولسا قانچىلىك قى-
لاتتىلىكىن، ئۇ خوتۇننىڭ ھە دېگەندە
سىلىنى ئوغلۇمغا قىز چۈشمىگەن دەپ يا-
مان ئېلىپ، چاۋىلىرىنى چىتقا يايغانلى-
قىنى ئۇنتۇپ قالدىمۇ، خۇدايىمغۇ بەكمۇ
ئۇلۇغكەن، ئۇ رەھىمەتلىك ئاخىرقى ھې-
سابتا يەنە سىلىنىڭ قوللىرىغا قالدى، — دې-
دى زورىخان ئىچىشقان يارىغا تۇز سەپ-
كەندەك گەپ تاتلاپ.

«قىز چۈشمىگەن» دېگەن گەپ غۇن-
چەمنىڭ بېشىغا توك كالتەكى تەگكەندەك
بىلىنىپ، كۆزلىرىدىن ئوت چاقناپ كەتتى،
ئۇنىڭ يۈزلىرى ۋىللىدە قىزىرىپ، ئاستا-
ئاستا ئۆز ئەكسىگە كەلدى.

— زورىخاچا! ئەللەر ھەر نېمە دەيدۇ،
مېنىڭ هالىمنى بىلمەيدۇ. دېگەندەك مەن
توغرۇلۇق نەچچە يىلدىن بېرى بولۇنغان
گەپ-سۆزلەردىن مېنىڭ خەۋىرىم يوق ئە-
مەس، بىراق قورسىقىمنىڭ ئاغرىقى بولمى-
غاچقا بۇنداق پىتنە-ئىغۋا، تۆھمەتلەرگە
پەسەنت قىلمىدىم، چۈنكى مېنىڭ ئەھۋا-
لىم ياراتقان ئاللا بىلەن مېنى ھەقلەپ
نىكاھلاپ ئالغان ئېرىم غاپپارغا ئايان.
مەن بۇ ئىشنى قېيىن ئانامدىنمۇ كۆرمەي-
مەن، ئۇنى باز-بازغا سېلىپ كۈشكۈرتكەن
ئادەم بار، — دېدى غۇنچەم نېپىزغىنا لەۋ-
لىرىنى يالاپ قويۇپ.

— نېمە دەيدىغانلا جېنىم ئۇكام،
بۇ زادى قانداق گەپتى، — دېدى زورىخان
بۇ سىرنى ئاڭلاشقا قىزىقىپ، غۇنچەم داس-
تىخان راسلىدى-دە ئىككىيلەن چاي ئوتت-
لىغاچ پاراڭغا چۈشتى.

— مەدەنىيەت ئىنقىلابى باشلانغان
يىللار. مېنىڭ ئون تۆتتىن ئونبەشكە هال-
قىغان چاغلىرىم ئىدى، بىزنىڭ ئائىلە تەر-
كىبىمىز يۇقىرى بولغىنى ئۈچۈن دېكتا-
تۇرا نىشانىسى ئىدۇق، يەنە كېلىپ ئائىلە

www.uyghurkitap.com

تەركىبى يۇقىرىلارنىڭ بويىغا يەتكەن قىزلىرىنى سوراشقا باشقىلار پېتىنالمايتتى، قىزلارنى كىچىكلا تۇرغۇزۇپ ياتلىق قىلىش بىزنىڭ يېزىدىنىڭ ئادىتى بولۇپ، توي قىلىشتا قىز ـ يىگىت بىر ـ بىرىنى ياخشى كۆرۈشۈپ پۈتۈشكەندىن كېيىن خەت ئالىدىغان ئىشلار ئومۇملاشمىغانىدى، بۇنىڭدا ئىككى تەرەپنىڭ ئاتا ـ ئانىسى بىرلىككە كەلسىلا كۇپايە بولاتتى، دادام بىلەن ئاپام مەندىن خۇپىيانە ھالدا يېزىمىزدىكى نۇجۇپ تازىغا مېنى بېرىشكە ماقۇل بوپتۇ، نۇجۇپ كەمبەغەل ئائىلىدىن كېلىپ چىققان ھەقىقىي پورولىتار بولغىنى ئۈچۈن، ئىنقىلابنىڭ ئەڭ ئىشەنچلىك تايانچى ھېسابلىناتتى. ئۇ مەكتەپتە تۈزۈكرەك ئوقۇمىغان بولۇشىغا قارىماي، باغدىن گەپ سورىسىڭىز تاغدىن جاۋاب بېرىدىغان، كاللىسىنىڭ سۈيى بار نەرسە بولۇپ، كىشىنىڭ كۆڭلى ئېلىشقۇدەك بەتبەشىرە سەت تاز ئىدى، شۇڭلاشقا ئوتتۇزدىن ئاشقان بولسىمۇ تېخىچە ئۆيلەنمىگەنىدى. ئۇنىڭ بىر نەۋرە ئاكىسى دادۈيجاڭ بولغىنى ئۈچۈن، نۇجۇپنى يېزىدىكى پومېشچىك، باي دېھقان، بەش خىل ئۇنسۇر دېگەنلەرنى ئىشقا سېلىشقا مەسئۇل قىلىپ قويغانىتى، ئۇ قارام ھەم تەلۋە بولغىنى ئۈچۈن، قول ئاستىدىكىلەرنى خالىغانچە ئۇرۇپ سوقاتتى، ئۇ بېلىكىگە يوغان خەتلىك يەڭ بەلگىسىنى تاقىۋېلىپ، جاھاندا سەن ئەمەس مەن دەپ كۆرەڭلەيتتى، ئۇ، ئۆزىنىڭ سەتلىكىگە باقماي يېزىدىكى چىرايلىق قىزلارغا كۆز قىسىپ، قاش ئېتىپ، پوخورلۇق قىلاتتى.

بىچارە دادام بىلەن ئانام مېنىڭ چوڭ بولۇپ كېتىپ ياتلىق بولالماي قېلىشىمدىن ئەنسىرىگەنمۇ ياكى قىزىمىزنى نۇجۇپ تازغا بەرسەك تىل ـ ھاقارەت، دۇمبادىن جېنىمىز ئارام تاپارمىكىن دېگەنمۇ، ئەيتاۋۇر ئۇلار مېنىڭ نالە ـ پەريات، يىغا ـ زارىمغا قارىماي تويۇمنى قىلىشقا ئالدىراشتى.

ئاخىر ـ توي كۈنى بېكىتىلىپ، قازان ئېسىلدى، نىكاھمۇ ئوقۇلدى. كەچ كىرىپ قىز كۆچۈرۈشكە كەلگەنلەر يېتىپ كېلىشى بىلەن پاتپاراق باشلىنىپ كەتتى، مېھمانلارغا ئاش تارتىلىشقا باشلىدى، ماڭا يەڭگە بولغۇچى ئىككى ئايال تويلۇق كىيىملەرنى كەيگۈزۈشكە كىرىشتى، مەن قىلچە قارشىلىقمۇ كۆرسەتمەي كىيىملەرنى ئۆزۈم كىيدىم. ئۇلار مەندىن رازى بولۇشۇپ چىقىپ كېتىشتى، مەن قىز قولداشنى ئەرزىمەيدىغان بىر ئىشقا بۇيرۇۋېتىپ، ئەتراپنى كۆزەتتىم. ھويلىنىڭ ئىچىدە ھېچكىم كۆرۈنمىدى، مەن ئاستاغىنا ئارقا باغ تەرەپكە ئۆتتۇپلا، باغنىڭ تېمىدىن ئارتىلىپ سىرتقا چىقتىم، باغنىڭ كەينى قوناقلىق ئىدى، كەينىمدىن بىرەرسىنىڭ قوغلاپ كېلىپ تۇتۇۋالماسلىقى ئۈچۈن، كۆز يەتمەس قوناقلىقنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئىلان باغرى ئېرىقنى بويلاپ ئۆلە ـ تىرىلىشىمگە باقماي يۈگۈردۈم. چىدىيەلىشكىنىمدىن قارا تەرگە چۆمۈلدۈم، مەن قانچىلىك يول يۈرگۈنۈمنى بىلمىدىم. ئاقىۋىتىمنىڭ قانداق بولۇشىنىمۇ بىلمەيتتىم، جېنىمنى ئالقىنىمغا ئېلىپ قويۇپ يۈگۈردۈم، بىر چاغدا ھاۋا بۇزۇلۇپ، بوراندىن شەپە كېلىشكە باشلىدى، مەن نىشانسىزلا ئالدىغا قاراپ ماڭىۋەردىم. ھايال ئۆتمەي بوران ئەدەپ، مېنى شىددەت بىلەن كەينىمدىن سۈرۈپ كەلدى، ھەيۋەت بىلەن ھۇقۇيتۇپ كېلىۋاتقان دەھشەتلىك بوران، چاقماق تېزلىكىدە پۇت ـ قولۇمنى يەرگە تەگكۈزمەي ئېلىپ كەتتى،

بورانىنىڭ ئۇچۇرۇپ قەيەرلەرگە تاشلىشى
ماڭا نامەلۇم بولغاچ ھايات قېلىشىمغىمۇ
كۆزۈم يەتمەيتتى، مەن ئىچىمدە: نۇجۇپ
تازغا خوتۇن بولغۇچە، بورانىنىڭ زەربىسىدە
تاشلارغا سوقۇلۇپ، قۇملارغا كۆمۈلۈپ ئۆ-
لۈپ كەتسەم مەيلى، دەيتتىم. شۇنداق قى-
لىپ، ھارغىنلىق ۋە بورانىنىڭ زەربىسى-
دە ئەس - ھوشۇمنى يوقىتىپتىمەن.

سەھەر ۋاقتى، ئەتراپ تىمتاس،
سەل توڭلىغان چېغىم. كۆزۈمنى ئاچتىم،
ئۆزۈمنىڭ قەيەردە ياتقانلىقىنى ئاڭقىرالى-
مىدىم. ئاللانىڭ رەھمىتى بىلەن بوران
مېنى يۇمشاق تېرىق مايسىلىرىنىڭ ئۈستى-
گە تاشلاپتۇ، شۇڭا ئانا قارنىدا ياتقاندەك
بەھۇزۇر يېتىپتىمەن. پەقەت پۇت - قوللى-
رىم جىرالغان، چاچلىرىم چۇۋۇلغاندىن باش-
قا ھېچ يېرىم زەخىملەنمەپتۇ. ھەيران بول-
دۇم، ئۈستۈمدە بىر چاپان يېپىقلىق تۇ-
رىدۇ، مەن دەرھال ئورنۇمدىن تۇرۇپ،
ئۇيان - بۇيانغا كۆز يۈگۈرتتۈم. ئانچە يى-
راق بولمىغان ئېتىز قىرىدا ياشقىنە بىر
يىگىت ماڭا چۈشىنىكسىز قاراپ تۇرىدۇ.
يۈرىكىم قارت قىلىپ، ئىزىدىن قوزغىلىپ
كەتكەندەك دۈپۈلدەشكە باشلىدى، ئىم،
ئەمدى قولغا چۈشكەن ئوخشايمەن، دېدىم-دە،
ئۈستۈمدىكى چاپاننى يەرگە تاشلىۋېتىپ،
دەرھال قېچىشقا تەمشەلدىم، بىراق ھو-
دۇققىنىدىن پۇت - قولۇم كالىۋالىشىپ، بىر
قەدەممۇ ماڭالمىدىم، بايىقى ناتونۇش
يىگىت ئاستا قەدەم تاشلاپ ماڭا يېقىنلاپ
كەلدى.

— سىز نەدىن كەلدىڭىز، قانداق
بولۇپ بۇ يەردە يېتىپ قالدىڭىز ؟ — دېدى
ئۇ مېنىڭ ئۈستىبېشىمغا ئەجەبلەنگەن ھال-
دا قاراپ.

مەن زۇۋان سۈرمەي بىر دەم
جىم تۇرغاندىن كېيىن:

— بۇ قەيەر؟ — دەپ سورىدىم ئۇنىڭ
سوئالىغا جاۋاب بېرىشتىن ئۆزۈمنى قاچۇ-
رۇپ، ئۇ ماڭا مۇلايىمغىنا جاۋاب بەردى.

خۇداغا شۈكرى، دېدىم مەن ئۇنىڭ
جاۋابىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن بىرئاز خا-
تىرجەم بولۇپ، مەن ئۆز گۇڭشېمىنىڭ

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

تەۋىيەدىن ئاللىبۇرۇن چىقىپ كەتكەنىـ
كەنمەن، ئۇ مېنىڭ كەيپىياتىمغا قاراپ
بېقىپ قايتا گەپ سورىمىدى. پەقەت ئۆ-
زىنىڭ ئوقۇتقۇچىلىق قىلىدىغانلىقىنى، كىچە
مەكتەپتە دىجورنى بولۇپ، سەھەردە بۇ
يەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقىنىدا سوغۇقتا تو-
ڭۇلۇپ ياتقانلىقىمنى كۆرۈپ چاپىنىنى سې-
لىپ يېپىپ قويغانلىقىنى، كىملىكىمنى پەرق
ئېتەلمەي ئويغىنىشىمنى كۈتۈپ ئول-
تۇرغانلىقىنى سۆزلەپ بەردى.

— رەھمەت سىزگە، — دېدىم ۋە ئۇنىڭ
چاپىنىنى ئىككى قوللاپ سۇندۇم. ئۇ، مېنى
چۈشەنگىسى كەلگەندەك كۆزلىرىمگە سو-
راق نەزەرى بىلەن قاراپ قويدى، مەن
ئۇنىڭغا ئۆز سەرگۈزەشتىلىرىمنى بىر قۇر
سۆزلەپ بەردىم، ئۇ ئېغىر خورسىنىپ قوي-
دى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدە غەزەپ ئۇچقۇنلىرى
ئۇچقۇنىدى. ئۇ مېنى، يۈرۈڭ، بىرئاز
ئارام ئېلىڭ، دەپ ئېتىزلىقنىڭ چېتىدىكى
كىچىككىنە كەپىگە باشلىدى. يىگىت مېنى
كەپىدە ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ ھايال ئۆت-
مەي قىزىق بىر چەينەك چاي بىلەن
ئىسسىق نان ئەكەلدى، ئىككىمىز بىللە ئول-
تۇرۇپ چاي ئىچتۇق، خۇدايىم قارىغۇنىڭ
كۆزىدىن ئايرىسىمۇ ھاسىسىدىن ئايرىماپتۇ،
دېگەندەك، مۇشۇنداق چاغدا بىر ئاقكۆ-
ڭۈل ئىنسانغا ئۇچراشتۇرغىنىغا مىڭ قەتـ
لە شۈكرى قىلدىم. چايىنى ئىچىپ بولۇپ:

— رەھمەت سىزگە، ئەمدى كېتەي، —
دەپ ئورنۇمدىن تۇردۇم.

— قەيەرگە كەتمەكچىسىز، يىراقلاردا
بىرەر ئۇرۇق تۇغقىنىڭىز بارمىدى؟ — سو-
رىدى ئۇ.

— ئۇرۇمچىدە كىچىك ئاپامنىڭ قىزى
بار، شۇ يەرگە بارايمىكىن دەيمەن.

— سىز بۇرۇن ئۇرۇمچىگە چىقىپ
باققانمۇ؟

— ياق — مەن بېشىمنى يېنىككىنە چايـ
قىدىم.

ئۇ بىرئاز خىيال سۈرگەندىن كېيىن،
— ئەممە مەن سىزنى كەچنىڭ پو-
يىزىغا سېلىپ قوياي. سىز مۇشۇ يەردە ئول-
تۇرۇپ تۇرۇڭ، — دېدى - دە، سىرتقا چىـ
قىپ كەتتى.

مېنىڭ ئۇچامدىكى بىر قۇر تـوي
كىيىمىدىن باشقا يېنىمدا بىر تىيىنمۇ پۇل
يوق ئىدى، كۆڭلۈمگە يەنە ئەندىشە چۈشـ
تى، يىگىت چـوڭ - چـوڭ قەدەم تاشـلاپ
كېتىۋېتىپ كەينىگە بۇرۇلۇپ، مۇشۇ جايدىن
قوزغالماي تۇرۇڭ جۇمۇ، دەپ مېنى ئاگاھ-
لاندۇرۇپ قويدى، مەن ئۇنىڭ كەينىدىن
قارىسى يۈتكۈچە قاراپ قالدىم، يېزا يىگىت-
لىرىگە خاس ئاق كۆڭۈل، خۇش پېئىل
بۇ يىگىت، نېمە ئۈچۈندۇر، كۆزۈمگە ئىسـ
سىق كـۆرۈندى، ئۇنىڭ بويى تۇرقى خېلى
قاملاشـقان بـولـۇپ، گەپ - سـۆزلـىرى
ناھايىتى ئورۇنلـۇق ھەم سالماق ئىدى.
قاپقارا قوي كـۆزلىرىدىن مەردانىلىقى بىـ
لىنىپ تۇراتتى.

قاش قارايغان چاغدا بىز پـويىز بېـ
كىتىگە يېتىپ كەلدۇق، مەن بىرەرسىنىڭ
تونۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن، يـۈزۈمنى ياغ-
لىق بىلەن چۈمكىۋالدىم، ئۇ مېنى پـويىزغا
چىقىرىپ ئورۇنلاشتۇرۇپ قويغاندىن كېيىن،
مەيدە يانچۇقىدىن بىر نەرسىنى ئالغانـدەك
قىلدى - دە، ئاز بولسىمۇ ماۋۇ يىگىرمە سوم
پۇلنى يېنىڭىزغا سېلىپ قويۇڭ، دەپ ماڭا
پۇل تەڭلىدى، مەن ئىزا تارتىپ پۇلنى
ئالغىلى ئۇنىمىدىم، خىجىللىقتا يۈزلىرىم
ئوت بولۇپ ياندى.

— بولۇڭ چاپسان، پۇلنى ئېلىڭ، باشقىلار بىزدىن گۇمانلىنىپ قالىدۇ، — دېدى يىگىت قەتئىي ئەمما بوش ئاۋازدا.

مەن پۇلنى ئالاقزادىلىك ئىچىدە ئالدىم، ئۇ مېنىڭ ئىسمىمنى ئوبدانلا تۇتۇۋاپتۇ، بىراق مەن ئۇنىڭ ئىسمىنىمۇ سورىۋالالمىغانىدىم. ئۈرۈمچىگە سالامەت يېتىپ بارغانلىقىم ھەققىدە خەت يېزىشىمنى تاپىلاپ، قولۇمغا ئادرېس يېزىلغان بىر باغاقچىنى تۇتقۇزۇپ قويدى، ھايال ئۆتمەي پويىزنىڭ مېڭىش سىگنالى بېرىلدى، يىگىت پويىزدىن چۈشۈپ دېرىزە يېنىغا كېلىشىگە پويىز ئاستا قوزغالدى.

— غۇنچەم، ماڭا ئۇنتۇپ قالماي خەت يېزىڭ جۇمۇ، — دېدى ئۇ ئاستا كېتىۋاتقان پويىزغا ئەگىشىپ ماڭغاچ. شۇ تاپتا ئۇ گويا سۆيۈملۈك يارىنى ئۇزاق سەپەرگە ئۇزىتىۋاتقان يىگىتتەك ماڭا ئاق يول تىلەپ قالدى، مەن پويىز دېرىزىسىدىن بېشىمنى چىقىرىپ، كۆزۈمدىن يىراقلاپ كېتىۋاتقان يىگىتكە قاراپ، ئۇنىڭ قارىسى يۈتكۈچە قول ئىشارىتى قىلدىم. ئاندىن كېيىن ئادرېس يېزىلغان خەتكە كۆز يۈگۈرتتۈم، ××× ناھىيە قىزىل يۇلتۇز گۇڭشې ئوتتۇرا مەكتىپى ئوقۇتقۇچىسى غاپپار، دەپ يېزىلغانىدى، ئۇنىڭ ئىسمىنى نېمە ئۈچۈندۇر سۆيۈنۈش بىلەن قايتا-قايتا تەكرارلىدىم.

ئەتىسى چۈش بىلەن ئۈرۈمچىگە يېتىپ كېلىپ، بىر نەۋرە ئاچامنىڭ ئۆيىنى ئەستە تاپتىم، ئۇ مېنىڭ تويۇقسىزلا كەلگەنلىكىمنى كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى، مەن ئائىلىمىزنىڭ ئەھۋالىنى ۋە بېشىمغا كەلگەن كۈنلەرنى تەپسىلىي سۆزلەپ بەردىم، ئۇ ماڭا ئىچ ئاغرىتتى، ئىككىمىز بىر ھازا كۆز يېشى قىلىشتۇق. شۇنىڭدىن كېيىن مەن نەۋرە ئاچامنىڭ ئۆي ئىشلىرىنى قىلىشىپ، ئۇنىڭ ئۆيىدە تۇرۇپ قالدىم.

مەن ئۈرۈمچىگە چىققاندىن كېيىن ئۆزۈمنىڭ نەدىلىكىمنى بىلىندۈرۈپ قويماسلىق ئۈچۈن ئۆيگە خەتمۇ يازالمىدىم. بىراق تۇغۇلۇپ ئۆسكەن ماكانىمدىن، ئەزىز ئاتا-ئانامدىن ئايرىلىش ئازابى مېنى ھامان قىينايتتى، بىچارە دادام بىلەن ئانام كېچىسى چۈشۈمدىن، كۈندۈزى خىيالىمدىن كەتمەيتتى، بولۇپمۇ ئۇلارنىڭ تارتىۋاتقان جاپا-مۇشەققەت، خورلۇقلىرىنى ئويلىسام ئوتقا چۈشكەن قىلدەك تولغىنىپ، ئازابلىناتتىم. كېيىن نۇجۇپ تازنىڭ ھىماتچىلىرى دادام بىلەن ئاپامنى قىزىنى مەقسەتلىك قاچۇرۇۋەتتى، دېگەن بوھتان بىلەن قىيىن-قىستاققا ئېلىپ، ئېغىر تەن جازاسى بەرگەنلىكىنى، دادام بىلەن ئاپامنىڭ خۇددى مەسلىھەتلىشىپ قويغاندەك بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى ۋاپات بولغانلىقىنى ئاڭلىدىم. ئاھ! دۇنيانىڭ مەينەت-مۇشەققىتىنىلا كۆرۈپ، راھىتىنى كۆرمىگەن قەدىردان دادام، ئاھ! بەختسىز قىزىڭنىڭ ئوتىدا كۆيۈپ، سۆيىدە ئاققان مېھرىبان ئانام... مېنىڭ شۇ كۈنلەردە يىغلاپ-قاخشاشتىن بۆلەك نېمە ئامالىم بار؟... غۇنچەم كۆز ياشلىرىنى سۈرتكەچ سۆزىنى داۋام قىلدى، — تەقدىر دېگەن ئاجايىپ قىزىق بولىدىكەن، بىر يىلدىن كېيىن نەۋرە ئاچامنىڭ ياردىمىدە ئىككى يىللىق كۇرسقا ئوقۇشقا كىردىم. غاپپار بىلەن بىرگە ئوقۇپ قېلىشىمنى كىممۇ ئويلىغان.

بىز ئىككى يىل بىللە ئوقۇدۇق، بۇ جەرياندا بىر-بىرىمىزنى تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشىنىشتۇق، چىن دىلىدىن ياخشى كۆرۈ-

شۇپ قالدۇق. تووۋا دېگۈم كېلىدۇ، مۇھەببەت، ياخشى كۆرۈش دېگەن ئاجايىپ بولىدىكەن، بۇ سېھىرلىك كۈچنىڭ قۇدرىتىگە ھېچنەرسە تەڭ كەلمەيدىكەن. ۋىجدانىمغا ئىقرار قىلسام، ھاياتىمدا ئۆز ئىختىيارىم بىلەن ئۆزۈم خالاپ ياخشى كۆرۈپ قالغان ئادىمىم غاپپار بولدى، ئۇمۇ مېنى ياخشى كۆرەتتى. بىز ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن توي قىلىشقا ۋەدىلەشتۇق.

غاپپار بىرلا ئوغۇل بولغىنى، ئۇنىڭ ئۈستىگە مېنىڭ يۇرتۇمدا ئاتا-ئانامىمۇ بولمىغىنى ئۈچۈن، ئوقۇش پۈتتۈرگەندىن كېيىن ھەر ئىككىلىمىز ئۇنىڭ يۇرتىغا بۆلۈندۇق، تاقەتسىزلىك بىلەن كۈتۈۋاتقان شېرىن مىنۇتلار يېقىنلاپ، توي تەييارلىقى جىددىي كېتىپ باراتتى.

مېنى قارا باسقاندەك بىر ئىش بولدى، بىر كۈنى مەن بىلەن يېقىنچىلىق قىلىپ يۈرۈيدىغان قەمەر ئاتلىق بىر قىزغا بېشىمدىن ئۆتكەن ئىشلارنى دەپ بېرىپتىمەن. كىم بىلسۇن، ئۇ بۇ گەپلەرنى ئېيتماي - تېمىتماي غاپپارنىڭ ئاپىسىغا يەتكۈزۈپتۇ، بۇنى ئاڭلىغان قېيىن ئانامنىڭ ئەرۋاھى ئۇچۇپ، نىكاھلانغان نەرسىنى ئەپ بەرمەيمەن دەپ غاپپارغا بېسىم ئىشلەتتى، غاپپار ئەينەن ئەھۋالنى ھەرقانچە چۈشەندۈرگەن بولسىمۇ ئاپىسى زادى ئىشەنمىدى.

ھەقىقىي مۇھەببەتنىڭ كۈچ - قۇدرىتى ھەممىدىن غالىب ئىكەن، غاپپار ماڭا ئىشەنگەنلىكى، مېنى چىن دىلىدىن سۆيگەنلىكى ئۈچۈن بىز بارلىق قارشىلىقلارنى يېڭىپ ئاخىرى توينى قىلدۇق.

زورىخان خۇددى مىڭ بىر كېچىنىڭ ھېكايىسىنى ئاڭلىغاندەك، پۈتۈن دىققىتى بىلەن غۇنچەمنىڭ تەسىرلىك سەرگۈزەشتىلىرىنى ئاڭلاۋاتاتتى. تۇيۇقسىز ئاڭلانغان شەپىدىن ھەر ئىككىسىلا چۆچۈپ ئىشىككە قارىدى، بۇ چاغدا غاپپار ئىشىك تۈۋىدە كۈلۈمسىرىگەن ھالدا غۇنچەمگە قاراپ تۇراتتى.

مەسئۇل مۇھەررىر سارەم ئىبراھىم

ئۆركەش ئىبراھىم

خىيال ۋە تەبەسسۇم

(ھېكايە)

كونىلار «خۇدا ئادەملەرنى ئوخشاش ياراتقان» دېيىشىدۇ. بىراق، ئادەملەرنىڭ بەزىلىرى ئۆزىگە تەئەللۇق بولمىغان نەرسىلەرنى خەقتىن ئېلىپ ياشايدۇ. يەنە بەزىلىرى بولسا ئۆزىنىڭ نەرسىلىرىنى خەققە بېرىپ ياشايدۇ. بۇ زادى نېمە ئۈچۈن؟

مۆمىن نۇر بۇرۇن بۇ ھەقتە كۆپ ئويلانغان، ئەمما تېگىگە يېتەلمىگەنىدى. بۈگۈن يەنە يولدا كېلىۋېتىپ مۇشۇ سوئالغا بىۋاسىتە مۇناسىۋەتلىك بولغان بىر ئىش توغرىلىق ئويلىنىپ قالدى.

بىر يىلدىن بېرى مۆمىن نۇر خىزمەت قىلىۋاتقان ئىدارىدە ئائىلىلىكلەر بىناسى سېلىنىۋاتاتتى. بىنا ئاساسەن پۈتۈپ قالغان، يەنە بىر ئايدىن كېيىن ئۆيلەر ئىشچى-خىزمەتچىلەرگە تەقسىم قىلىناتتى. شۇ ۋەجىدىن ئىدارىدە ئاجايىپ-غارايىپ ئىشلار يۈز بېرىشكە باشلىدى. يېڭى بىنادىن ئۆي ئېلىش ئارزۇسىدا بولۇۋاتقانلارنىڭ بەزىلىرى ئىدارە باشلىقىنى زىياپەتكە تەكلىپ قىلسا، يەنە بەزىلىرى ئۆزلىرىنىڭ ئەتىۋارلىق نەرسىلىرىنى باشلىققا يوشۇرۇنچە سوۋغا قىلىۋاتاتتى. مۆمىن نۇر بولارنى كۆرۈپ، ئاڭلاپ تۇرۇۋاتاتتى. ئۆزى بولسا، نېمە قىلىشنى بىلەلمەي گاڭگىراپ قالغانىدى. چۈنكى ئۇ سەمىمىي ئادەم ئىدى، باشقىلارغا خۇشامەت قىلىشنى بىلمەيتتى، خۇشامەت قىلاي دېسە ئۆمرىدە بىرەر كىشىگە خۇشامەت قىلىپ باقمىغاچقا، ئەپلەشتۈرۈپ كېتىشكە كۆزى يەتمەيتتى. ئەمما ئۇ بۇ قېتىم بەزى خىزمەتداشلىرىنىڭ ئۆزىگە ھېسداشلىق قىلىپ ئېيتقان سۆزلىرىنى ئاڭلىدى.

— مۆمىن نۇر، دىتلىقراق بولۇڭ، پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويماڭ، باشلىقنى رازى قىلالمىسىڭىز ئۆي ئالىمەن دەپ خىيال قىلمىسىڭىز بولىدۇ، — دەپ نەسىھەت قىلىشتى ئۇلار.

مۆمىن نۇرنىڭ چوڭ قىزى تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇيتتى. ئوتتۇرانچى ئوغلى ئېزىزنى تېخى بىر ئاينىڭ ئالدىدا باشلانغۇچ مەكتەپكە بەرگەن، كەنجى ئوغلى ئاران ئۈچ ياشتا ئىدى. ئايالى مەريەم ئائىلە ئايالى بولۇپ، ئۈچ بالىنى قاتارغا قوشۇش ۋە ئۆي ئىشلىرى بىلەن 13 يىلنى ئۆيدە ئۆتكۈزۈپ كەلگەنىدى. بۇ جەرياندا ئۇۋاقىتلىق بولسىمۇ بىرەر ئورۇندا

خىزمەت قىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولال-
مىدى. بۇ ئائىلىدە مۆمىن نۇر ئۆزى يال-
غۇزلا خىزمەت قىلاتتى. ئۇلار كۋادرات
شەكىلدە سېلىنغان ئاددىيغىنە ئىككى ئېغىز
ئۆيدە ئولتۇراتتى، باللىرى چوڭ بولۇپ
قالغاچقا، ئەر-خوتۇن ئىككىسى ھەممىشە
مېھمانخانىدا يەرگە ئورۇن سېلىپ ياتاتتى.
شۇڭا ئۇلار 3 ئېغىزلىق ئۆيگە تولىمۇ موھ-
تاج ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە قىش كۈنلىرى
ئۆينى ئىسسىتىش ئۈچۈن بىرمۇنچە كۆمۈر
كېتەتتى، مۆمىن نۇرغا بولسا ئىدارىدىن
ئاران 30 يۈەنلا ئىسسىنىش پۇلى بېرەتتى.
شۇڭا ئۇ پارۋايلىق ئۆينى تولىمۇ ئارزۇ قى-
لاتتى. نېمە ئىلاج، ئۇنىڭغا مۇنداق ئامەت
نېسىپ بولماي كەلدى. ئىدارە باشلىقى ئۇ-
لارغا نەزەر سېلىپ قويمىدى. چۈنكى مۆ-
مىن نۇرنىڭ پۇلى يوق ئىدى، باشلىقنى
مېھمان قىلىشقا، ئۇنىڭغا سوۋغات بېرىشكە
قۇدرىتى يەتمەيتتى.

خىزمەتداشلىرىم توغرا ئېيتىدۇ، —
دېدى ئۇ ئۆز-ئۆزىگە پىچىرلاپ، — ھازىرقى
ۋاقىتتا ھەممە ئىش ئىقتىسادىي مەنپەئەتكە
تاقىلىدىغان بولۇپ قالدى. ئېھتىياجىمىز
چۈشىدىغان كىشىلەرنىڭ ھەممىسى بىلەن مۇ-
ناسىۋەتنى ياخشىلاشقا توغرا كېلىدۇ.
بىراق، مۇناسىۋەتنى قۇرۇق گەپ بىلەن
ياخشىلىغىلى بولمايدۇ-دە، ئۇنىڭغا پۇل
كېرەك، يېتەرلىك پۇل بولمىسا، قايسىبىرى
بىلەن مۇناسىۋەتنى ياخشىلاپ بولغىلى بول-
سۇن؟ مانا مەندەك پۇلى يوقلار ھەممە
ئىشتا دائىم زىيان تارتىۋېرىدۇ، بۇنىڭ بى-
لەن ھېچكىمنىڭ كارى بولمايدۇ.

مۆمىن نۇر مۇشۇلارنى ئويلىغاندىن
كېيىن، ئۆمرىدە قىلىپ باقمىغان بىر ئىش-
قا تەۋەككۈل قىلماقچى، باشلىقلارغا ئوخشاش
ئىدارە باشلىقىغا خۇشامەت قىلىپ باقماقچى
بولدى. قانداق خۇشامەت قىلىدۇ؟ باشلىق-
نىڭ قۇرۇق خۇشامەت بىلەن خۇشى يوق.
بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ باشلىقنى كەكتاشا مېھ-
مان قىلىشى، ئۇنىڭغا چوڭراق بىر نەرسە
سوۋغا قىلىشى كېرەك، ئۇنداق بولمايدىكەن،
ئۇنىڭ يېڭى ئۆيگە ئېرىشەلىشى مۇمكىن
ئەمەس. مۆمىن نۇرغۇ ئۇنچىۋالا پىخسىق
ئەمەس. يېنىدا پۇل بولسا ھېچقاچان ئاياپ
ئولتۇرمايدۇ. بىراق، ھازىر ئۇنىڭدا پۇل
يوق. باشلىقنى مېھمان قىلىش ئۇنىڭغا تەس-
كە چۈشىدۇ. باللىرى قۇرۇق نان غاجىلاپ
ئولتۇرسا، باشلىقنى ئۇ نېمە بىلەن مېھمان
قىلىدۇ؟ سوۋغا قىلاي دېسە ئۇنىڭدا ئارتۇق
بىرەر نەرسە يوق. توغرا، ئۇنىڭ بىر پار-
چە گىلىمى بار، مېھمانخانا ئۆينى مېھمان-
خانىدەك قىلىپ تۇرغانمۇ شۇ گىلەم. بى-
راق، ئۇ گىلەم ئاتا-ئانىسىدىن مىراس
قالغان، مۆمىن نۇر ئۇنى ئاتا-ئانىسىنى كۆر-
گەن كۆزىدە كۆرۈپ ئەتىۋارلايدۇ، ئۇنى
قولدىن چىقىرىش تەس، بىر ۋاقىتلاردا ئۇ
باللىرىنىڭ يېمەك-ئىچمىكى، كىيىم-كېچە-
كى ئۈچۈن كۆپ تەڭلىك تارتقان، شۇ كۈن-
لەردە ئۇ ئاشۇ گىلەمنى سېتىۋېتىشنىمۇ
ئويلىغان، بىراق ھايال ئۆتمەي بۇ نى-
يىتىدىن يانغان. ئايالىنى ئىشقا ئورۇنلاش-
تۇرۇش ئۈمىدىدە بولۇپ يۈرگەن كۈنلەر-
دىمۇ ئاشۇ گىلەمنى باشلىققا سوۋغا قىلىش-
نى ئويلىغان، بىراق ئايالى ئۇنىمىغان، ئاتا-
ئانىدىن يادىكار قالغان نەرسىنى ھەتتا ئەۋ-
لىيادىمۇ بېرىشكە بولمايدۇ، مۇشۇ ئارقىلىق
ئاتا-ئانىنى ياد ئېتىپ تۇرغىلى بولىدۇ،
دەپ تۇرۇۋالغان. ئۇنىڭ ئۆزىنىڭمۇ شۇ بىر
گىلەم بىلەن ئايالىنى ھۆكۈمەت دەپتىرىگە
ئۆتكۈزۈۋېلىشقا كۆزى يەتمىگەن. مانا ئەمدى

uyghurkitap.com

يەنە شۇ گىلەمنى باشلىققا سوۋغا قىلىپ، ئۈچ ئېغىز ئۆيگە ئىگە بولۇشنى خىيال قىلىپ قالغانىدى، بىراق بىر قارارغا كېلەلمەيتتى، ئايالىمۇ ئۇنىماسلىقى مۇمكىن ئىدى. ئۇ بىر تۇرۇپ بىر قارارغا كېلەتتى، بىر تۇرۇپ بۇ نىيىتىدىن ياناتتى...

مۆمىن نۇر بۇ ھەقتە كۆپ ئويلاندى، ئويلىنىۋېرىپ، نېرۋىسى كېرەكتىن چىقاي دېدى. ئۇ يۇقىرىقىدەك خىياللار بىلەن گويا نېرۋىسىنىڭ تورمۇزى تۇتمىغاندەك ئالدىغا قاراپ مېڭىۋەردى. مۆلايىم كۆزلىرىدىن بىر خىل غەمكىنلىك چىقىپ تۇراتتى. ئۇ ئەسلىدە ئاپتوبۇسقا چۈشمەكچىدى، لېكىن بېكەتكە كەلگەندە سەزمەي ئۆتۈپ كەتتى-دە، كەينىگە يېنىشنى راۋا كۆرمىدى. ئالدىدىكى بېكەتتە چۈشەرمەن دەپ مېڭىۋەردى، بىراق ئالدىدىكى بېكەتتىنمۇ ئۆتۈپ كېتىپ قالدى. ئۇنىڭ كاللىسىغا ھەر خىل باش-ئاخىرى يوق خىياللار كىرىۋالغاچقا، ئۆز ئارزۇسىغا خىلاپ ھالدا بەش بېكەت يولنى پىيادە بېسىپ، ئىشىكى ئالدىغا كېلىپ توختىدى. ئۇ ھويلىنىڭ بوسۇغىسىغا قەدەم قويۇشىغىلا، ھويلىدا داسقا تۆمۈر ئۇسۇۋاتقان ياشلىق ئوغلى ئۇنىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈپ كەلدى، مۆمىن نۇر شۇچاغدىلا ئېسىگە كەلدى، بالا دادىسىنىڭ قوللىرىغا ئەركىلەپ ئېسىلدى. بالىنىڭ كۆزلىرى دادام بىر نەرسە ئەكەلدىمىكىن دېگەندەك ھېسسىيات بىلەن مۆلدۈرلەپ تۇراتتى. مۆمىن نۇر ئۆيىنىڭ قاردىاپ كەتكەن تاملىرىغا بىر پەس تىكىلىپ تۇردى-دە، ئوغلىنى سۆيۈپ قويۇپ، داستىكى كۆمۈرنى ئېلىپ ئۆيگە كىردى. ئايالى ئۆيدە خەت كۆچۈرۈۋاتاتتى. مۆمىن نۇر ئايالىغا نەشرىياتمۇ-نەشرىيات چېپىپ يۈرۈپ ئازراق ئىش تېپىپ بەرگەنىدى. شۇ تاپتا ئۇ مەلۇم بىر نەشرىياتنىڭ تەھرىرلىنىپ بولغان بىر كىتابىنىڭ ئورىگىنالىنى پۈتۈن زېھنى بىلەن ئاققا كۆچۈرۈۋاتاتتى. ئۇ مۇشۇ يول بىلەن بۇ ئائىلىنىڭ يۈكىنى بىرئاز بولسىمۇ يېنىكلەتمەكچى ئىدى.

مۆمىن نۇرنىڭ ئايالى مەريەم چىرايلىق، بوي-تۇرقى زىلۋا، ئىشچان، قىزغىن مۇئامىلىلىك ئايال ئىدى. ئۇ ھەر دائىم ئېرى ئىشتىن كېلىشتىن بۇرۇنلا تاماقنى تەق قىلىپ تۇراتتى. ئېرى ئالدىدا ئۆزىنى تۈزەپ يۈرۈشنىمۇ بىلەتتى، شۇڭا مۆمىن نۇر ھەتتا خىزمەت جەريانىدا بىرەر ئىشتىن خاپا بولۇپ قالغان كۈنلەردىمۇ ئۆيگە قايتىپ كېلىپ خوتۇن-بالىلىرىنى كۆرسىلا، كۆڭلى ۋاللىدە ئېچىلىپ قالاتتى. ئۇنىڭ تۇرمۇشتىكى بىردىنبىر خۇشاللىقى ئايالى بىلەن بالىلىرى ئىدى. ئەمما بۈگۈن ئايالى مەريەم ئىشىكتىن كىرىپ كەلگەن ئېرىنىڭ قولىغا لاپ قىلىپ قاراپ قويدى-دە، زۇۋان سۈرمەي، خەت كۆچۈرۈشنى داۋام قىلىۋەردى. ئۇنىڭ چىرايىدىن بىر خىل خاپىلىق، نارازىلىق چىقىپ تۇراتتى. مۆمىن نۇر نېمە قىلىشنى، نېمە دېيىشنى بىلەلمەي، ئاستا كارىۋاتنىڭ لېۋىگە كېلىپ ئولتۇردى. ئۆينى بىر پەس جىمجىتلىق باستى. ئاخىرى يەنىلا بۇنداق جىمجىتلىققا چىدىمىغان مەريەم ئېغىز ئاچتى:

— يەنە گۆش ياكى كۆكتات ئالماي كېلىپسىزغۇ؟ قۇرۇق نان بىلەن چاي ئىچىۋاتقىنىمىزغا بىرنەچچە كۈن بولۇپ قالدى. بىزغۇ چىدىدۇق، بالىلارغا ئىچىڭىز ئاغرىسۇن، قاراڭ، بالىلارنىڭ چىرايلىرى سارغىيىپ، كۆز چاناقلىرى كۆكىرىپ كېتىپتۇ.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

مۆمىن نۇر شۇ گەپتىن كېيىنلا بايىقى ئىشنى ئېسىگە ئالدى، ئۇ خىزمەتكە بېرىپلا بىر خىزمەتداشىدىن پۇل سورىدى، خىزمەتدىشى ئۆزرىخالىق ئېيتىپ پۇل بەرمىدى، مۆمىن نۇر خەقنىڭ ئالدىدا يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك بولدى. يەنە باشقىلاردىن پۇل سوراشقا تىلى بارمىدى، ئىشتىن چۈشكەندە يول بويى يۇقىرىقىدەك باش ـ ئاخىرى يوق تەگسىز، چېگىش خىياللارغا بېرىلىپ كەتكەچكە، بۇ ئىشنى ئۇنتۇپلا كەتكەنىدى. ئۇ بۇلارنى خوتۇنىغا چۈشەندۈرمەكچى بولدى ـ يۇ، گېلىغا بىر نەرسە كەپلىشىپ قالغاندەك بولۇپ، ئېغىزىغا كەلمىدى، كۆڭلىنى بىر خىل پەرىشانلىق چۇلغىۋالدى.

مەرىيەم ئېرىنىڭ غەمكىن چىرايىغا قاراپ قويدى ـ دە، ئۇنى تەڭلىككە سېلىشنى خالىمىدى، ئۈن ـ تىنسىز ئاشخانىغا چىقىپ كەتتى. ئۇزۇن ئۆتمەي بىر لىگەن نان، بىر چەينەك چاي كۆتۈرۈپ چىقىپ شىرەگە قويدى. باللار داستىخان ئالدىغا يىغىلىپ، ئۈن ـ تىنسىز چاي ئىچىشكە باشلىدى. بىراق مۆمىن نۇرنىڭ تاماق يېگۈسى كەلمىدى. ئىشتىن چۈشۈشنىڭ ئالدىدا ئۇ قورسىقىنىڭ ئاچقانلىقىنى ھېس قىلغان، ئەمما يول بويى سۈرگەن خىياللار بىلەن ئۆيىدىكى بۇ كۆڭۈلسىز ھالەتتىن پەيدا بولغان جىددىيلىك، غەزەپ، ئەلەم، ئۈمىدسىزلىك ئۇنىڭ ئىشتىياسىنى بوغۇپ قويغانىدى. ئۇ كۆڭلىدىكى بۇ ئاچچىق خىياللارنى چىقىرىۋېتىش ئۈچۈن، ھايىدىن بىر ـ ئىككى ئوتلاپ ئويۇپلا ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ كەتتى، ئۇ يالغۇزلۇقنى خالاپ قالغانىدى. ئۇ ھەممىنى ئۇنتۇپ ئۇخلىماقچى بولدى، لېكىن ئۇخلىيالمىدى. ئۇ كۆزلىرىنى يۇمۇپ ـ ۋاقتى، بىراق يەنىلا خىيالدىن قۇتۇلالمىدى. ياستۇققا جەينەكلەپ يېتىپ، بىر قانچە قېتىم تاماكا چەكتى. ئۇيان ئۆرۈلۈپ، بۇيان ئۆرۈلۈپ تاڭ ئاتقۇزدى.

مۆمىن نۇر ئەتىسى ناشتىدىن كېيىن، كۆڭلىدە ئويلىغانلىرىنى ئۆيدىكىلەرگە ئېيتمايلا ئۈن ـ تىنسىز ئىشقا ماڭدى. چۈنكى ئۇ يەنىلا بىر قارارغا كېلەلمىگەنىدى.

ئىشخانىغا بارغاندىن كېيىن مۆمىن نۇرنىڭ قولى ئىشقا بارمىدى. خىزمەتداشلىرىنىڭ گەپلىرىمۇ قۇلىقىغا كىرمىدى، نېمە قىلىشنى كېرەكلىكى توغرىسىدا يەنە ئويلاندى، كاللىسىدا ئۆتكۈر زىددىيەت، كۈرەشلەر بولۇپ ئۆتتى، زادى نېمە قىلىش كېرەك، دېگەن سوئال ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە جاراڭلايتتى. ئۇ بىر كۈن دېگۈدەك ئەنە شۇنداق ئازابلىق خىياللارنى سۈرگەندىن كېيىن، كەچقۇرۇن ئىشتىن چۈشۈش ۋاقتى يېقىنلاشقاندا قەتئىي بىر قارارغا كەلدى: گىلەمنى سېتىپ، ئۇنىڭ پۇلىغا باشلىقنى مېھمان قىلماقچى بولدى. مۆمىن نۇر ئۆيگە قايتىپ كېلىپ، ئۆز قارارىنى ئايالىغا ئوچۇق ئېيتتى، ئۇنىڭ سۆزلىرى كەسكىن ئىدى، كۆز چاناقلىرىدا ياش لىغىرلاپ تۇراتتى.

مەرىيەم ئېرىدىكى بۇ ھالەتنى كۆرۈپ، نېمە دېيىشنى بىلەلمەي گاڭگىراپ قالدى. ئۇ سۈكۈت ئىچىدە ئولتۇرۇپ ئويلاندى، ئاخىر ئېرىنىڭ قەلبىنى ـــ نېمە ئويلاۋاتقانلىقىنى چۈشەنگەندەك بولدى، شۇ تاپتا ئېرى ئۇنىڭغا: مەن نېمە ئۈچۈن باللىرىمنى باشقىلارغا ئوخشاش ئازادە، پاكىزە ئۆيگە ئىگە قىلالمىدىم، دەۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى.

ـــ سىز دېگەن ئەر كىشى، ئۆزىڭىز

بىلىپ بىر ئىش قىلارسىز، — دېدى مەريەم لەۋلىرى تىترەپ ئاران تەسلىكتە، ئۇنىڭمۇ ئىچى-سىرىلىپ كېتىۋاتاتتى. - -

مۆمىن نۇر بۇ كېچە يەنە ئۇخلىيالمىدى. تامدىكى گىلەمگە قارىسىلا ئاتا ـ ئانىسى كۆز ئالدىغا كېلەتتى. ئۇلار مۆمىن نۇرنى مىڭبىر جاپادا قاتارغا قوشۇپ قويۇپلا ئۇدۇنياغا سەپەر قىلدى. ئۇ ئاتا ـ ئانىسى هايات چېغىدا ئۇلارغا هېچ ئىش قىلىپ بېرەلمىگەن، مانا ئەمدى ئاتا ـ ئانىسىدىن خاتىرە سۈپىتىدە قېپقالغان، ئۇلارنى هەر دائىم يادىغا سېلىپ تۇرىدىغان ئاشۇ بىردىنبىر گىلەممۇ بۇ ئۆيدىن ئۇچۇپ كېتىش ئالدىدا تۇراتتى. شۇ تاپتا ئۇنىڭغا ئاتا ـ ئانىسى ئۇنى ئەيىبلەۋاتقاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى ـ دە، بىر خىل ئاچچىق ئەلەم ئۇنىڭ يۈرىكىنى هەدەپ تاتىلاشقا باشلىدى...

ئۇ ئەمدى باللىرىنى ئويلىدى: باللىرى مەكتەپتىن كېلىپ ئۈچ ئېغىزلىق ئازادە، پاكىزە ئۆيگە كىرىدۇ ـ دە، كۆڭۈللىرى يايراپ كېتىدۇ، باللىرى خۇشاللىق بىلەن كىچىك ئۆيگە كىرىپ دەرس تەكرارلىشىدۇ، ئۆزى ئايرىم بىر ئۆيگە كىرىپ، خاتىرجەم كىتاب ئوقۇيدۇ، ئايالى بولسا گاز ئوچاقتا سەرەڭگە يېقىپلا تاماق تەييارلايدۇ، ئۆي ئىچىدە كۈل توزۇتۇپ يۈرمەيدۇ...

ئۇ ئەنە شۇنداق خىياللار بىلەن تاڭداق ۋاقىتتا ئۇخلاپ قالغانلىقىنى بىلمەي قالدى.

مۆمىن نۇر ناشتىدىن كېيىن گىلەمنىڭ ئالدىغا ئۈچ قېتىم بېرىپ، ئۈچ قېتىم ياندى. گىلەمنىڭ بىر ئۇچىنى تامدىن ئاجىرىتىشىغىلا، قولى ئېمىشقىدۇر تىترەپ كېتەتتى ـ دە، يەنە قاداپ قوياتتى، ئۇ ئاخىرى چىشىنى چىشىغا چىشلەپ تۇرۇپ گىلەمنى تامدىن يۇلۇپ ئالدى ـ دە، ئۇنى ئەدىيالغا ئوراپ، بازارغا قاراپ يول ئالدى. مۆمىن نۇر گىلەمنى ئۆزى بازاردا يېيىپ ئولتۇرۇپ سېتىشتىن ئىزا تارتاتتى، تېخىمۇ مۇهىمى، ئۇنداق قىلسا كۆپ روهىي ئازاب چېكەتتى. شۇڭا ئۇ گىلەمنى مەخسۇس گىلەم سودىسى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان سودىگەرگىلا ئۆتكۈزۈۋەتمەكچى بولدى. ئۇ ئۇدۇل گىلەم بازىرىغا باردى ـ دە، ئەڭ

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى www.uyghurkitap.com

باشتا ئۇلتۇرغان پاكار، كۆپتەك سېمىز بىر سودىگەرنىڭ ئالدىدا توختىدى.

— بۇنى ئېلىپ قېلىپ پۇل بەرسىلە، — دېدى مۆمىن نۇر تىترەك ئاۋاز بىلەن.

سودىگەر مۆمىن نۇرنىڭ چىرايىغا قاراپ قويدى-دە، گىلەمنى ئېچىپ ئىنچىكىلىك بىلەن كۆرۈپ چىققاندىن كېيىن:

— ئۆزلىرى باھا قويۇپ بەرمەمدىلا، — دېدى گىلەمنى مىجىقلاپ تۇرۇپ.

— مەن باھا قويۇپ، سودىلىشىپ ئولتۇرمايمەن، ئۆزلىرى بىلىپ ئاتىغانلىرىنى بەرسىلە، — دېدى مۆمىن نۇر كۆزلىرىنى گىلەمدىن چەتكە ئېلىپ، ئۇنىڭ ۋۇجۇدى تىترەۋاتاتتى.

سودىگەر، بۇ گىلەم بىر يەردىن ئوغرىلاپ كېلىنگەن بولمىسۇن يەنە، دېگەندەك قىلىپ مۆمىن نۇرنىڭ چىرايىغا شۈبھە بىلەن قاراپ قويغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ قولىغا 100 يۈەنلىك پۇلدىن ئىككىنى تۇتقۇزدى.

— رازى بولسىلا.

گىلەم ئەمەلىيەتتە 300 يۈەنگە يارايتتى، مۆمىن نۇر ئۆز ۋەدىسى بويىچە سودىلىشىپ ئولتۇرمىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ گىلەم ئالدىدا ئۆزىنى ئاران-ئاران تۇتۇپ تۇرۇۋاتاتتى. شۇڭا پۇلنى ئۈنتىنسىز تۆش يانچۇقىغا سالدى-دە، ئىدارىگە قاراپ تېز يۈرۈپ كەتتى.

ئارىدىن ئىككى كۈن ئۆتتى، مۆمىن نۇر بىرەر زۆرۈرىيەت تۈپەيلى پۇلنى خەجلەپ تۈگىتىپ قويۇشتىن قورقۇپ، دەرھال ئايالى بىلەن باشلىقنى كۈتۈۋېلىش توغرىلىق مەسلىھەتلەشتى، ئۇ ئەتىسى ئىدارىگە بىرىپ باشلىقنى خالى جايدا ئۇچرىتىشقا ئۇرۇنۇپ كۆردى، ئىشخانىسى ئالدىدىن نەچچە رەت ئۆتتى، بىراق ئۇچرىتالمىدى. ئۇ ئاخىرى، ئەتىگەنچە ئۇچرىتىپ قالارمەن، بىرىپ تەييارلىقىمنى قىلىۋېرەي، دەپ ئويلىدى-دە، ئىشخانا مەسئۇلىغا مۇھىم بىر ئىشى چىقىپ قالغانلىقىنى ئېيتىپ قويۇپ بازارغا چاپتى. ئۇ ئالدى بىلەن قاسساپ بازىرىغا بىرىپ بىر ياتا گۆش سېتىۋالدى، ئۇنىڭ ياتلاپ گۆش سېتىۋېلىشى تۇنجى قېتىم ئىدى. ئاندىن پىچىنە، كۆكتات، مېۋە-چېۋە دېگەندەك نەرسىلەرنى ئۆيگە توشۇشقا باشلىدى. ئېسىل ھاراق، تاماكا دېگەنلەرمۇ شىكاپتىن ئورۇن ئالدى. شۇنىڭدىن كېيىن نېمە تاماق ئېتىش، قانچە خىل سەي قورۇش توغرىلىق ئايالى بىلەن مەسلىھەتلەشتى، شۇكۈنى ئۇنىڭ كۆڭلى تىنىپ، تىنچ ئۇخلىدى.

مۆمىن نۇر ئەتىگەندە ئىدارىگە بارغاندا، يۇقىرىنىڭ ئىدارە باشلىقىنى خىزمەتتىن توختىتىش، ئۇنىڭ پارىخورلۇق قاتارلىق جىنايەتلىرىنى تەكشۈرۈش توغرىسىدىكى ئۇقتۇرۇشى جاكارلاندى. شۇنىڭ بىلەن مۆمىن نۇرنىڭ باشلىقنى مېھمان قىلىش ئارزۇسى يوققا چىقتى.

مۆمىن نۇرنىڭ قەلبىدە قانداقتۇر ئۆكۈنۈش بىلەن خۇشاللىق ئارىلاشقان بىر خىل سېزىم پەيدا بولدى. ئۇ گىلەمنى ئالدىراپ قولدىن چىقىرىپ قويغىنىغا، تۈنۈگۈن بىر كۈن بىھۇدە ئاۋارە بولۇپ يۈرگىنىگە ئۆكۈنسە، بۈگۈنكى بۇ ئۆزگىرىشتىن خۇشاللانماقتا ئىدى. بۇ خۇشاللىق بارا-بارا چىرايىغا تېپىپ چىقىپ، ئۇنىڭ چىرايىدا بىر خىل تەبەسسۇم پەيدا قىلدى.

مەسئۇل مۇھەررىر روزىمەھەممەت جۇمە

تۇرسۇنئاي ھۈسەيىن

ئۈچ ھېكايە

ئىمپورت قىلىنغان سېغىز كەمپۈت

ئاسىيە، ئالىيە، زەرىپە، گۈھەرسىيە، فەدىرىيە، ئامانگۈللەر جان دوستلار، ئۇلارنىڭ ئۆيلىرى باشقا-باشقا بىنادا بولسىمۇ لېكىن مەكتەپكە بىر-بىرىنى ساقلاپ بىللە بېرىشىدۇ. ئۇلارنىڭ قىزىق ئادەتلىرى بار. قورسىقى تويغۇچە تاماق يېيىشسىمۇ، ئانىلىرى يانچۇقلىرىغا تاتلىق-تۈرۈملارنى توشقۇزۇپ قويسىمۇ، لېكىن يېمەك-ئىچمەك دۇكىنىدىن بىرەر ئىككى موچەنلىك نەرسىنى ئۆزلىرى پۇل خەجلەپ ئېلىپ تەڭ بۆلۈشۈپ يېيىشنى ھەممىدىن ئەۋزەل كۆرۈشىدۇ. بۈگۈن ئۇلار چۈشلۈك تاماقتىن كېيىن ئادەتتىكىدەك يېمەك-ئىچمەك دۇكىنىنىڭ ئۆزلىرىگە تونۇش كەمپۈتلەر سېتىلىدىغان يېرىگە كېلىشتى، بۈگۈن ئۇلارنىڭ ھەممىسىدە بىر موچەن، ھەتتا بىرسىدە بىر يېرىم موچەن پۇل بار ئىكەن، ئۇلار ئالتە دانە سېغىز كەمپۈت ئېلىپ بىر تالىدىن چاينىسىمۇ يەنە بىر نەچچە پۇڭ ئېشىپ قالىدۇ، سېغىز كەمپۈتنى ئېغىزدا تازا چايناپ پۈدەپ شار چىقىرىشقىمۇ ياكى چايناپ-چايناپ تارسىلدىتىپ ئېتىشقىمۇ بولىدۇ، بۇ سېغىز كەمپۈت ئۇلارنىڭ تازا بىر كۈن ھەتتا پاكىزە ئوراپ ساقلىسا بىر نەچچە كۈن چاينىشقا يېتىدۇ.

ئۇلار پۇكەينىڭ ئالدىغا كېلىشتى، ۋاي-ۋۇي، بۈگۈن پۇكەينىڭ بىكار يېرى قالماي رەڭگارەڭ كەمپۈتلەر بىلەن تولغانىدى. ھەرخىل سېغىز كەمپۈتلەر، شاكىلاتلارنىڭ رەڭلىك قەغەزلىرى كۆزلەرنى ئالىچەكمەن قىلاتتى، پەقەت ئۇلار دائىم ئېلىپ يەيدىغان بىردانىسى توققۇز پۇڭلۇق، قەغىزىنىڭ بىر يېقى ئاق، بىر يېقى قىزىل كەلگەن، بىر قىز بالىنىڭ سېغىز چايناپ شار چىقىرىپ تۇرغان سۈرىتى بار سېغىز كەمپۈت بولسا كۆرۈنمەيتتى.

ھەي، قانداق قىلىش كېرەك؟ ئۇلارنىڭ ئىچىدىن ئاسىيە دېگەن قىز دۇكانچىدىن سورىدى:

— ئاكا، توققۇز پۇڭلۇق سېغىز كەمپۈت بارمۇ؟

— يوق.

— ئۇنداقتا... ئۇنداقتا... قاندىقى بار؟

— جەنۇبىي چاۋشيەنىڭ سېغىز كەمپۈتى بار.

— جەنۇبىي چاۋشيەنىڭ! -ۋاي، ۋۇي،

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

سىغىز كەمپۈتنىمۇ چەتتىن ئەكىلەمدۇ؟

— ئەلۋەتتە.

— مېنىڭ ئاپام سوۋېتنىڭ ئەتىرىسىنى ئىشلىتىدۇ، — دېدى بوغماقىنە قىز ئالىيە.

— مېنىڭ دادام ياپونىيىنىڭ توكلاتقۇسىنى ئىزدەپ يۈرگىلى نەۋاق.

— ۋاي خۇدايىم، بۇ ئەتىر، يە توكلاتقۇ ئەمەس، سىغىز كەمپۈتقۇ.

ھەممىدىن ئالىيە ئەقىللىق چىقتى. ئۇ، قىزلارنىڭ قېشىغا كېلىپ پىچىرلىدى:

— ئاپام چەت ئەلنىڭ نەرسىلىرى قىممەت بولىدۇ، دەيدىغان، بىزنىڭ بۇ پۇللىرىمىزغا ئۇ كەمپۈتتىن نەچچىسى كېلەر؟

— ئالتىسى كېلەر.

— ياقلا، كەلمەيدۇ.

— سوراپ باقايلى.

ئۇلار تەڭلا دېگۈدەك سوراشتى:

— ئاكا، بۇ سىغىز كەمپۈتنىڭ بىر دانىسى نەچچە پۇل؟

— ئالتە يېرىم موچەن.

— ھە!؟

ئۇلار ھەيران بولغانلىقتىن كۆزلىرى چەكچىيىپ، ئېغىزلىرى لاتىن يېزىقىدىكى O ھەرپىدەك ئېچىلىپ قالدى. ئۇلارنىڭ بارى-يوق پۇلى پەقەت ئالتە يېرىم موچەن تۇرسا، ئالتە يېرىم موچەنگە بىر تال سىغىز كەمپۈت كەلسە، ئەمدى ئۇنى قانداق ئۈلۈشۈش كېرەك؟

— ئالامسىلەر ـ ئالماسىلەر، — دېدى مال ساتقۇچى زېرىككەندەك ئەسنەپ.

قىزلار ئالدىراپ قېلىشتى. ئالمىسا قانداق بولىدىكىن. بىراق كەچكىچە ئېغىزلىرى بىكار تۇرسا زېرىكەمدۇ؟ بۈگۈن تېخى ھەر بىرىمىز بىر تالدىن سىغىز كەمپۈت چاينايمىز دەپ بەكمۇ خۇشال بولۇشقان ئەمەسمىدى.

— ئالايلى.

— باشقا ماگىزىندىن ئىزدەپ باقايلى.

— ياق، دەرسكە كېچىكىپ قالىمىز.

ئۇلار نېمە قىلارىنى بىلمەي گاڭگىراپ قېلىشتى، ئاخىرى گۆھەردىيە مال ساتقۇچى يىگىتتىن سورىدى:

—ئاكا، ئۇ كەمپۈت قانچىلىك چوڭ؟

— مانا، كۆرۈڭلار، — دېدى يىگىت بىر تال شاكىلاتچىلىك نېپىز كەمپۈتنى قىزلارغا كۆرسىتىپ، كەمپۈت پارقىراق، ئېسىل قەغەزگە ئۇرالغاندى. مال ساتقۇچى كەمپۈتنى پۈكەي ئۈستىگە قويدى ۋە قىزلارنى قىزىقتۇرماقچى بولغاندەك قوشۇپ قويدى:

— تەمى بەك تاتلىق، رەڭگى ئۆزگىرىدۇ. ئاخىرىغىچە تەمى كەتمەيدۇ.

قىزلار قىزىقىپ قالدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئالتە موچەنلىك سىغىز كەمپۈت توققۇز پۇڭلۇق كەمپۈتتىن خېلىلا يوغانىدى. ئالتەيلەن بۆلۈشۈپ چاينىسا قانداق بولىدىكىن، يېتەمدىكىن، يېتىدىغاندەك تۇرىدۇ.

شۇنداق قىلىپ قىزلار يانچۇقلىرىدىكى پۇللىرىنى چىقىرىشىپ، بۇ قىممەتلىك سىغىز كەمپۈتنى سېتىۋېلىشتى ۋە ئادىللىق بىلەن ئالتىگە بۆلۈپ ئېغىزلىرىغا سېلىشتى.

پاھ، نېمەدېگەن تاتلىق، ئۇلارنىڭ كۆزلىرى خۇشاللىقتىن چاقنىدى.

مانا بۇلارمۇ چەت ئەلنىڭ نەرسىلىرىنى سېتىپ ئېلىشتى. ئەمدى بۇنى سىنىپتىكى قىزلارغا كۆرسىتىپ، راسا ماختىنىدىغان، تارسىلدىتىپ چايناپ، شار چىقىرىپ تازا ئاتىدىغان بولۇشتى ـ دە.

قىزىق ئىش، نەچچە مىنۇتتىن كېيىن ھەممىسى توختاپ، بىر ـ بىرىنىڭ

ئاغزىغا تىكىلىشتى.
— ھەي، مېنىڭ سېغىز كەمپۈتۈم ئې-
غىزىمدا تۈگەپ كەتتى-غۇ.
— مېنىڭمۇ.
— مېنىڭمۇ.
— تاتلىقى تۈگەپ، چاينايدىغان يې-
رى بۇغدايچىلىكلا قالدى.
مېنىڭ ئۇنچىلىكمۇ قالمىدى.

— ھە، مېنىڭمۇ.
ئۇلار تىللىرىنىڭ قىپقىزىل ئۇچىنى
بىر-بىرىگە كۆرسىتىشتى. راست، رەڭگى
ئاقتىن قىزىلغا ئۆزگەرگەن سېغىز كەمپۈت
ھەممىسىنىڭ تىلىنىڭ ئۇچىدا بۇغداي دانى-
سىدىنمۇ كىچىكرەك بولۇپ قالغانىدى. ئۇنى
ئەمدى پۈدەپ شار چىقىرىپ ئوينىغىلىمۇ،
ياكى قاس چىقىرىپ ئاتقىلىمۇ بولمايتتى.

دىۋانىنىڭ قاپىقى

ئازاتنىڭ ئۆيى مەكتەپنىڭ يېنىدا
ئىدى. لېكىن ئۇ مەكتەپتە ئوقۇمايتتى. مومىسى-
نىڭ ئېيتىشىچە، ئۇنىڭ مەكتەپكە كىرىشىگە
ئىككى قاپاق پېششىقى بار ئىكەن. ئۇ، قا-
پاقلارنىڭ پاتراق پىشىشىنى، ئۆزىنىڭ مەك-
تەپكە پاتراق بېرىشىنى ئارزۇ قىلاتتى، ئۇ
ھەر كېچىسى دەپتەر-قەلەملەرنى چۈشەپ
چىقاتتى. ئەتىسى چۈشىدە خەت يازغان
دەپتەر-قەلەملەر ئېسىگە كېلىپ، يۈرىكى
ئېچىشىپ كېتەتتى، ھەي، ئۈگۈم بولۇپ
قالسىچۇ، دەيتتى ئۇ خورسىنىپ.
بۈگۈن مومىسى ئۇنىڭغا ھويلىدا ئول-
تۇرۇپ چۆچەك ئېيتىپ بەردى. بىر پەس-
تىن كېيىن مومايىنىڭ كۆزى ئۇيقۇغا كەت-
تى. ئۇ ئاستاغىنە ھويلىنىڭ ئىشىكىنى ئې-
چىپ، غېپپىدە تالاغا چىقىپ كەتتى. ئۇ-
لارنىڭ ئۆيىنىڭ نېرىسىدا بىر قېرى دىۋا-
نىنىڭ ئۆيى بار ئىدى. قېرى دىۋانە ھەر
كۈنى ئىشىك ئالدىدا ئۇزۇن ھاسىسىنى
يېنىغا قويۇپ ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ ئالدىدا
بىر قاچىمۇ بار بولۇپ، ئۆتكەن-كەچكەن-
لەر ئۇنىڭغا ئىچى ئاغرىپ پارچە-پۇرات
پۇللارنى تاشلاپ بېرەتتى. ئۇنىڭ ئىككىلا
كۆزىدە ئاق بار ئىدى. ئۇنىڭ كۆزى كۆر-
مەيدۇ، دەيتتى موماي لېكىن ئازات مو-
مىسىنىڭ گېپىگە ئىشەنمەيتتى. چۈنكى قې-
رى دىۋانە ئۇنى تونۇيتتى.
— ئازات بالاممۇ سەن، — دېدى ئۇ
ئازات يېنىغا كېلىشىگە.
— ھەئە، سەن مېنى قانداق
بىلىۋالدىڭ؟
— سەكرەپ مېڭىشىڭدىنلا
بىلىۋالدىم.
— سېنىڭ كۆزۈڭ كۆرەمدۇ؟
— مېنىڭ كۆزۈم ياخشى باللارنىلا
كۆرىدۇ، يامان باللارنى كۆرگۈسى
كەلمەيدۇ.
— ھە، مۇنداق ئىكەن-دە، — دەپ
ئويلىدى ئازات ۋە يانچۇقىدا ئانىسى بىلى-
گور ئېلىپ يېيىش ئۈچۈن بەرگەن بەش
تىيىننى ئالدى-دە، بىردەم قىيالمىغاندەك
تۇتۇپ تۇرۇپ، ئاندىن دىۋانىنىڭ ئالدىدىكى
قاچىغا تاشلىدى.
دىۋانە ئۇنىڭدىن سورىدى:
— پۇلۇڭنى نېمىشقا ئۆزۈڭ خەجلى-
مەي ماڭا بەردىڭ؟
— بۈگۈن بىلگور يېگۈم يوق، — با-
لا دىۋانىنى ئىشەندۈرمەكچى بولغاندەك قو-
شۇپ قويدى، — بۈگۈن ھاۋا سوغۇق، بىلى-
گور يېسەم تۇمۇلاپ كېتىمەن.

دىۋانە كۈلۈمسىرىدى، بالىنىڭ ھاۋا سوغۇق دەپ يالغان ئېيتقىنىنى يۈزىگە سالمىدى.

— بوۋا، بۈگۈن سەن ھېچقانچە پۇل تاپالماپسەن، — دېدى ئازات.

— ھەئە بالام، بۈگۈن بۇ يەردىن ئادەملەر ئانچە ئۆتمىدى ئەتىمالىم.

— سەن كىشىلەر كۆپ ئۆتىدىغان بازارغا بېرىپ ئولتۇرساڭ بولمامدۇ؟

— باراي دېسەم ئۆتكەنكىدەك ماشىنىغا ئۇرۇلۇپ كېتەمدىمەنكىن دەپ قورقىمەن، — دېدى بوۋاي.

بالا بېشىنى قاشلاپ بىر دەم ئويلىنىپ تۇرۇپ قالدى.

— ھەي بوۋا، بوۋا، مەن سېنى يېتىلەپ بازارغا ئاپىرىپ قوياي.

— كەچتە قانداق كېلىمەن؟

— مەن ئەكېلىپ قويىمەن.

بوۋاي بالىنىڭ كۆڭلىنى چۈشەندى، ئۇ ئورنىدىن تۇردى. مىس تاۋىقىنى قولىغا ئېلىپ، ئۇزۇن تايىقىنى كۆتۈردى، بالا تاياقنىڭ بىر ئۇچىنى تۇتۇپ ئالدىدا يول باشلاپ ماڭدى.

— بالام، يولنىڭ چېتىدە ماڭغىن.

— ماقۇل.

بالا دېگىنىدە تۇردى. شۇنىڭدىن كېيىن ھەر كۈنى كىشىلەر ئۇلارنى يولدا كۆرىدىغان بولدى. ھاسا تاياقنىڭ ئۇچىنى بالا، بېشىنى دىۋانە تۇتقان ھالدا ئەتىگەن بازارغا بېرىپ كەچتە بىللە قايتىشاتتى.

بىر كۈنى بالا بوۋاينى يېتىلەپ ئۆيىگە ئېلىپ كەلدى. بالا بۇ چاققىچە ئۇنىڭ ئۆيىگە كىرىپ باقمىغانىدى. بۈگۈن بوۋاي ئۇنى ئۆيىگە تەكلىپ قىلدى، بالا ئۇنىڭ ۋەيرانە كەپىسىگە كىردى، بوۋاي بىر تۈگۈچنى ئاختۇرۇپ، ئۇنىڭدىن بىر نەچچە دانە قاپاقنى ئالدى. قاپاقلار سىلىق، پارقىراق بولۇپ، بەك چىرايلىق ئىدى، بالا ئۇنى كۆرۈپ زوقلاندى.

— بۇ قاپاقمۇ؟

— ھەئە، غوڭ قاپاق.

— بۇ قاپاقلار پىشقانمۇ؟

بوۋاي كۈلۈپ كەتتى.

— ئەلۋەتتە پىشقان - دە.

— مومام مېنى يەنە ئىككى قاپاق پىششىقىدىن كېيىن مەكتەپكە بارىسەن دەيدۇ.

بوۋاينىڭ كۆزلىرىدىن ئىككى تامچە ياش مەڭزىگە تامدى. بالا يۇمران قولى بىلەن ئۇنىڭ يېشىنى سۈرتۈپ قويدى.

— بوۋا، يىغلىمىغىنا، نېمىشقا يىغلايسەن؟

— مېنىڭ دۇنيالىقتا بىر تال ئامراق قىزىم بار ئىدى، سەنچىلىك چېغىدا قىزىل چىقىپ ئۆلۈپ كەتكەن، بۇ قاپاقلارنى شۇ قىزىم ئوينايتتى.

بالىنىڭ بۇرنى ئېچىشىپ، كۆزلىرىگە ياش كەلدى. ئۇنىڭمۇ بالىسى بولغان ئىكەن-دە، ئۆلۈپ كەتمىگەن بولسا بىللە ئوينايدىكەنمىز، — دەپ ئويلىدى ئۇ.

— بوۋا، بۇ قاپاقلارنى كىمگە بېرىسەن؟

— مەن ئۆلگەندە ساڭا قالدۇرۇپ كېتىمەن.

* *

قىش كەلدى، قارلار يېغىپ، ئېرىق ئۆستەڭلەردە مۇز توڭلىدى، بالا ئېرىقتىكى مۇزدا تېيىلىپ ئوينىدى، ئۇشتۇمتۇت مۇز-

نىڭ نېپىز يېرى ئويۇلۇپ كېتىپ، بالا سۇغا كىرىپ كەتتى. سۇ ئانچە چوڭقۇر ئەمەس ئىدى، بالا مۇزنىڭ گىرۋەكلىرىگە ئېسىلدى. لېكىن چىقالمىدى. بالا قورقۇپ كېتىپ چىرقىراپ يىغلىۋەتتى. بوۋاي بالىنى ئۇنىدىن تونۇۋالدى، ئولتۇرغان يېرىدىن دەرمانسىز قوللىرىغا تايىنىپ تۇردى.

— بالام ئازات، نەدە سەن؟

— مانا مەن بۇ يەردە، سېنىڭ ئالدىڭدىكى ئېرىقتا، تايىقىڭنى ئۇزاتقىنا بوۋا.

بوۋاي بالىنىڭ ئەقلىگە ئاپىرىن ئوقۇدى. ئۇ ئۇزۇن تايىقىنى بالىنىڭ ئاۋازى كەلگەن تەرەپكە ئۇزاتتى. بالا تاياققا تايىنىپ كاچكۇلدىن چىقىۋالدى.

ئازات زۇكامداپ يېتىپ قېلىپ، بىر نەچچە كۈنگىچە بوۋاينىڭ قېشىغا بارالمىدى، بىر كۈنى كىمدۇر بىرى ئىشىكنى چەكتى:

— ئازات دېگەن بالا مۇشۇ ئۆيدىمۇ؟

— ھەئە، — دېدى مومىسى ئىشىكنى ئېچىپ.

— دوقمۇشتىكى قېرى دىۋانە مۇنۇ قاپاقلارنى ئازاتقا بېرىپ قويغىن دېگەنتى.

ئازات يۈگۈرۈپ كېلىپ قاپاقلارنى ئالدى. قاپاقلار ئېغىر ئىدى، ئۇ سىلكىپ بېقىۋىدى، قاپاقلارنىڭ ئىچىدە تەڭگە پۇللار جىرىڭلىدى. بالا چۆچۈپ كەتتى.

— قاپاقلارنى بوۋاي ماڭا بەردىمۇ؟

— ھەئە.

— ئۇ نېمىشقا پۇللىرىنىمۇ قوشۇپ ماڭا بەرگەندۇ؟

ھېلىقى كىشى ئازاتنىڭ مومىسىغا پەس ئاۋازدا بىر نېمىلەرنى دېدى. بالا تەشۋىشلەندى، تۇيۇقسىز بىر نەرسە ئېسىگە كېلىپ ۋارقىرىۋەتتى:

— ئۇ ئۆلۈپ كەتتىمۇ؟ ئۇ مەن ئۆلگەندە بۇ قاپاقلارنى ساڭا بېرىمەن دېگەندى.

ھېلىقى كىشى بېشىنى لىڭشىتتى.

بالا قاپاقلارنى جوزىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ قويدى، كېيىن ئۆكسۈپ يىغلاپ كەتتى.

ياخشى بالا

بىر بالا بار ئىدى. ئۇنىڭ بۇ يىل بەش ياشقا كىرىشىگە بەش كۈن، بەش سائەت بار ئىدى، ئۇ ناھايىتى شوخ ئىدى، ئۇنىڭ كىرمىگەن ئۆيى، چىقمىغان دۆڭى قالمايتتى. ئۇ ئۆيىدە ھېلى بوشۇكتىكى سىڭلىسىنىڭ ئاغزىدىكى ئىمىزگىنى تارتىۋېلىپ يىغلاتسا، ھېلى ئاكىسىنىڭ تاپشۇرۇق دەپتىرىنى يىرتىپ پاخپاق ياساپ ئويناپ، ئاكىسىنى قاخشاتاتتى.

بۈگۈن ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ چېيىنى ئىچە-ئىچمەيلا ھەر كۈندىكى جېدەلنى باشلىدى.

— كەمپۈت يەيمەن.

ئانىسى ئۇنىڭغا بىر مۇنچە كەمپۈتلەرنى بېرىپ، ئويناپ كىرىشكە چىقىرىۋەتتى. ئۇ كەمپۈتلەرنى بىردەمدىلا چايناپ يەپ بولۇپ، يەنە قايتىپ كىرىپ جېدەل قىلدى.

— پېچىنە يەيمەن.

ئانىسى ئۇنىڭغا پېچىنە تۇتقۇزۇپ، يەنە ئويناپ كېلىشكە چىقىرىۋەتتى. ئۇ پېچىنىسىنى كۆتۈرۈپ قورۇدىكى كىچىك بالىلارغا داملاتتى. ئۇلار ئۇنىڭغا پېچىنىدىن

www.uyghurkitap.com

بىرنى بىردىنى سوراپ يالۋۇردى. ئۇ، بەرمەي ئۇلارنى يىغلاتتى. ئۇلارنىڭ ئاپىلىرى ئۇنى:

— جىدەلخور، نېرى بىرىپ ئوينا، — دەپ ئىشىك ئالدىدىن ھەيدىۋەتتى. ئۇ بالا يىغلاڭغۇ باللاردىن ۋە ئۇلارنىڭ ئانىلىرىدىن رەنجىدى ۋە ئۆزلىرىنىڭ باللىرى يىغلاپ جىدەل قىلسا تىبخى يەنە مېنى جىدەلخور دىيىشىدۇ، ھەتتا ئانامۇ مىنى جىدەلخور دەيدۇ. نەدە مەن جىدەلخور بولاي، مەن دىگەن بىر ئوبدان بالا. باشقىلار جىدەلخور. مەن تىبخى جىق ياخشى ئىشلارنى قىلالايمەن، دەپ ئويلىدى.

ئۇ كاتەكتە ياتقان توخۇلارنى تالادا ئوينىسۇن دەپ تاياق تىقىپ قوغلاپ چىقتى. توخۇلار ۋاقاقلاپ، قورۇنى بىشىغا كىيدى. توخۇلارنىڭ ئىگىسى موماي ئۆيىدىن يۈگۈرۈپ چىقىپ بالىنى ھويلىدىن قوغلىۋەتتى.

— ھەي جىدەلخور، ئەمدىلا تۇخۇم تۇغاي دىگەن توخۇنى نېمىشقا قوغلىۋەتتىڭ. سىنىڭ دەستىڭدىن توخۇلارغىمۇ ئارام يوقمۇ؟

بالا بىشىنى قاشلىدى. بۇ قىلغان ئىشىمۇ بولماپتۇ، جىدەلنى مەن ئەمەس، توخۇلار قىلغان تۇرسا.

ئۇ ئىشىك ئالدىدا ئاپتاپ سۇنۇپ ئولتۇرغان مۈشۈكنى كۆردى، ئۇ ئۇنىڭ دۈمبىسىنى سىيلاپ قوياي دەپ قولىنى ئۇزاتتى. بىراق مۈشۈك يەنە ھەر كۈندىكىدەك قۇيرۇقۇمنى تۇتۇپ سۆرەمدىكىن، دەپ ئۇنىڭغا خىقىرىدى ۋە قولىنى تاتىلىۋالدى.

— يەنە مەن جىدەلخورما، — دەپ ۋارقىرىدى ئۇ مۈشۈككە، — سەن مىنى تاتىلىۋالدىڭ. ئەمما مەن يىغلاپ غەلۋە قىلدىممۇ.

ئۇ ئۆيگە كىرىپ ئانىسىغا ھال ئېيتتى: ھەممىسى مىنى جىدەلخور دەپ ھەيدىۋىتىدۇ، مۈشۈكمۇ مىنى تاتىلىۋالدى. مەن جىدەل قىلمىدىمغۇ.

ئانىسى ئۇنى بەزلەپ، ئۇنىڭغا«ياخشى بالا» دىگەن رەسىملىك كىتاپچىنى بەردى. ئۇ، رەسىمدىكى بالىدەك ياخشى بالا بولماقچى بولدى.

ئۇ شۇنداق قىلدى. يانچۇقىدىن كەمپۈت ئېلىپ، يىغلىغان كىچىككىنە قىزچاققا بەردى. قىز يىغىسىدىن پەس بولدى. قىزنىڭ ئاپىسى ئۇنى سۆيۈپ قويۇپ، ياخشى بالا، دىدى. ئۇ ئاپىسى بەرگەن نانى مۈشۈككە چايناپ بەردى. مۈشۈك ئۇنىڭ بىلەن ئوينىدى.

ئۇ ئاخشىمى مومايىنىڭ توخۇلىرىنى كاتەككە سولاشقا ياردەملەشتى. موماي ئۇنى، چوڭ يىگىت بولۇپ قاپسەن، دىدى.

ئۇ خۇشاللىقىدا جاھانغا پاتماي قالدى. ئۇ ئەمدى جىدەلخور ئەمەس، چوڭ بولۇپ قالغان ياخشى بالا ئىدى.

مەسئۇل مۇھەررىر سارەم ئىبراھىم

قۇربان توختى

ئىككى كوچا

(ھېكايە)

بىزنىڭ مەھەللە ئۇزۇن كوچا ۋە توغرا كوچا دەپ ئىككىگە ئايرىلغان. پۈتۈن مەھەللىدە 50 ئۆيلۈك ئادەم بار دېسەك، بۇنىڭ ئوتتۇزى ئۇزۇن كوچىغا، قالغان يىگىرمىسى توغرا كوچىغا جايلاشقان. بۇ مەھەللىنىڭ ئادەملىرى بەكمۇ ئىناق ئۆتىدۇ. ھەممىمىزنىڭ ئاتا-ئانىلىرىمىز، ئاكا-ئاچىلىرىمىز توي-تۆكۈن، نەزىر-چىراغلاردا بىر داستىخاندا ئولتۇرۇشىدۇ، ئانىلىرىمىز بىر-بىرىمىزنىڭ ئۆيلىرىدىن ھېچ تارتىنمايلا تۇز-خېمىتۇرۇچلارنى ئۆتنە-يېرىم قىلىشىپ ئىشلىتىدۇ، بۇنىڭغا يارىشا بىز بالىلارمۇ بىر-بىرىمىزگە بەكلا ئامراق، مەكتەپكە بىللە بېرىپ، بىرگە قايتىمىز. ئاخشاملىرى بىللە ئوينايمىز.

بىر كۈنى بىز ئوتتۇزغا يېقىن بالا مەكتەپتىن كېلىۋېتىپ بىر كىچىك ئېرىق بويىدا ئولتۇرۇشتۇق، بىز خۇددى قۇشقاچتەك ۋىچىرلىشاتتۇق. تېخى ھەر چوڭ ئىشلار توغرىسىدىمۇ تالاش-تارتىش قىلىشاتتۇق. گەپ بىز كۆرگەن كىنو ئۈستىدە بولۇۋاتقاندا مېنىڭ ئېسىمگە بىر ئىش كېلىپ قالدى-دە، شۇنىڭ بىلەن:

— ھەي ئاغىنىلەر، — دېدىم پاراڭنى ئالدىراپ بۆلۈپ، بالىلار جىم بولۇپ ئاغزىمغا قاراشتى، — قۇرۇق گەپ ساتماي يېڭى ئويۇن چىقىرايلى، بىرەر كىنونى دورىمايمىزمۇ؟

بالىلار ھەيرانلىقتا ماڭا قاراپ بىردەم تۇرۇشقاندىن كېيىن:

— ھە، كىنونى قانداق دورايسەن؟ — دەپ چۇقۇراشتى.

— «ۋارتنىڭ سارايېۋنى قوغدىشى» دېگەن كىنودىكىلەرنى دوراپ جەڭ قىلمايمىزمۇ؟

— قانداق قىلىپ قېنى، دەپ باقە: — دېيىشتى بالىلار.

مەن سۆزلەپ بىر ھازا چۈشەندۈردۈم، ئاندىن، ئوقلىرىمىزنىڭ ئورنىغا كىچىك چالما ئىشلىتىمىز، يالغان مۇشتلىشىمىز، ئۇزۇن كوچىنىڭ بالىلىرى «پارتىزان» بولسۇن، قىسقا كوچىنىڭ بالىلىرى «دۈشمەن» بولسۇن، دېدىم. بىزنىڭ ئۆي ئۇزۇن كوچىدا بولغاچقا، مەن «پارتىزان»لارغا تەۋە بولاتتىم، شۇنداق قىلغاندا جەڭ ۋارتنىڭ رولىنى ئالالايتتىم، بالىلار بىردەم چۇقۇرىشىپ، ئاندىن جىم بولۇشتى، مەن «پارتىزان»لار تەرەپكە ئۆزۈمنىڭ جەڭ ۋارت ئىكەنلىكىمنى ئۇقتۇرۇپ، باشقا روللارغا بالىلارنى ئايرىپ چىقتىم.

ئويۇنىمىز باشلاندى، بۇ بولۇپمۇ جەڭ كۆرۈنۈشلىرىگە كەلگەندە ئويۇنىمىز شۇن-

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

داق قىزىپ كەتتىكى باللار راستىنلا ئۆزلىرى-
نى كىنودىكى قەھرىمانلاردەك ھېس قىلىپ،
بىر - بىرىگە شىددەتلىك «ئوق» ياغدۇرات-
تى. كىچىك چالمىلار بارغانسېرى يوغى-
ناپ، چوڭ - چوڭ چالمىلارنىمۇ ئېتىشقا
باشلىدۇق. بىر - بىرىمىزگە تېگىپ كېتىش-
تىن ساقلىنىشنى ئۇنتۇپ رەسمىي چەنلەپ
تۇرۇپ ئاتاتتۇق. چالمىلار گاھىدا قۇلاق
تۈۋىمىزدىن، گاھىدا بېشىمىزنىڭ ئۈستى-
دىن غۇيۇلداپ ئۆتۈپ كېتەتتى. بىردە
«پارتىزان» لار «دۈشمەن» لەرنى سۈرۈپ
كېتەتتۇق، بىردە ئۇلار بىزنى سۈرۈپ
كېلەتتى. ئويۇن ئەۋجىگە چىقىپ، ئاخىرى
«پارتىزان» لار ئېگىز مونار ئۈستىگە چىقى-
ۋېلىپ، «دۈشمەن» لەرنى توپقا تۇتىدى-
غان كۆرۈنۈشنى ئويناۋاتقىنىمىزدا، ئۇش-
تۇمتۇت بىر كېلىشمەسلىك يۈز بەردى:
مەن بىر ئېگىز دۆڭلۈككە چىقىۋېلىپ
«دۈشمەن» لەرگە «ئوق» ياغدۇردۇم. «دۈش-
مەن» تەرەپ ئاخىر، ئاجىز ئەخمەق بولۇپ
بېرىشى كېرەك بولغانلىقتىن بىز تەرەپكە
ئانچە «ئوق» چىقارمايتتى. ئۇشتۇمتۇت مەن
ئاتقان مۇشتەك بىر چالما ئۇچۇپ بېرىپ
«دۈشمەن» تەرەپتىن مۇسا قارىينىڭ كۆ-
زى بىلەن مەڭزى ئارىلىقىغا چاڭ قىلىپ
تېگىپ كەتتى، مۇسا شۇ زامات ئوڭدا چۈش-
تى، ئېتىشىش قايناۋاتقان قازانغا سۇ
قۇيغاندەك بىردىنلا توختاپ قالدى. باللار
ئۆز ئورۇنلىرىدا جىم تۇرۇپ قېلىشتى. مەن
دەككە - دۈككىگە چۈشتۈم ۋە مۇسا قارىي
تەرەپكە قاراپ ماڭدىم، قالغان باللارمۇ
دۈرۈلدەپ كېلىشكە باشلىدى، باللارنىڭ
ھەممىسى ماڭا مىختەك قادىلىپ تۇراتتى.
مەن ئەھۋالنىڭ راستىنلا چاتاق ئىكەنلىكى-
نى بىلىپ دەرھاللا:

— ئۇ چالمىنى مەن ئاتمىدىم، باشقىلار
ئاتقان بولسا تېگىپ كەتكەندۇ، — دېدىم.
يالغان سۆزلىگەنلىكىم ئۈچۈن يۈرىكىم تې-
خىمۇ دۈپۈلدەپ كەتتى، مەن باللارغا قا-
رىدىم، ئۇلار دەماللىققا بىر نېمە دېيەل-
مەي بىر - بىرىگە قارىشىپ قالدى.
مەن تېخىمۇ كۆچەپ خۇيپسەنلىك
بىلەن:
— قايسىڭلار ئاتتىڭلار؟ ئاتقان بول-
ساڭلار مەن ئاتتىم دېسەڭلار بولمامدىغۇ، —
دېدىم، باللار جىم تۇرۇشاتتى.
— ھەممىڭدىن بەك ئاتقىنى سەن، چو-
قۇم سېنىڭ ئاتقان چالماڭ تېگىپ كېتىپ-
تۇ جۇمۇ، — دېدىم مەن ئارىمىزدىكى ئەڭ
ياۋاش دايىمغا دۆڭگەپ، بىچارە دايىم
مەندىن قورقىدىغان بولغاچقا گەپ قىلال-
ماي دۇدۇقلاپ «مەن... مەن ئاتمىدىم» دې-
گىنىچە يىغلاپ كەتتى. ھەي ياۋاشەي، دې-
دىم ئىچىمدە، دايىم راستىنلا ئۆزى ئاتقان-
دەك باللارغا قارىيالماي ئىرىنىقىنى تاتى-
لىغىنىچە يەرگە قاراپ تۇراتتى، مۇسا قا-
رىي يىغلاپ تۇرۇپ:
— خەپ دايىم، سېنى ئاپامغا دېمەي-
دىغان بولسام، — دېدى - دە، كۆزلىرىنى ئۇۋۇ-
لىغان پېتى يۈگۈرۈپ ئۆيىگە چاپتى.
— دايىم، بىر يەرگە مۆكۈنۈۋال، —
دېدىم مەن ئۇنىڭغا ياخشىلىق قىلغان بو-
لۇپ، — ھېلى ئاپىسى ياكى ئاكىسى كەلسە
سېنى ئۇرۇپ قويمىسۇن.
— چالمىنى مەن ئاتمىغان تۇرسام، —
دېدى ئۇ بوش ئاۋازدا.
— سەن ئاتمىساڭ كىم ئاتاتتى؟ مەن
ئاتقان چالمىلارغۇ باشقا ياقلارغا چۈشكەن، —
دېدىم مەن ئۇنىڭغا ئالىيىپ. بىر چاغدا
مۇسا قارىي ئاكىسىنى باشلاپ كەلدى. مەن

دەرھال ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ دايىمنى چېقىشتۇردۇم. مۇسا قارىينىڭ ئاكىسى كەلگىنىچە دايىمنىڭ كاچىتىغا بىرنى سېلىپ، قورسىقىغا بىرنى تېپىپ، ئۇنى يەرگە دومىلىتىۋەتتى. شۇنىڭ بىلەن دايىم ۋايجانلاپ تۇرۇپ: خەپ توختاپتۇر، ئاتامنى باشلاپ كەلمەيدىغان بولسام، دېگىنىچە كېتىپ قالدى. بىردەمدىن كېيىن دايىمنىڭ دادىسى چىرايى ئۆڭگەن ھالدا تېز - تېز مېڭىپ كەلدى - دە، مۇسانىڭ ئاكىسى بىلەن ئۇتتۇشۇپ كەتتى، ئۇلار ياقىلىرىنى سىقىشاتتى، گاھىدا مۇشت ئېتىشاتتى. ھەش-پەش دېگۈچە ھەر ئىككىسىنىڭ ئاغزى - بۇرۇنلىرى قىپقىزىل قانغا بويالدى، يۈزلىرى كۆپكۆك ئىششىدى. بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقان مەھەللە كىشىلىرى يۈگۈرۈپ كېلىشتى ۋە مىڭ تەسلىكتە ئۇلارنى ئاجراتتى، ئەمما ئاجرىتىش جەريانىدا كىشىلەر «ئۇزۇن كوچىلىقلار»، «توغرا كوچىلىقلار» دېيىشىپ گەپ تەگىشىپ قېلىشتى. پاراڭ ئۇلغىيىپ كېتەي دېگەندە، مەسچىتنىڭ ئىمامى ئارىغا چۈشۈپ، ئاپئاق ساقاللىرىنى تىترىتىپ تۇرۇپ سۆزلەپ كەتتى:

— ئى، خۇدا، جامائىتىمىزنىڭ كۆڭلىگە ئىنساب بەرگەيسەن! ئاتا-بوۋىلىرىمىزدىن تارتىپ بۈگۈنگىچە ئۇزۇن - كوچا، توغرا كوچا دەپ مەھەللىمىزنى ئىككىگە ئايرىغان ئىش بولۇپ باقمىغان. ئاغزىمىزغا كەلگەننى جۆيلۈمەيلى. بۇنداق ئايرىمىچىلىق، بۆلگۈنچىلىك قىلىشاق ئەجدادلىرىمىز گۆرىدە تىك ئولتۇرۇشىدۇ، خۇدا قىلغىنىمىزنى راۋا كۆرمەيدۇ. بالا ئارىسىغا كىرمەي ئەپ - ئىناق ئۆتەيلى جامائەت!...

شۇ چاغدا بىر توپ بالىلارنىڭ ئاتامغا بىرنېمىلەرنى دېگەنلىكىنى كۆرۈپ قالدىم، بىردىنلا يۈزلىرىم قىزىرىپ، پۈتۈن بەدىنىم ئوت بولۇپ كۆيۈشكە باشلىدى. لاغىلداپ تىترەپ، جايىمدا تۇرالماي قالدىم. ئاتامنىڭ چىرايى ئۆڭگەن، كۆزلىرى يېرىم يۇمۇلغان ھالدا ئالدىمغا كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قاچماقچى بولۇپ ئۆزۈمنى چەتكە ئېتىشىمغىلا ئۇ بىلىكىمدىن كاپلا تۇتۇۋېلىپ كاچىتىمغا قاتتىق بىرنى سالدى، كۆزۈمدىن ئوت چاقناپ، بېشىم پىرلا قىلىپ قالدى. بىر چاغدا قۇلىقىمغا ئاتامنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى.

— جامائەت، ئەپۇ قىلىشسىلا، ھەممە سەۋەنلىك مېنىڭ بالامدىن ئۆتۈپتۇ! ئويۈزىنىمۇ شۇ بىرىنچى بولۇپ باشلاپتۇ، چاتاق تېرىپ يالغانچىلىقنىمۇ شۇ قىلىپ ئۆز ئەيىبىنى باشقىلارغا ئارتىپ قويۇپتۇ. جامائىتىمىزگە، مەھەللىمىزگە كۆڭۈل ئاغرىقى تېپىپ بېرىپتۇ. مەن ئۇنى ئەدەبلەيمەن. بالامنىڭ ئۇساللىقى ئۈچۈن ناماقۇل بولۇپ جامائەتكە مەن چاي بېرەي!

مەن سەل ھوشۇمغا كېلىپ قارىسام ئۇلار ئەپۇچانلىق ئۇچقۇنلىرى چاقنىغان كۆزلىرىنى بىزگە تىكىپ قاراپ تۇرۇشۇپتۇ، مەن خىجىللىقتىن يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك بولدۇم ھەم ئاتامنىڭ راستچىللىقىدىن تەسىرلىنىپ، ئۆزۈمنى ئاتامنىڭ قۇچىقىغا تاشلاپ ھۆكرەپ يىغلاپ تاشلىدىم.

مەسئۇل مۇھەررىر ئارسلان

ماخموت مۇھەممەت

يۇمرانلارغا يۇمران مىسرالار

يوپۇرماق

دوستۇم گۈلنى ماختايدۇ،
يوپۇرماققا باقمايدۇ.
يوپۇرماقلار بولمىسا،
گۈللەر قانداق ياشنايدۇ.

باغدا گۈللەر چاقنايدۇ،
غۇنچىلىرى شاخلايدۇ.
يوپۇرماقلار بولغاچقا،
گۈللەر خۇش خۇي ياشنايدۇ.

ۋەتەن گويا قىزىلگۈل،
بىزلەر سانسىز يوپۇرماق.
تەڭ ياشنايمىز، كۆكلەيمىز،
شۇنچە گۈزەل، خۇش پۇراق.

بىز ھەممىمىز چىرايلىق

سەن چىرايلىق، مەن چىرايلىق،
بىزلەر چىرايلىق.
مەكتىپىمگە ماڭغان قارا
كۆزلەر چىرايلىق.

سەن چىرايلىق، مەن چىرايلىق،
دوستلار چىرايلىق.
ئەلاچىلار سېپىدە بىز
قاتار چىرايلىق.

سەن چىرايلىق، مەن چىرايلىق،
ھەممە چىرايلىق.
ساغلام ئۆسۈپ يېتىلەيلى،
يەنە چىرايلىق.

بىز، بىز، بىز

بىز بۇلبۇل، بىز كاككۇك،
باغدا سايرايمىز.
بىز غۇنچە، بىز مايسا،
تاڭدا ياشنايمىز.

بىز ئالىم، بىز شائىر،
كىتاب يازىمىز.
بىز جەڭچى، بىز باتۇر،
ئالغا باسىمىز.

بىز ناخشا، بىز دەريا،
ئۇرغۇپ ئاقىمىز.
بىز ئۈمىد، بىز ئىقبال
يوللار ئاچىمىز.

پاكىز

ساغلام، تېتىك باللار بىز
قوللىرىمىز پاكىز،

مەكتىپىمىز، سىنىپىمىز،
يوللىرىمىز پاكىز.

ئەدەب، ئەخلاق بىزگە ھەمرا،
تىللىرىمىز پاكىز.
كېلىچەكتىن ئۈمىدۋارمىز،
دىللىرىمىز پاكىز.

قايتارما:
پاكىزە، پاكىزە
ئۆسمەكتىمىز پاكىزە.

كېپىنەكلەر ئاڭلاڭلار

قىزىل - قىزىل لاللار
باغدا ئېچىلدى.
ئوماق - ئوماق باللار
باغقا يېيىلدى.

قايسى بالا، قايسى گۈل،
بىلىپ بولمايدۇ.
كېپىنەكلەر ھەيرانە،
ئۇچۇپ تىنمايدۇ.

كېپىنەكلەر، قونۇڭلار،
ھەممىمىز غۇنچە.
ئانا ۋەتەن بېغىدا
ياشنايمىز شۇنچە.

تۇرسۇن قۇربان

يېڭى ناخشا

يېڭى ناخشا ئۆگەندۇق
دوستلار بىلەن بەس - بەستە.
ياڭرىتىمىز داۋاملىق
شۇ ناخشىنى ھەۋەستە.

ناخشىمىزدا كۈيلىنەر
يېشىل ئانا تەبىئەت.
ناخشىمىزدەك سۆيىمىز
گۈزەللىكنى تا ئەبەت.

قايتارما.

يېشىل ئانا— تەبىئەت،
سۆيۈملۈكتۇر تائەبەت.

چۈچۈك مىسرالار

ئاققۇ بىلەن سۆھبەت

ئۇچۇۋاتقان ئاق قۇغا
قاراپ قالدىم ھەۋەستە.
توختاپ ئۆتسە يېنىمدا
تۇتاي دېدىم گۈلدەستە.

سەپىردىكىز قاياققا
دېيىم يەنە ھۆرمەتتە.

چۈشسە ئىدى كۆلچەككە،
بولاتتىم مەن سۆھبەتتە.

رەنجىدىڭمۇ يۇرتۇمدىن،
رەنجىدىڭمۇ يا مەندىن،
تۇرۇپ قالساڭ بۇ يەردە
مەمنۇن ئىدىم مەن سەندىن.

تەسىر قىلغاچ بۇ سۆزۈم
ياندى ئاق قۇ ئارقىغا.

ئۇيغۇر كىتاب تورپېكىتى www.uyghurkitap.com

يېتىپ كەلدى بىردەمدە
ئۆيىمىزنىڭ ئالدىغا.

مەن ئۆگزىدە، ئۇ كۆكتە
بولدۇق بىر پەس سۆھبەتتە.
دېدى ئاق قۇ: بۇ يەردە
كەبىسەت دەرد ـ كۈلپەتتە.

دېدى يەنە: سوئاللىك
بەك ئورۇنلۇق ـ ئورۇنلۇق.
بىراق بۇ يەر ئورمانسىز
كۆلسىز،
قۇملۇق،
قۇيۇنلۇق.

يوق بۇ يەردە بۇ كۈندە
مەن ئۈيلىغان كۆل، ئۆستەڭ.
بۇ تەبىئەت جازاسى،
ھەقلىق جازا،
سەن بىلسەڭ.

شۇڭا دوستۇم، بۇ يەردە
توختىمايمەن مىنۇتمۇ.
بۇ يەردە يوق سۆزۈك سۇ،
مەن يەيدىغان بېلىقمۇ.

بېرىپ شۇنداق جاۋابنى
كەتتى ئاق قۇ يىراققا.
يۈرىكىمنى ئاشۇ دەم
تولدۇرۇپ دەرد ـ پىراققا.

دېدىم ئاق قۇ سۆزى ھەق،
ئۇ تەبىئەت ساداسى.
بىلدىم شۇنچە قاتتىقكەن
كەبىئەتنىڭ جازاسى.

ماشىنا قىز

كۆرگەزمىدە كۆردۈممەن
بىر ئاجايىپ گۈزەلنى.
سۆزلەشلىرى بەك راۋان،
ئېيتار ناخشا ـ غەزەلنى.

كىمكى كەلسە ئالدىغا
خۇش كېلىدىڭ، دەر مۇلايىم.
تونۇشتۇرۇپ ئۆزىنى،
دەيدۇ: ئىسمىم گۈلايىم.

كىم دېسەڭلار، بۇ پەرى ـ
ئۆزگىچە بىر قىز بالا.
كۆرگەزمىگە كىرگەنلەر
جەلپ بولار تېز ئاڭا.

بۇ گۈزەلنى تۇغقاندۇ
قانداق ئايال،
قەيەردە؟
ياشايدىكەن ئانىسى
قايسى يۇرتتا — شەھەردە.

ھەيران بولسام شۇنداق دەپ،
خۇش خۇي بېقىپ شۇ قىزغا.
دېدى شۇئان: تۇغۇلدۇم
ئۆيدە ئەمەس،
زاۋۇتتا.

ئېلېكترون مېڭەم بار،
سۇمبۇل چاچلىق بېشىمدا.
قولۇم چاققان، پۇتۇم تېز،
يوق سەنۋەتنىڭ ئىشىمدا.

تېرەم ئاپئاق مېتالدىن،
تومۇرلىرىم پولات سىم.
ئوزۇقلۇقۇم توك پەقەت،
شۇڭا ئۇستۇن غەيرىتىم.

شۇندا بىلدىم بۇ پەرى
بىر ماشىنا قىز ئىكەن.
ئۆزى تېتىك ھەم چېۋەر،
سۆز ـ ھەرىكىتى تېز ئىكەن.

تۇغۇلۇپتۇ ئۇ بىزنىڭ
تەڭرىتاغنىڭ قوينىدا.
ئانا يۇرتنىڭ ئۇلۇغۋار
مەرىكىسى — تويىدا.

ھەسەن تىلىۋالدى

غۇنچىلار ساداسى

كەچۈرەمسىز، مۇئەللىم

گۆدەكلىكتە مەن سىزنى
نېمىشكىمۇ رەنجىتتىم،
دىل ئۆرتىنەر ئويلىسام
بۇ ئىشلارنى ھەر قېتىم.

بولسىڭىزمۇ سىز شۇنچە
سەممىي ـ پاك مۇلايىم.
يەتمەپتىمەن ئۇ چاغدا
قەدرىڭىزگە، مۇئەللىم.

بەكمۇ شوخلۇق قىلاتتىم،
كۆڭلىڭىزنى رەنجىتىپ.
قويغان ئىدىم بەزىدە
سىزنى ھەتتا يىغلىتىپ.

بىراق مەندىن قىلچىلىك
كەتمەيتتىڭىز ئاغرىنىپ.
بىلىم بېرىپ قېشىمدا،
يۈرەتتىڭىز ئايلىنىپ.

ئۇ چاغدىكى ئىشنى سىز
كەتسىڭىزمۇ ئۇنتۇلۇپ.
بىراق قەلبىم ئۆرتىنەر
ھازىر مېنىڭ ئويلىنىپ.

مۇڭدىشىسىز ئانامدەك
مېنى ھازىر كۆرسىڭىز.
قىزىرىمەن ئالمىدەك
ئەھۋال سوراپ كۈلسىڭىز.

ئالدىڭىزدا خىجىلمەن
ئۆتكۈزگەچكە سەۋەنلىك.
ئەپۇ قىلىڭ، مۇئەللىم،
كەتتى ئەمدى گۆدەكلىك.

دوست بولامەن

ئاسماندىكى يۇلتۇزلار،
دوست بولامسىلەر مەن بىلەن.
يېنىڭلارغا چىقىمەن
قوراللىنىپ پەن بىلەن.

www.uyghurkitap.com

ھەر كىچىسى زوقلىنىپ
كۆك - ئاسمانغا قارايمەن.
ئىسمىڭلارنى چاقىرىپ،
ھەۋەس بىلەن سانايمەن.

سىرىڭلارنى يۇلتۇزلار،
ھەكمۇ بىلگىم كېلىدۇ.
يات يېقىندا ماڭىمۇ
ئىلىم قانات بېرىدۇ.

ئاشۇ چاغدا يېتىمەن
كۆزلىگەن ئارزۇ - تىلەككە.
ئەجرىم بىلەن ئورايمەن
كۆكسۈڭلارنى چېچەككە.

سورىمسام بولامدۇ

مەكتىپىدىن كېلىپلا
ئەركىن ماڭدى ئالدىراپ،
سومكىسىنى تاشلىدى
ئۆي ئىچىگە بىر قاراپ.

دېدى ئانا ئۇنىڭغا:
— بالام نەگە بارىسەن؟

تاماق يېمەي ئوينىساڭ
كېسەل - بولۇپ قالىسەن.

ئەركىن دېدى ئالىيىپ:
سوراپ نېمە قىلىسەن.
مەن بىر كىچىك بالىدەك
دائىم تەنبىھ بېرىسەن.

— سورىمسام بولامدۇ،
دېدى ئانا ئەركىنگە، —
بەڭباش بولۇپ كەتمەمسەن،
قويۇپ بەرسەم ئەركىڭگە.

مەكتىپىڭدىن كېلىپلا
ئالدىرايسەن ئويۇنغا.
بىرەر قېتىم كىتابنى
ئېلىپ قويماي قولۇڭغا.

تەمتىرەيسەن ئەتىسى،
مەكتەپكە بارغاندا.
قىزارمامسەن دەرستە
تۆۋەن نومۇر ئالغاندا.

بۇ ساندىكى شېئىرلارنىڭ مەسئۇل مۇھەررىرى ئوسمانجان ساۋۇت

قادىر ئارسلان

تۇرمۇش قاينىمىدا

(ھېكايە)

1

ئۇ دەرەخكە يۆلىنىپ قالدى. بۇ، قانداقتۇر بىر ئەدەبسىزنىڭ سوقۇلۇپ ئۆتۈپ كېتىشىدىن ياكى رەھىمسىز مۇشتىنىڭ زەربىسى تۈپەيلىدىن ئەمەس، بەلكى خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىغان، بىردىنلا تېگى يوق ھاڭغا چۈشۈپ كېتىۋاتقاندەك قورقۇنچلۇق، رىتىمى بۇزۇلغان يۈرەكنىڭ ئېغىشىدەك ئازابلىق تەسىراتنى پەيدا قىلغۇچى كۆڭۈلسىز كۆرۈنۈش تۈپەيلىدىن يۈز بەرگەن ھالەت ئىدى.

شۇ تاپتا ئۇنىڭ نۇرلۇق كۆزلىرى ئۇنىڭغا دۈشمەن بولۇپ، دۈشمەن بولغاندىمۇ ئەڭ ياۋۇز دۈشمەن بولۇپ، ئۇنى دەرەخكە يۆلىنىپ قېلىشقا مەجبۇر قىلدى، ھېلىمۇ ياخشى، ئاشۇ دەرەخ بار ئىكەن، بولمىسا ئۇ يەرگىلا يىقىلىپ چۈشكەن بولاتتى. ئۇنىڭ كۆز چاناقلىرى كېڭەيگەن، قارىچۇقلىرى بىر نۇقتىغا تىكىلگىنىچە قېتىپ قالغانىدى. چىرايى تاتارغان بولۇپ، لەۋلىرىنىڭ تىترىشىدىنلا ئۇنىڭ ھايات ئىكەنلىكىنى بىلگىلى بولاتتى.

ئۇ بىردىنلا ئىككى قولىدا كۆزلىرىنى ئېتىۋالدى، ئۇ ۋارقىرىماقچى، توغرىراق قىلىپ ئېيتقاندا ئىڭرىماقچى بولغاندەك ئاغزىنى ئاچتى. بىراق ئاۋازى چىقمىدى. ئۇنىڭ لەۋلىرى قىمىرلايتتى. تىلىمۇ ئۇنىڭغا بويسۇنۇشنى رەت قىلغاندەك قېتىپ قالغانىدى. تويۇقسىز ئۇنىڭ كۆز قارىچۇقلىرى ھەرىكەتكە كەلدى. ھېلىقى مۇدھىش كۆرۈنۈش غايىب بولغانىدى، كۆزلەر ئەنسىزلىك بىلەن ئۇياق ـ بۇياققا قارىدى. كىرپىكلەر

www.uyghurkitap.com

ئەجەبلەنگەندەك تېز - تېز لېپىلداپ كەتتى. كۆزلەر ئۆز ئىقتىدارىنى تولۇق ئىشلىتىپمۇ، غايىب بولغان بايىقى كۆرۈنۈشنى، ئىگىسىنى ھالىدىن كەتكۈزۈپ چەكسىز ئازابقا سېلىپ قويغان ئاشۇ كۆرۈنۈشنى زادىلا تاپالمىدى.

ئەمدى ئۇنىڭ باياتىن قاتتىق تورمۇزلانغان چوڭ مېڭىسى ھەرىكەتكە كەلدى. ئۇنىڭ كاللىسىدا بۇ ئوڭۇممۇ، چۈشۈممۇ؟ دېگەن سوئال پەيدا بولدى. ئارقىدىنلا تۈرلۈك - تۈمەن خىياللار ئۇنى سەلدەك بېسىپ كەلدى: «مەن نېمىنى كۆردۈم - ھە، كۆزلىرىم مېنى ئالداپ قويدىمۇ - يە؟ بۇ، كىشىلەرنىڭ بەختىنى كۆرەلمەيدىغان نىجىس شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسىمۇ قانداق؟ مېنىڭ نېرۋامدا چاتاق چىقتىمۇ - يا؟ ياق، ئاھ خۇدا، بۈگۈن ماڭا كەلگەن قانداق كەلگۈلۈك بۇ؟! قايسىدۇر بىر كىتابلاردا ئوقۇغان، كىملەرنىڭدۇر ئاغزىدىن ئاڭلىغان دەھشەتلىك ئىش مانا مەن سېنىڭ بېشىڭغىمۇ كەلدىم، قانداق قىلالايسەن دېگەندەك قىلىپ، ماڭا ئۆزىنى كۆرسىتىۋاتامدىغاندۇ؟ ياق، ياق، خۇدايىم ساقلىسۇن، بايا مەن چۈش كۆردۈم، ئۇ ھەرگىز ئوڭۇم ئەمەس... لېكىن، مەن ئويغاق تۇرسام، بەلكى يولدا، كىشىلەر ئارىسىدا كېتىۋاتقان تۇرسام، قانداقلارچە چۈش كۆرۈشۈم مۇمكىن؟ ئوڭۇممۇ؟ ياق! چۈشۈممۇ؟ ياق!...»

چېكىش خىياللار ئۇنىڭ كاللىسىنى قوچۇۋەتتى، ئارقا - ئارقىدىن پەيدا بولۇۋاتقان، بىر - بىرىنى رەت قىلىۋاتقان سوئال - جاۋابلار ئۇنىڭ كاللىسىغا سىغماي قېلىۋاتقاندەك، ھېلى بۇ بىچارە كاللىنى پاچاق - پاچاق قىلىۋېتىدىغاندەك قىلاتتى. ئۇنىڭ بېشى قېيىپ، قۇلاقلىرى ۋاڭىلداپ كەتتى. ئۇ پۈتۈن كۈچىنى ئىككى قولىغا يىغىپ، بېشىنى چىڭ چاڭگاللىۋالدى. بۇ، ئۇنىڭغا بىرئاز ئارام بەرگەندەك بولدى - يۇ، ئازابىنى يەنىلا يەڭگىللىتەلمىدى.

بالام! مېنىڭ شېرىنگۈلۈم! تۇيۇقسىز پەيدا بولغان بۇ نىدا ئۇنى بىردىنلا سەگەكلەشتۈردى، ئۇنىڭ ماغدۇرسىزلانغان بەدىنىگە كۈچ بەردى. باياتىن تۇختاپ قالغاندەك سېزىلگەن يۈرىكى قايتا دۈپۈلدەپ، تومۇر - تومۇرلىرىغا قان ماڭدۇردى.

شېرىنگۈل ئۆيدە بولسىلا، دادىسىمۇ ئۆيدە بولىدۇ. بايا كۆرگىنىم ئۇ ئەمەس. بۇ خىيال ئۇنى ئۈمىدلەندۈردى، ئۆيگە تېزرەك بېرىشقا ئالدىراتتى. ئۇ ئۆيى تەرەپكە قاراپ يۈگۈردى.

چىرايلىق كىيىنگەن زىلۋا، گۈزەل بىر چوكاننىڭ قولىدىكى سومكىسىنى پۇلاڭلاتقىنىچە چوڭ يولدا يۈگۈرۈپ كېتىۋاتقىنىنى كۆرگەن يولۇچىلار ئۇنىڭغا ھەيرانلىق بىلەن قارىشىپ قالدى. يول بويىدىكى تۆمۈر رىشاتكىغا قونداقتىكى تۇخۇلاردەك قونۇۋېلىشقان بىر نەچچە بىكار تەلەپ ئۇنىڭ كەينىدىن ئىسقىرتىپ، قاقاقلاپ كۈلۈشتى. لېكىن ئۇ بۇلارنىڭ ھېچقايسىسىنى سەزمەيتتى، ئاڭلىمايتتى. ئۇ ھويلا دەرۋازىسى ئالدىدا ئۇچرىغان قوشنىسىنىڭ قىزغىن سالىمىغا ھاسىراش ۋە باش لىڭشىتىش بىلەنلا جاۋاب بەردى - دە، ھويلىنىڭ سول تەرىپىدىكى بىناغا ئېتىلدى. بىنا ئىشىكى شىددەت بىلەن ئېچىلدى ۋە ئۇنىڭ قوپاللىقىدىن رەنجىگەندەك قاتتىق غىچىلداپ يېپىلدى. پەلەمپەيلەردىن ئاڭلانغان قاتتىق ئاياغ تىۋىشى بىناغا ئەنسىزچىلىك پەيدا قىلدى. ئۇ ئاخىرى 4 - قەۋەتكە چىقتى، چىقتى - يۇ، پەلەمپەي رىشاتكىسىغا يۆلەنگىنىچە تۇرۇپلا قالدى. بۇدۇر چاچلىق قورچاقنى قۇچاقلى-

غان بەش ياشلىق قىزى شېرىنگۈل ئىشىككە يۆلەنگىنىچە تۇگۈلۈپ ئولتۇراتتى. كارىدوردىكى چىراغ نۇرىدا ئۇنىڭ يۈزىدىكى ياش يۇقى ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇراتتى. خۇددى چوڭ كىشىلەردەك يەرگە كۆز تىككىنىچە خىيالغا پاتقان شېرىنگۈل ئاياغ تىۋىشىنى ئاڭلاپ بېشىنى كۆتۈردى - دە، ئاپىسىنى كۆرۈپ ئورنىدىن ئىتتىك تۇردى ۋە قورچىقىنى تاشلىۋېتىپ، غولچىنى ياپىغىنىچە ئۇنىڭغا ئېتىلدى.

— ئاپا!...

— بالام، جېنىم بالام!...

ئۇ بالىنى قۇچىقىغا ئېلىپ، باش - كۆزلىرىنى سىيلىدى.

ئۇدۇل ئىشىك ئېچىلىپ قوشنا ئايال چىقتى.

— ۋاي خۇدايىمەي، مەرىگۈل، نەگە كېتىۋىدىڭىز؟ سائەت ئالتە ئەتىراپىدا شېرىنگۈلنى تەربىيىچىسى ئېلىپ كەپتىكەن، بالىنى ئالغىلى يا دادىسى، يا ئانىسى كەلمىدى، ئۆزۈم ئېلىپ كەلدىم، دەپ ماڭا تاپشۇرۇپ كەتتى. ئىشىكلىرىنى ئۇرساق ھېچ سادا يوق. شېرىنگۈلنى بىزنىڭ ئۆيىگە كىرىپ ئويناپ تۇرۇڭ دېسەم، ئۇنىمىدىغان... ئىشىكلىرىڭنىڭ تۈۋىدە ئولتۇرۇۋېلىپ يىغلاپ، زادىلا قوپقىلى ئۇنىمىدى. توۋا، توۋا، مۇنداقمۇ بىپەرۋا بولامسىلەر. مۇراتچۇ، ئۇ نەگە كېتىۋىدى؟

بويىنىنى قىسىپ بىچارىلەرچە ئولتۇرغان شېرىنگۈلنى كۆرۈپ ئىچى سىيرىلغان، ئۇنى باغرىغا بېسىپ بايىقى كۆڭۈلسىز كۆرۈنۈشنى ئۇنتۇغان مەرىگۈل قوشنىسىنىڭ سۆزى بىلەن يەنە مۇراتنى ئېسىگە كەلتۈردى. مۇرات ئۆيگە كەلمەپتۇ - دە، دېمەك، بايىقى كۆرگىنىم... بۇ خىيال ئۇنىڭ يۈرىكىنى باشقىدىن سىقىرىتىپ، بېشى قايغانىدەك بولدى. ئۇ ناھايىتى تەسلىكتە ئۆزىنى ئوڭشاپ، ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى ئاچتى ۋە شېرىنگۈلنى كۆتۈرۈپ ئۆيگە كىردى. ئۆزىگە ھەيرانلىق بىلەن قاراپ قالغان قوشنا ئايالغا:

— سىزنى ئاۋارە قىپتىمەن، رەھمەت، — دېگەن سۆزنى ئارانلا ئېيتالىدى.

ئۇ ئۆيگە كىرىپلا سافاغا ئۆزىنى تاشلاپ ئولتۇرۇپ قالدى.

— ئاپا، چىراغنى يېقىۋېتەيلىچۇ، ئۆي قاپقاراڭغۇ، مەن سىزنى كۆرەلمەيۋاتىمەن، مەن ياقالايمەن، مەن يېقىۋېتەي - ھە، ئاپا، — شېرىنگۈل چۈشۈلداپ سۆزلىگىنىچە ئۇنىڭ قۇچىقىدىن چۈشۈپ، چىراغنىڭ يىپىنى تارتىۋەتتى.

پاللىدە ياندىغان چىراغ ئۆي ئىچىنى يوپيورۇق قىلىۋەتتى. مەرىگۈل گويا بۇنى سەزمىگەندەك بىر نۇقتىغا تىكىلگىنىچە قېتىپ قالغانىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن قويۇلۇۋاتقان ياش سۈپسۈزۈك مەڭزىنى يۇماقتا ئىدى. ئىككى قولى ئۇنىڭ سەل ئۇچلۇق ئېڭىكىنى تىرەپ تۇرمىسا، بېشىنى ھېلىلا يەرگە چۈشۈپ كېتىدىغاندەك ھېس قىلاتتى.

— ئاپا، سەن يىغلىدىڭما؟ — شېرىنگۈل يىغلامسىرىغان ھالدا ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى ۋە يۇمران قوللىرى بىلەن مەرىگۈلنىڭ يۈزىنى سۈرتۈشكە باشلىدى، — نېمىشقا يىغلايسەن؟ سەن ماڭا يىغلاڭغۇ بالا ئەسكى بالا دېگەنتىڭغۇ. يىغلىمىغىنا، بولمىسا ئەسكى ئاپا بولۇپ قالىسەن. قارىغىنا، مەن يىغلىمىدىم، بايىمۇ يىغلىمىدىم.

مەرىگۈل قىزىنىڭ گەپلىرىدىن ئېسىنى يىغقاندەك بولۇپ ئۇنى باغرىغا بېسىپ، قاپ-قارا بۇدۇر چاچلىرىغا يۈزىنى ياقتى. ئۇ،

www.uyghurkitap.com

يېشىنى توختىتالمىدى، ئۇنىڭ يېشى شېرىنگۇلنىڭ چېچىنى ھۆللەشكە باشلىدى.

بايا كۆرگىنىم راست ئىكەن، — دەپ ئويلىدى ئۇ يۈرىكى سىقىلغان ھالدا، — خاتا كۆرمەپتىمەن. بايىقى بىر - بىرىگە چاپلاشقىنىچە كېتىشىۋاتقان ئاشۇ بىر جۈپ ئەر - ئايالنىڭ بىرى مۇرات. ۋاي خۇدايىمەي، بۇ نېمە ئىش؟ بۇ بىر بەختسىزلىكنىڭ باشلىنىشىمۇ ياكى ئاللىقاچاندىن بېرى يۈز بەرگەن بەختسىزلىكنىڭ ماڭا ئەمدى كۆرۈنۈشىمۇ؟ توۋا، مېنىڭ بىلەن ئالتە يىلدىن بۇيان ئىناق، مۇھەببەتلىك ئائىلە تۇتۇپ كەلگەن مۇرات شۇنداق ئادەم بولسا ھە؟ مەن چۈشتە ئۇنىڭغا، كەچتە چوڭ ئۆيگە بېرىپ كېلىمەن، شېرىنگۇلنى باغچىدىن سىز ئېلىپ كېتىڭ، دېگەنىدىم، ئۇ قوللىرىدىن قاس چىقىرىپ: چاتاق يوق بېرىۋېرىڭ، قونۇپ قالساڭمۇ مەيلى، بالىدىن ئۆزۈم خەۋەر ئالىمەن، دېگەنىدى. توۋا، ما ئىشنى كۆرۈڭ. ھېلىمۇ ياخشى كەچ بولسىمۇ قايتىپ كەپتىمەن، بولمىسا بىچارە بالام... ئۇ قىزىنى تېخىمۇ چىڭ قۇچاقلىدى.

2

شېرىنگۇل ئۇخلاپ قالدى. مەرىگۇل ئۇنىڭ يوتقىنىنى ئوبدان چۈمكەپ قويۇپ، ماغدۇرسىز پۇتلىرىنى تەستە يۆتكەپ بالكونغا چىقتى. كۆكتىكى يۇلتۇزلار بىلەن كوچىدىكى چىراغلار ياز كېچىسىنى ئاجايىپ گۈزەل تۈسكە كىرگۈزۈۋەتكەنىدى. ئىلگىرى مەرىگۇل مۇرات بىلەن بالكوندا بىر - بىرىگە يۆلەنگىنىچە تۇرۇپ، بۇ گۈزەللىكنى تاماشا قىلىشنى ياخشى كۆرەتتى. ئۇ كۆككە قارىدى، ئىلگىرى ئۇنىڭ بەختىدىن خۇشال بولۇپ كۈلۈشۈۋاتقاندەك كۆرۈنىدىغان يۇلتۇزلار بۇ كېچە ئۇنىڭغا نۇر ئەمەس، ياش تۆكۈۋاتقاندەك كۆرۈندى. ئۇنىڭ كۆزلىرى چارچاپ ياش تۆكۈشتىن توختىغان بولسىمۇ، ھەسرەتكە تولغان دەردلىك قەلبى يىغلاشتىن توختىمايۋاتاتتى. ئازابلىق خىياللارنىڭ تەسىرىدىن ئۇنىڭ تېنى شۈركىنەتتى. بالكوندىن قارىغاندا، ھويلا دەرۋازىسى ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇراتتى. مەرىگۇلنىڭ كۆزلىرى دەرۋازىغا، مۇرات كىرىدىغان ئاشۇ دەرۋازىغا تىكىلگەنىدى. ۋاقىت ئۆتمەكتە، بىراق ئۇنىڭ كۆزلىرى ئۆزىگە تونۇشلۇق بولغان گەۋدىنى تېخىچە كۆرەلمەيۋاتاتتى.

مەرىگۇل ئۆيدىكى تام سائىتىگە نەچچە - نەچچە قېتىم قاراپ بولدى. سائەتنىڭ توختىماي چىكىلداۋاتقان ئاۋازى ئېنىق ئاڭلىنىپ تۇراتتى. بىراق مىنۇت ستىرېلكىسى زادىلا ئالغا سۈرۈلمەيۋاتقاندەك، بىر ئىزدا توختاپ قالغاندەك بىلىنەتتى. ئەمما سائەت ستىرېلكىسى توققۇزنى، ئوننى، ئون بىرنى كۆرسەتتى.

ئۇنىڭ بۇ ئىشى قاچاندىن باشلانغان بولغىيدى؟ مەرىگۇل خېلى ئۇزۇنغىچە ھېچ نەرسىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرەلمىدى. ئۇنىڭغا مۇرات ئۆزگەرمىگەندەك، ئىلگىرىكىدەكلا ئۆزىگە ئامراقلىق قىلىپ كېلىۋاتقاندەك، ئىلگىرىكىدەكلا كۆيۈنۈپ كېلىۋاتقاندەك تۇيۇلدى. ياق، ياق، بايىقى كىشى ئۇ ئەمەس، ھەرگىز ئۇ ئەمەس، مۇرات ئۇنداقلاردىن ئەمەس، ئېھتىمال مەن خاتا كۆرۈپ قالغاندىمەن. شېرىنگۇلنى باغچى-

دىن ئېلىپ كەلمەسلىكىدە، ئۇنىڭ بۇ چاغقىچە كېلەلمەسلىكىدە باشقا سەۋەب بار. ھەقاچان ئاغىنىلىرى بىلەن بىللە بولۇپ قالغاندۇ. ئەركىشى دېگەن ئاغىنىلىرى بىلەن تېپىشتىمۇ، بولدى، كەچ قالغىنى قالغان. ئۇ ھېلى كېلىدۇ، ئۆيگە كىرىپلا مەندىن ئەپۇ سورايدۇ، خاپا بولما، تاتلىق خوتۇن، ئاغىنىلەر بىلەن ئولتۇرۇپ قالدىم، پاراڭ بىلەن بولۇپ كېتىپ كەچ بولۇپ كەتكەنلىكىنىمۇ ئۇقماي قاپتۇق. بولدى، بولدى، خاپا بولمىغىنا، ماڭا قاراپ كۈلۈپ قويغىنا، دەيدۇ. مەنمۇ بىردەم قېيداپ باقىمەن، ئاندىن، ئاندىن يەنە ... مەرىگۈل ئۆزىنىڭ ئويلىرىدىن لەززەتلىنىپ كۈلۈپ قويدى. ئارقىدىنلا: ئەگەر بايا كۆرگەنلىرىم راست بولسىچۇ! دېگەن مۇدھىش خىيال ئۇنى يەنە ئەندىكتۈرۈۋەتتى.

— ياق، مەن باياخاتا كۆرگىنىم يوق!— مەرىگۈل ئىختىيارسىز توۋلىنىپ كەتتى،— دەل ئۆزى شۇ. ئۇنى مەن مىڭلىغان كىشىلەرنىڭ ئارىسىدا بولسىمۇ دەرھال تونۇۋالايمەن، ئاھ خۇدا، مېنىڭ بەختىمگە كىمنىڭ كۆزى تەگكەندۇ، ماڭا كەلگەن قانداق كەلگۈلۈك بۇ!

تۈيۈقسىز ئۇنىڭ كۆزلىرى دەرۋازىغا چۈشتى. دەرۋازىدىن مەرىگۈل ئۈچۈن تونۇش گەۋدە — بايىدىن بېرى ئۇنىڭ پىكىر - خىيالىنى ئاستىن - ئۈستۈن قىلىۋەتكەن ئادەم سەل ئېغاڭلىغان ھالدا ئاستا كىرىپ كېلىۋاتاتتى. نەچچە سائەتتىن بېرى ئۇ مۇراتنىڭ تېزرەك كېلىشىنى، ئۆزىنىڭ كۆرگىنىنى، گۇمانىنى ئىنكار قىلىشىنى تەقەززالىق بىلەن كۈتۈۋاتقانىدى، بىراق مۇراتنى كۆرۈپلا ئۇنىڭ يۈرىكىنى قانداقتۇر بىرخىل قورقۇنچ قاپلىۋالدى. مۇراتنىڭ «ھەئە، شۇمەن» دېگەن بىرلا ئېغىز سۆزى بىلەن نەچچە يىللىق مۇھەببەتلىك تۇرمۇشى بەربات بولۇپ كېتىدىغاندەك، مۇراتنىڭ بىرلا باش لىڭشىتىشى بىلەن جېنى ئىنىقىدە چىقىپ كېتىدىغاندەك بىلىنىپ، يۈرىكى ئەنسىز دۈپۈلدەپ كەتتى.

ئۇ ئۆزىنى يوشۇرۇشقا جاي ئىزدىگەندەك ئالاقزادىلىك بىلەن ئۇياق - بۇياققا قارىدى، ئۇ مۇراتنىڭ كۆزىگە كۆرۈنمەسلىكنى تىلىدى. لېكىن شۇ تاپتا ئۇنى ئۆز پاناھىغا ئالىدىغان ھېچقانداق جاي يوق ئىدى. پەستىن بىنا ئىشىكىنىڭ غىچىرلاپ ئېچىلغان ئاۋازى ئاڭلاندى. بۇ ئاۋاز مەرىگۈلگە پەستىن ئەمەس، بەلكى كۆكرەك قەپىسىدىن چىققاندەك بىلىنىپ كەتتى. تاق - تاق - تاق! پەلەمپەيدىن ئاڭلىنىۋاتقان ئاياغ تىۋىشى گويا مۇرات پەلەمپەيگە ئەمەس، ئۇنىڭ يۈرىكىگە دەسسەپ چىقىپ كېلىۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى.

ئاخىرى ئىشىك ئالدىدا بوشقىنە ھاسىراش ئاڭلاندى، ئاندىن قۇلۇپ شىرىقلاپ ئېچىلدى. مېھمانخانا ئىشىكىنىڭ ئۇدۇلىدا — دالاندا تۇرۇپ چاپىنىنى سېلىۋاتقان مۇرات ئۇنىڭ ئۈن - تىنسىز تىكىلىپ قارىشىدىن كۆزىنى قاچۇرغاندەك كۆرۈندى.

— تېخى ئۇخلىمىدىڭما؟

ئۇنىڭ بۇ سوئالى مەرىگۈلگە تولىمۇ قوپال ئاڭلاندى. مەرىگۈل مۇراتتىن بۇ سوئالنى كۈتمىگەنىدى. ئۇ گېپىنى خاپا بولما، دېگەندىن باشلىشى كېرەك ئىدى. لېكىن ئۇ بۇنداق قىلمىدى. ئۇنىڭ سوئالىدا مەنسىتمەسلىكمۇ، پىسەنت قىلماسلىقمۇ، سوغۇقلۇقمۇ بار ئىدى. مۇزدەك بىر ئېقىم مەرىگۈلنىڭ مېڭىسىدىن كىرىپ، تاپىنىدىن

www.uyghurkitap.com

چىقىپ كەتتى، تىنجىق ياز ئاخشىمى بولغىنىغا قارىماي ئۇنىڭ ۋۇجۇدى توڭلىغاندەك ئىختىيارسىز تىترەپ كەتتى.

سوئالىنىڭ جاۋابسىز قالغانلىقىدىن ئەجەبلەنگەن مۇرات مېھمانخانىغا كىرىپ، بالكوننىڭ ئىشىكىگە يۆلەندى.

— نېمە بولدۇڭ؟ — دېدى ئۇ ئاۋازىنى سەل يۇقىرى كۆتۈرۈپ، مەرىگۈل ئۇنىڭ ئاھاڭىدىن بىر خىل ئەندىشە-ھودۇقۇشنى، ئۇنىڭ چىرايىدىن قانداقتۇر بىر مەخپىيەتلىك پەيدا قىلغان خاتىرجەمسىزلىكنى سېزىۋالدى.

مەرىگۈل نېمىنىدۇر دېمەكچى بولۇپ ئاغزىنى ئۈمەللىدى-يۇ، ئاۋازىنى چىقىرالمىدى. ئۇنىڭ غەمكىن كۆزلىرىدىن تاراملاپ ياش قۇيۇلدى.

— ھوي، ئادەمنى قىينىماسىڭچۇ، — مۇرات ھودۇققان ھالدا سۆزلىدى، — شېرىنگۈلنى باغچىدىن ئەكىلىۋالماپسەن دەپ رەنجىۋاتامسەن، ھەي، مېنىڭ ئېسىم قۇرۇسۇن، ئاغىنىلەر بىلەن قىزىق پاراڭغا چۈشۈپ قاپتىكەنمىز، ئۇنتۇپلا كېتىپتىمەن ئەمەسمۇ، ئۇنىڭغا ھېچ ئىش بولمىغاندۇ؟

مۇرات مەرىگۈلنىڭ گەپ-سۆز قىلماي ئۈنسىز ياش تۆكۈپ تۇرغىنىنى كۆرۈپ بالكونغا چىقتى:

— بولدى، خاپا بولما، يېرىم كېچىدىن ئېشىپ كەتتى، ئەتە يەنە ئىشلەيدىغان گەپ، تېزرەك ئۇخلا — مۇرات مەرىگۈلگە قول ئۇزاتتى، شۇ پەيتتە مەرىگۈل ئۆزىنى مۇراتنىڭ باغرىغا ئېتىپ، كۆكسىگە بېشىنى قويۇپ قانغىچە يىغلىغۇسى بار ئىدى، لېكىن مۇراتنىڭ بەدىنىدىن كېلىۋاتقان ئۆتكۈر ئەتىر پۇرىقى ئۇنىڭ مىنۇت ئالدىدىكى ھېسسىياتىنى بىتچىت قىلىۋەتتى. ئۇ گەسەبىيلەرچە تېز ھەرىكەت بىلەن ئۆزىنى مۇراتتىن قاچۇردى ۋە ئېتىلغان پېتى مېھمانخانىدىن چىقىپ ياتاق ئۆيدە غەمسىز ئۇخلاۋاتقان شېرىنگۈلنىڭ قېشىغا ئۆزىنى ئاتتى. مۇرات ئۆيگە كىرىپ يەنە گەپ سورىسىلا ئۇ پاڭىدە يېرىلىپ كېتىدىغاندەك، كۆڭلىدىكى ھەممىنى تۆكۈۋېتىدىغاندەك قىلاتتى. لېكىن نېمىشقىدۇر ئۇ ئاشۇ يېرىلىشتىن، ئاشۇ تۆكۈۋېتىشتىن قورقۇنچ ھېس قىلاتتى. گەرچە ئۇ بۈگۈن ئاخشام ئۆز ھاياتىدىكى ئەڭ كۆڭۈلسىز، ئەڭ مۇدھىش كۆرۈنۈشنى كۆرگەن، ئاخىرىدا شۇنىڭ راست ئىكەنلىكىگە ئىشەنگەن بولسىمۇ، مۇراتنىڭ ھەر قانچە چۈشەندۈرۈشلىرى، باغرىنى يېرىپ بېرىشكە ئۇرۇنۇشلىرى، دەم رەنجىپ، دەم يالۋۇرۇپ سۆزلەشلىرى ئۆزىنى ئىشەندۈرەلىشى مۇمكىن ئەمەسلىكىنى چۈشىنىپ يەتكەن بولسىمۇ، ئۇ يەنىلا مۇراتنىڭ ئۆيگە كىرىشىنى، ئۇنى ئۆزىنىڭ ۋاپادار ئەر ئىكەنلىكىگە ئىشەندۈرۈشىنى ئۈمىد قىلاتتى. لېكىن مۇرات كىرمىدى، نېرىقى ئۆيدە ئۇنىڭ بىر نېمىلەر دەپ غۇدۇڭشىغىنى ۋە نېمىلەرنىدۇر تاراقلىتىشلىرى بىردەم ئاڭلىنىپ، كېيىن جىمىپ قالدى.

مەرىگۈل قاتتىق خورلۇق ھېس قىلدى، ئىچ-ئىچىدىن ئۆرلەپ كېلىۋاتقان ئاچچىق يىغا گېلىنى بوغدى، ئۇ، يوتقانغا پۈركىنىپ، بۇقۇلداپ يىغلاپ تاشلىدى.

يېقىندىن بۇيان ئۇنىڭ نېرىقى ئۆيدە يالغۇز ياتىدىغان بولۇپ قالغانلىقى بىكار ئەمەسكەن-دە؟ مەن تېخى ئۇنىڭ ئىشى ئېغىر، ئايرىم ياتقىنى، ئارامخۇدا ئۇخلىۋالغىنىمۇ تۈزۈك دەپ ئويلاپ كېتىپتىمەن. ئەسلىدە ئۇ ماڭا كۆڭۈلسىز بولغانىكەن-

دە! تۇيۇقسىز كەلگەن بۇ ئۇي
بىلەن باياتىن ھەرقانچە ئۇيلاپمۇ كۆز
ئالدىغا كەلتۈرەلمىگەن ئۆزگىرىشلەر —
مۇراتنىڭ يېقىندىن بۇيان ئۆزىگە سالقىن
مۇئامىلە قىلىدىغان بولۇپ قالغانلىقى، ئۇنىڭ
ئەركىلەشلىرىگە زاڭلىق قىلغاندەك كۈلۈپ
قويىدىغان ياكى خۇش ياقمىغاندەك جاۋاب
قايتۇرىدىغان بولۇپ قالغانلىقى، شېرىن-
گۈلنىمۇ ئىلگىرىكىدەك ئەركىلەتمەيدىغان-
لىقى، ھەتتا بەزىدە سىلىكۈۋېتىدىغانلىرى
ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا كېلىشكە باشلىدى.

مەن نېمىشقا بۇلارنى ئۆز ۋاقتىدا
سەزمىگەندىمەن، سەزسەممۇ نېمە ئۇچۇن
دەپ سوئال قويۇپ ئويلاپ باقمى-
غاندىمەن؟! مەرىگۈل مۇرات بىلەن بىللە
كېتىۋاتقان ھېلىقى ئايالنى كۆز ئالدىغا
كەلتۈرمەكچى بولدى. بىراق ئۇ ھېلىقى
كۆرۈنۈشنى كۆرگەندە، مۇراتنى كۆرۈپلا
ئۆزىنى يوقىتىپ قويۇپ، ئۇ ئايالغا دىققەت
قىلالمىغانىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە خېلى قاراڭ-
غۇ چۈشۈپ قالغان ۋاقىت بولغاچقا، نېرى-
دىن بىرسىنىڭ چىرايىنى ئېنىق كۆرۈشمۇ
تەس ئىدى.

مەرىگۈل مۇراتنىڭ ئىلگىرى دائىم
دەيدىغان «سەن مەن ئۇچۇن جاھاندىكى
ئاياللارنىڭ ھەممىسىدىن چىرايلىق» دېگەن
سۆزىنى ئەسلىدى. مەرىگۈل ئۆزىنىڭ ھە-
قىقەتەن چىرايلىق ئىكەنلىكىنى، لېكىن
جاھاندا ئۆزىدىنمۇ چىرايلىق ئاياللارنىڭ
بارلىقىنى بىلسىمۇ، مۇراتنىڭ ئاشۇ سۆزىنى
ھەر قېتىم ئاڭلىغىنىدا ھاياجانلىناتتى، ئۆز
چىرايىدىن، چىن دىلىدىن ياخشى كۆرگەن
كىشىگە يارىغان چىرايىدىن پەخىرلىنەتتى.
ئۇ ئەمدى چۈشەندىكى، مۇراتقا ئۆزىدىنمۇ
چىرايلىق بىر ئايال ئۇچراپتۇ. مەرىگۈل
ئۇ ئايالنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرمەكچى،
ئۆزى كۆرگەن ئەڭ چىرايلىق ئاياللاردىن
بىرىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرمەكچى بولدى.
لېكىن ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا تولىمۇ بەتبە-
شىرە، كۆزلىرىدىن ۋەھشىيلىك يېغىپ تۇر-
غان بىر دەھشەتلىك مەخلۇق پەيدا بول-
دى. شۇنداق، ئۇ خۇددى ئالۋاستىغا ئوخ-
شايدۇ، ياق، ئالۋاستىنىڭ دەل ئۆزى.
پەقەت ئالۋاستىلا كىشىلەرنىڭ بەختىنى
كۆرەلمەيدۇ. ئېپىنى تاپسىلا كىشىلەرنىڭ
بەختىنى ۋەيران قىلىدۇ. توغرا، مۇراتنى
ئالۋاستى ئازدۇرۇپتۇ.

مەرىگۈل ئورنىدىن تۇردى. ئۇنىڭ
تۇرۇپلا مۇراتقا ئىچى ئاغرىپ قالدى.
ئۇنىڭ يېنىغا چىقماقچى، ئۇنىڭغا نەسىھەت
قىلىپ، ئۇنى ئالۋاستىنىڭ چاڭگىلىدىن قۇت-
قۇزۇۋالماقچى بولدى. لېكىن ئۇ يەنە توخ-
تاپ قالدى. مۇراتقا بۇ سۆزلەرنى قانداق
دەيدۇ؟ مۇرات بۇنى تەن ئالامدۇ - يوق؟

مەرىگۈل يەنە بوشاشقان ھالدا ئۆ-
زىنى كارىۋاتقا تاشلىۋەتتى ۋە كۆزلىرىنى
قاراڭغۇ ئۆينىڭ تورۇسىغا تىككىنىچە قې-
تىپ قالدى.

3

مەرىگۈل ئۇچۇن ھاياتىدا ئەڭ قور-
قۇنچلۇق بولۇپ تۇيۇلغان ئاشۇ كۈندىن
كېيىن، ئۇ قاتتىق ئەنسىزچىلىكتە قالدى.
گاڭگىراش، پەرىشانلىق، يىرگىنىش، غەزەپ-
لىنىش، ئەندىشە، خورلۇق ھېسسىياتلىرى
ئۇنى تىنماي ئازابلاۋاتاتتى. ئۇ كوچىدا

www.uyghurkitap.com

كېتىۋاتقاندا گويا كىشىلەر ئۇنى مەسخىرە قىلىۋاتقاندەك، ئەرگە يارىمىغان خوتۇن، دەپ پىچىرلىشىۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى، ئۇ خۇددى كوچىغا قېپيالىڭاچ چىقىپ قالغاندەك ئۆزىدىن نومۇس قىلاتتى. تونۇش - بىلىشلىرى، خىزمەتداشلىرى، قولۇم - قوشنىلىرىنىڭ قىزغىن - سالاملىشىشلىرىدىنمۇ خۇدۇكسىنىپ، كۆڭلى يېرىم بولاتتى. ئۇ كۈندىن - كۈنگە تۈگىشىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن قىزىللىق كەتمەيدىغان بولدى، ئۇنىڭ زىلۋا بەدىنى كىچىكلەپ، قورۇلۇپ كېتىۋاتقاندەك، چىرايىمۇ سولىشىپ كېتىۋاتقاندەك قىلاتتى. پەقەت شېرىنگۈلنى ئەركىلەتكەن چاغلىرىدا ئانچە - مۇنچە كۈلىدىغىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ئىلگىرىكى خۇش خۇي، كۈلگۈنچەك بۇ چوكان ئۈچۈن ئېچىلىپ - يېيىلىپ يورۇش دېگەنلەر يات نەرسىگە ئايلىنىپ قېلىشقا باشلىدى. ئۇ پات - پات ئۆزىدىن، ماڭا نېمە بولدى؟ دەپ سوراپ قوياتتى. لېكىن بۇنىڭغا جاۋاب بېرەلمەيتتى. ھېلىقى كېچىدە مۇراتتىن پۇرىغان ئۆتكۈر ئەتىر پۇرىقى ئۇنى ھېلىقى مۇدھىش كۆرۈنۈشنىڭ راستلىقىغا ئىشەندۈرگەن بولسىمۇ، ئۇ نېمىشقىدۇر بۇنىڭ يالغان بولۇشىنى خالايتتى. ئۇ مۇراتنىڭ ئۆزىدىن، نېمە بولدۇڭ؟ دەپ سورىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. مۇراتنىڭ، ئۇ مەن ئەمەس، دەپ جاۋاب بېرىشىنى تىلەيتتى. ئارقىدىنلا ئۇنىڭ بۇ جاۋابىغا ھەرگىز ئىشەنمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلاتتى.

مۇرات ئەتىسى مەرىگۈلدىن «نېمە بولدۇڭ» دەپ سورىمىدى، ئۇنىڭدىن كېيىنمۇ سورىمىدى، ھەتتا سوئال نەزەرى بىلەنمۇ قاراپ قويمىدى. ئۇ گويا بۇ ئۆيدە مەرىگۈلنىڭ بارلىقىنى ئۇنتۇپ كەتكەندەك، بۇ ئۆيدە يات بىر كىشىدەك يۈرەتتى. ئۇنىڭ ئۆيدە بولىدىغان ۋاقتى ناھايىتى ئاز ئىدى. ئۆيگە كەلسىمۇ قاپىقىنى ئاچمايتتى. پۇرسەت بولسىلا ئۆيدىن چىقىپ كېتەتتى. بۇ ئىشلار مەرىگۈلنى تېخىمۇ خورلىماقتا ئىدى.

مەن ئۇنىڭغا نېمە كۆرۈنۈپ قالغاندىمەن؟ — دەپ ئويلايتتى مەرىگۈل پۇچۇلىنىپ، — قىلغۇلۇقنى قىلىپ قويۇپ، يەنە مەندىن بەكرەك خاپا بولۇپ يۈرگىنىنى قاراڭ. تۇۋا، مۇشۇنىڭ بىلەن بىر ئوبدان ئائىلىمىز قۇشقاچنىڭ چاڭگىسىدەك چۇۋۇلۇپ كېتەرمۇ؟

ئۇ ئۆتكەن كۈنلەرنى ئەسلەپ قالاتتى. ئۇلار شېرىن مۇھەببەتنىڭ پەيزىنى سۈرۈشكەن، بىر - بىرىگە ئۆمۈرلۈك ۋەدە - قەسەملەرنى بېرىشىپ تەقدىرىنى قوشقان، مۇھەببەتلىك ئائىلە تۇرمۇشىنىڭ مېۋىسى بولغان شېرىنگۈلنى ئاتىلىق، ئانىلىق مېھرى بىلەن ياخشى كۆرۈپ كەلگەنىدى. ھالا بۈگۈنكى كۈنگە كەلگەندە قايسى شۇم نىيەت ئۇلارنىڭ ئارىسىغا تېرىق چېچىۋەتتى؟

مەرىگۈل بۇ ئىش توغرىسىدا بىرەر يەرگە بېرىپ ئەرز قىلىشنىمۇ، دوستلىرىغا دەردىنى ئېيتىپ، ئىچىنى بوشىتىشنىمۇ خىيالىغا كەلتۈرمىدى. مۇرات بىلەن ئوچۇق - يورۇق سۆزلىشىشنى نەچچە - نەچچە رەت خىيالىغا كەلتۈرگەن بولسىمۇ، ئۇنداق قىلالمىدى. ئۇنىڭ ئۆزى ئۈچۈن قورقۇنچلۇق ھەم يىرگىنىشلىك بولغان بۇ ئىش ھەققىدە ئېغىز ئېچىشقا رايى بارمىدى. گويا بۇنداق قىلسا، ياخشى كۆرۈپ تەگكەن، ئۆزىنىمۇ نەچچە يىلدىن بېرى قەدىرلەپ كەلگەن

ئېرىنىڭ دىلىغا ئازار بېرىپ قويىدىغانىدەك بىلىنەتتى. تۇرۇپلا ئۇ، ئۇ مېنى ئايىمىغانىكەن، مەن نېمىشقا ئايايدىكەنمەن؟ دەپمۇ ئويلاپ قالاتتى، ئارقىدىنلا يەنە بۇ ئويىدىن ياناتتى. ئۇ ئويلايتتى، ئازابلىناتتى، ئاھ ئۇراتتى.

ئۇ زادى كىم؟ رەڭگى-رويى قانداقراق ئايال؟ ئۇ نېمىشقا مۇراتنى مەندىن تارتىۋالماقچى بولىدۇ؟

ئۇ كېچە-كۈندۈز ئۆزىنى ئازابلاپ ئارامىنى بۇزۇۋاتقان بۇ خىيالنىڭ ۋەسۋەسىسى بىلەن ئاخىرى مۇراتنىڭ كەينىگە چۈشتى. ئۇ بىر نەچچە قېتىم كەچتە شېرىنگۈلنى ئانىسىنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىپ قويۇپ، كوچىلارنى ئايلاندى، كىنوخانىلارنىڭ، كوفېيخانىلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتتى، ئۇنىڭ كۆزلىرى ئۆتكەن كەچكەنلەر ئارىسىدىن مۇراتنى، توغرىراقى ئۇنىڭ ئېشىغا توپا چاچقان ھېلىقى ئايالنى ئىزدىدى. ئاخىرى بۇ پەيت كەلدى. بىر كۈنى كەچتە ئۇلار خۇددى ئەر-خوتۇنلاردەك بىر-بىرىنى قولتۇقلىشىپ مەرىگۈلنىڭ ئالدىدىنلا ئۆتۈپ كەتتى. مەرىگۈل ۋارقىرىۋەتكىلى تاس قالدى. ئۇنىڭ يۈرىكى ئاغزىغا كەپلىشىپ قالغاندەك، ئاۋازىنىمۇ چىقىرالماي ئورنىدا تۇرۇپلا قالدى. ئۇلار بولسا ئۆز پاراڭلىرى بىلەن ھېچنېمىدىن بىخەۋەر كېتىۋاتاتتى. شۇ تاپتا مەرىگۈلنىڭ يۈگۈرۈپ بېرىپ ئۇلارنىڭ ئالدىنى توسۇپ، ئىككىسىنىڭ يۈزىگە تۈكۈرگۈسى، تىللاپ رەسۋا قىلغۇسى كەلدى. لېكىن بۇنداق قىلالمىدى. ئۇ گويا ماشىنا ئادەمدەك، ئىختىيارسىز ھالدا ئۇلارغا ئەگەشتى.

ئىككىيلەن كىچىككىنە بىر ھويلىنىڭ ئىشىكى ئالدىدا توختىدى. مەرىگۈل ئۆزىنى يول بويىدىكى دەرەخنىڭ دالدىسىغا ئالدى. ھايال ئۆتمەي ئىككىيلەن ھويلىغا كىرىپ كەتتى. مەرىگۈل دەرەخ دالدىسىدىن چىقىپ ئىشىك ئالدىغا كەلدى ۋە ئىشىك قېشىلچىقىدىن ھويلىغا قارىدى. ھويلىغا قارىغان دېرىزىنىڭ ۋاللىدە يورۇپ كېتىشى ئۇنى چۆچۈتۈۋەتتى. ئۆيدە نېپىزغىنا دېرىزە پەردىسىنىڭ ئالدىدا ئىككىسىنىڭ قۇچاقلاشقىنى، يۈزلىرىنىڭ بىر-بىرىگە تېگىشكىنى كۆرۈندى.

4

- بەزى-بەزىدە پەيدا بولۇپ قالىدىغان، ئۇنىداق ئەمەسمىدۇ-يا، دېگەن ئارىسالدا خىيالغا ئەمدى ئورۇن قالمىغانىدى. ئۇ كۆردى، رەھىمسىز رېئاللىقنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆردى. يەنە ئۆز-ئۆزىنى ئالداشنىڭ، ئۆز-ئۆزىگە تەسەللىي بېرىپ كۆڭلىنى ئاۋۇندۇرۇشنىڭ ئورنى قالدىمۇ؟

مەرىگۈل ئۈمىدسىزلىك قوقىسىدا پۇچۇلاندى، ھەسرەت تىكەنلىكىدە تولغاندى. ئۇنىڭ غۇرۇرى ھاقارەتلەنگەنىدى. ئەگەر مۇرات قانداقتۇر بىر باھانە-سەۋەب بىلەن ئۇنىڭدىن ئاجرىشىپ كەتكەن بولسىمۇ، ئۇنىڭغا بۇنچە ئېغىر كەلمىگەن بولاتتى. لېكىن مۇراتنىڭ ئۇنى ئۆز ئىلكىدە تۇتۇپ تۇرۇپ، باشقا بىرسىگە كۆڭۈل بەرگەنلىكى ئۇنىڭ ئۇچۇن قاتتىق خورلۇق ئىدى. ئۇ ئۆزىنى جاھاندىكى كىشىلەر ئىچىدە ئەڭ تۆۋەن ئورۇنغا چۈشۈپ قالغاندەك تۇيۇلمۇ بىچارە ھېس قىلدى. ئۇنى بۇ ئورۇنغا باشقا بىر كىشى ئەمەس، دەل

چىن قەلبىدىن ياخشى كۆرۈپ كەلگەن،
ئۇنى دۇنيادا ئەڭ بەختلىك دەپ ھېس
قىلدۇرۇپ كېلىۋاتقان كىشىسى چۈشۈرۈپ
قويدى. ئاشۇ كىشى ئۇنىڭغا ھاياتىنىڭ گۈ-
زەللىكىنى ھېس قىلدۇرغانىدى، ئەمدىلىكتە
يەنە شۇ كىشى ئۇنىڭغا ھاياتنى ئەڭ بەتبە-
شىرە، ئەڭ كۆڭۈلسىز بىر نەرسە قىلىپ
كۆرسىتىۋاتاتتى. بۇ قانداق ئىش؟ تۇرمۇش
دېگەن شۇمىدۇ؟

مەرىگۈلنىڭ كاللىسىغا تۇرلۇك دەھ-
شەتلىك خىياللار كىرىۋېلىپ، خۇددى ھە-
رىلەردەك غوڭۇلداپ ئارام بەرمەيدىغان
بولدى. «ئەمدى ياشاشنىڭ نېمە لەززى-
تى؟ — دەپ ئويلايتتى ئۇ، مەن ئەم-
دى يەنە نېمىگە تارتىشىپ ياشاۋاتىمەن؟
ئۇنىڭ ھېلىقى ئايال بىلەن كېتىۋاتقانلىقى-
نى كۆرۈش ئۈچۈنمۇ؟ ئۆيىدىكى كۆڭۈلسىز
چىرايىنى كۆرۈش ئۈچۈنمۇ ـ يا؟ ياق، بى-
راق ماڭا بۇلاردىن باشقا يەنە نېمە قالدى؟
مۇراتىنىڭ مېنى كۆرەر كۆزى يوق، ئىش
شۇ دەرىجىگە يەتكەندە مېنىڭ يەنە ئۇنىڭ
كۆزىگە كۆرۈنۈپ يۈرۈشۈم نەقەدەر قاملاش-
مىغان ئىش ـ ھە! بولدى، مەن كېتەي، بۇ دۇن-
يادىن مەڭگۈلۈككە كېتەي!» ئۇ ئاخىر شۇ قا-
رارغا كەلدى. لېكىن بۇ قارارى ئەمەلگە ئاشمىدى.

ئاخشام شېرىنگۈل ئاپىسىنىڭ ئالدىغا
كېلىپ، ئۇنىڭغا بىر ھازاغىچە قاراپ تۇر-
دى. مەرىگۈل ئۆز خىيالى بىلەن بولغاچقا،
ئۇنىڭغا پەرۋا قىلمىدى. بىر چاغدا شېرىن-
گۈل ئۇنىڭ بوينىغا گىرە سېلىپ:

— ئاپا، نېمە بولدۇڭ؟ مەن بىلەن
گەپ قىلىشمايسەنغۇ؟ مەن سېنى خاپا قى-
لىپ قويدۇممۇ ـ يە؟ — دەپ سورىدى.

— ياق، بالام، — دېدى مەرىگۈل كۆزى-
دىن تۆكۈلۈشكە ئاران تۇرغان ياشلىرىنى
توختىتىۋېلىشقا تىرىشىپ، — سەن مېنىڭ
ئاپئاق قىزىم تۇرساڭ، مېنى خاپا قىلىپ
قويامتىڭ؟ مېنىڭ بېشىم ئاغرىۋاتىدۇ، با-
لام، شۇڭا...

شېرىنگۈل يۇمران قولىنى ئاپىسىنىڭ
پېشانىسىگە ياقتى.

— ئاپا، بېشىڭ كۈندە ئاغرىيدىغان
بولۇپ قالدىما؟ ھەر كۈنى مۇشۇنداق ئول-
تۇرىسەنغۇ. ئاپا، سەن ئاغرىپ قالمىغىنا،
سەن ئاغرىپ قالساڭ ماڭا كىم قارايدۇ؟
دادام ماڭا خاپا بولۇپ قالدىمىكىن، گەپ
قىلمايدىغان بولۇپ قالدى. سەن خاپا بول-
مىغاندىكىن، بېشىڭ ئاغرىمىسا بولمامدۇ؟...

مەرىگۈلنىڭ ئەمدى چىدىغۇچىلىكى
قالمىدى، ئۇنىڭ ياشلىرى تاراملاپ تۆكۈل-
دى، ئۇ شېرىنگۈلنى ئۆزىگە تارتتى ـ دە،
باغرىغا چىڭ باستى. ئاجايىپ ئىش، ئۇنىڭ
كاللىسىدىكى ھېلىقى دەھشەتلىك خىيال
بىردىنلا يوقالدى.

— بېشىم ئاغرىمىسۇن بالام، بېشىنىم
ئاغرىمىسۇن، — دېدى ئۇ ئېسەدەپ، — جې-
نىم بالام، مېنىڭ ئاپئاق قوزام، مەن سەن
ئۈچۈنلا ياشايمەن!...

ئۇ نېمىلەرنىدۇر دەيتتى، شېرىنگۈل-
نى باغرىغا تېخىمۇ چىڭ باساتتى. ئۇ ئەم-
دى ئۆزىنىڭ بۇ جاھاندىن كېتىشكە ھەق-
قى يوق ئىكەنلىكىنى ھېس قىلماقتا ئىدى.
«توۋا، — دەيتتى ئۇ ئۆز ـ ئۆزىنى ئەيىبلەپ، —
مەن تېخى ئۆزۈمنى بىر ئانا، يەنە كېلىپ
بىر مېھرىبان ئانا دەپ يۈرۈپتىمەن. مەن
ھېلىقى مۇدھىش خىيالنى قىلغىنىمدا ئۆ-
زۈمنىلا ئويلاپ، نېمىشقا ئۆزۈمنىڭ ئانا ئى-
كەنلىكىمنى، مېنىڭدىن ئانىلىق مېھرى تە-
لەپ قىلىۋاتقان بىر كىچىككىنە جاننىڭ بار-
لىقىنى خىيالىمغا كەلتۈرمىدىم؟ مەن راس-

www.uyghurkitap.com

تىنلا يوقالسام، ئۆزۈمغۇ بۇ بىۋاپا دۇنيانىڭ
ھەر قانداق دەرد ـ ئازابلىرىدىن قۇتۇلارمەن،
لېكىن ۋۇجۇدۇمدىن تۆرەلگەن بۇ بىچارىچۇ،
كىملەرنىڭ ئالدىدا خار بولۇپ يۈرەر؟ مې ـ
نىڭ يوقلىش سەۋەبىم ئۇنىڭغا ئۆمۈرلۈك
سىر بولۇپ قالار. كىچىكلىكىدە مېنى تاشلاپ
كەتتى، دەپ رەنجىسە، چوڭ بولۇپ ئاق ـ
قارىنى ـ بىلگەندە، ئاپام قانداقتۇر بىريۈز كېلەل ـ
مەس ئىشنى قىلىپ قويۇپ جېنىدىن كەچكەن
ئوخشايدۇ، دەپ ئەندىن لەپرەتلەنمەسمۇ،
بۇنىڭدىن پەيدا بولغان ئەلەملىك داغ ئۇنىڭ
قەلبىنى ئۆمۈر بويى ئازابلىمامدۇ... مار ـ
جاندەك تىزدىلىپ كەلگەن خىياللار، خىيال ـ
لار ئىچىدە پەيدا بولغان سوئاللار مەرىگۈل ـ
نى سەگىتمەكتە ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ياشاش
مەجبۇرىيىتىنى چوڭقۇر ھېس قىلماقتا ئىدى.

مەن مۇراتسىزمۇ ياشىيالايمەن، —
دەپ ئويلىدى ئۇ ئۆز ـ ئۆزىگە تەسەللىي
بېرىپ، — ئۇنىڭدىن ئاجرىشىپ كېتەي، ئۇمۇ
ئۆز يولىغا ماڭسۇن، شېرىنگۈل مېنىڭ
ئاۋۇنچۇقۇم، مېنىڭ ھەمراھىم بولىدۇ. مەن
ئۇنىڭ بويىنى قىستۇرماستىن قاتارغا قو ـ
شالايمەن!

لېكىن، ئۇنىڭ بۇ قارارىمۇ ئۆز كۈ ـ
چىنى كۆرسىتەلمىدى. ئۇنىڭ باللىق چاغ ـ
لىرى ۋە توي قىلىشتىن ئىلگىرىكى چاغ ـ
لىرى ئېسىگە كەلدى. ئۇنىڭ دادىسى كى ـ
چىكىدىلا تۆگەپ كېتىپ، ئانىسىنىڭ قولىدا
چوڭ بولغانىدى. ئانىسى ئۇنى كۆز قارىچۇ ـ
قىدەك ئەتىۋارلاپ تۇرسىمۇ، ئۇ يەنىلا غې ـ
رىبسىنىشتىن قۇتۇلالمىغانىدى. بەزىدە زەھەر
تىللىق قوشنىلاردىن ئاڭلاپ قالىدىغان «يې ـ
تىم ئوغلاق» دېگەن سۆز ئۇنىڭ يۈرىكىگە
نەشتەردەك سانجىلاتتى، دادىسىنى سېغىنىدۇ ـ
راتتى. ئۇ ئاتا ـ ئانىسى بىلەن بىللە كېتى ـ
ۋاتقان باللارنى كۆرگىنىدە ئارقىدىن ئۇ ـ
زاق ـ ئۇزاققىچە زوقلىنىپ قاراپ قالاتتى،
ئۇھ تارتاتتى، كۆزىگە ياش ئالاتتى، كۆڭ ـ
لى يېرىم بولاتتى.

ئۇ مۇرات بىلەن تېپىشقاندا، ئۆزىگە
بىر ئەر كىشىنىڭ يۆلەك بولىدىغانلىقىنى
ئويلاپ، چەكسىز سۆيۈنگەنىدى. لېكىن توي
يېقىنلاشقاندا ئۇ يەنە دادىسىنى سېغىندى.
چۈنكى، شۇنچە يىللاردىن بېرى ئۆيىنىڭ
قانداق ئەھۋالىڭلار؟ دەپ قەدەم بېسىپ
قويمىغان تۇغقانلار، مانا بىز دادا، دەپ
مەيدىلىرىگە ئۇرۇشۇپ يېتىپ كېلىشكەن،
مەرىگۈل ۋە ئاپىسى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمى ـ
گەن تەلەپلەرنى ئەر تەرەپكە قويۇپ، ئىشنى
بۇزغىلى تاس قېلىشقانىدى. ئۇلار مەرىگۈل ـ
نىڭ بەختىنى ئەمەس، بۇ پۇرسەتتىن پاي ـ
دىلىنىپ ئازراق بىر نەرسە ئۇندۇرۇۋېلىش ـ
نىلا ئويلىشاتتى. ھېلىمۇ ياخشى، مۇرات
ئوغۇل باللىچىلىق قىلدى... شۇ كۈنلەردە
مەرىگۈل يېتىملىكنىڭ ئازابىنى تېخىمۇ ھېس
قىلغان، رەھمەتلىك دادىسىنى يىغلاپ ـ يىغ ـ
لاپ ئەسلىگەنىدى. ئەمدىچۇ، بۇ كۈنلەر
شېرىنگۈلگىمۇ كېلەرمۇ؟ ئۇمۇ كۆڭلى سۇ ـ
نۇق چوڭ بولارمۇ؟ ياق، مەرىگۈل
ئۆمۈر بويى ئازاب ئىچىدە ئۆتسىمۇ، شېرىن ـ
گۈلنى ئاتىسىز قالدۇرمايدۇ، ئۇنىڭ قەلبى ـ
دىكى مۇھەببەت ئوتى ئۆچۈپ بولغان بول ـ
سىمۇ، ئۇنى شېرىنگۈلگە سەزدۈرمەيدۇ، ئۇنىڭغا
پەقەت بىر ئىناق ئائىلىدە چوڭ بولۇۋاتقان ـ
لىقىنىلا ھېس قىلدۇرىدۇ...

مەرىگۈلنىڭ قەلبىدە بىر خىل ئىس ـ
تەك — شېرىنگۈلنىڭ بەختى ئۈچۈن كۈرەش
قىلىش ئىستىكى ئويغاندى. ئۇ ئۆزىنىڭ غۇ ـ
رۇرىنى دەپسەندە قىلىپ تۇرۇپ، ھېلىقى
ئايالنىڭ ئالدىغا بارماقچى، ئۇنىڭغا يالۋۇر ـ
ماقچى، مۇراتنى — شېرىنگۈلنىڭ دادىسىنى
ئۇنىڭدىن قايتۇرۇۋالماقچى بولدى.

5

ئۇ، ھويلا ئىشىكى ئالدىغا كېلىپ چىمپىيىدە توختاپ قالدى. ئىشىكنىڭ سەل قىيا ئېچىقلىق تۇرۇشى ئۆيدە ئادەم بارلىقىدىن دېرەك بېرىپ تۇراتتى. ئۇ ئۆيىدىن چىققاندا ئىچىدە نۇرغۇن گەپلەرنى تەييارلاپ كەلگەنىدى. لېكىن ھويلىغا يېقىنلاشقانسېرى ئۇنىڭ قەدەملىرى ئاستىلىدى، يۈرىكى ئۆزىگە بويسۇنمىغان ھالدا ئەنسىز دۈپۈلدەشكە باشلىدى. ئۇ ئۆزىگە ھەر قانچە مەدەت بەرسىمۇ، ئىشىك ئالدىغا كەلگەندە پۈتۈنلەي بوشىشىپ كەتتى، ۋۇجۇدىنى قورقۇنچ باستى، ئۆزىنى گويا بىر بىچارە تىلەمچىدەك ھېس قىلىپ قالدى. بىر نەچچە پارچە تاختايدىن ئېرى-بىرىلا مىخلاپ ياساپ قويۇلغان ھويلا ئىشىكى ئۇنىڭغا نېمىشقىدۇر تولىمۇ ۋەھىملىك كۆرۈنەتتى. ئۇ ئىشىكنى ئىتتىرىشكە، بوسۇغىسىدىن ئاتلاپ ئۆتۈشكە جۈرئەت قىلالماي، نەچچە يېقىنلىشىپ، نەچچە يىراقلاشتى. ئۇ بولغۇسى كۆڭۈلسىز سۆھبەتنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرگىنىدە تېخىمۇ ئەندىشە ئىچىدە قالدى. ئاخىرى قايتماقچى بولۇپ ئارقىغا ياندى، لېكىن ئانچە ئۇزىماي يەنە قايتىپ كەلدى. ماڭا بۇندىن باشقا يول يوق! — دەپ ئۆز-ئۆزىگە مەدەت بەردى ئۇ، — كەلگەنىكەنمەن، كىرەي، ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشەي، مەن ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇشقىلى كەلگىنىم يوققۇ، ھەرقانچە بولسىمۇ مېنى قوغلىۋەتمەس...

ئۇ بوسۇغىدىن ئاستا ئاتلاپ كىرىپ ئىشىكنى بوشقىنە چەكتى، ئۆي ئىچىدىن كىم؟ كىرىڭ! دېگەن زىل ئاۋاز ئاڭلاندى، ئارقىدىنلا ئاياغ تىۋىشى ئىشىككە يېقىنلاشتى.

ئىشىك ئېچىلىشى بىلەن ئىككى ئايال دوقۇرۇشۇپ قالدى. ئۇلارنىڭ كۆزلىرى ئۇچراشتى. مەرىگۈل بۇ ئايالنىڭ كۆزىدە دەسلەپ ئەجەبلىنىش ئالامىتى پەيدا بولۇپ، شۇ ھامان غايىب بولغانلىقىنى، بۇ ئالامەتنىڭ ئورنىنى بىر خىل سوغۇق نۇر ئىگىلىگەنلىكىنى تۇيدى. ھەقىقەتەن چىرايلىق ئىكەن! دېگەن ئوي ئۇنىڭ كاللىسىدىن ياللىدە ئۆتۈپ كەتتى. ئۇ ئۆز رەقىبىنىڭ چىرايىدىن، جىسمىدىن قۇسۇر ئىزدىمەكچى بولغاندەك ئىتتىك ئۇنىڭ تۇرقىغا كۆز يۈگۈرتتى. ئۇزۇن بۇدۇر چاچلار ئۇنىڭ يەلكىسىنى يېپىپ تۇراتتى. مەغرۇرلۇق ئەكس ئېتىپ تۇرغان يوغان، شەھلا كۆزلەر، تۈز، ئەيىبسىز بۇرۇن، ھېقىقتەك تاۋلىنىپ تۇرغان نېپىز لەۋلەر ئۇنىڭ سۈزۈك چىرايىغا شۇنچە ياراشقانىدى. بىردىنلا مەرىگۈل ئۆزىنى تولىمۇ سەتتەك، ئاشۇ سەتلىكى ئۇنى مۇراتتىن ئايرىۋەتكەندەك ھېس قىلىپ قالدى. ئەمدى ئايالنىڭ كۆزىدىكى سوغۇق نۇرنىڭ ئورنىدا بىر خىل مەغرۇرلۇق ئالامىتى پەيدا بولدى. ئۇ مەسخىرە قىلغاندەك بىر تەبەسسۇم بىلەن مەرىگۈلگە بېشىنى لىڭشىتتى ۋە:

— قېنى، ئۆيگە كىرىڭ، مەرىگۈل، — دېدى.

ئايالنىڭ مەسخىرىلىك تەبەسسۇمىدىن ئەمەس، ئۇنىڭ «مەرىگۈل» دەپ ئاتىشىدىن ئۇ ئۆزىنى يوقىتىپ قويغىلى تاسلا قالدى، ئۇ مېنىڭ ئىسمىمنىمۇ بىلىدۇ! مەرىگۈل ئايالنىڭ باشلىشى بىلەن ئىچكىرىكى ئۆيگە كىردى. ئۆيدە بار-يوقى بىر كارىۋات، بىر تام ئەينەك، بىر كىيىم ئىشكابى، ئەپـ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

لىكىنە بىر ئۈستەل، بىر جۈپ سافالا بار ئىدى. ئىشىك، دېرىزە پەردىلىرىمۇ ئاددىيلا بولۇپ، كىشىنىڭ دىققىتىنى جەلپ قىلغۇچىلىكى يوق ئىدى. لېكىن ئۆينىڭ پاكىزلىكى، سەرەمجانلارنىڭ جاي-جايىدا ئورۇنلاشتۇرۇلغانلىقىدىن ئۆي ئىگىسىنىڭ ئۆي تۇتۇشقا ئېپى بار ئايال ئىكەنلىكى چىقىپ تۇراتتى.

ئايال مەرگۈلنى ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلىپ قويۇپ، تاشقىرىقى ئۆيگە چىقىپ كەتتى. تاشقىرىقى ئۆيدىن نېمىلەرنىڭدۇ

تاراقشىغان ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇردى. بىر هازادىن كېيىن ئۇ ئايال قەنت-گېزەكلەرنى پەتنۇسقا سېلىپ كىردى ۋە سافا شىرەسىگە تىزدى. ئاندىن بىر پىيالە چاينى پەتنۇستا كۆتۈرۈپ كىرىپ مەرگۈلگە سۇندى.

— قېنى، چاي ئېلىڭ!

ئۇنىڭ ھەرىكەتلىرىدە قىلچە قورۇنۇش، ئاھاڭىدا ھېچبىر غەيرىي تەبىئىيلىك يوق ئىدى. مۇشۇ ئايالمۇ شۇنداق نومۇسلۇق ئىشنى قىلىدىكىنە، دەپ ئويلىدى مەرگۈل ھەيران بولۇپ، ئۇ پىيالىنى قولىغا ئېلىپ شىرەگە قويۇپ قويدى. بۇ ئايال مۇشۇ پىيالىدە مۇراتقىمۇ چاي تۇتقان بولغىيدى، ئىككىيلەن مۇشۇ ئىككى سافادا ئولتۇرۇپ قىزغىن پاراڭلاشقان، بىر-بىرىگە ھېرىسمەنلىك بىلەن قاراشقان بولغىيدى...

مەرگۈلنىڭ قەلبىنى ئاچچىق بىر تۇيغۇ قاپلىۋالدى.

ئاردا جىمجىتلىق ھۆكۈم سۈرمەكتە، ئىككى ئايال كىمنىڭ ئالدىدا سۆز باشلىشىنى بىلەلمىگەندەك ئولتۇرۇشاتتى. ئۇلار كۆزلىرىنىڭ ئۇچرىشىپ قېلىشىدىن ئەنسىرىگەندەك، ئاياغلىرىنىڭ ئۇچىدىن كۆزىنى ئالمايتتى.

ئۇنى ئىزدەپ كەلگەندىكەن، گەپنى مەن باشلىشىم كېرەك، دەپ ئويلىدى مەرگۈل ئۆز-ئۆزىگە مەدەت بېرىپ ۋە گېلىنى يەڭگىلگىنە قىرىۋالدى.

— مەن ... مېنىڭ نېمىشقا كەلگىنىمنى بىلگەنسىز؟ — ئۇنىڭ تۇنجى سۆزى دۇدۇقلاش بىلەن باشلاندى.

ئايال مەنسىتمىگەندەك پىسسىڭگىدە كۈلۈپ قويدى، ئەمما جاۋاب بەرمىدى.

— بايا ئىسمىمنى ئېيتقىنىڭىزدىن قارىغاندا، مېنى تونۇيدىكەنسىز، — مەرگۈل بىرئاز جۈرئەتلەندى، — مەن مۇراتنىڭ ئايالى بولىمەن.

— مەن سىزنى ئوبدان تونۇيمەن، — دېدى ئايال سوغۇق كۈلۈپ، — ھەقىچان مەن بىلەن ئۇرۇشقىلى كەلگەنسىز.

مەرگۈل ھودۇقۇپ قالدى. ئۇ بۇ يەرگە كېلىۋاتقاندا، بۇ ئايالنى مۇرات بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىدىن تانىدۇ، ھەتتا قارا چاپلىدىڭ دەپ مەن بىلەن ئۇرۇشىدۇ، دەپ ئويلىغانىدى. لېكىن ئۇنىڭ ھازىرقى گېپىـ

دىن قارىغاندا، ئۇ تانىدىغاندەك، ھەتتا خىجىل بولىدىغاندەكمۇ قىلمايتتى. تۇۋا، شۇنچە چىرايلىق بىر ئايال ئازراق نومۇس قىلىشنىمۇ بىلمىسە-ھە؟ دەپ ئويلىدى مەرگۇل نەپرەت بىلەن.

— كۆڭلۈمدىكى گەپنى ئېيتسام، مەن سىز بىلەن ئۇرۇشقىلى كەلمىدىم، — دېدى ئۇ ئايالنىڭ كۆزلىرىگە دادىل قاراپ، — سىزمۇ بىر ئايال، مەنمۇ بىر ئايال، بىز ياخشى پاراڭلىشالىساقلا چۈشىنىشەلەيمىز، دېگەن ئوي بىلەن ئالدىڭىزغا كەلدىم.

— چۈشىنىشەلەيمىز؟ — ئايال زاڭلىق قىلغاندەك دىمىقىنى قىقىپ قويدى، — باشقا بىرسى بىلەن بولسىغۇ مەيلى، مېنىڭ بىلەن قانداقمۇ چۈشىنىشەلەيسىز؟

— گېپىمنى ئاڭلاپ بېقىڭ، — مەرگۇل سەل توختىۋېلىپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، — سىزنىڭ ئىسمىڭىزنى مەن ئۇقمايمەن، ئىسمىڭىزنى سورىماقچىمۇ ئەمەسمەن. مەن ... مەن سىزنىڭ ئايالى بار بىر كىشى بىلەن ھېلىقىدەك بولۇپ يۈرگىنىڭىزنى زادى چۈشىنەلمىدىم ...

— ھېلى دېمىدىممۇ، — دېدى ئايال بارماقلىرىنى قاراسلىتىپ قويۇپ، — سىز چۈشىنەلمەيسىز.

— بەلكىم شۇنداقتۇر، سىزنى مەڭگۈ چۈشىنەلمەسمەن، لېكىن سىز مېنى چۈشەنسىڭىزلا بولىدى، ماڭا كېرىكىمۇ شۇ.

— نېمە دېدىڭىز؟ — ئايال قاقاقلاپ كۈلۈۋەتتى، — ماڭا سىزنى چۈشىنىشنىڭ نېمە كېرىكى بار؟ قىزىق گەپ بولدى-دە، بۇ!

مەرگۇلنىڭ كۆزلىرىگە لىققىدە ياش كەلدى، ئۇ ئۆزىنى يىغلىۋېتىشتىن ئاران توختىتىۋالدى:

— ئۇنداق دەپ كەتمەڭ. ئۆز ئېرىنىڭ باشقا بىر ئايال بىلەن ناشايان ئىشلارنى قىلىپ يۈرگەنلىكىنى بىلگەن بىر ئايالنىڭ ئۆز رەقىبىنىڭ ئالدىغا مېنى چۈشىنىڭ دەپ كېلىشى ئاسانمۇ؟ ھېچبولمىسا مۇشىنىڭ سەۋەبىنى بولسىمۇ چۈشىنىشنى خالىمامسىز؟

ئايال ئۇنىڭغا قاراپ قويدى، ئۇنىڭ بۇ قاراشلىرىدا مەسخىرىمۇ، رەھىمسىزلىكمۇ، بىپەرۋالىقمۇ بار ئىدى.

— بۇنى ماڭا چۈشەندۈرۈشنىڭ نېمە ھاجىتى؟ — دېدى ئۇ زەردە بىلەن، — دېمىسىڭىزمۇ سىزنىڭ نېمە دەيدىغانلىقىڭىزنى ئوبدان بىلىمەن.

— سىز...

— سىز مۇرات مېنىڭ ئېرىم، مەن ئۇنى ياخشى كۆرىمەن، ئۇنىڭ بېشىنى ئايلاندۇرماڭ، ئۇنى ماڭا قايتۇرۇپ بېرىڭ، بولمىسا ئۆزۈمنى ئۆلتۈرۈۋالىمەن دېگەنلەرنى ئېيتىسىز، كۆڭلۈمنى يۇمشىتىش ئۈچۈن كۆز يېشى قىلىسىز، ئۇنداق قىلىمەن، مۇنداق قىلىمەن دەپ ماڭا پوپوزا قىلىسىز، شۇنداقمۇ؟ مەن بۇنداق ئىشلارغا خېلى كۆنۈك، ئېرىڭىزمۇ كەتمەيمەن، قورقۇپمۇ قالمايمەن.

— ياق، ياق، — ئالدىراپ سۆزلىدى مەرگۇل مۇلايىملىق بىلەن، — مەن سىزگە پوپوزا قىلماقچى ئەمەسمەن. بۇنداق قىلىشنى خىيالىمغىمۇ كەلتۈرۈپ باقمىدىم. توغرا، مۇرات مېنىڭ ياخشى كۆرۈپ تەگكەن ئېرىم، مېنى بەختلىك قىلغان كىشى شۇ ئىدى. لېكىن ھازىر ئۇ ئۆزگەردى ... ماڭا رەقىبىگە مۇئامىلە قىلغاندەك مۇئامىلە قىلىدۇ.

— ئۇنداق بولسا، ئاجرىشىپ كېتىڭ! — ئايال تۇڭخىنە تەگدى، ئۇنىڭ چىرايىدا مەسخىرىلىك تەبەسسۇم ئويناپ تۇراتتى.

— مېنى بۇنداق ئۆيگە كەلمىدى دەمەسىز، — دېدى مەرىگۈل ھەسرەتلىك ئۇھ تارتىپ، — لېكىن بىرسى مېنى توسۇپ تۇرۇۋاتىدۇ... ئۇ سومكىسىدىن بىر پارچە رەڭلىك سۈرەتنى چىقىرىپ ئايالغا سۇندى.

ئايال سۈرەتكە - بەختلىك تەبەسسۇمى بىلەن مۆرىلىرىنى يېقىشىپ بىر قىزچاقنى تىزىدا ئولتۇرغۇزۇۋالغان بىر جۈپ ياش ئەر - خوتۇنغا قارىدى.

— قولىڭىزدىكى سۈرەتتىكى قىزچاق بىزنىڭ قىزىمىز بولىدۇ، — مەرىگۈل بىزنىڭ دېگەن سۆزنى سوزۇپراق ئېيتتى، — بەلكىم سىزنىڭمۇ بالىڭىز باردۇر، بولمىسا كېيىن بولار. بالا ئۈچۈن جاھاندا يېتىم قېلىشتىنمۇ ئېغىر كۈن بارمۇ؟ مەن سىزدىن شۇ بىچارە بالامنى يېتىم قىلىپ قويماسلىقىڭىزنى سوراپ كەلدىم. مەن ئاشۇ قىزىم ئۈچۈن، ئۇنى كۆڭلى سۇنۇق، يېتىم قىلىپ قويماسلىق ئۈچۈن، ھەرقانداق ئازابقا چىدايمەن. قىزىمغا، ئاشۇ كىچىككىنە جانغا ئىچىڭىز ئاغرىسۇن؟!

مەرىگۈلنىڭ ئاۋازى تىترەپ كەتتى. ئۇ شۇ تاپتا ئۆز بەختىنى نابۇت قىلغان بۇ ئايالنىڭ ئايىغىغا يىقىلىشقا تەييار ئىدى.

ئايال سۈرەتنى شىرەگە تاشلىدى - دە، ئورنىدىن تۇرۇپ دېرىزىدىن سىرتقا قارىدى. ئۇنىڭ قوللىرى ھەدەپ پەردىنى غىجىملايتتى. ئۇ بىر پەس شوك تۇرغاندىن كېيىن كەينىگە ئۆرۈلدى:

— بۇ گەپلەرنى ماڭا قىلغىچە، ئېرىڭىزگە قىلسىڭىز بولمامدۇ! — دېدى ئۇ بوغۇق ئاۋازدا.

— ئۇنىڭغا دەي دېدىم، لېكىن ھەرقانچە قىلىپمۇ ئاغزىمدىن چىقىرالمىدىم. شۇنىڭ بىلەن...

— شۇنىڭ بىلەن مېنىڭ ئالدىمغا يۈگۈرۈپ كەپسىز - دە، — ئايال ئۇنىڭ گېپىنى ئۈزۈۋەتتى، — مېنى بوزەك، نېمە دېسەم دېيەلەيمەن دەپ ئويلىغان ئوخشىمامسىز، سىزنى تاشلىغان بولسا، ئېرىڭىز تاشلاپتۇ. مەن نېمە دەپ ئىچ ئاغرىتقىدەكمەن؟ بۇ جاھاندا كىم كىمگە ئىچ ئاغرىتىۋېتىپتۇ؟ بىكسىڭىز بولسا، بېرىپ ئېرىڭىزگە دەڭ، ئۇنىڭغا يالۋۇرۇڭ، ئۇنىڭ بىلەن ئۇرۇشۇڭ، خالىغىنىڭىزنى قىلىڭ. لېكىن مەن ئۇنى بۇ ئۆيگە كەلمە دېمەيمەن، ئۇ كەلمىسە ئاغرىنىپمۇ يۈرمەيمەن. بىلىپ قويۇڭ، مېنىڭ ئۇنى سىزدىن تارتىۋېلىپ، ئۇنىڭغا تېگىش خىيالىممۇ يوق. سىزنىڭ ماڭا يالۋۇرۇشىڭىزنىڭ پايدىسى يوق!

ئايال ئەسەبىيلەرچە ئۇنىڭغا قول شىلتىدى، كۆزلىرى چەكچىيىپ، چىرايى قورقۇنچلۇق تۈسكە كىردى. مەرىگۈل ئۈمىدسىزلىك ۋە بىر خىل ۋەھىمە ئىچىدە ئورنىدىن تۇرۇپ، شىرە ئۈستىدە تۇرغان سۈرەتنى ئېلىپ سومكىسىغا سالدى - دە، ئايالنىڭ چىرايىغا قاراشقىمۇ جۈرئەت قىلالماي ئۆيدىن چىقىپ كەتتى. ئۇ ھويلا ئىشىكىدىن چىقىپ، ئىختىيارسىز ئارقىغا قارىدى. قايرىلغان دېرىزە پەردىسى قېشىدا يەنە ھېلىقى كۆزلەر چەكچىيىپ قاراپ تۇراتتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

6

يېرىم كېچىدىن بۇرۇن ئۆيگە كەلمەيـ
دىغان مۇراتنىڭ بۈگۈن كەچ سائەت سەكـ
كىزدىلا ئۆيگە ئۇنۇشى مەرىگۇلنى ھەم ھەيـ
ران قىلدى، ھەم ئەندىشىگە سالدى. ئۇنىڭـ
غا نېمە بولغاندۇ؟ دەپ ئويلىدى ئۇ شىپـ
رىنگۇلنىڭ كىيىملىرىنى يېشىۋېتىپ، ئىشـ
تىن چۈشۈپ چوقۇم ھېلىقى ئايالنىڭكىگە
باردى. ئۇ ئايال مېنىڭ كەلگىنىمنى ئېيتىپ
بىر مۇنچە ۋايساپ بەرگەن بولسا، ئاچچىقىـ
دا مەن بىلەن ئۇرۇشقىلى كەلگەنىمىدۇ؟
ھەر ئىش بولسا، شىرىنگۈل ئۇخلاپ قالغانـ
دىن كېيىن بولسا مەيلىدىغۇ...

لېكىن مۇراتنىڭ ئەلپازىدىن ئۇنداق
ئالامەت چىقمايتتى. ئىبرىقى ئۆيدىن ئۇنىڭ
پۇشۇلدىشى، تۇرۇپ-تۇرۇپ ئۇھ تارتىشى،
تاماكىنى كۈچەپ پۈۋلىشى ئاڭلىنىپ تۇراتـ
تى. بىر چاغدا ئۇ ئاشخانا ئۆيگە چىقىپ
كەتتى، ئاشخانىدىن قاچا-قۇچىلارنىڭ تاـ
راقلىشى، ئارقىدىن شالاپلىغان ئاۋاز ئاڭلانـ
دى.

ھە، ئىچىپ قويغان تاماقنى يەۋېتىپـ
تۇ-دە، — دېدى مەرىگۇل ئۆز-ئۆزىگە.
ئۇ مۇراتنىڭ ھەر كۈنى يېرىم كېچىگىچە
كەلمەسلىكىنى بىلسىمۇ، يەنىلا تاماق ئېلىپ
قوياتتى. لېكىن مۇرات بىرەر قېتىممۇ بۇ
تاماقلارغا قول تەگكۈزۈپ باقمىغانىدى. بۈـ
گۈن ئىش باشقىچە تۇرىدۇ، يا ئۇ ئايال
بىلەن كۆزۈشەلمىگەنمىدۇ؟

شىرىنگۈل ئۇخلاپ قالدى. مەرىگـۇل
ئېمىلا بولمىسۇن بۈگۈن مۇرات بىلەن سۆز
لىشىمىزغۇ، دەپ ئويلىدى. مانا، ئۇ بۈگۈن
بالدۇر كەپتۇ، بەلكىم ھېلى ئۆيگە كىرىپ
بىر نېمە دەر، بەلكىم ۋارقىراپ كېتەر. لېـ
كىن مەرىگۇل ئۇنىڭغا جاۋابەن ۋارقىراپ
يۈرمەيدۇ، ئىلگىرىكى بەختلىك چاغلىرىنى
مۇلايىملىق بىلەن ئەسلىتىدۇ. شىرىنگۈلنى
يۈزىگە سالىدۇ... بىراق ئۇنىڭ بۇ قىلغانلىـ
رى مۇراتنى ئويالدۇرالامدىكىن-تاڭ؟!

مەرىگۇلنىڭ ئويلىغانلىرى بىكار كەتـ
تى. مۇرات ئۇنىڭ قېشىغا كىرمىدى، ئۇ
ئاشخانىدىن چىقىپلا ئۇدۇل ئىبرىقى ئۆيگە
كىرىپ كەتتى. مەرىگۇل تۈرلۈك-تۈمەن
خىياللار ئىچىدە تاڭنى ئاتقۇزدى.

چۈشتىن كېيىن، مەرىگۇلنىڭ بىر ئايال
خىزمەتدىشى بىر كونۋېرتنى كۆتۈرۈپ كىردى.

— مەرىگۇل، بىرسى سىزگە بېرىپ قويـ
يۇڭ دەپ بۇ خەتنى بەردى، — دېدى ئۇ
كونۋېرتنى مەرىگۇلگە ئۇزىتىپ.

مەرىگۇلنىڭ يۈرىكى قارتىدە قىلىپ،
بەدىنى بوشىشىپ كەتتى. بۇ مۇراتنىڭ خېـ
تى، چوقۇم شۇنىڭ! ئۇ ئاخشام يۈز تۇرانە
دېيىشكە پېتىنالماي، بۇ خەتنى يېزىپ،
ئۆيلى تاشلاپ چىقىپ كەتكەنلىكىدىن خەـ
ۋەرلەندۈرمەكچى بولغان ئوخشايدۇ، بىچارە
قىزىم يېتىم قالدىغان بوپتۇ! مەرىگۇل تىتىـ
رەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن كونۋېرتنى

ئالدى. كونۋېرتنىڭ تېشىغا بىرەر سۆزمۇ يېزىلمىغانىدى.

مەرىگۇل خېلى ئۇزاققىچە كونۋېرتنى يىرتىشقا جۈرئەت قىلالمىدى. ئۇنىڭ لەۋلىرى، قوللىرى توختىماي تىترەيتتى، ھازىرلا بىر دەھشەتلىك قاينام ئىچىگە كىرىپ كېتىدىغاندەك يۈرىكى ئەنسىز دۈپۈلدەيتتى.

مەرىگۇل ئاخىرى كونۋېرتنى ئاچتى ۋە ئىچىدىن خەتنى ئېلىپ ئوقىدى. ئۇ دەسلەپكى قۇرلارنى كۆرۈپلا خەتنىڭ تۈنۈگۈنكى ئايالدىن كەلگەنلىكىنى بىلىپ يەڭگىل تىندى. مەرىگۇل ئۇ ئايالنىڭ ھەرقانداق ھاقارىتىگە چىدىشى مۇمكىن، لېكىن مۇراتنىڭ بىرەر ئېغىز ھاقارىتىمۇ ئۇنى ئۆمۈرلۈك ئازابقا قويۇشى مۇمكىن ئىدى.

مەرىگۇل دىققىتىنى يىغىپ خەتنى ئوقۇشقا باشلىدى:

«مەرىگۇل!

مېنىڭ بۇ خېتىمنىڭ بېشىنى كۆرۈپلا، ھېلىقى ئىپلاس ئايالدىن كەلگەن خەت ئىكەن دەپ، ئاچچىقىڭىزدا ئاخىرىنى ئوقۇمايلا يىرتىپ تاشلىماقچى بولارسىز، لېكىن سىزنىڭ ئۆزىڭىزنى بېسىۋېلىپ، خېتىمنى ئاخىرىغىچە ئوقۇپ چىقىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن.

تۈنۈگۈن سىزگە قوپاللىق قىلدىم. بىراق سىز كەتكەندىن كېيىن ئۇزاق ئويلاندىم، سىز مېنى پەقەت باشقىلارنى يىغلىتىشنىلا بىلىدىغان تاش يۈرەك ئايال دەپ ئويلايدىغانسىز، ئەمما، ئىشىنىڭكى، مېنىڭ يىغلايدىغان، ئاھ ئۇرىدىغان چاغلىرىم سىزنىڭكىدىنمۇ كۆپ. بۇلارنى باشقىلارغا كۆرسەتمەيمەن، خالاس. مېنى بۇزۇق، شاللاق ئايال دەپ قارايسىز، باشقىلارمۇ شۇنداق قارايدۇ. لېكىن مەن راستىنلا شۇنداقمۇ؟ ماڭا قاراڭ، مەرىگۇل، نەچچە يىل ئىلگىرى مەنمۇ بەختلىك ئىدىم. ماڭا كۆيۈدۈم - پىشتىم، ئۆمۈر بويى مېنىڭ قەلبىمدە سەنلا بار دەيدىغان، مەنمۇ چىن قەلبىمدىن ياخشى كۆرىدىغان ئادىمىم بار ئىدى. ئۇنىڭ بىلەن قۇرغان بەختلىك ئائىلەم بار ئىدى. ئۇ چاغلاردا قۇياشمۇ ماڭىلا كۈلۈپ قاراۋاتقاندەك، پۈتۈن جاھانمۇ ماڭىلا ھەۋەس قىلىۋاتقاندەك بىلىنەتتى. مەن ئۆمۈر بويى مۇشۇ بەختنىڭ ئىچىدە يايراپ ئۆتۈپ كېتىدىغاندەك ھېس قىلاتتىم.

مەن بەك ساددا ئىكەنمەن، مەن دەريانىڭ قايناملىرى بولىدىغاندەك، تۇرمۇشنىڭمۇ ھەر-ھەر دەھشەتلىك قايناملىرى بارلىقىنى ئويلاپمۇ كۆرمەپتىمەن. مۇبادا مەن ئېرىمنى، بەختىم، ھاياتىم دەپ بىلىدىغان ئېرىمنى شۇنچە ياخشى كۆرمىگەن بولساممىغۇ بۇ قايناملارغا پەرۋا قىلىپ كەتمىگەنمۇ بولار ئىدىم. لېكىن، كۆڭۈل دېگەن ئاجايىپ نەرسىكەن. بەختتىن ئەس - ھوشۇمنى يوقىتىپ يۈرگەن كۈنلەردە، بېشىمغا كۈن چۈشتى، ئېرىمنى بىر ئالۋاستى ئازدۇرۇپ كەتتى. مەن دەسلەپتە نېمە قىلىشىمنى بىلەلمەي گاڭگىراپ قالدىم. چۈنكى مەن ئېرىمنى ياخشى كۆرەتتىم، ئېرىمگە ئىشىنەتتىم. ئاچچىق ھەقىقەت ئالدىدا ياخشى كۆرۈش، ئىشىنىش دېگەنلەر بىر تىيىنغا ئەرزىمەيدىكەن. ئاخىرى مەن يەنىلا بەختىمنىڭ ۋەيران بولغانلىقىنى چۈشەندىم. شۇنداقتىمۇ يەنىلا شۇ بەختتىن ئۈمىد ئۈزەلمەي، ئېرىمنى ئازدۇرغان ھېلىقى

www.uyghurkitap.com

ئالۋاستىنىڭ ئالدىغا بېرىپ يىغلىدىم، يالۋۇردۇم، ئايىغىغا يىقىلدىم. لېكىن ئۇ رەھىم قىلمىدى. بەلكى، مېنى مەسخىرە قىلىپ قاقاقلاپ كۈلدى. مەن ئېرىمنىڭ مەيدىسىنى كۆز ياشلىرىم بىلەن ھۆللىدىم، ئۇنىڭ شەيتانىنىڭ كەينىگە كىرىپ كەتمەسلىكىنى ئۆتۈندۈم. لېكىن ئۇ بۇرۇنقى ئەر، ماڭا كۆيگەن ھېلىقى ئەر ئەمەس، بەلكى بىر يات مەخلۇققا ئايلانغانىكەن، ئۇ مېنى قوپاللىق بىلەن ئىتتىرىۋەتتى، سوغۇق كۈلدى، ئازراقمۇ تارتىنىپ قويماي، مېنى تاشلاپ كەتتى. بۇ چاغدا مەن ئۆزۈمنى ئەڭ يارىماس، ئەڭ بەختسىز ئايال دەپ ھېس قىلدىم. ياشاشنىڭ ھېچقانداق لەززىتى قالمىدى، دەپ ئويلىدىم، بۇ جاھاندىن بىراقلا تۈگەشمەكچى بولدۇم. بىراق، مېنى بىر ئوت تۇتۇۋاپ قالدى. بۇ، قىساس ئوتى ئىدى!

مېنىڭدەك بەختسىزلىككە يولۇققان ئاياللار ھامان جېمى بالا - قازانى ئۆز ئېرىدىن ئەمەس، باشقا ئاياللاردىن كۆرىدۇ. مەندىمۇ شۇنداق ئوي پەيدا بولدى. شۇ ئىشتىن كېيىن مەن ئۆز جىنسىمدىكىلەرگە ئىچ - ئىچىمدىن ئۆچ بولۇپ كەتتىم. ئۇلارنىڭ بەختلىك تۇرمۇشىنى كۆرسەم ھەسەت ئوتىدا ئۆرتىنىدىغان بولدۇم. مەن ئۆزىنى بەختلىك ھېسابلايدىغان ئاياللاردىن قىساس ئېلىپ، دەردىمنى چىقارماقچى بولدۇم.

ئۆزىڭىز كۆردىڭىز، مەن چىرايلىقمەن. خۇدايىم ئەرلەرگە گۈزەل ئاياللارغا ئىنتىلىش، گۈزەللىكتىن زوقلىنىش ئىقتىدارىنى بەرگەنىكەن، مەنمۇ ئۆز چىرايىم بىلەن ئەرلەرنى جەلپ قىلالىشىم مۇمكىنغۇ، دەپ ئويلىدىم. شۇنىڭ بىلەن بۇ يولنى تاللىدىم. مەن بىرنەچچە قېتىم مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىدىم. ئۆز ئائىلىسىنىڭ بەختىنى ھەممىدىن ئەلا بىلىدىغان ئەرلەر مېنى رەت قىلدى. لېكىن مەن بوشىشىپ قالمىدىم، سىزنىڭ ئېرىڭىزگە ئوخشاش ئىرادىسى ئاجىز ئەرلەر ئاسانلا مېنىڭ قىلتىقىمغا چۈشتى. مەن ئاشۇنداق بىرەر ئەرنى ئارقامدىن تىنماي سوكۇلدايدىغان قىلغىنىمدا، گويا ئۇنىڭ ئايالى مېنىڭ ئېرىمنى ئازدۇرغان ئالۋاستىدەك، ئاشۇ ئالۋاستىدىن قىساسىمنى ئالغاندەك ھېس قىلىپ، تەنتەنە قىلدىم. چۈنكى مەن ئۆزۈمنى ھەقلىق دەيتتىم، مەن ئۆزۈم ئۈچۈن قىساس ئالدىم، دەپ ئۆزۈمگە تەسەللىي بېرەلەيتتىم. ئەمما مېنىڭ ئۇنداق ئەرلەر بىلەن توي قىلىش نىيىتىم يوق، ھەتتا ئۆمۈر بويى قايتا تۇرمۇش قۇرۇش خىيالىممۇ يوق ئىدى. بىر بەختلىك ئائىلە رەسمىي بۇزۇلغاندىن كېيىن، مەن قانائەت ھاسىل قىلاتتىم - دە، ئۇ ئەر بىلەن بولغان ئالاقەمنى قىلچە تارتىنماي ئۈزەتتىم ھەمدە يېڭى قىساس ئوۋىنى ئىزدەشكە كىرىشەتتىم. مەرگۈل، مەن سىزگە راستىمنى ئېيتاي، سىزنىڭ ئائىلىڭىز مېنىڭ تۆتىنچى نىشانەم ئىدى.

مەن سىلەرنى كوچىدا، كىنوخانىدا، باغچىدا بىرنەچچە قېتىم كۆرگەن، سىلەرنىڭ يۈرۈش - تۇرۇشۇڭلاردىن، چىرايىڭلاردىن ئىنتايىن بەختلىك ئىكەنلىكىڭلار بىلىنىپ تۇراتتى. مەن سىلەرنى كۆرگەندىن كېيىن يۈرىكىمنى يەنە ھەسەتنىڭ ئۇزۇن تىرناقلىرى تاتىلىدى. مەن بەختسىز، ئۇلار نېمىشقا بەختلىك بولىدىكەن، دەپ ئويلىدىم. ئاخىرىنى يازمىساممۇ ئۆزىڭىزگە مەلۇم.

تۈنۈگۈن سىز ئۆيۈمگە كەلدىڭىز،

راستىنى ئېيتسام، دەسلەپكى خىيالىم بىلەن كېيىنكى تەسىراتىم ئوخشاشماي قالدى. دەسلەپ سىزنى كۆرگەندە مەن سىزنى تازا مەسخىرە قىلىۋالاي دېگەنىدىم، ھەتتا شۇنداقمۇ قىلدىم. كېيىنچۇ، كېيىن بۇ نىيىتىمدىن ياندىم. سىز ئاق كۆڭۈل ئايال، مېھرىبان ئانا ئىكەنسىز. مەنمۇ بىر ئايال، بەلكى ئانا بولالايدىغان بىر ئايال. قىزىڭىزنىڭ سۈرىتىنى كۆرگىنىمدە، ۋۇجۇدۇمغا بىر خىل ئوت تارىغاندەك بولدى. بۇ سېزىم مېنىڭ نەپسىمنى بوغدى، پىكىرلىرىمنى قالايمىقانلاشتۇرۇۋەتتى، مەن ئۆزۈمنىڭ بوشىشىپ كېتىۋاتقانلىقىمنى سەزدىم. بۇ چاغدا مەن قوپاللىق قىلىپ، سىزنى ئۆيدىن تېزرەك چىقىپ كېتىشكە مەجبۇرلىدىم. سىز كەتتىڭىز، مەن ياستۇقنى قۇچاقلاپ قانغۇچە يىغلىدىم. ئۇزۇنغىچە قىزىڭىزنىڭ ئوماق چىرايى، بەختلىك كۈلكىسى كۆز ئالدىمدىن كەتمىدى. سىزنىڭ سەممىمي گەپلىرىڭىز قۇلىقىمدىن كەتمىدى. ۋۇجۇدۇمدا شۇنچە چاغدىن بېرى لاۋۇلداپ تۇرغان قىساس ئوتى قانداقتۇر بىر كۈچ تەرىپىدىن شاپپىدە ئۆچۈرۈۋېتىلگەندەك غايىب بولدى. يۈرىكىمنى ئۆكۈنۈش، پۇشايمان قاپلىدى.

ئاخشام مۇراتنىڭ بالدۇر ئۆيگە قايتقىنىغا ھەيران بولغانسىز. ئۇ بۈگۈن ئاخشاممۇ كېلىدۇ، بۇ ئۇنىڭ مېنىڭكىگە ئاخىرقى قېتىم كېلىشى بولۇپ قالىدۇ. مەن ئۇنىڭغا لايىق گەپلەرنى تەييارلاپ قويدۇم، ئىشىنىمەنكى، ئۇ پۇشايمان قىلىدۇ، ئۆيلىنىدۇ. لېكىن سىزنىڭ مېنىڭكىگە كەلگىنىڭىز ئىككىمىزنىڭ ئارىسىدىكى مەڭگۈلۈك سىر بولۇپ قالىدۇ.

مەرىگۈل، مەن سىزگە مېنى كەچۈرۈڭ دەپ يالۋۇرماقچى ئەمەسمەن، لېكىن سىزدىن ئۆتۈنىدىغىنىم، مېنىڭمۇ بىر بەختسىز ئايال ئىكەنلىكىمنى چۈشىنىپ قالسىڭىزلا بولدى. بىز ئاياللار ئاجايىپ يارىتىلغان ئىكەنمىز، ئەرلەرنىڭ، بىزگە بەختمۇ، قايغۇ - ھەسرەتمۇ كەلتۈرەلەيدىغان ئاشۇ ئەرلەرنىڭ ھەر - ھەر ناباپ ئىشلىرىنى كەچۈرۈۋېتەلەيدىكەنمىز. بىزنىڭ بۇنداق قىلىشىمىزغا باشقا سەۋەبلەردىن كۆرە، بالا مېھرى بەكرەك سەۋەبچى بولىدىكەن. مەن سىزنىڭ قىزىڭىزنىڭ بەختى ئۈچۈن مۇراتنى كەچۈرۈشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن. ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ، بېشىڭىزغا چۈشكەن بۇ كۈنلەر گويا بىر چۈشتەك بولۇپ قالار.

بەختلىك بولۇڭلار!

بىر بەختسىز ئايالدىن»

مەرىگۈل خەتنى ئوقۇپ بولۇپ، ئۇزاققىچە خىيال سۈرۈپ قالدى. ئۇنىڭ قەلبىدە ئېچىنىش، ئىچ ئاغرىتىش تۇيغۇسى ھۆكۈم سۈرەتتى.

تۇيۇقسىز مۇرات ئۇنىڭ ئېسىگە كەلدى. ئۇ كېيىنكى تۇرمۇشىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرەلمەيتتى. ئىلگىرىكى بەختلىك كۈنلەر مەڭگۈگە قايتىپ كەلمەس، ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا پەقەت ئۆزئارا ھۆرمەت، ئىناق ئۆتۈش ئىستىكىلا قالار ياكى ھېلىقى ئايال خېتىدە يازغاندەك «چۈشتەك بولۇپ قالار» مۇ؟

مەرىگۈل بۈگۈن ئىشتىن بالدۇر چۈشتى، ئۇ شېرىنگۈلنى باغچىدىن ئېلىپ ئۆيگە قايتتى. لېكىن زادىلا قولى ئىشقا بارمىدى. ھېلىقى ئايالنىڭ خېتىدىكى گەپلەر ئۇنىڭ كاللىسىدا تەكرارلىناتتى.

ئۇ ئۆيگە كىرەتتى، بالكونغا چىقاتتى، دەرۋازىغا قارايتتى، يەنە ئۆيگە كىرىپ ئىمىلەرنىدۇر قىلىپ باقاتتى.

پەلەمپەيدىن تونۇش ئاياغ تىۋىشى ئاڭلاندى. بىردەمدىن كېيىن ئىشىك شىرىقلاپ ئېچىلىپ، مۇرات كىرىپ كەلدى. شىرىنگۇل خۇددى چوڭ كىشىلەردەك مەرگۇلگە: ئاپا، دادام كەلدى، دادام ئەجەپ بالدۇرلا قايتىپ كەپتۇغۇ، دەپ پىچىرلىدى. مەرگۇل ئۇنى باغرىغا بېسىپ، چاچلىرىنى سىيلاشقا باشلىدى: شۇنداق، ئۇ بۈگۈن بالدۇر قايتىپ كەلدى، بەلكىم بۇندىن كېيىن بۇنىڭدىنمۇ بالدۇر قايتىپ كېلەر...

مۇراتنىڭ شىرىنگۇل! دەپ چاقىرغان ئاۋازىنى ئاڭلاپ، ئانا ـ بالا تەڭلا بېشىنى كۆتۈرۈپ قاراشتى. مۇرات قانداقتۇر بىر خىل ئوڭايسىز ھالەتتە بولارغا قاراپ تۇراتتى. شىرىنگۇل ئاپىسىغا قارىدى.

— قىزىم، بېرىڭ، دادىڭىز چاقىرىۋاتىدۇ، — دېدى مەرگۇل شىرىنگۇلنى قۇچىقىدىن چۈشۈرۈپ.

شىرىنگۇل مۇراتنىڭ ئالدىغا كەلدى. مۇرات قىزىنى قۇچىقىغا ئالدى. ئۇنىڭ: قىزىم، ئاپىڭىز تاماق ئەتمىدىمۇ؟ دەپ سورىغىنىنى ئاڭلاندى. بۇ سوئال مەرگۇل قاچاندۇر بىر چاغلاردا ئاڭلىغان بىر سوئالدەك تۇيۇلدى. ئۇ ئورنىدىن تۇردى ـ دە، ئاشخانىغا كىرىپ، پەرتۇقىنى تاقىدى. مۇرات ئۇنىڭغا گەپ قىلمىدى، چىرايىغىمۇ قارىمىدى، ئۇ شىرىنگۇلنى كۆتۈرگىنىچە ئىچىرقى ئۆيگە ماڭدى. شىرىنگۇل دادىسىنىڭ بۇ مۇئامىلىسىدىن دەسلەپتە قورۇنغاندەك بولدى. ئارقىدىنلا ۋىلىقلاپ كۈلۈپ كەتتى، دادىسىنىڭ بوينىدىن قۇچاقلىدى.

مەرگۇل قازان بېشىدا. ئىمىشقىدۇر ئۇنىڭ يىغلىغۇسى كېلىۋاتاتتى. بۇ خۇشاللىق يىغىسىمۇ، ياكى ھەسرەت يىغىسىمۇ، بۇنى ئۆزىمۇ بىلمەيتتى. ئۇ تاماق ئېتىۋاتىدۇ، بۇ تاماقنى ئەمدى يەنە ئۈچەيلەن بىللە ئولتۇرۇپ يەيدۇ. بۇنداق غىزالىنىش بىر چاغلاردىكىدەك كۆڭۈللۈك بولارمۇ؟!

ئۆيدىن مۇرات بىلەن شىرىنگۇلنىڭ كۈلكىسى ئاڭلاندى. ھېلىقى ئايالنىڭ خېتىدىكى سۆزلەر مەرگۇلنىڭ ئېسىگە كەلدى:

«بىز ئاياللار ئاجايىپ يارىتىلغان ئىكەنمىز، ئەرلەرنىڭ، بىزگە بەختىمۇ، قايغۇ ـ ھەسرەتمۇ كەلتۈرەلەيدىغان ئاشۇ ئەرلەرنىڭ ھەر ـ ھەر ناباپ ئىشلىرىنى كەچۈرۈۋېتەلەيدىكەنمىز. بىزنىڭ بۇنداق قىلىشىمىزغا ھەر خىل سەۋەبلەردىن كۆرە، بالا مېھرى بەكرەك سەۋەبچى بولىدىكەن...»

مەسئۇل مۇھەررىر سارەم ئىبراھىم

www.uyghurkitap.com

ھەيرەت ئاسىم

(ھېكايە)

ھەر يىلى كۈز پەسلى يوپۇرماقلار دەل-دەرەخلەردىن ئايرىلىپ تەبىئەتنى ياشارتقان ئانا زېمىن باغرىغا ئۆزىنى ئېتىشقا باشلىغاندا، پەرىدەمنىڭ كۆڭلىنى قايغۇ تۇمانلىرى قاپلايدۇ، بۇنداق چاغلاردا ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا غەم-قايغۇ ۋە كۆز ياشلىرى يوق دۇنياغا مەڭگۈ سەپەر قىلىپ كەتكەن مېھرىبان ئاتا-ئانىسى كېلىدۇ، قېشىنىڭ جانغا ھوزۇر بېغىشلىغۇچى ئاپئاق مامۇقلىرى، باھارنىڭ كۆڭۈلنى يايرىتىدىغان ئىللىق ھاۋاسى، يازنىڭ نازۇ-نېمەتلىرى بىلەن مىڭ تەستە جايىغا چۈشكەن كۆڭلى كۈز كېلىشى بىلەن يەنە پەرىشان بولىدۇ، چۈنكى ئۇنى يورۇق دۇنياغا ئاپىرىدە قىلغان ئۇلۇغ ئاتا-ئانىسى مۇشۇ پەسلىدە ئىنسان قىسمىتى ئۆتمەيدىغان ئالەم بىلەن مەڭگۈلۈك ۋىدالاشقانىدى، نۇرغۇن كىشىلەرگە ياياشاتلىق، خۇشاللىقتىن دېرەك بەرگۈچى كۈز پەرىدەمگە تۈگىمەس ئۇزۇن كېچىدەك تۇيۇلاتتى...

شۇ تاپتا پەرىدەم ئۆزىگە ياد بولۇپ كەتكەن يولدا مەكتەپتىن ئۆيىگە كېتىۋاتاتتى، چۈش مەھەللىدىكى كۈز قۇياشى مېھرىنى پەرىدەمدىن ئايىغاندەك، ئاجىز نۇرلىرىنى ئۇنىڭ قايغۇ-ھەسرەتكە تولغان يۈز-كۆزلىرىگە ئاران چېچىپ تۇراتتى، كۆز شامىلى بولسا دەل-دەرەخلەرنىڭ يوپۇرماقلىرىنى بۇلۇڭ-پۇشقاقلارغا ئۇچۇ-

رۇپ تاشلىماقتا ئىدى. دەرەخ شاخلىرىدىن ئايرىلىپ، كۆرۈمسىز ئېرىقلارنى بېزەپ ياتقان ئالتۇندەك يوپۇرماقلار ئۆزلىرىنى

www.uyghurkitap.com

پەردەمدەك يېتىم ھېس قىلدىمۇ-قانداق، قېشىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان، كۆز يېشى دېڭىزىدا ئۈزۈپ يۈرگەن بۇ قىزغا ھېسداشلىق بىلدۈرگەندەك شىۋىرلىشىپ قوياتتى. قارىماققا، تۇرمۇش بارلىق كىشىلەرنىڭ روھىي دۇنياسىنى ئۆز باغرىغا ئالغاندەك قىلاتتى. ئەمەلىيەتتە ئۇنداق ئەمەس، چۈنكى دۇنيا دېگەن بەكمۇ كەڭ نەرسە، ئۇ ئۆزىنىڭ ئۇلۇغ قوللىرى ئارقىلىق بارلىق كۆزلەردىن ئېقىپ چىققان كۆز ياشلارنى ئېرىتىشكە ئۈلگۈرمەيتتى. بىز ھەمىشە قۇياش نۇرى بىزنى يورۇتۇشتىن ئىلگىرى قاراڭغۇنىڭ ئۆزىمىزنى دەپسەندە قىلىشلىرىغا چىداپ كېلىمىزغۇ! تۇرمۇشمۇ شۇنداق، تۇرمۇشنىڭ كىشى ۋۇجۇدىدا ئۈمىد ئۇچقۇنلىرىنى چاقنىتىدىغان نۇرلۇق قۇياشى چوقۇم كۆتۈرۈلىدۇ دەپ ئىشىنىمىز. ئەلۋەتتە، شۇڭا ئۇنىڭ ۋەسلىگە يېتىش ئۈچۈن كېچىنى ئۇيقۇدىن بىدار ئۆتكۈزۈش ئەزىيىدىغان ئىش، پەردەم تاغدەك يۆلەنچۈكى بولغان ئاتا-ئانىسىدىن ئايرىلغاندىن كېيىن، ئەنە شۇنداق مەنىۋى كۈچكە تايىنىپ تۇرمۇشنىڭ خىلمۇخىل ئېغىرچىلىقلىرىنى يېڭىپ، ئوقۇشىنى داۋاملاشتۇرۇپ كېلىۋاتاتتى.

ئۇنىڭ قەدەملىرى قورۇسىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە ئىختىيارسىز توختاپ قالدى. ئۇ بىر نەچچە ئايدىن بېرى ئەنسىرەپ كېلىۋاتقان ئىش ئاخىر يۈز بەرگەنىدى: ئون نەچچە ئادەم دەرۋازىنىڭ سول تەرىپىدە ئالدىراشلىق بىلەن ئىشلەۋاتاتتى. پەردەمنىڭ كىچىك تۇرۇپلا تۇرمۇشنىڭ ئاچچىق-چۈچۈكى تۈپەيلى نۇرسىزلىنىشقا باشلىغان، ئەمما قەيسەرلىكىنى تېخى يوقاتمىغان كۆزلىرىدىن ياش بولدۇقلاپ ئېقىپ چىقتى.

ۋۇجۇدىنى قايغۇ-ئەلەم باسقاندا، پۈتۈن دەرت ئەلىمىنى كۆز ياشلىرىدىن چىقىرىش ئۇنىڭغا ئادەت بولۇپ قالغان. ئۇنىڭ مىسكىن دىلى ئازار چەككەندە، يۈرىكىدىكى ھەسرىتىنى خۇدا ئىنسانلارغا ئاتا قىلغان ئاۋازى ئارقىلىق ئىپادىلەشكە ئاجىزلىق قىلاتتى. مۇشۇنداق ۋاقىتلاردا، ئەگەر دادام بىلەن ئاپام بولغان بولسا، دېگەن گەپ ئۇنىڭ ئاغزىدىن ئىختىيارسىز چىقىپ كېتەتتى.

پەردەم دەرۋازا ئالدىدا ئۇزۇن تۇرماي، ئىتتىكلا ھويلىغا كىرىۋالدى. چۈنكى ئۇ ئۆزىنىڭ كۆز يېشىنى باشقىلارغا كۆرسىتىشنى خالىمايتتى. ئۇ شۇ كۈنلەردە ھاياتىنىڭ مېھرى-شەپقىتىدىن يىراق ياشاۋاتقىنىغا ئىقرار ئىدى. لېكىن ئۇنىڭ نازۇك يۈرەكلىرى بۇ ئەمەلىيەتكە قايىل بولمايتتى. ئۇنىڭ روھىي دۇنياسىغا قوماندانلىق قىلىپ، گۈزەل، بەختلىك كەلگۈسى ئۈچۈن جاپاغا بەرداشلىق بەرگۈزۈۋاتقان ۋە ئۇنى مۇشۇ نىشان يولىدا تىرىشىپ بىلىم ئىگىلىتىۋاتقان نەرسە ئاتا-ئانىسىغا ئوخشاشلا شەپقەتلىك مۇئەللىمىنىڭ مۇنۇ سۆزلىرى ئىدى: تىرىشىپ ئوقۇڭ، پەردەم، مانا مەن سىزنىڭ ئانىڭىز، مەكتەپ سىزنىڭ ئانىڭىز، ئەل-يۇرت سىزنىڭ ئانىڭىز، بارلىق زېھنىڭىزنى بىلىم ئىگىلەشكە قارىتىڭ، بىلىم سىزنى بەختكە ئېرىشتۈرىدۇ، سىزگە جەمئىيەت ئۈچۈن خىزمەت قىلىدىغان ماھارەت ئاتا قىلىدۇ.

پەردەم پېشايۋانغا چىقتى، ئىشىك ئېتىكلىك ئىدى، ئىككىلا ئاكىسى كەلمىگەنىدى. ئۇ ئىشىكنى ئېچىپ، سومكىسىنى دادىسى بىلەن ئاپىسىنىڭ سۈرىتى ئېسىلغان تامغا ئېسىپ قويدى، ئاياغ كىيىمىنى سېلى-

ۋېتىپ، سۈيىغا چىقىپ ئولتۇردى-دە خىيالغا پاتتى، كۆز يەسلى ئۇنىڭ ھاياتى-غا جۇدالىق ئېلىپ كېلىۋاتاتتى، بولتۇر كۆزدە ئۇ بىر يولىلا ئاتا-ئانىسىدىن ئايرىل-دى، بۇ يىلقى كۆز بولسا ئۇنىڭغا تېخىمۇ رەھىمسىز كەلمەكتە ئىدى. چۈنكى ئۇنىڭ ئاتا-ئانىسى جاپا تارتىپ بىنا قىلغان دۆن-يانىڭ بىر قىسمى — قورۇنىڭ يېرىمى يات ئادەملەرگە ئۆتۈپ كەتكەنىدى. ئەگەر دادام بىلەن ئاپام بولغان بولسا!... دېدى پەرىدەم ئۆزىچە، شۇ ھامان ئۇنى يىغا تۇتتى. كىشىنىڭ ئىچىنى سىيرىلدۇرىدىغان ئېچىنىش-لىق يىغا ئاۋازى دېرىزىنىڭ يوچۇقلىرىدىن يىراق-يىراقلارغا تارقالدى...

پەرىدەم شۇ ھالەتتە ئۇزۇنغىچە ئولتۇرۇپ قالدى، ئاپىسىنىڭ ئىللىق چىرايى بىلەن دادىسىنىڭ نۇرلۇق كۆزلىرى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا پەيدا بولدى. دەل شۇ چاغدا قولىدا ھورى چىقىپ تۇرغان بىر تەخسە لەڭمەننى كۆتۈرگەن قوشنىسى خەيرىنى-ساخان ئاچا ئۇنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى.

— يەنە يىغلاپسىز-دە، قىزىم، ھەي! ئەمدى بولدى قىلىڭ قىزىم. بولغۇلۇق بولدى، ئۆزىڭىزنى يوقىتىپ قويماڭ، ياخشى ئوقۇڭ، دوستلىرىڭىز بىلەن ئارىلىشىپ، كۆڭلىڭىزنى ئېچىپ يۈرۈڭ، مۇشۇنداق قىلسىڭىزلا ئاتا-ئانىڭىزنىڭ روھى خوش بولىدۇ. جاھان دېگەن مۇشۇنداق گەپ ئىكەن، قىزىم، نەدە ئاشۇنداق دىلى يۇمشاق ئادەملەر بالدۇر كېتىپ قالىدىكەن، خۇددى مەسلىھەتلىشىۋالغاندەك ئىككىلىسى-نىڭلا كېسەل بولۇپ تۈگەپ كەتكىنىنى قارىمامدىغان، نېمىلەرنى دەۋاتىمەن-ھوي، بۇ ئىشلارغا ئەلەكمۇللا دېمەي ئامال يوق! لەڭمەن ئەتكەنىدىم قىزىم، ئىسسىقىدا يەۋې-لىڭ! — خەيرىنىساخان ئاچا كۆز-يېشىنى ئېرتقاچ، پەرىدەمنى قولىدىن تۇتۇپ ئۈس-تەل ئالدىغا ئېلىپ كەلدى ۋە لەڭمەننى قىزنىڭ ئالدىغا قويدى، — ئاكىلىرىڭىز چۈشتە يەنە كەلمەيدىغان ئوخشايدۇ، ھەي، بۇ ئىككىسى قانداقمۇ ئادەم بولا، يا بىزنىڭ گېپىمىزگە كىرمەيدۇ، يا ئۆزىنىڭ يولىنى ئۆزى تاپالمايدۇ!

خەيرىنىساخان ئاچا كۆڭلى يۇمشاق ئايال. شۇڭلاشقىمۇ مەھەللىدىكى يەتتە ياش-تىن يەتمىش ياشقىچە بولغان ھەممە كىشى ئۇنى ھۆرمەتلەيتتى. ئۇ، پەرىدەمنىڭ رەھمەتلىك ئاپىسى ھايات ۋاقتىدا ئۇنىڭ بىلەن ناھايىتى ياخشى ئۆتكەنىدى، پەرىدەم يېتىم بولۇپ قالغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ ھالىغا تېخىمۇ كۆڭۈل بۆلىدىغان بولدى، تاماق ئەتسىلا پەرىدەمگە ئەكىرىپ بېرىشنى ئۇنتۇپ قالمايتتى. ئانىلار ئارىسىدىكى يېقىنچىلىق ئەمدى بالىلارغا ئۆتۈپ داۋام-لىشىۋاتاتتى.

پەرىدەم تاماقنى يەپ بولدى، خەيرىنى-ساخان ئاچا ئۇنىڭ قاپقارا چاچلىرىنى سىيلاپ تۇرۇپ دېدى:

— قىزىم، ئۆزىڭىزنى يوقىتىپ قويماڭ، بۇ كۈنلەرمۇ ئۆتۈپ كېتىدۇ، ياخشى ئوقۇپ، داشۆگە ئۆتۈشكە تىرىشىڭ، ئاتا-ئانىڭىز ياخشى ئادەم ئىدى، سىزگە ياخشىلىق قىلىدىغان ئادەملەر چىقماي قالمايدۇ.

پەرىدەم ئۈنچىقمىدى، ئاتا-ئانىسىدىن ئايرىلغاندىن باشلاپ، ئۇنىڭ كاللىسىدىن مۇنداق خىيال زادىلا كەتمەيتتى: ئەگەر دادام بىلەن ئاپام ھايات بولغان بولسا، مەنمۇ باشقا قىزلارغا ئوخشاش قىيغىتىپ ئوينىغان بولاتتىم، ھېيت-بايراملاردا دادام

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

بىلەن ئاپامنىڭ كۆڭلىنى خۇش قىلاتتىم. لېكىن، تۇرمۇش ھەممە ئادەمنىڭ تىلىگىنىنى بەرمەيدىكەن.

— مېنىڭ دەيدىغىنىم يەنىلا شۇ گەپ، قىزىم، ئوقۇڭ، بۇنىڭدىن كېيىنكى كۈنلىرىڭىز ئۈستىدە كۆپرەك باش قاتۇرۇڭ، ئاكىڭىز مەھەممەت يولدىن چىقىپ كەتتى، بۇ يول ئۇنى ياخشى ئاقىۋەتكە باشلىمايدۇ، بۈگۈن ئەتىگەن مەھەللىدىكى چوڭلار ئۇنى جىق توستى، ئۇ مەھەللە-جامائەت ئالدىدا «سىڭلىمىزنىڭ ئوقۇش، كىيىم-كېچەك، يېمەك-ئىچمىكىگە بىز ئىگە» دەپ تۇرۇۋالغاچقا، ئاساسىي قاتلامدىكىلەر قورۇنى سېتىشقا رۇخسەت قىپتۇ، ئاڭلىسام، ئون مىڭ سومنىڭ يېرىمىنى ئىنىسىغا بېرىپ، يېرىمىنى ئۆزى ئېلىپ بازارغا كىرىپ كېتىپتۇ. بۇ ئىشلارغا سىز ئارىلاشماڭ. بۇنى ھەل قىلىدىغان ئادەم چىقىدۇ، — خەيرىنىساخان ئاچا ئۇلۇغ-كىچىك تىنىپ قويدى.

بۇ دۇنيادا بەزىلەردىن پەرزەنت قالىدۇ، بەزىلەردىن ياخشى پەزىلەت قالىدۇ. پەرىدەمنىڭ ئاتا-ئانىسى بۇ ئالەمگە ئۈچ پەرزەنت قالدۇرۇپ كەتكەن. كەنجىسى قىز، قالغان ئىككىسى ئوغۇل ئىدى. ئەگەر پەرىدەمنىڭ ئاتا-ئانىسى ئالەمدىن ئۆتمىگەن بولسا، ئۇلارنىڭ بۈگۈنكى تۇرمۇشى قانداق بولاتتى؟

پەرىدەمنىڭ ئاكىسى مەھەممەت ئەسلىدە جەمئىيەتتە ئۆز ئالدىغا يول تاپقان جىگەرلىك بىر يىگىت ئىدى. ئۆز ۋاقتىدا زاۋۇتتا كۆپىنىڭ ئالدى بولۇپ ئىشلەيتتى، ئۇنىڭ ئۆز ئالدىغا ئۆي-ماكانى ۋە ئىككى ياشقا كىرگەن بىر ئوغلىمۇ بار ئىدى، ئەپسۇسكى، ئۇ ئۆزى تاللىۋالغان بۇ تۇرمۇش يولىدىن چىقىپ كەتتى، ئۇنى باشقىلارنىڭ ھەشەمەتلىك تۇرمۇشى قىزىقتۇرۇپ قالدى، ئويۇن-تاماشا ئۇنىڭ تىنىچقىنا تۇرمۇشىنى نابۇت قىلدى، ھاراقنىڭ كىشىلەر ئارىسىدىكى رولى ئوخشاش ئەمەس؛ ئۇ بەزىدە كىشىنى شاد قىلىدۇ، بەزىدە كىشىنى مات قىلىدۇ. مەھەممەت باشتا ھاراققا بېرىلگەندە، ھەرگىزمۇ قوغلىشىپ يۈرۈپ ئىچمەيتتى، كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن كۈنىگە ئىككى-تۆت سەر ھاراق ئىچىپ تۇرمىسا بولمايدىغان دەرىجىگە يەتتى. بۇ ئادەت ئۇنى پۈتۈنلەي نابۇت قىلدى. نەتىجىدە ئۆيى ۋەيران بولدى، ئايالى ئۇنىڭدىن ئاجرىشىپ كەتتى، زاۋۇت ئۇنى قوغلاندى قىلدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ جەمئىيەتتە كۈنلۈكنى كۈندە تېپىپ يەيدىغان ئادەم بولۇپ قالدى.

بەش مىڭ سوم پۇل ئۆزىنىڭ غۇرۇرىنى ئۆزى نابۇت قىلغان بۇ ئوغۇل بالىنى يەنە قاۋاقخانىغا ئېلىپ كەلدى، ئۇ يېمەك-ئىچمەك ماگىزىنىغا كىردى.

— ھەي چوشقا، ھارىقىڭنى كەلتۈر، تۈنۈگۈن يۈز گرام ھارىقىڭنى نېسى بېرىپ تۇرغىن دەپ يالۋۇرۇپ كەتتىم، زىبىز ئۆتمىدىڭا! مانى كۆردۈڭمۇ، ماۋۇنىڭ ئېتى نېمە؟ ھەي، مەن مەھەممەت دېگەن ئوغۇل بالىنى بۈگۈندىن باشلاپ تونۇۋال جۇمۇ، پۇل دېگەن مەن ئۈچۈن نېمە ئۇ، پۇل دېگەنچۇ، مەن ئۈچۈن دەرەخنىڭ غازىڭى، ساڭا ئوخشاش نېمىلەرنىڭ بارغۇ، كۈنىگە يۈزىڭنىڭ قورسىقىنى باقالايمەن! كۆزۈڭنى چوڭ ئېچىپ يۈر، جۇمۇ، ئاشخانىلاردا ئېشىپ قالغان مەنتاڭنى ھاراق دەپ سېتىۋاتقىنىڭ يېتەر! مانا، ھازىر مېنى ئاكا دېسەڭ مۇشۇ بەش يۈز سومنى ساڭا ئۆتكۈزۈمەن، كۈندە كېلىپ مۇشۇ پۇل

توگمگچه ئىچمەن. قانداق قىلسەن؟!

ماگمزىنچىنىڭ كۆزلىرى چەقىپ كېتەي دەپ قالدى، ئۇ ئىچ ـ ئىچىدىن ئېتىلىپ چىقىۋاتقان غەزىپىنى بېسىۋېلىپ، مەھەممەتكە تىكىلىپ قارىدى:

— ھەي، مەھەممەت ئابدال، تۈنۈگۈن تېخى قۇرسىقىم ئېچىپ كەتتى دەپ، مەستلەرنىڭ قۇسۇقىنى يالاپ يۈرمەمتىڭ، بۈگۈن ئۆزۈڭچە باشقا ئادەم بولۇپ قالغان ئوخشىمامسەن! بۇ پۇللارنى قەيەردىن ئالدىڭ، بىرەرسىنى بوغۇزلىۋەتتىڭمۇ ـ يە! سېنى مۇنداق قىلمايدۇ دېگىلى بولمايدۇ، توۋا، تۈنۈگۈنكى ئابدال بۈگۈن ئادەمنى مۇشۇنداقمۇ بوزەك قىلامدىغاندۇ؟!

— ھەي چوشقا، ئادەم ئۆلتۈردۈڭمۇ دەيسەنغۇ، ئۆلتۈرۈش توغرا كەلسە ساڭا ئۆچرەت تەگمەيدۇ تېخى، سەن دېگەن ئىچىڭدىن تۈگمىشىپ كەتكەن نەرسە تۇرساڭ، نەرىڭنى ئۆلتۈرىدۇ؟ بۈگۈنكى كۈندە بارغۇ قارا، پۇلى بار ئادەمنىڭ گېپى راست بولىدۇ، ئاكا دە، بولمىسا دۇكىنىڭغا ئوت قويۇۋېتىمەن، ھازىر يانچۇقۇمدا پۇل بار، ئەمدى ھېچنېمىدىن قورقمايمەن! قانداق، ئاكا دەمسەن ـ يا! — مەھەممەت قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى ۋە يانچۇقىدىن سۆزگۈچلۈك تاماكىدىن بىر تال ئېلىپ قىڭغىر چىشلەپ، چىرايلىق گاز چاقماق بىلەن تۇتاشتۇردى.

غەزىپىنى باسالمىغان ماگمزىنچى ئۇنىڭ ئەدىپىنى بېرىش نىيىتىگە كەلدى، لېكىن ئۇنىڭ ئاغىنىسى ئۇنى توسۇپ، قۇلىقىغا ئاستاغىنە پىچىرلىدى: بۇ ئابدالغا ھە دەپ قويۇپ پۇلىنى ئالمامسەن، بىر جىڭ ھاراق ئىچسە ئىككى جىڭ يېزىپ جايلىمامسەن! ماگمزىنچى بىردىنلا ئەقلىگە كەلگەندەك بولدى:

— ماقۇل ئەمىسە مەھەممەتجان، سېنىڭ دېگىنىڭ ھەقىقەتەن راست، بايام ئەتەي چىشىڭغا تېگىپ قويغانىدىم، قېنى، قانداق ھاراق ئىچىسەن!

— ماۋۇ گېپىڭ جايىدا، مەنچۇ ساڭا ئوخشاش گىردي ئەمەس، بۈگۈن مۇنداق تۇرغىنىم بىلەن ئەتە پۈتۈن شەھەر بويىچە بىرىنچى دەرىجىلىك بايغا ئايلىنىپ قالامدىم تېخى، بۇنىڭغا ھېچكىم بىر نېمە دېيەلمەيدۇ، ھازىرقى گېپىڭ بولىدۇ، سەنمۇ ئەمدى ئادەم بولساڭ بولىدۇ، ماڭا ئوخشاش پۇلى بار ئادەم كەلسە قىل دېگىنىنى قىلساڭ بولىدۇ، تۇتە ئەمىسە ماۋۇ بەش يۈز بىسوم پۇلنى، دەپتىرىڭگە يېزىپ قوي، كۈندە كېلىپ ئىچىمەن، نوچى ھاراقلىرىڭنى تەييارلاپ قوي!

مەھەممەت قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى، ئۇ مۇشۇ ھالىتىدە ھېچكىمنى ئۆزىگە تەڭ قىلمايتتى، بۇ ئۇنىڭ مۇشۇ كۈنگىچە بولغان ھاياتىدىكى ئەڭ باياشات كۈنى ئىدى. شۇ ئارىدا ئۇ دېرىزىدىن بىر ئاغىنىسىنى كۆرۈپ قالدى.

— ھەي، ماياققا كەل!

ئاغىنىسى خۇش خۇي ھالدا ماگمزىنغا كىرىپ كەلدى:

— ھەي مەھەممەت ئابدال، سېنى ئىزدەپ بارمىغان يېرىم قالمىدى، سېنى تۆت ـ بەش تەڭگە پۇلغا ئىگە بولۇپ قالدى دەيدىغۇ، راستىما؟

— تۆرت ـ بەش تەڭگە دەيسەنغۇ، چوڭ ـ چوڭ گەپ قىلە، تۇتە ماۋۇ ئەللىك سومنى، بېرىپ توخۇ، پاقلاننىڭ گۆشلىرىدىن ئەكەل، بۈگۈن يۈرەك چىلاشقۇدەك ئىچىمىز، ئوينايمىز!

www.uyghurkitap.com

مەھەممەتنىڭ ئاغىنىسى پۇلنى ئېلىپ چىقىپ كەتتى.

مۇشۇنداق قىلىپ مەھەممەت بۇندىن كېيىن ھاراق ئىچىپ تۇرۇش ئۈچۈن ئۈچ ماگىزىنغا بىر مىڭ بەش يۈز سوم پۇلنى ئۆتكۈزۈۋەتتى.

پەرىدەم بۇ خەۋەرنى شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىن خەيرىنىساخان ئاچىدىن ئاڭلىدى. پەرىدەم يەنىلا ئۆزىنىڭ ئۆگىنىپ قالغان ئادىتىنى قىلدى: كۆز يېشى يۈز-كۆزىنى ھۆل قىلىۋەتتى. ئەگەر دادام بىلەن ئاپام ئالەمدىن ئۆتمىگەن بولسا، دېدى ئۇ ئەلەم بىلەن ئۆز-ئۆزىگە.

پەرىدەم تاماق ئېتىشكە تەرەددۇت قىلىۋاتقاندا، بىر كىچىك ماشىنا ئۇلارنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا كېلىپ توختىدى، ماشىنىدىن ئىككى ئەركىشى بىلەن بىر ئايال چۈشتى. بۇ ئۈچ كىشى پەرىدەمنىڭ ئاپىسىنىڭ ئىدارىسىدىن كەلگەنلەر ئىدى، پەرىدەم ئۇلارنى تونۇيتتى. ئۇلار ھەر يىلى كۈزدە پەرىدەمنى يوقلاپ كېلەتتى.

— ئەھۋالىڭىز قانداق، قىزىم، يېقىندا ئىدارىمىزدىكى ئىشلار بەكمۇ ئالدىراش بولۇپ كەتتى، سىزنى يوقلاپ كېلەلمىشكە چولىمىز تەگمەي قالدى! — دېدى ئوتتۇرا ياشلىق ئايال. بۇ ئايال پەرىدەمنىڭ ئاپىسىنىڭ دوستى، ئىدارە ئىشچىلار ئۇيۇشمىسىنىڭ رەئىسى ئىدى.

— رەھمەت سىزگە مېھراي ئاچا!

پەرىدەم چاق-قانلىق بىلەن مېھمانلارغا داستىخان سالدى.

— ئالدىنقى كۈنى مەن سىزنىڭ سىنىپ تەربىيىچىڭىز بىلەن سۆزلەشتىم، — مېھراي ئاچىنىڭ كۆزلىرىدىن ئايالغا خاس سەمىمىي ھېسسىداشلىق نۇرلىرى چاقناپ تۇراتتى، — ئاڭلىسام مەكتەپ بويىچە ئەلاچىلىقنى قولدىن بەرمەي كېلىۋېتىپسىز، بۇنىڭغا ناھايىتى خۇش بولدۇم، قىزىم، ياخشى ئوقۇڭ، كەلگۈسىدە چوقۇم ئالىي مەكتەپكە بېرىپ ئوقۇڭ. قىيىنچىلىقتا چەداڭ، ئاپىڭىز، دادىڭىز خىزمەت قىلغان ئىدارىلەر بار، مۇشۇ ئورۇنلار سىزگە ئىگەدارچىلىق قىلىدۇ، مانا مەن سىزنىڭ ئاپىڭىز، قىزىم، ئالىي مەكتەپكە چوقۇم ئۆتۈڭ، مۇشۇنداق قىلغاندا ئاپىڭىزنىڭ ئىزىنى باسالايسىز!

پەرىدەمنىڭ ھەر دائىم قايغۇدىن خالىي بولمايدىغان كۆزلىرىدىن يەنىلا ياش تاراملاشقا باشلىدى، شۇ تاپتا ئۇ ئاپىسى بىلەن دادىسىنى كۆرگەندەك بولدى.

— بولدى، يىغلىماڭ قىزىم، ئاڭلىساق ئاكىڭىز قورۇنىڭ يېرىمىنى سېتىۋېتىپتۇ. سىز بۇ ئىشقا ئارىلاشماڭ، ئاكىڭىز بىلەن ئۆزىمىز سۆزلىشىمىز، ئۇ مۇشۇنداق كېتىۋەرسە، پۈتۈنلەي يولدىن چىقىپ كېتىدۇ، — مېھراي ئاچا قول ياغلىقىنى ئېلىپ، پەرىدەمنىڭ كۆز ياشلىرىنى ئېرتتى، — ماقۇل ئەمىسە، قىزىم، بىز ماڭدۇق، تەشكىل سىزگە بىرەر قۇر كىيىم ۋە ئىككى يۈز سوم قوتقۇزۇش پۇلى ئەۋەتتى. بۇنى يېنىڭىزغا سېلىپ قويۇڭ، ئەسلىدە بىز قىشلىق كۆمۈرنىمۇ ئەكېلىپ بەرمەكچى ئىدۇق. ئاڭلىساق دادىڭىزنىڭ ئىدارىسى بۇ ئىشتا بىزدىن بۇرۇن چىقىپتۇ. بىز كېلەر يىلى ئەكىلىپ بېرەرمىز.

— رەھمەت سىلەرگە مېھراي ئاچا! —

پەرىدەم يىغلىۋەتتى. ئەگەر دادام بىلەن ئاپام ھايات بولغان بولسا، دەۋەتتى پەرىدەم مېھمانلارنى ئۇزىتىپ قويۇپ، ئۇ خىيالدىن ئۆزىنى يىغىپ، تاماق ئېتىشكە باشلىدى.

تاماقتىن كېيىن، هاردۇق يەتكەن پەرىدەم كارىۋاتقا چىقىپ يۆلىنىپ ئولتۇر-دى، ئۇنىڭ كۆزى دادىسى بىلەن ئاپىسى-نىڭ تامغا ئېسىقلىق سۈرىتىگە چۈشتى. شۇ ھامان ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئۆتكەن ئىشلار پەيدا بولۇشقا باشلىدى.

بەختلىك كىشىلەر ئۈچۈن ئېيتقاندا، ئۆتكەن ئىشلارنى ئەسلەش ئۇلارنىڭ كۆڭلىگە ھۇزۇر بېغىشلايتتى. چۈنكى بۇن-داق كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ باغۇ-بوستانلاردا ئويناپ-كۈلۈپ ئۆتكۈزگەن كۈنلىرىنىلا ئەسلەيدۇ، مۇشۇ نۇقتىدىن ئېيتقاندا، بەختلىك كىشىلەر ئۆتكەن كۈنلەرنى ئەسلەشكە ئەھمىيەت بەرمەيدۇ. ئەسلەش، پەرىدەم ئۈچۈن ئېيتقاندا، بىر خىل مەنىۋى ئارام ئىدى. لېكىن، بۇنداق مەنىۋى ئارام بەزىدە بەكمۇ قىسقا بولاتتى. ئارىدىن ئانچە ئۆتمەيلا، ئۇنىڭ چىرايلىق كۆزلىرى-دىن ياش ئېقىشقا باشلايتتى. دېمەك، ئازاب چېكىۋاتقان بىر ئادەم ئۈچۈن ئېيتقاندا، ئەسلەش مەيلى ئۇنىڭ ئەسلىگەن-لىرى قايغۇ ياكى خۇشاللىق بولسۇن، بۇ خۇددى قىپقىزىل قان ئېقىۋاتقان جاراھەت يۈزىگە تۇز چاچقاندەكلا ئىش... بىر ئىنساننىڭ روھىي دۇنياسىدىن قان ئاققاندا، تۇرمۇش ۋە جەمئىيەتتىكى ئاق كۆڭۈل كۈچلەر تىرىشىپ ئۇنىڭ ئازاب چەككەن دىلىغا داۋا بەخش ئەتكۈچى گۈل چاچسا، بىز بۇ ئىنساننى بەختكە ئېرىشتى دېسەك توغرا بولامدۇ؟ بىز ھەممىمىز تۇرمۇش ئالدىدا جاۋاب بېرىش-كە ھوقۇقلۇق.

پەرىدەم كارىۋاتقا يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ، دادىسى بىلەن ئاپىسىنىڭ سۈرىتىگە قارىغان پېتى خىيال دېڭىزىغا چۆكۈپ كەتتى. ئۇ ئون بىر ياش چېغى ئىدى، بۇ چاغدا دۇنيادىكى بارلىق نەر-سىلەر پەرىدەمنىڭ نەزەرىدە ۋە قەلبىدە دادىسى بىلەن ئاپىسىنىڭ تۈگىمەس ھېكايىلىرىغا ئوخشايتتى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىن دوستلىرى بىلەن ئويناپ تۈگى-تەلمەيدىغان ئاغچايلاملىرى، ئۇنىنچى ئاينىڭ ئۈزۈملىرى ۋە دادىسى تاغار-تاغارلاپ ئەكىلىدىغان تاۋۇزلار ئۆتتى. ئۇ چوڭ بولۇپ ئەقلىنى تاپقاندا، تۇرمۇش ئۇنىڭ ئاتا-ئانىسىنى ئۇنىڭ يۈرىكىدىن سۇغۇرۇپ ئېلىپ كەتتى. شۇ تاپتا ئۇنىڭ كاللىسىغا: ئەگەر مەن ئاشۇ ئون بىر ياش ۋاقتىمدىكى گۈزەل دۇنيايىمدا تۇرۇۋەرگەن بولسام، نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى-ھە، دېگەن ئوي كەلدى.

ئون بىر ياش ۋاقتىدا سەھراغا چىققان ۋاقتى ئۇنىڭ ئېسىدىن زادى چىقمايدۇ. شۇ كۈنى پەرىدەمنىڭ دادىسى، ئاپىسى ۋە ئىككى ئاكىسى ناھايىتى چىراي-لىق ياسىنىپ، ئېشەك ھارۋىغا ئولتۇرۇپ، سەھراغا قاراپ يول ئالغانىدى. قاۋۇل قارا ئېشەك سەھرانىڭ توپىلىق يوللىرىدا بەش ئادەمنى بىخۇدۇك سۆرەپ ماڭاتتى. خۇشاللىقى ئىچ-ئىچىگە پاتماي كېتىۋات-قان پەرىدەم ئەتراپىغا قاراپ تويمايتتى. كەپسىز ئاكىسى قولىدىكى كىچىك تايىقى بىلەن ئېشەكنىڭ قۇيرۇقىدىكى يېغىرىغا سانجىۋەرگەنلىكتىن، ئېشەك كۈچىنىڭ بارىچە ئالدىغا قاراپ چېپىۋاتاتتى. ئىتتىك كېتىۋاتقان ھارۋا پەرىدەمگە يازنىڭ تەسىرىنى تېخىمۇ ئېنىق كۆرسىتەتتى، مە-يىن شامال ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى ئېيتقۇسىز لەززەتكە چۆمدۈرەتتى. دېھقانلارنىڭ ھالال تەرىدىن يېتىلىپ ئالتۇن رەڭگە

كىرگەن بۇغدايلار، ئۇ ياخشى كۆرىدىغان كۆكباش قوناق ۋە قوغۇنلارنىڭ يېتىملىق پۇراقلىرىنى دىمىقىغا ئۇرۇپ، بولغۇسى مېھماندارچىلىقنىڭ باياشاتلىقىدىن بېشارەت بېرەتتى. تەبىئەتنىڭ بۇ گۈزەل مەنزىرىلىرى، ئۇنىڭ كىچىككىنە روھىي دۇنياسىدا تۇرەۋۇشقا، تەبىئەت بىلەن نۇرلۇق كائىناتقا بولغان مۇھەببىتىنى ئاشۇراتتى. ئېشەك هارۋىسىنىڭ كېلىشى بىلەن ئۈركۈگەن قۇشلار خۇشال ۋىچىرلاپ ئۆزلىرىنى ئېتىزغا ئاتاتتى. زەڭگەر گۈللەرگە تولغان بىيدىلىكتىن مۇرادىغا يېتىپ ئۇسسۇل ئويناپ چىققان كېپىنەكلەر ئۇلارنىڭ كەينىدىن قالماي كېلىۋاتاتتى. سىرلىق شامالدا سۆگەت يوپۇرماقلىرى بىر-بىرسىنى سۆيۈشۈپ هۇزۇرلىناتتى، ئېرىق بويلىرىدىكى گۈللەر ئۇلارنى كۈلۈپ ئۇزىتاتتى، ئېرىقتىكى زىلال سۇلار ئۇلارنى قارشى ئالغاندەك شىۋىرلايتتى... پەرىدەم تەبىئەتنىڭ بۆشۈكىدە تەۋرىنىپ، قۇياشنىڭ نۇرلىرىغا چۆمگەندە، ئۇنىڭ قۇلىقىغا دادىسىنىڭ مەڭگۈ ئۇنتۇلماس گارمونىنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى.

ئۇنىڭ دادىسى ئۇستا گارمونچى ئىدى. توي-تۆكۈن، ئولتۇرۇشلاردا تۆردىكى ئورۇن هەممىشە ئۇنىڭغا مەنسۇپ ئىدى، ئۇ ئۆزىگە، شۇنداقلا نۇرغۇنلىغان كىشىلەرگە خۇشاللىق بەخش ئەتكەن، ئۈمىد بېغىشلىغان.

پەرىدەم دادىسى ئېيتقان مۇڭلۇق ناخشىلار ۋە چالغان شوخ مۇزىكىلارنى ئاپىسىغا يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ، هۇزۇرلىنىپ ئاڭلايتتى. ئاپىسى پەس ئاۋاز بىلەن دادىسىغا ئەگىشەتتى. ئۇ دادىسىنى بۆلەكچىلا ياخشى كۆرەتتى ۋە ئۇنىڭغا چوقۇناتتى، چۈنكى دادىسىنىڭ قولىدىن كەلمەيدىغان ئىش يوق ئىدى.

پۈتۈن ئائىلىدىكىلەرنىڭ خۇشال چاقچاقلىرى، يۈرەكنى تىترىتىدىغان ناخشا-مۇزىكا ساداسى ۋە تەبىئەتنىڭ جانغا ئارام بېغىشلىغۇچى گۈزەل مەنزىرىلىرى ئىچىدە سەهرا يولى قىسقىراپ، ئۇلار هەش-پەش دېگۈچىلا كۆزلىگەن مەنزىلگە يېتىپ كېلىشتى. سەهرادىكى تۇغقانلارنىڭ ئۆيلىرىدىكى مېھماندارچىلىق قول-قولغا تەگمەي داۋام قىلدى، پەرىدەمنىڭ دادىسىنىڭ چالغان گارمونى يېزا ئاسمىنىنى زىلزىلىگە كەلتۈرۈۋەتتى...

ئەگەر دادام بىلەن ئاپام هايات بولسا... پەرىدەم يىغلىۋەتتى.

ئۇ، كارىۋاتتىن چۈشۈپ ئۆزىنىڭ ياتىدىغان ئۆيىگە كىرىپ، كىتاب-دەپتەرلىرىنى يىغىپ، تاپشۇرۇق ئىشلەشكە كىرىشتى. تاپشۇرۇقىنى ئىشلەپ بولۇپ هاردۇق يېتىپ، ئۈستەلگە يۆلىنىپ ئۇخلاپ قالغان پەرىدەمنى ئىشىكنىڭ قاتتىق ئۇرۇلۇشى ئويغىتىۋەتتى. پەرىدەم ئىشىكنى ئېچىشى بىلەنلا، ئىككى يىگىت ئۇنىڭ ئاكىسىنى زەمبىلگە سېلىپ كۆتۈرۈپ كىردى. بۇ هالنى كۆرۈپ، پەرىدەم تۇرغان يېرىدە داڭقېتىپ تۇرۇپ قالدى.

— قورقماڭ سىڭلىم، ئاكىڭىز مەست بولۇپ يېتىپ قاپتۇ. ئۇنى ئالغاچ كەلدۇق.

پەرىدەمنىڭ كۆزلىرىدىن يەنە ياش قۇيۇلدى.

ئەتىسى سەهەردە پەرىدەم ئورنىدىن تۇرۇپ چېيىنى ئىچتى-دە، مەكتەپكە كەتتى. مەهەممەت چۈشكىچە ئۇخلاپمۇ ئويقۇسىنى ئاچالمىدى.

— مەهەممەت! مەهەممەت! — سىرت-

www.uyghurkitap.com

تىنىن بىرسىنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازى ئاڭلاندى.

مەھەممەت تۇڭدەك ئىڭىرلىشىپ كەتكەن بېشىنى ئاستا كۆتۈرۈپ، ئورنىدىن ئاران تۇردى.

— كىم!

— ئاچە ئىشىكنى! — خېلىل خۇش خۇي ھالدا ئۆيگە كىرىپ كەلدى.

— ھەي، خېلىلمۇ سەن؟ قارا سېنى، سەنمۇ مېنىڭ ئۆيۈمگە كېلىدىكەنسەن-ھە! تۇۋا، تووا! — مەھەممەت بىردىنلا خۇشال بولۇپ قالدى.

خېلىل سۇپىغا كېلىپ ئولتۇرغاندىن كېيىن، مەھەممەتكە:

— نېمە دېگىنىڭ بۇ، مەن ئۆيۈڭگە كىرسەم بولمامدۇ! ئەمىسە سەن مەست بولۇپ قالغاندىلا سېنى ئەكىلىپ قويسام بولىدىكەن-دە!

— تۈنۈگۈن مېنى سەن ئەكىلىپ قويدۇڭما؟!

— ھە، يەنە بىر ئاغىنەم ئىككىمىز ئەكىلىپ قويدۇق. تۈنۈگۈن كەچتە ئازراق ئىچىپ كېتەيلى دەپ دۇكانغا كىرسەك، سەن مەست بولۇپ يەردە يېتىپسەن، ئاڭلىسام خېلى پۇللۇق بولۇپ قالغان ئوخشايسەن، بۈگۈن ئاپىرىپ قويسام ئەتە چۈشتە مېھمان قىلار، دەپ ئۆيۈڭگە ئەكىلىپ قويغانىدىم، قانداق قىلىسەن؟

— رەھمەت! سەن دېگەن كاتتا بايۋەتچە تۇرسالڭ، مېنىڭ قويغان ھارىقىمنى ئىچمەيسەن-دە!

— نېمىشقا ئىچمەيدۇ، پۇل خەجلىمەي ھاراق ئىچكەن ئادەم ئاسانلىقچە مەست بولمايدۇ! — خېلىل قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى.

ئۇلار ئۆيدىن بازارغا چىقىپ، ئەڭ ياخشى ئاشخانىغا كىردى. تائاملار مول كەلتۈرۈلدى، ھارىقمۇ ئەڭ ئېسىل ھاراق ئىدى، ئۇلار ھاراقنى ئىچىپ خېلى قىزىغاندىن كېيىن، خېلىل گەپنى باشلىدى.

— مەھەممەت، ئاڭلىسام قورۇيىڭنىڭ يېرىمىنى ئون مىڭ سومغا سېتىۋېتىپسەن، شۇنداقمۇ؟

— سېتىۋەتتىم، ئاداشنى، ئىنىم ئىككىمىز بەش مىڭ سومدىن بۆلۈشتۇق، ئىنىم ئاغىنىسى بىلەن گۇاڭجۇغا ئوقەت قىلغىلى كەتتى! — مەھەممەت رومكىدىكى ھاراقنى كۆتۈرۈپ ئىچىۋەتتى.

— سىڭلىڭلارغا بەرمەپسىلەرغۇ، — دېدى خېلىل.

— ھە، ئۇنىڭغا دادام بىلەن ئاپامنىڭ ئايلىقىنى بىردۇ ئەمەسمۇ!

— ھەي مەھەممەت، مۇشۇمۇ گەپمۇ؟ ئىدارىدىن بېرىدىغىنى داداڭ بىلەن ئاپاڭنىڭ مائاشى ئەمەس، تۇرمۇش پۇلى، بۇ ئىشتا ئوغۇل بالىلىق قىلماپسىلەر. بۇ ئىشقا ئەسلى مەن ئارىلاشماي دېگەنىدىم. لېكىن قارىسام سىڭلىڭلارنى بوزەك قىلىپ قويىدىغاندەك قىلىسىلەر، ئاڭلىسام ئۇقىز مەكتەپتە ئەلاچى ئوقۇيدىكەن، كەلگۈسىدە داشۆگە بېرىپ ئوقۇپ كېلىشى مۇمكىن، ئۆزۈڭ ئويلاپ باققىن، بۈگۈن سەن قانداق ئوغۇل بالا ئىدىڭ، ئۆيۈڭدە ئەل ئاغىنىلىرىڭ ئۇزۇلمەيتتى. لېكىن ھازىرقى ئەھۋالىڭغا قاراپ باققىنە! ھاراق سېنى يولدىن چىقاردى. لېكىن يەنە ھاراقنى تاشلىماي كېلىۋاتىسەن، مەيلى، بۇ ئۆزۈڭنىڭ ئىشى. مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىم، سىڭلىڭلارنى بوزەك قىلماڭلار، قانداق قىلىسەن، سىڭلىڭغا ئازراق پۇل بېرەمسەن؟!

— خېلىل بۈگۈن ھاراق ئىچەيلى،

بۇ ئىشنى كېيىنچىرەك بىر نېمە قىلىشارمىز! — مەھەممەت كۈلۈپ تۇرۇپ قولىدىكى رۇمكىنى كۆتۈرۈۋەتتى.

— مەھەممەت، مېنىڭ ئالدىمدا مايمۇن ئويناتمىغىن دېمە، پۇلۇڭ تۈگىگەندە نېمەڭنى بېرىسەن! ھازىر قانچە پۇلۇڭ قالدى؟ — خېلىل ئۇنىڭغا ئالىيىپ قارىدى.

— ئىككى مىڭ سوم پۇلۇم قالدى!

— مېنىڭچە، مەھەممەت بۇ ئىشنى مۇنداق قىلايلى، ئىنىڭنىڭ ئىشىنى كەلگەندە سۆزلىشەرمىز، سەن سىڭلىڭغا بىر مىڭ بەش يۈز سوم بەر، قانداق!

— مەن سىڭلىمدىن پۇل ئايىمايمەن، خېلىل، مەن ئۇنىڭ دادىسىنىڭ ئورنىدىكى ئادەم، لېكىن مەن يېنىمدىكى پۇلنى دەسمى قىلىپ ئوقەت قىلاي دېگەنىدىم!

خېلىل بۇ گەپنى ئاڭلاپ قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى:

— نېمە دەۋاتىسەن؟ ئوقەت قىلمەن دەمسەن؟! توۋا دە مەھەممەت، مەن سېنى خاپا قىلغۇم يوق، سىڭلىڭنىڭ ھەققىنى ئۆزىگە بېرىشۈدەت، ئاجىزنى بوزەك قىلساڭ جازاسىنى تارتىسەن!

— خېلىل! مەن راست ئوقەت قىلمەن، مەن بۇ پۇلنى دەسمى قىلماقچى، جىقراق پۇل تاپقاندا چوقۇم سىڭلىمنىڭ ھەققىنى بېرىۋېتىمەن! —

خېلىل بىردىنلا غەزەپلىنىپ كەتتى.

— مېنىڭ قېنىم قىزىقراق ئادەم، مېنى تولا كولدۇرلاتما، نەچچە زاماندىن بېرى قىلمەن دېگىنىڭنى قىلىپ كەلدىڭ، شۈكلاشقىمۇ مۇشۇ كۈنگە قالدىڭ! ئەمدى بۇنداق قىلالمايسەن، بۇ جاھاننىڭ ئىگىسى بار، مەھەممەت، گەپنى ئاز قىلىپ، پۇلنى سانا ئاداش!

— سەن بۇ ئىشقا ئارىلاشما خېلىل، بۇ، ئائىلىمىزنىڭ ئىچكى ئىشلىرى، — مەھەممەت يۈزىنى ئۆردى.

— ھەي، خوجايىن!

ئاشخانىنىڭ خوجايىنى خېلىلنىڭ ئال- پەيدا بولدى.

— خوش، غوجام!

— ماۋۇ شىلەپەم بىلەن كاستۇممىنى نېرىدراق ئېسىپ قوي، دۇكىنىڭنى تاقا، ماۋۇ مەھەممەت بىلەن ئازراق تۇتۇشۇپ قالىدىغاندەك تۇرىمەن! — ئاشخانىنىڭ خوجايىنى ئىشىكنى تاقىۋەتتى.

— مەھەممەت! سەن بۈگۈنكى كۈنگە كەلگەندە ياخشى گەپنىمۇ ئاڭلىمايدىغان، يامان گەپنىمۇ ئاڭلىمايدىغان بىر نېمە بولۇۋالدىڭ! ئىزا-نومۇس دېگەننىمۇ بىلمەيدىغان بولدۇڭ، ھېچبولمىغاندا ئاتا-ئاناڭنىڭ يۈزىنى قىلساڭ بولاتتى، مۇنداق قىلايلى، مەن بۈگۈن سېنىڭ ئىسمىڭنى قايتىدىن قويۇپ قوياي، بۇنىڭدىن كېيىن سېنىڭ ئىسمىڭ مەھەممەت ئەمەس لەنەت بولسۇن، — خېلىل گېپىنى داۋام قىلىۋېتىپ، مەھەممەتنىڭ ياقىسىغا كېلىشتۈرۈپ بىر مۇشت ئۇردى.

مەھەممەت يەرگە تىك چۈشۈپ، قىمىرلىماي يېتىپ قالدى، خېلىل ئۇنىڭ ياقىسىدىن تۇتۇپ قوپقۇزۇپ، ئورۇندۇققا ئولتۇرغۇزۇپ قويدى.

— نېمە بولۇۋاتىسەن لەنتى، يەردە ئۆمىلەپ يۈرسەڭمۇ، ئەسلىدە مەن بىلەن ئولتۇرۇپ ھاراق ئىچكىنىڭگە خۇش بولساڭ بولاتتى، شۇنچىلىك چىرايلىق گەپ قىلسام گېپىمنى يېمەيسەنا؟! قانداق قىلىسەن، سانامسەن، سانىمامسەن!

مەھەممەت ئاغزىدىكى قاننى ئېرتى-

ۋېتىپ، خېلىلغا تىكىلىپ قاردى.

— ماقۇل، ساناي!

— هازىر سانا!

— لېكىن مەن پۇلنى سىڭلىمغا بېرىمەن!

— نومۇسسىز، هېلى چىشىڭنىڭ ھەممىسىنى چاقىمەن! پۇلنى سانا دېگەندىكىن سانا، بۇ پۇلنى مۇشۇ يەردە ئالىدىغان ئادەم چىقىدۇ هېلى!

مەھەممەت چىشىنى چىشلەپ تۇرۇپ، بىر مىڭ بەشيۈز سومنى خېلىلنىڭ ئالدىغا قويدى.

خېلىل ئاشخانىنىڭ خوجايىنىنى چاقىرىپ كېلىپ، ئۇنىڭغا دېرىزىدىن ئاشخانىنىڭ نېرىسىدا شىمشىكا سېتىۋاتقان بىر بالىنىڭ قېشىدا تۇرغان ئايالنى كۆرسەتتى:

—ئاۋۇ ئاق ياغلىق ئارتىۋالغان ئايالنىڭ ئىسمى خەيرىنىساخان بولىدۇ، سەن ئاشۇ ئايالنى چاقىرىپ كىرسەڭ!

خەيرىنىساخان ئاچا كىرىشى بىلەنلا، خېلىل پۇلنى خەيرىنىساخانغا تاپشۇردى:

— بۇ پۇلنى پەرىدەمگە ساقلاپ بېرىڭ، خەيرىنىساخان ھەدە، بۇ شۇ قىزنىڭ ھەققى، ھەي نومۇسسىز، ماۋۇ گەپنى ئاڭلاپ قوي، ئەگەر سەن مۇشۇ ئىش توغرىلىق جېدەل چىقىرىدىغان بولساڭ، پۇت-قولۇڭنى چېقىۋېتىمەن.

مەھەممەت ئاشخانىدىن دەلدەڭشىپ چىقىپ كەتتى.

— مەن ئۈچۈن جىق ئاۋارە بولۇپسىز، خەيرىنىساخان ھەدە،— دېدى پەرىدەم بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ،— رەھمەت سىزگە، بىراق ئاكام كېيىن جېدەل چىقىرامدىكىن!

— قورقماڭ، ئۇ بىزگە بىر نېمە دېيەلمەيدۇ، ئەگەر ئۇ ئەسكىلىك قىلسا، ئۇنىڭ جاجىسىنى بېرىدىغان ئادەم چىقىدۇ!— دېدى خەيرىنىساخان ئاچا قەتئىي ئاۋازدا.

بىرنەچچە كۈندىن كېيىن، پەرىدەمنىڭ ئاپىسىنىڭ ئىدارىسىدىن كەلگەن ھېلىقى مېھرايى دېگەن ئايال مەھەللە مۇدىرى بىلەن كۆرۈشتى،

— خوش ئەمىسە، مەن قايتاي، گەپ ئاشۇنداق بولسۇن، بىزنىڭ ئەنسىرەيدىغىنىمىز شۇ، ئەگەر مەھەممەت قورۇنىڭ قالغان يېرىمىنىمۇ سېتىۋەتسە، كەلگۈلۈك پەرىدەمگە كېلىدۇ، شۇڭا مەھەممەت قورۇنى ساتىمەن، دەپ كېلىپ قالسا، ئۇنىڭ ياغلىما گەپلىرىگە ئىشەنمەي، قەغەز كېسىپ بەرمەڭلار، بۇ ئىشقا بىزمۇ ئارىلىشىمىز.

— خاتىرجەم بولۇڭلار، بىز چوقۇم پەرىدەمنىڭ مەنپەئەتىنى قوغدايمىز،— دېدى مەھەللە مۇدىرى.

كۆرەڭلەپ قىلىدىغان قىلىق تاپالماي قالغان كۈزمۇ ئۆزىنىڭ قىسقىغىنا ھاياتىنى ئاخىرلاشتۇردى، جاھاننى نۆۋەت بىلەن سورايمىز دەپ كېلىۋاتقان بۇ پەسىل ئەۋلىيالىرىدىن يەنە بىرسى — قىش دەل - دەرەخلەرگە ئاق تون كىيگۈزۈپ، ئۆزىنى كۆرسەتكىلى تۇردى. ئۇ ئۆزىگە يىلدا بىر قېتىم كېلىدىغان نۆۋەتنى قولدىن بەرمەي، بارلىق ھۈنىرىنى كۆرسىتىپ، بارنىڭ پۇلىنى چاچاتتى، يوقنىڭ يېغىرىنى ئاچاتتى، شۇنداقتىمۇ ئىنسانلارنىڭ نەزەرىدە قىش دېگەن چاقىرىلمىغان مېھمانغا ئوخشايتتى. چۈنكى ئىنسان قەلبىدە مەڭگۈلۈك باھار ياشنايدۇ!

نەچچە يۈز مىڭ يىللاردىن بېرى ئەجدادلىرىمىزنىڭ قەلبىنى سۆيۈپ كەلگەن باغرى ئىللىق باھار پەرىدەمنى ئۆز

www.uyghurkitap.com

باغرىغا ئالدى، ئىككىنچى يىلى ئۆز مەقسەتىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش يولىدا ئەجىر قىلىپ كېلىۋاتقان پەرىدەم داشۆگە ئىمتىھان بېرىپ، ياخشى نەتىجە بىلەن ئۆتتى. ئۇ مەكتەپتىن ئەۋەتكەن چاقىرىق قەغىزىنى قولىغا ئالغىنىدا ئۆيگە كىرىپ دادىسى بىلەن ئاپىسىنىڭ سۈرىتىگە قاراپ، ئۇن سېلىپ يىغلاپ كەتتى، بۇ يىغا ئاۋازى بىرنەچچە يىلدىن بېرى ئازاب ۋە قايغۇسىنى ئىچىگە يۇتۇپ كېلىۋاتقان پەرىدەمنىڭ يۈرىكىگە ئارام بەخش ئەتكەندى...

پەرىدەم تەييارلىقىنى پۈتتۈردى، مەھەممەت بىلەن خەيرىنىساخان قاتارلىق قوشنا - قولۇملار ئۇنى ئۇزىتىپ بېكەتكە چىقتى. قۇياشنىڭ ئىللىق نۇرى بېكەتنى ئاستا يورۇتۇشقا باشلىدى. شۇ ئارىدا پەرىدەمنىڭ سىنىپ تەربىيىچىسى ئۇنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى:

— مەن سىز ئۈچۈن تولىمۇ خۇشال بولۇۋاتىمەن پەرىدەم، سىز مېنىڭ ئۈمىدىم ۋە نۇرغۇنلىغان كىشىلەرنىڭ ئۈمىدىنى يەردە قويمىدىڭىز، داشۆگە بارغاندىمۇ ئەلاچىلىقىنى قولدىن بەرمەي ياخشى ئوقۇڭ، بىلىم بىزنىمۇ باشقىلارغا ئوخشاش غورۇرلۇق ياشىتىدۇ، بىلىم ئىگىلىگەندىن كېيىنلا ئۆزىمىزنىڭ قىممىتىنى ئۆزىمىز يارىتالايمىز!- پەرىدەمنىڭ سىنىپ تەربىيىچىسى گېپىنى داۋام قىلغاچ سومكىسىدىن بىر خاتىرە دەپتەرنى ئېلىپ پەرىدەمگە سۇندى، — قالغان گەپلەرنى مۇشۇ خاتىرىگە يېزىپ قويدۇم، مەكتەپكە بارغاندىن كېيىن ماڭا خەت يېزىپ تۇرۇڭ، مۇنۇ يۈز سوم پۇلنى يېنىڭىزغا سېلىپ قويۇڭ، بۇ پۇلنى مەكتەپ سىزگە مۇكاپات ھېسابىدا بەردى، ئەسلى مۇدىر ئۆز قولى بىلەن بەرمەكچى ئىدى، ئۇنىڭ ئىشى چىقىپ قېلىپ مەن كەلدىم.

— رەھمەت سىزگە، قەدىرلىك ئۇستازىم، مەن چوقۇم ئېيتقىنىڭىزدەك قىلىمەن، سىزنىڭ ماڭا قىلغان شەپقىتىڭىزنى ئۇنتۇمايمەن، ئاپام مېنى قاتارغا قوشالماي ئالەمدىن ئۆتتى، سىز ماڭا بىلىم بېرىپ، ئەقىل ئۆگەتتىڭىز، مېنى نۇرلۇق يولغا

باشلىدىڭىز...— پەرىدەم ئۇستازىغا ئېسىلدى، شۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆزىگە يىغا يامىشىپ، بىر جۈپ چەشمىدىن ئۈنچىلەر تۆكۈلۈشكە باشلىدى.

خەيرىنىساخان ئاچا پەرىدەمنى ئاپتوبۇسنىڭ كەينىگە باشلاپ كەلدى:

— مەكتەپكە بارغاندىن كېيىن خاتىرجەم ئوقۇڭ، قىزىم، قىيىنچىلىققا يولۇقسىڭىز مۇئەللىمىڭىزگە مەسلىھەت سېلىڭ، كۆپىنىڭ ئەقلى كۆپ، ھېلىقى پۇلىڭىزنى

مەن بانكىغا ئامانەت قويۇپ قويدۇم، پۇلدىن خىجالەت بولسىڭىز ماڭا خەت يېزىڭ! مانا مەن سىزنىڭ ئانىڭىز، ھەر قانداق ئىشىڭىز بولسا ماڭا ئېيتىڭ...

پەرىدەم خەيرىنىساخان ئاچىغا بىر نېمە دەي دەپ بېشىنى كۆتۈرۈۋىدى، ئاكىسىنىڭ ئايالى گۈلنۇر ئۇنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى...

—... خۇدايىم تىلىگىنىڭىزنى بېرەر ئۇكام، مەن بۇ خەۋەرنى تۇنۇگۈن كەچتە ئاڭلىدىم، خۇشال بولۇپ، يۈرەكلىرىم يېرىلىپ كېتەي دەپ قالدى، خۇدايىم بۇيرۇغان بولسا ئەمدى ئۆزىڭىز ئۆزىڭىزنىڭ كۈنىنى ئالىدىغان بولىسىز، قىز بالا ئۈچۈن بۇ ئەڭ مۇھىم ئىش ئىكەن، ئەرنىڭ قولىغا قالغان خوتۇننىڭ كۈنى تەس ئىكەن، مەن بۇنى بەكمۇ چوڭقۇر چۈشىنىۋاتىمەن، كىشىگىمۇ يامانلىق قىلمىغانىدىم. قانداق قىلىپ مۇشۇ كۈنگە قالغىنىمنى بىلمەيمەن، ياخشى ئوقۇغۇچى سىڭلىم، خۇدايىم پېشانىڭىزنى سىلاپتۇ، ئاكىڭىز ياخشى ئادەم ئىدى، ئاخىرى ھاراق ئۇنى كاردىن چىقاردى.

— جاھاندا نۇرغۇن ئىشلار ئۇچىشىۋاتىدىغۇ ـ ھەدە، ئاكاممۇ ئادەم بولۇپ قالار، كۆڭلىڭىزنى بۇزماڭ، بۇ توغرىلىق مەن ئاكامغا خەت يازىمەن! — دېدى پەرىدەم.

— ماۋۇنى يېنىڭىزغا سېلىپ قويۇڭ، سىڭلىم، يولدا بىرەر ۋاق تاماققا ئەسقىتىپ قالار، — گۈلنۇر يېنىدىن يەتتە سوم پۇلنى ئېلىپ پەرىدەمنىڭ يانچۇقىغا سېلىپ قويدى.

بۇ ئەھۋاللارغا يىراقتىن زەن سېلىپ تۇرغان مەھەممەت ئىزا تارتىپ يەرگە قارىدى، كونىلار توشقاننى قومۇش ئۆلتۈرەر، ئادەمنى نومۇس، دەپ بىكار ئېيتمىغانىكەن.

ئاپتوبۇس قوزغالدى، پەرىدەمنىڭ كۆز يېشى مۆلدۈرلەيتتى. ئۇنى ئۇزىتىۋاتقانلارنىڭ كۆزلىرىگىمۇ ياش كەلگەنىدى.

مۇشۇنداق پەيتتە يىغلىيالايدىغان ئادەم مۇھەببەتلىك ئادەم.

— ئەگەر ئۇنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ئۆلۈپ كەتمىگەن بولسا قانچىمۇ خۇشال بولغان بولاتتى، — دېدى خەيرىنىساخان ئاچا ئاپتوبۇس بېكەتتىن چىقىپ كەتكەندە ھېسسىياتىنى باسالماي. جاھان ھېسسىياتلىق ئادەملەر ئارقىلىق گۈللىنىدۇ.

تۇرمۇش بەزىدە بىزنى ھەر خىل سەنەملەرگە دەسسىتىش ئارقىلىق ئۆزىنى تونۇتىدۇ ۋە سىرىنى ئاشكارىلايدۇ، مۇشۇنداق بولغاچقا، بىز ئېغىر كۈنلەرگىمۇ چىشىمىزنى چىشلەپ چىداپ، ئۆزىمىزنىڭ، باشقىلارنىڭ ۋە كائىناتنىڭ بەختى ئۈچۈن ئىزدىنىمىز!

ئاق يول بولسۇن، پەرىدەم! ھايات باھارى سىزگە ۋە سىزگە ئوخشاش ئاچا-سىڭىللارغا مەڭگۈ قۇچاق ئاچىدۇ.

مەسئۇل مۇھەررىر ئالىمجان ئىسمايىل

زەبىجان ماخمۇت

«سېرىق سەبدە»نى ئاسرايلى

ئىختىساس ئىگىلىرى پۈتۈن جەمئىيەت ۋە مىللەتنىڭ ئىنتايىن قىممەتلىك بايلىقى. شۇڭا ئۇلارنى بايقاشقا ئەھمىيەت بېرىش، ئۇلارنى قەدىرلەش ۋە ئاسراش، ئۇلارنىڭ رولىنى تولۇق جارى قىلدۇرۇش تولىمۇ زۆرۈر.

يېقىنقى يىللاردىن بۇيان پارتىيىنىڭ زىيالىيلار سىياسىتىنىڭ ئىزچىل ئىجرا قىلىنىشىغا ئەگىشىپ، بۇ جەھەتتە كىشىنى سۆيۈندۈرىدىغان زور نەتىجىلەر قولغا كەلتۈرۈلدى، لېكىن ئايرىم جايلاردا، بىر قىسىم كىشىلەردە يەنىلا ئىختىساسلىق خادىملارنى باسىدىغان، كۆرەلمەيدىغان، تۈرلۈك قەبىھ ۋاسىتىلەر بىلەن ئۇلارنى نابۇت قىلىۋېتىدىغان ناچار ئىللەتلەر بىرقەدەر گەۋدىلىك ساقلانماقتا. بۇ شۇبىنخائۇبېر ئېيتقان قارا نىيەت، ساختا شۆھرەت ۋە ھاكاۋۇرلۇقتىن ئىبارەت نادانلىقنىڭ ئۈچ خىل ئىپادىسىنىڭ بىرىنچى خىلى بولۇپ، ماھىيەتتە، مىللەتىمىزدىكى بىر خىل مەنىۋى كېسەللىك، روھىي بۇزۇلۇش.

ياش يازغۇچى ئەبەيدۇللا ئىبراھىم ئۆزىنىڭ «سېرىق سەبدە» ناملىق ھېكايىسىدا ماھىر «روھىي كېسەللىكلەر دوختۇرى» بولۇش سۈپىتى بىلەن مىللەتىمىزنىڭ روھىي كېسەللىكگە توغرا «دىئاگنوز» قويغان ۋە ئۇنى قەلەمدىن ئىبارەت ئۆتكۈر «ئوپېراتسىيە پىچىقى» ئارقىلىق مۇۋەپپەقىيەتلىك ئوپېراتسىيە قىلغان.

بۇ ھېكايىدا ئالىم، رەجەپ قادىر، نۇردىمان، تۇراخۇن، مۇختەرجان قاتارلىق پېرسوناژلارنىڭ كىشىلىك تۇرمۇشتا، بولۇپمۇ ئىختىساس ئىگىلىرىگە، ئىسلاھاتقا تۇتقان تۇپ پوزىتسىيىسىنى ئۆتكۈر زىددىيەت توقۇنۇشى ئىچىگە قويۇپ تەسۋىرلەپ، شۇ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ تىپىك ئوبرازىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك يارىتىش ئارقىلىق باش تېمىنى گەۋدىلەندۈرۈپ، كىتابخانلارنىڭ دىققىتىنى قوزغىغان. ئاپتور ئالىمنىڭ مۇخبىرلىق قىلىش جەريانىدىكى بىر قاتار پائالىيەتلىرىنى ئىنچىكىلىك بىلەن تەسۋىرلەش ئارقىلىق ئۇنىڭ مۇرەككەپ روھىي دۇنياسىنى ئېچىپ بېرىپ، ئوبيېكتىپ ئەمەلىيەت داۋامىدا ئۆزىنىڭ سۇبيېكتىپ ئىدىيىسىنى ئۆزگەرتىپ ھەقىقەتنى تونۇغان ۋە ھەقىقەت ئۈچۈن كۈرەشكە ئاتلانغان كۈچلۈك ئىسلاھات روھىغا ئىگە دەۋرىمىز كىشىلىرىنىڭ تىپىك ئوبرازىنى ياراتقان. مېنىڭچە ئالىم ئوبرازىنىڭ قىممىتى دەل مۇشۇ نۇقتىدا كۆرۈلىدۇ. رەجەپ قادىر ھېكايىدا سەلبىي پېرسوناژ سۈپىتىدە ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. ئۇ تۈرلۈك ۋاسىتىلەرنى ئىشلىتىپمۇ ئالىمنى قولغا كەلتۈرەلمىگەندىن كېيىن، نۇردىماننىڭ بۇرۇنقى يولدىشى قاسىمجاننى ئىشقا سېلىپ، ئۇنى

ئالىم بىلەن نۇرىماننىڭ سۆھبەتلىشىۋاتقان ۋاقتىدىن پايدىلىنىپ جېدەل چىقىرىشقا كۆش-كۈرتىدۇ... گۈلدەك بىناكارلىق ھۈنىرى بار تۇراخۇننى ئىدارىنىڭ لاۋازىمەت ئىشلىرىغا سېلىپ نابۇت قىلغىنى يەتمىگەندەك، يەنە ئۆزىنىڭ زەھەرلىك قولىنى نۇرىمانغا سوزۇپ، ئۇنى ئارقا سەپكە يۆتكەش يولى بىلەن تالانتىنى جارى قىلدۇرۇش شارائىتىدىن مەھرۇم قىلماقچى بولىدۇ... مانا بۇلار رەجەپ قادىرنىڭ قارىماققا ئىسلاھاتنى قوللىغاندەك قىلىسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئىسلاھاتقا قارشى تۇرىدىغان مۇتەئەسسىپ، ھەسەتخور، شۆھرەتپەرەس، قارا نىيەت، شەخسىيەتچى، نادان كىشى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ.

ھېكايىدىكى يەنە بىر ئىجابىي پېرسوناژ نۇرىمان بولۇپ، يازغۇچى ئۇنى رەجەپ قادىر، مۇختەرجان قاتارلىقلارنىڭ خاراكتېر ئالاھىدىلىكىگە قارشى قويۇپ تەسۋىرلىگەن. ھېكايىدىكى سېرىق سەبدە ئىسلاھاتتىن ئىبارەت يېڭى شەيئىيگە، ئىلىم-مەرىپەتكە ۋە ئۇنى سۆيىدىغان، رەھىمسىز رېئاللىققا باش ئەگمەي ئىجتىھات بىلەن ئىزدىنىدىغان، يېڭىلىق يارىتىدىغان، ئەمما قۇرۇق شان-شۆھرەتكە ئىنتىلمەيدىغان دەۋرىمىز ياشلىرىغا سىمۋول قىلىنغان بولۇپ، يازغۇچى نۇرىماننىڭ سېرىق سەبدەنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىدىن ئىبارەت توپ ئالاھىدىلىكىنى گەۋدىلەندۈرۈش ئارقىلىق ئۇنىڭ ئاشۇنداق ياشلارنىڭ تىپىك ۋەكىلى ئىكەنلىكىنى كۆرسەتكەن. نۇرىمان ئەنە شۇنداق ئۆزگىچە ئالاھىدىلىكى بىلەن پۈت-كۈل ھېكايىدا يۇلتۇزدەك چاقناپ تۇرىدۇ.

ھېكايىدا يۇقىرىقىلاردىن باشقا يەنە تۇراخۇن ۋە مۇختەرجاندىن ئىبارەت ئىككى قوشۇمچە پېرسوناژمۇ بار بولۇپ، ئۇلار خاراكتېر جەھەتتىن بىر-بىرىدىن روشەن پەرقلىنىدۇ.

تۇراخۇن مۇتەئەسسىپ كۈچلەرگە قارشى تۇرىدىغان، ھەققانىيەتنى ياقلايدىغان، ئاق كۆ-ڭۈل كىشى بولۇپ، ئۇنىڭدىكى بۇخىل ئالىيجاناب روھ رەجەپ قادىرنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىغاندىن كېيىن تېخىمۇ كۈچىيىدۇ ۋە ئالىم ھەرخىل پىتنە-پاساتلارغا ئىشىنىپ، نۇرىمان ھەققىدىكى ئۇچىرىكنى يېزىشتىن ۋاز كەچكەندە، ئۇنىڭ كۆكرەك كېرىپ مەيدانغا چىقىپ، رەجەپ قادىرنىڭ ھەققىي ئەپتى-بەشىرىسىنى ئېچىپ تاشلىغانلىقى، شۇنداقلا ئا-لىمنى نۇرىماننىڭ ئۆيىگە باشلاپ بېرىپ، يۈز بېرىش ئالدىدا تۇرغان ناھەقچىلىكنىڭ ئالدىنى ئالغانلىقى بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

مۇختەرجان ئۆزى نادان بولغاچقا، نۇرىمانغا ئوخشاش بىلىملىكلەرنى قەتئىي كۆرەل-مەيدۇ. رەجەپ قادىرغا خۇشامەت قىلىش بىلەن جان باقىدۇ. شۇڭا ئۇنىڭدا تۇراخۇندىكى-دەك مۇتەئەسسىپ كۈچلەرگە قارشى تۇرىدىغان ئالىيجاناب روھ يوق. يازغۇچى مۇختەر-جاننىڭ بۇخىل خاراكتېر ئالاھىدىلىكىنى ئۇنىڭ تىپىك سۆز-ھەرىكەتلىرى ئارقىلىق ئىپادىلىگەن.

يازغۇچى ئۆزىنىڭ ھېكايىدا ئىپادىلىمەكچى بولغان ئىدىيىسىنى يۇقىرىقى پېرسوناژلار ئوبرازىغا سىڭدۈرۈش بىلەن بىللە يەنە ئاپتور مۇلاھىزىسى ئارقىلىقمۇ ئوتتۇرىغا قويغان. مەسىلەن، «دېمىسىمۇ، ھەسەتخورلۇقتىن ئىبارەت بۇ ۋابا قان ھۈجەيرىلىرىدىكى ئىرسىيەت ئامىلىغا ئوخشاش نەچچە ئەۋلاد ئادەملىرىمىزنىڭ قەلبىدە كېسەللىك ئوچىقى پەيدا قىلىپ، ئىچكى خورىتىش رولىنى ئوينىمىدىمۇ؟ ئىبلىسلارنىڭ قاتمۇقات توسۇقلىرىنى باتۇرلۇق بىلەن بۆسۈپ ئۆتۈپ، ھۆرلۈك تەختىگە يېتىشلەپ قالغان باھادىرلارنى بىر-بىرى بىلەن قىرغىنچىلىق قىلىشقا قۇتراتمىدىمۇ؟ ئاقىللارنىڭ كۆزلىرىنى كور قىلىپ، دوستىنى دۈشمەنگە، دۈشمەننى دوستقا ئايلاندۇرۇپ، مېھرى-مۇھەببەت رىشتىنى چىرىتىپ، ئىناقلىق ئېتىزىغا ئاداۋەت ئۇرۇقىنى چاچمىدىمۇ؟» مانا بۇلار كىتابخانلارنى مىللىتىمىزنىڭ ئۆتمۈشى، بۈ-

www.uyghurkitap.com

گۈنى ۋە كەلگۈسى ھەققىدە ئۇلانما تەسەۋۋۇر قىلىشقا، «ئۈچىنچى كۆز»نى روشەنلەشتۈرۈپ، تەبىئەتنى، جەمئىيەتنى ۋە ئۆزىنى قايتىدىن تونۇشقا، شۇنداقلا ئۆزگەرتىشكە ئۈندەپ، ھېكايىنىڭ پەلسەپىۋى قىممىتىنى تېخىمۇ ئاشۇرغان.

ئومۇملاشتۇرۇپ ئېيتقاندا، يازغۇچى ئەبەيدۇللا ئىبراھىم بۇ ھېكايىسىدا جەمئىيەتتىكى ئورنى، خاراكتېر جەھەتتىكى ئالاھىدىلىكى بىر - بىرىگە تامامەن ئوخشىمايدىغان بىر قاتار ئىجابىي ۋە سەلبىي پېرسوناژلار ئوبرازىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك يارىتىپ، شۇ ئارقىلىق مىللىتىمىزنىڭ روھىي كېسىلى بولغان ھەسەتخورلۇق، شۆھرەتپەرەسلىك، شەخسىيەتچىلىك، نادانلىققا ئوخشاش ناچار ئىللەتلەرنى دادىللىق بىلەن پاش قىلغان، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش، مىللەتنىڭ قەددىنى كۆتۈرۈش ئۈچۈن بۇخىل روھىي كېسەلنى تېزدىن داۋالاپ ساقايتىشنىڭ، ئىسلاھاتنىڭ - ئېھتىساسلىق خادىملارنىڭ سىمۋولى بولغان سېرىق سەبدەنى ئاسراپ ۋايىغا يەتكۈزۈشنىڭ جىددىي زۆرۈرلۈكىنى ئوتتۇرىغا قويغان.

مەسئۇل مۇھەررىر ئەنۋەر ئابدۇرېھىم

يازغۇچىلار جەمئىيىتى كەسپىي يازغۇچىلارنىڭ ئۆگىنىش - خۇلاسىلەش يىغىنىنى ئۆتكۈزدى

«كەسپىي يازغۇچىلارنى باشقۇرۇش تۈزۈلمىسىنى ئىسلاھ قىلىش سىناق لايىھىسى» يولغا قويۇلغاندىن كېيىنكى ئەھۋاللار ۋە تەجرىبە - ساۋاقلارنى ئەستايىدىل يەكۈنلەش، مەركەز ۋە ئاپتونوم رايوننىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت خىزمىتىگە ئالاقىدار فاڭجېن - سىياسەتلىرىنى قىبلىنامە قىلىپ، خىزمەت ۋە ئىجادىيەتنى تېخىمۇ ياخشى ئىلگىرى سۈرۈش مەقسىتىدە، يازغۇچىلار جەمئىيىتى 1990 - يىل 4 - ئاينىڭ 12 - كۈنىدىن 14 - كۈنىگىچە ئۈرۈمچىدە كەسپىي يازغۇچىلارنىڭ ئۆگىنىش، خۇلاسىلەش يىغىنىنى ئاچتى. يىغىنغا 40 تىن ئارتۇق كىشى قاتناشتى.

يىغىندا پارتىيە 13 - نۆۋەتلىك مەركىزىي كومىتېتى 6 - ئومۇمىي يىغىنىنىڭ روھى، جياڭ زېمىن، لى روۋيخۇەن قاتارلىق يولداشلارنىڭ مۇھىم سۆزلىرى، ئاپتونوم رايون رەھبەرلىرىنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت خىزمىتىگە دائىر يوليورۇقلىرىنىڭ روھى ئاساسىدا ئەستايىدىل مۇھاكىمە ئېلىپ بېرىلدى؛ ئىجادىيەت ئىدىيىسى ۋە ئىجادىيەت تەجرىبىلىرى ئالماشتۇرۇلدى. «كەسپىي يازغۇچىلارنى باشقۇرۇش تۈزۈلمىسىنى ئىسلاھ قىلىش سىناق لايىھىسى» يولغا قويۇلغان بىر يىلدىن بۇيانقى ئەھۋاللار بىلەن تەجرىبە - ساۋاقلار ئەسلەپ ئۆتۈلدى. تۇرمۇش ئۆگىنىش، ئۆگىنىش ۋە ئىجادىيەت پىلانلىرى تۈزۈپ چىقىلدى. يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ھەيئەت رىياسىتى توختاملىق كەسپىي يازغۇچىلارنىڭ توختامدىكى تۈنجى يىلدا ياراتقان ئىجادىيەت نەتىجىلىرىنى تەتقىق ۋە تەھلىل قىلدى. ئىجادىيەت نەتىجىسى كۆرۈنەرلىك بولغان ئابدۇراخمان قاھار، جاۋ گاڭمىڭ، ئۆمەر غازى، مۇھەممەت باغراش قاتارلىق 4 يازغۇچىنى مۇكاپاتلىدى.

قايتا پەيدا بولغان «خامېلىيون»

روسىيەنىڭ ئاتاقلىق يازغۇچىسى چېخوۋنىڭ «خامېلىيون» ناملىق ھېكايىسىدا ساقچى باشلىقى ئاچىمىلوۋ ئىتنىڭ ئادەم قولىنى چىشلىۋېلىش ۋەقەسىنى بىر تەرەپ قىلىشتا سۆز ـ ھەرىكىتىدە ئالتە قېتىم ئۆزگىرىش ياساپ، ئۆزىنىڭ خامېلىيونغا ئوخشاش ئۆزگىرىشچان خاراكتېرىنى ئىپادىلىگەن. شۇ نۇقتىدىن قارىغاندا، مۇھەممەت ئۆمەرنىڭ «قەلەندەرنىڭ ۋەسىيىتى» («تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 1990 ـ يىللىق 1 ـ سانىغا بېسىلغان) ھېكايىسىدىكى ھاجى ئىمامنى ئەدەبىي ئەسەر يۈزىدە قايتا كۆرۈلگەن «خامېلىيون» دېسەك، ھەرگىز ئاشۇرۇۋەتكەنلىك بولمايدۇ.

چېخوۋنىڭ «خامېلىيون» ھېكايىسىدىكى ساقچى باشلىقى ئاچىمىلوۋ ئىتنىڭ گېنېرالنىڭ ئىتى ياكى ئەمەسلىكىگە ئاساسەن ئىت چىشلىۋېلىش ۋەقەسىنى بىر تەرەپ قىلىدۇ. «قەلەندەرنىڭ ۋەسىيىتى»دىكى ھاجى ئىمام بولسا، «قەلەندەر»نىڭ جامائەتكە قالدۇرغان بىساتىدىن ئۆزىگە قانچىلىك تېگىدىغانلىقىغا ئاساسەن «قەلەندەر»نىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈش ۋە ئۇنى يەرلىكىگە قويۇش ئىشىنى بىرتەرەپ قىلىدۇ. بۇ جەرياندا ئۇنىڭ سۆز ـ ھەرىكىتىدىمۇ بەش قېتىم ئۆزگىرىش بولىدۇ:

بىرىنچى قېتىم موزدۇزقادىراخۇن نۇرۇللاخۇننىڭ قازا قىلغانلىق خەۋىرىنى يەتكۈزگەندە، ھاجى ئىمام: «...نۇرۇللا دېگەن ھاراقكەشلىك قىلىپ ئىككى پۇتىدىن ئايرىلغان، خۇدانى تونىمايدىغان نائەھلى...» دەپ ئۇنىڭ نامىزىنى مەسچىتتە چۈشۈرگىلى قويمايدۇ.

ئىككىنچى قېتىم قادىراخۇن نۇرۇللاخۇننىڭ سەدىقە ئېلىپ يىغقان، جامائەتكە ئاتاپ تۇنىكە ساندۇقتا ساقلاپ قويغان بىساتىنىڭ بارلىقىنى ئېيتقاندىن كېيىن، ھاجى ئىمام: «... دېمەك، نۇرۇللاخۇن شەيتاننىڭ كەينىگە كىرىپ، گۇناھكار بولغىنى بىلەن كېيىن خۇدانى ياد ئېتىپ، ئۇ ئالەمىلىكنى ئويلاپ تۆۋە قىپتۇ ـ دە... ھە... يارىتقان ئىگەم تۆۋە قىلغان بەندىسىنى ئەلۋەتتە كەچۈرىدۇ...» دەپ مېيىتنى مەسچىتكە ئېلىپ كېلىشنى بۇيرۇيدۇ.

ئۈچىنچى قېتىم مېيىت بىلەن ئۇنىڭ تۆمۈر ساندۇقىنى ئەكىلىشكە بىللە بارغان مەددەت مەزىن مېيىتتىن بۇرۇن ساندۇقنى ئېلىپ كېلىدۇ، ھاجى ئىمام ساندۇقنى ئېچىپ، ئۇنىڭ ئىچىدىن چىققان ياماق پۇرۇچلىرىنى كۆرۈپ قاتتىق غەزەپلىنىدۇ. نېمە ۋەقە بولغانلىقىنى بىلمەكچى بولۇپ كىرگەن قادىراخۇنغا بىرمۇنچە ئاھانەت قىلىپ: «... ئىمانلىرـ

www.uyghurkitap.com

نى بۇلغىماي پاك تۇتىمەن دەيدىكەنلا خۇدايا تۆۋە دەپ، بۇ پەسەندىنىڭ ئۆلۈكىنى دەرھال كۆزدىن يوقاتسىلا!» دەپ كايىيدۇ.

تۆتىنچى قېتىم قادىراخۇن ھېلىقى ساندۇقنىڭ نۇرۇللاخۇننىڭ ساندۇقى ئەمەس، بەلكى ئۆزىنىڭ ياماق پۇرۇچلىرىنى سالىدىغان ساندۇقى ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ، نۇرۇللاخۇننىڭ تاپقان-تەرگەنلىرى بار ساندۇقنى ئېلىپ كىرگەندىن كېيىن ھاجى ئىمام: «جامائەت! ئالدىمىزدا رەھمەتلىك نۇرۇللاخۇننىڭ ئەھلى جامائەتكە ئاتىغان تەۋەررۇكى تۇرۇپتۇ، رەھمەتلىكنىڭ مەسچىت قەۋمىگە قىلغان بۇ ئىلتىپاتى ئۈچۈن مەرھۇمنى ئوبدان ئۇزىتىشىمىز، ھەممەيلەن تۇپراق بېشىغا چىقمىقىمىز ۋاجىپ...» دەيدۇ ھەمدە ساندۇقنى ئېچىپ، ئۇنىڭ ئىچىدىكى كاللەك-كاللەك پۇلنى كۆرۈپ، سارغايغان چىشلىرىنى كۆرسىتىپ ھىجىيىدۇ.

بەشىنچى قېتىم دۆۋىلەنگەن 750 سوم ئىچىدىن نۇرۇللاخۇننىڭ 150 سومنى ئۆزىنىڭ ئاخىرەتلىك ئىشلىرىغا خىراجەت قىلىش ئۈچۈن جامائەتكە، 600 سومنى ئۆزىدەك مېيىپ-مەجرۇھلارغا ئاتىدارچىلىق قىلىپ قويۇش ئۈچۈن خەلق ھۆكۈمىتىگە قالدۇرۇپ يازغان ۋەسىيەتنامىسىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ چىرايى جىددىي تۈس ئالىدۇ ھەمدە ۋەسىيەتنامىدىن ئۆزىگە تۈزۈكرەك نەپ تەگمەيدىغانلىقىنى پەملەپ، مىجەزىنىڭ ئۆزگىرىپ قالغانلىقىنى، تۇپراق بېشىغا بارالمايدىغانلىقىنى ئېيتىپ، مەسچىتتىن چىقىپ كېتىدۇ.

دېمەك، ھاجى ئىمام دىننى نىقاب قىلىۋالغان ئالدامچى، ئىككى يۈزلىمچى، ئاچكۆز كىشىلەرنىڭ ھەقىقىي «خامىلىيون»چە ئوبرازىدۇر.

بۇ ھېكايىنىڭ باش تېمىسى نۇرۇللاخۇننىڭ ۋەسىيەتنامىسى ئارقىلىق ئېچىپ بېرىلگەن، نۇرۇللاخۇن گەرچە سەدىقە ئېلىپ جان باقىدىغان بىر قەلەندەر بولسىمۇ، لېكىن ئۇ سەدىقە ئېلىپ يىغقان 600 سومنى ئۆزىدەك بىچارىلەرنىڭ تۇرمۇشىغا ئىشلىتىشنى ۋەسىيەت قىلىدۇ. ھېكايە ئاپتورى بۇ ئارقىلىق ھاجى ئىمامغا ئوخشاش كاززاپلارنىڭ غەزىپىنى قوزغايدىغان، ساپدىل كىشىلەرنى چوڭقۇر ئويغا سالىدىغان مۇھىم بىر مەسىلىنى ئوتتۇرىغا قويغان.

قىسقىسى، بۇ ھېكايە مەيلى ئوبراز يارىتىش جەھەتتە بولسۇن، مەيلى باش تېمىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ئېچىپ بېرىشتە بولسۇن، ياخشى يېزىلغان ھېكايىلەرنىڭ بىرى.

قەشقەر يېڭىشەھەردىن ئابلىمىت ساۋۇت

مەسئۇل مۇھەررىر ئەنۋەر ئابدۇرېھىم

مەشھۇر يازغۇچىلارنىڭ ئىش ئىزلىرىدىن

«مەن ئۆزۈمنى بەختلىك ھېسابلىغانسېرى، مەسئۇلىيىتىمنىڭ تېخىمۇ ئېشىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىۋاتىمەن»

1989-يىللىق نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتى نامزاتلىرى ئىچىدە ئىسپانىيە يازغۇچىسى كامىلو خوسې سېلانىڭ ھەممىدىن غالىب كېلىپ، بۇ تاجنى شەرەپ بىلەن كىيگەنلىكى كىشىنى ھەقىقەتەن ھەيران قالدۇردى. بۇ ئىش توغرىسىدا خەلقئارادىكى ئەدەبىيات ئەھلىلىرى بەس-مۇنازىرە قىلىپلا قالماستىن، بەلكى يازغۇچىنىڭ ۋەتەندىشى، ئاتاقلىق شائىر رافائىل ئالبېرتىمۇ ئۆزىنىڭ باشقىچە كۆز قاراشتا ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ: «بۇ مۇكاپات باشقىلارغا بېرىلگەن بولسا، تېخىمۇ ياخشى بولغان بولاتتى» دېدى. چۈنكى سېلا ئىسپان تىلى سىستېمىسىدىكى لاتىن ئامېرىكىسى ئەللىرىدىن نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتىنىڭ كۈچلۈك رىقابەتچىسى ئەمەس ئىدى. ئىسپانىيە ئەدەبىيات ساھەسىدىكىلەرنىڭ ئورتاق قارىشىچە، ئۇنىڭ ئىسمى پېرونىڭ باركاس لوسا، مېكسىكىنىڭ ئوكتاۋىئوپاز، كارلوس فۇئېنتېس ۋە دىلپاسو، ئۇراگۋاينىڭ كارلوس ئونىتتى، ھەتتا چىلىنىڭ دونوسو قاتارلىق مەشھۇر يازغۇچىلىرىنىڭ ئارقىسىغا تىزىلىشى كېرەك ئىدى، ياۋروپا، ئامېرىكا ۋە بىرازىلىيىدىكى گېرىم، ۋىدىئادخار نايپئول، گۈنتى گراس، ئالبېرت مۇراۋىيا، كوندېرا، ئارتۇر مىللى ۋە ئوتىز، ئامادۇ قاتارلىق سەركەردىلەر ئۇنىڭدىن تېخىمۇ ئۈستۈن تۇراتتى. سېلا ئۆزىنىڭ نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتىغا ئېرىشكەنلىكىدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، تەمكىنلىك ھەم كەمتەرلىك بىلەن: «مېنىڭچە، ئەدەبىيات ئىشلىرى ئۈچۈن ھەممىدىن كەچكەن ھەرقانداق بىر يازغۇچى بۇ ئالاھىدە شەرەپكە ئېرىشەلەيدۇ. بۇ قېتىم ماڭا نېسىپ بوپتۇ. شۇ تاپتا مەن ئۆزۈمنى قەۋەتلا بەختلىك ھېسابلىغانسېرى مەسئۇلىيىتىمنىڭ تېخىمۇ ئېشىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىۋاتىمەن» دېدى.

سېلانىڭ ھاياتى ۋە ئەدەبىي ئىجادىيىتىگە نەزەر سالغاندا، ئۇنىڭ ھەقىقەتەنمۇ كەسكىن يازغۇچى ئىكەنلىكىنى ئادىللىق بىلەن ئېتىراپ قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. ئۇ ئۆز مەملىكىتى ئىسپانىيىدە ھەر ھالدا ئالدىنقى قاتاردىكى مۇنەۋۋەر پروزىچى سانىلىدۇ. ئۇ «دۇنكىخوت» رومانىدىن كېيىن ئەسەرلىرى ئەڭ بازار تاپقان ئىسپانىيە يازغۇچىسى. ئىسپانىيە ئەدەبىيات ساھەسى ئۇنى يەنە ئىسپانىيىنىڭ ئۇرۇشتىن كېيىن ئەسلىگە كەلگەن ۋە يېڭىباشتىن بارلىققا كەلگەن ئەدەبىياتىنىڭ باشلامچىسى، بىر دەۋر ئۇسلۇبىنى ياراتقان يازغۇچى دەپ ماختايدۇ.

سېلا 1916-يىلى 11-مايدا ئىسپانىيىنىڭ غەربىي شىمالىدىكى گالىتسىيە رايونى لاكورونىيە ئۆلكىسىنىڭ پېدىرون شەھىرىدە دۇنياغا كەلگەن. 24 يېشىدا «باسكويار دۇئارتىنىڭ ئائىلىسى» ناملىق تۇنجى رومانىنى يازغان، ئەمما مادرىتتىكى نەشرىيات سودىگەرلىرى بۇ ئەسەرنى بېسىشنى رەت قىلغان، ھەتتا بەزىلىرى

ئۇنىڭدىن ئەسەرنى باشقىدىن ئۆزگەرتىپ
چىقىشنى تەلەپ قىلغان. شۇنىڭدىن كېيىن
سېلا ئېغىر ئىزدىنىپ، پۈتۈن زېھنىنى
ئەدەبىيات ئىشلىرىغا بېغىشلىغان. ئۇ،
1942 - يىلى بىر نەچچە قېتىم جاپالىق
بەدەل تۆلەش ھېسابىغا «باسكويار.
دۇئارتىنىڭ ئائىلىسى» ناملىق رومانىنى
يورۇقلۇققا چىقارغان ۋە ئىچكى ئۇرۇشتىن
كېيىنكى ئىسپانىيە ئەدەبىيات مۇنبىرىنىڭ
بورۇختۇم ۋەتەنتاس مۇھىتىغا خاتىمە
بېرىپ ئەدەبىيات ساھەسىدىكىلەر ئارىسىدا
بىرقەدەر چوڭ تەسىرقوزغىغان. بىر مەھەل
بۇ رومان ھەقىقەتەن ياخشى باھالار بولىدۇ.
ئىسپانىيىنىڭ ئاتاقلىق تەقرىزچىسى گون-
سالو سوبىرخانونىڭ ئېيتقىنىدەك «باسكو-
يار دۇئارتىنىڭ ئائىلىسى»نىڭ ۋۇجۇدقا كې-
لىشى ئىسپانىيە پروزىچىلىقىدىكى كۆمۈلۈپ
ياتقان غايەت زور ھاياتىي كۈچنى كۆرسەت-
تى. ئۇ ئەسلىگە كەلگەن ۋە يېڭىدىن بار-
لىققا كېلىۋاتقان ئىسپانىيە ھازىرقى زامان
پروزىچىلىقىنىڭ بىرىنچى ھۇل تېشىنى
سالدى، شۇنداقلا 40 - يىللاردىكى ئىسپا-
نىيە كىتابخانلىرىنىڭ چەت ئەلنىڭ تەرجى-
مە رومانلىرىغىلا ئۆزىنى ئۇرىدىغان ھالىتىنى
ئاساسىي جەھەتتىن ئۆزگەرتتى.
سېلا ئۇرۇشتىن ئىلگىرى ئېزىپ
فرانكو ئارمىيىسىگە قاتنىشىپ، فاشىستلار-
نىڭ كەتمىنىنى چاپقان. فاشىستلار
ھاكىمىيىتىنىڭ ياللانما ئەدىبلىرى زۇلمەت-
لىك جەمئىيەتنى بېزەپ كۆرسىتىۋاتقان
ۋە ئادەمنىڭ غىدىقىنى كەلتۈرگۈدەك دەرى-
جىدە ئۇچۇرۇپ ماختاۋاتقان بىر پەيت-
تە سېلانىڭ كۆكرەك كېرىپ دادىل
ئوتتۇرىغا چىقىپ، دۇنيانىڭ قاراڭغۇلۇق-
لىرىنى ئاشكارىلاپ، جەمئىيەت ئۈستىدىن
شىكايەت قىلىدىغان مۇشۇنداق بىر ئەسەرنى
يورەكلىك يېزىپ چىقالىغىدىن، بىز
ئۇنىڭ ھەقىقەتەنمۇ سەزگۈر يازغۇچى

ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلماي تۇرالمايمىز.
1951 - يىلى سېلانىڭ بەش يىل
ۋاقىت سەرپ قىلىپ يازغان مۇھىم رومانى—
«ھەرە كۆنىكى» بۇئېنوس-ئايرىستا نەشر
قىلىندى. بۇ رومان ئىسپانىيە كىتابخانلىرى-
نىڭ ئومۇمىيۈزلۈك ئالقىشىغا ئېرىشىپلا قال-
ماستىن، بەلكى يەنە نەزەرى ئۆتكۈر ئەدە-
بىي تەنقىدچىلەرنىڭمۇ دىققىتىنى تارتتى.
خېلى كۆپ كىشىلەر بۇ ئەسەرنى «ئىسپا-
نىيە رومانچىلىقىنىڭ يېڭى دەۋرىنى يارات-
قان ئۇلۇغ ئەسەر...» دەپ قاراشتى.
ئىسپانىيىنىڭ مەشھۇر ئەدەبىي تەن-
قىدچىسى ئانخېل باسانتا «‹ھەرە كۆنىكى›
چوڭقۇر ئىجتىمائىي ئەھمىيىتى بىلەنلا
ئەمەس، بەلكى بەدىئىي ماھارەت جەھەتتى-
مۇ ئىسپانىيىنىڭ ئۇرۇشتىن كېيىنكى
رومانچىلىقىدا ئەڭ نادىر ئەسەر بولۇشقا
مۇناسىپ» دەپ باھا بەرگەن.
بۇ رومان بەدىئىي ئىپادىلەش جەھەت-
تە مۇنداق ئۈچ چوڭ ئالاھىدىلىككە ئىگە:
بىرىنچىسى، ئوبيېكتىپ تەسۋىرلەش. سېلا
«مەن بۇ رومانىمدا تۇرمۇشنىڭ ئەسلى قى-
ياپىتىنى مۇئەييەن تەرتىپ بويىچە توغرا
تەسۋىرلىدىم» دەيدۇ. ئۇ مەيلى ئادەملەرنى
يازسۇن، مەيلى مەنزىرىلەرنى تەسۋىرلىسۇن،
ئوبيېكتىپ كۆرۈنۈشلەرنى مۇھاكىمىسىز ھال-
دا ئوبيېكتىپ بايان قىلىدۇ.
ئىككىنچى، كوللېكتىپ باش قەھرى-
مانلارنى ئۈستىلىق بىلەن قوللىنىش. پۈتۈن
ئەسەردە 346 دىن ئارتۇق پېرسوناژ بار.
بۇ پېرسوناژلار مۇھىم، مۇھىم ئەمەسلىكى
بويىچە ئەمەس، بەلكى ئىلگىرى - كېيىنلىك
تەرتىپى بويىچە ئوتتۇرىغا چىقىرىلىدۇ. با-
سانتا بۇ پېرسوناژلارنىڭ ھەممىسىنى ئىنتا-
يىن مۇھىم، ھەممىسى باش قەھرىمانلىقنىڭ
ھۆددىسىدىن چىققان، شۇڭلاشقا كوللېكتىپ
باش قەھرىمانلار دەپ ئاتالغان. بۇ سېلا-
نىڭ قالتىس دادىللىقى بولۇپلا قالماستىن،

بەلكى يەنە ئىسپانىيىنىڭ ئۇرۇشتىن كېيىنكى ئەدەبىياتىدىكى ئۆزگىچە سىناق دەپ قارايدۇ.

ئۈچىنچى، ۋاقىتنىڭ ئالماشتۇرۇلۇشى ۋە يىغىنچاقلىنىشى. پۈتۈن ئەسەرنىڭ ۋەقەلىكى ۋاقىت ۋە كۆرۈنۈشلەرنىڭ تەرتىپى بويىچە راۋاجلاندۇرۇلىدۇ. يازغۇچى كۆپىنچە تەتۈر بايان، سەكرەتمە بايان، چېكىنمە بايان، يانداش بايان ۋە ماس قەدەملىك بايان قاتارلىق يېڭىچە تەسۋىرلەش ۋاسىتىلىرىنى قوللىنىپ، ئەسەرنىڭ بەدىئىي ئۈنۈمىنى كۈچەيتكەن، شۇنىڭ بىلەن بىللە كىتابخانلارغا پىكىر قىلىش ئىمكانىيىتى تۇغدۇرغان.

1983 - يىلى 9 - ئايدا سېلانىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك چىققان يەنە بىر رومانى نەشر قىلىندى، يازغۇچى بۇ رومانى ئۈچۈن 1984 - يىلى تەسىس قىلىنغان ئىسپانىيە مەملىكەتلىك ئەدەبىيات مۇكاپاتىغا ئېرىشتى.

بۇ رومان بابلارغا بۆلۈنمىگەن. ۋەقەلىكنىڭ ئىزچىللىقىنى ۋە بىر پۈتۈنلۈكىنى ساقلاش ئۈچۈن يازغۇچى باشتىن - ئاخىر مۇشۇ ئىزدا ماڭغان. ئىسپانىيە تەنقىدچىلىرى ئومۇميۈزلۈك ھالدا، بۇ رومان سېلانىڭ ئەدەبىي ئىجادىيىتىدىكى بىر چوققا، ئۇنى ئىسپانىيە بۈگۈنكى زامان رومانچىلىقىدىكى كلاسسىك ئەسەرلەر قاتارىغا قويۇشقا بولىدۇ دەپ قاراشماقتا. ئەمەلىيەتتىمۇ بۇ رومان ئىنتايىن چوڭقۇر ئىدىيىۋى مەزمۇنغا ئىگە. يازغۇچىنىڭ مەقسىتى ھەرگىزمۇ قانغا بويالغان جەسەت، قانخورلۇق ۋە قەبىھلىكلەرنىلا كۆرسىتىپ ئادەملەردە ۋەھىمىلىك تۇيغۇ پەيدا قىلىش ئەمەس، بىز ئەسەردىن يازغۇچىنىڭ خۇراپاتلىق، ۋەھشىيلىك، زوراۋانلىق ۋە قاراملىقلارنى قاتتىق ئەيىبلەيدىغانلىقىنى ئېنىق كۆرۈۋالالايمىز. ئۇ بۇ ئەسىرىدىمۇ ئىنسانىيەتنىڭ تەقدىرى ئۈستىدە مۇھاكىمە يۈرگۈزىدۇ. بېكىنمىچىلىك، قاششاقلىق، قالاقلىق ھۆكۈم سۈرگەن، دۇنيادىن ئايرىلىپ تۇرۇۋاتقان ئىجتىمائىي مۇھىتتا ۋە ئىچكى ئۇرۇشنىڭ تۇمانلىرى قاپلىغان ۋاقىتتىكى ئىنسانلارنىڭ تۇرمۇش ئەھۋالىنى خېلى كۈچەپ ئېچىپ بەرگەن.

بۇ رومانىنىڭ ئەڭ چوڭ ئالاھىدىلىكى، ئۇسلۇبىنىڭ نەپىسلىكىدىن ئىبارەت. مەيلى كۆرۈنۈشلەر تەسۋىرى بولسۇن، پېرسوناژلارنى يارىتىش ياكى پىسخىكىسىنى سۈرەتلەشتە بولسۇن، يازغۇچىنىڭ بايانلىرى ئەركىن ۋە تەبىئىي، تاللانغان دېتاللار لايىقىدا قۇراشتۇرۇلغان. شۇڭا ئەسەر ئازراقمۇ چۇۋالچاق، زېرىكىشلىك بولۇپ قالمىغان.

يازغۇچى ئەسىرىدە سېھىرىي رېئالىزملىق ئىجادىيەت ئۇسلۇبىنى مۇۋاپىق تۈردە قوللىنىپ ئەسەرگە سىرلىق تۈس بەرگەنلىكتىن، ئەسەرنى قولىغا ئالغان كىشى ئۇنى ئوقۇپ تۈگەتمىگىچە قويمايدۇ.

سېلانىڭ يەنە «ئارامگاھ» (1943)، «تازچاقنىڭ يېڭى تەزكىرىسى» (1944)، «كودۋىر خانىمنىڭ ئوغلى بىلەن قىلغان سۆھبىتى» (1953)، «سان كامىلو 1936» (1969) قاتارلىق رومانلىرى، «بۇلۇت» قاتارلىق ھېكايىلار توپلىمى ھەمدە دراما، زىيارەت خاتىرىلىرى ھەم شېئىرلىرى بار.

سېلا نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتىنى ئالغاندىن كېيىنمۇ ئۆزىنىڭ ئىجادىيەت ئۇسلۇبىنى ھەرگىز ئۆزگەرتمەيدىغانلىقىنى بىلدۈردى. كىشىلەر بۇنى بىر خىل ئىشەنچ بولۇپلا قالماستىن، بەلكى مىجەز - خاراكتېر ۋە بۇرچ تۇيغۇسى بولۇشى مۇمكىن، دەپ قاراشماقتا.

(لىن يىڭەننىڭ «ئەدەبىيات - سەنئەت گېزىتى» نىڭ 1990 - يىلى 1 - ئاينىڭ 13 - كۈنىدىكى سانىغا بېسىلغان ماقالىسىدىن قىسقارتىپ ئېلىندى)

ك. تۇردۇن تەرجىمىسى

كامىلو خوسې سېلا (ئىسپانىيە)

تاتلىق ئاپېلسىن قىشنىڭ مېۋىسى

(ھېكايە)

تاتلىق ئاپېلسىن قىشنىڭ مېۋىسى. ئاپېلسىن رەڭلىك قۇياش ئاسمان-زېمىن ئارىسىدىكى يىراق، يات ۋە خىلۋەت يوللارنى بويلاپ تاغ تەرەپكە قاراپ ئاستا سىرغىلىپ كەتتى. چاقماقتاش تېغىنىڭ تەسكەي ئېتىكىدە ئاتلارنىڭ تۇيىقىدىن ئوت چاچرايتتى. 24 يورۇش ئۆي قوڭغۇراق بىناسىنىڭ تۈۋىگە تىقىلىشىپلا قالغانىدى. قارىدىيىپ كەتكەن كۆرۈمسىز تام خارابىلىرى بەجايىكى قارا داغ كېسىلىگە گىرىپتار بولغاندەك مۇسكۇللارنى قوم-تۇپراققا ئايلاندۇرۇۋەتكەنىدى. قوڭغۇراق بىناسى ئىلگىرى تاتىملىق ۋە ھەيۋەتلىك ئىدى. ئەمدىلىكتە بولسا ئۇنىڭ قوۋۇرغىلىرى يوقىلىپ، قاغجىراپ كەتكەن ۋە خۇددى ئامىتى قاچقان باتۇرغا ئوخشاپلا قالغانىدى. ئۆگزىنىڭ كاھىشلىرى بوران ئۇچۇرۇپ كەلگەن تاشلارنىڭ زەربىسىگە ئۇچراپ چېقىلىپ كەتكەن ۋە ياسالماي تاشلىنىپ قالغانىدى. قوڭغۇراق بىناسىدىكى ئاق لەيلەك ئۇۋىسى باھار ئاپتىپىنى كۈتەتتى. بۇ ئاپتاپ يىراقتىكى قۇشلارنى ئۆز باغرىغا چىللايتتى. شۇڭا بۇ يەرگە ھەر خىل قۇشلار كېلىشەتتى، ئۇلار خۇددى تىرىشچان بالىغا ئوخشاش كالېندارنى ياددا چىڭ ساقلايتتى.

ئاق لەيلەك ئۇۋىسى تاشقا سىرلىق ۋە مۇستەھكەم يىلتىز تارتقانىدى. ئاق لەيلەك ئۇۋىسى — يىگىرمە تۆت تال قۇرۇق شاختىن تىزىپ ياسالغانىدى. ئۇنى شامال ئۇچۇرۇپ كېتەلمەيتتى، چاقماق سوقۇۋېتەلمەيتتى. ئاق لەيلەك ئۇۋىسىنى پەقەت خۇدانىڭ سايىسىلا خۇددى ئېگىز ئاسماندىكى لاچىنغا ئوخشاش ئەڭ ئاۋۋال يالاپ ئۆتەتتى.

تۈن يېپىلماقتا. ئۆيلەرنىڭ دېرىزىلىرىدىن ئاجىز چىراغ نۇرلىرى چۈشمەكتە. دېرىزە قاناتلىرى ئۇنچىۋالا ھەم ئەمەس، ئۇنىڭدا نېمىگىدۇر ئىنتىلىپ تەشۋىشلەنگەن، ئىنتىزارلىقتا تولۇپ تاشقان، غېرىبلىقتا، تەسكىن تاپالمىغان يۈرەككە ئوخشاش ئاراش بار ئىدى. كۆزنى قىسىپ قارىغاندا نۇر تۆكۈپ تۇرغان ئاشۇ ئاراش خۇددى سايىغا تېگىپ قويۇلغان قاخشال ئەرۋاھقا، ئەڭ كېرەكسىز چوڭ بىر تىغقا ئوخشاش كۆرۈنەتتى. بۇ چوڭ تىغلارنىڭ ھەممىسـ

نىڭ ئۆزىگە خاس يورۇقى بار بولۇپ، بەزىسى مۈشۈك كۆزىگە، بەزىسى ئاتنىڭ كۆزىگە، بەزىسى بۆرىنىڭ كۆزىگە ئوخشايتتى. بۆرە كۆزىدىن نەپرەتلىك چىقىرتىدكەن رەڭگى چاقنايتتى. ئاشۇ نۇرلارنىڭ كۆرۈنۈشى بىلەن ھالىتى ئەسەبىلىرىمىزنى ئازابلاپ، مېڭىمىزدە بىر غەلىتە دەرەخنى يەنى قورقۇنچلۇق شاخلىرىنى مېڭە پەردىمىزگە كىرگۈزۈۋالغان بىر دەرەخنى شەكىللەندۈرگەندى. ئىزغىرىن شامال خۇددى كوچىلاردا سوكۇلداپ يۈرگەن ئاچ ئىتتەك تاغ تەرەپتىن چىقماقتا ئىدى. شامال پوپنىڭ زەيتۇنزارلىقىدا ئۇشقىتاتتى. زەيتۇنزارلىقنىڭ رەڭگى خۇددى كونىرىغان كۈمۈشكە، قەدىمىي كۈمۈش تەڭگىگە ئوخشاش ئۈچكۈن ئىدى. زەيتۇنزارلىقنىڭ ئاياغ تەرىپىدىكى خىشتىن چۆرۈلگەن قورۇق تام بۇلاق تەرەپكە سوزۇلغان بولۇپ، «قىزىل يۈز» لەقەملىك ئىستىۋان موراگۇننىڭ قويلىرىنى بۆرىلەرنىڭ ھۇجۇمىدىن قوغداپ تۇراتتى. موراگۇن توي قىلىش ئالدىدا تۇراتتى. ئېگىز قورۇق تامنىڭ ئۈستىگە تىكەنلىك چاتقال ۋە جىغان شاخلىرى، ئۈچلۈق شىشە سۇنۇقلىرى ۋە سۈرلۈك، قورقۇنچلۇق قاپقارا تۇم تۆمۈر سىملار سانچىلغانىدى. «قىزىل يۈز» نىڭ بۇ قورۇقى ھەقىقەتەن مۇستەھكەم ئىدى.

پىكاتېرنىڭ قاۋاقخانىسىنىڭ ئۆگزىسى تولىمۇ پەس بولغىنى بىلەن ئۆزىنىڭ بويى ئېگىز ئىدى. پىكاتېرنىڭ قاۋاقخانىسى نەمخۇش، گىرىمسەن ئىدى. ئۇنىڭ ئۆزى بولسا، ئاچچىقى يامان، ئەمما كالۋاراق ئادەم ئىدى. پىكاتېرنىڭ قاۋاقخانىسى قاراڭغۇ، شاۋقۇن-سۈرەنلىك، ئۇنىڭ يۈزى بولسا ئاق پىشماق، ئەمما گەپ-سۆزى قىزىقارلىق ئىدى.

پىكاتېر ئەللىك ياشتا ئىدى. پىكاتېر چۈشلۈك تاماق يېمەيتتى، ھەممىشەم خوتۇنىدىن دەشنەم ئىشىتىپ، تاياق يەيتتى. پىكاتېر ھورۇن، بىكار تەلەپ ئادەم ئىدى. پىكاتېر ھاراقكەش، بەڭگى، قىمارۋاز ئىدى. پىكاتېر ئاياللار بىلەن ھەپىلىشىشكە ئامراق ئىدى. پىكاتېر ئافرىقىدا ھەربىي قىسىمدا بەنجاڭ بولغان، ئاروت تېغىدا بىر پۇتىغا ئوق تەگكەنىدى. پىكاتېر توكۇر ئىدى. پىكاتېرنىڭ يۈزى چوقۇر ئىدى. پىكاتېر يۆتىلەتتى.

— ئىلاھىم، يوقسۇللۇقتىن ئۆل، ئاچ قېلىپ ئۆل!

— ...

— كۆزۈڭگە ئاق چۈشسۇن!

— ...

— يۈرىكىڭگە كۈيە چۈشسۇن!

— ...

— تىلىڭغا كۆيدۈرگە چىقسۇن!

پىكاتېر پەشتاختىنىڭ كەينىدە ئولتۇراتتى.

— تىلىڭنى تارتساڭچۇ، سەيگۇلىھا؟

— تارتقۇم كەلمەيدۇ. چۈنكى ئۇنداق قىلىشنى خالىمايمەن!

پىكاتېر ئەمەلىيەتكە ئېتىبار بىلەن قارايدىغان پەيلاسوپ ئىدى.

— ئاناڭنىڭ ئىشىنى سۆزلەپ بېرەيمۇ، سەيگۇلىھا؟

سەيگۇلىھا جىم بولۇپ قالدى.

سەيگۇلىھا پىكاتېرنىڭ خوتۇنى ئىدى.

سەيگۇلىھا پەتەك، سېمىز، كاسسىسى يوغان، ئېرىگە سادىق، ئەمما ۋالاقتەككۈر ئايال ئىدى.

سەيگۇلىھا خۇددى نارەسىدە قىزلاردەك

uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

ساغلام ۋە گۈزەل، ئىككى مەڭزى بولسا ئاناردەك قىپقىزىل ئايال ئىدى. سەيگۈلىها ئاشخانىغا كىرىپ كەتتى - دە، ئۈندىمىدى.
«قىزىل يۈز» بىلەن پىكاتىپر دىلكەش دوستلاردىن ئەمەس ئىدى. «قىزىل يۈز» نىڭ لايىقى پىكاتىپرنىڭ دېدىكى ئىدى. ئېيتىشلارغا قارىغاندا، پىكاتىپر بەزىدە ئاشخانىغا كىرىپ، «قىزىل يۈز» نىڭ لايىقىغا:
— ئۆزۈڭنى تولىمۇ ئۈرۈپ كەتمە، ئازراق ئىشلىسەڭمۇ بولىدۇ، سەيگۈلىها ئىشلىسۇن، ئۇ باشقا ئىشلارنى قىلالمايدىغان بولۇپ قالدى، — دەيتتى.
ئېيتىشلارغا قارىغاندا، بىر كۈنى «قىزىل يۈز» نىڭ لايىقى پىكاتىپرنىڭ ئۆيىدىن يىغلىغان پېتى چىقىپ كەتكەن. سەيگۈلىها ئۇنى ئۈرۈپ، بېلىنى ئۈزۈۋەتكىلى تاس - تاس قالغان. سەيگۈلىها كىشىلەرگە: ئۇ بىر چوشقا، پەسەندە بىر نېمە. ئۇ پىكاتىپر بىلەن ئېغىلغا كىرىپ بۇزۇقچىلىق قىلدى، دېگەن. كىشىلەر پىكاتىپرنىڭ خوتۇنىدىن:
— بىراق، سىز ئۆز كۆزىڭىز بىلەن كۆردىڭىزمۇ، سەيگۈلىها چوكىئانا؟ — دەپ سوراشقان.
پىكاتىپرنىڭ خوتۇنى جاۋاب بېرىپ:
— ياق، كۆرمىدىم. كۆرۈپ قالغان بولسام ئۆلتۈرۈپ تاشلايتتىم. گەپ يوق ئۆلتۈرۈۋېتەتتىم، — دېگەن.
شۇنىڭدىن باشلاپ «قىزىل يۈز» بىلەن پىكاتىپرنىڭ ئاغىنىدارچىلىقى بۇزۇلغان.

پىكاتىپرنىڭ قاۋاقخانىسىنىڭ لىمىغا بىزەكچە قىزا ۋە يىلىم سۇرتۇلگەن قەغەز پارچىلىرى — يازدىكى چىۋىن ۋە يەتتىنچى، سەككىزىنچى ئايلاردىكى گىزىلداپ تىنمايدىغان يېشىل باش چىۋىنلارنى يوقىتىدىغان چاپلاشقاق قەغەزلەر ئېسقلىق ئىدى.
«قىزىل يۈز» پوچى، ساغلام، كۈچلۈك يىگىت ئىدى. ئۇ ساغرىسىنى تولغاپ مارش ئۇسسۇللىرىنى ئوينىيالايتتى. «قىزىل يۈز» چېكىلىكى بار شەپكە كىيەۋالاتتى. «قىزىل يۈز» دەرياغا تور تاشلاپ، تروت بېلىقى تۇتۇشقا ئۇستا ئىدى. «قىزىل يۈز» ئىسقىرتىپ تۇرۇپ چوشقا پىچالايتتى. «قىزىل يۈز» توشقان ئۆتىدىغان يوللارغا قىلتاق قويۇشقا ماھىر ئىدى. «قىزىل يۈز» پو ئېتىشقا ئامراق ئىدى.
«قىزىل يۈز» نىڭ ھۈنەرلىرى ئۇنىڭغا ئاتىسىدىن مىراس قالغانىدى. ئۇنىڭ ئاتىسى بىر قېتىم كالتەك بىلەن بۆرە سوقۇۋالغانىدى.
— بۆرىنى سەن نەدە ئۆلتۈرگەنىدىڭ؟ — دەپ سوراشتى ئۇنىڭدىن دوستلىرى.
— بۇ راست بولغان ئىش، يىگىتلەر، راست بولمىسا سىلەرگە دېمەيتتىم.
«قىزىل يۈز» نىڭ ئاتىسى ئىككى كونىيولۇق ھاراق ئۇتتۇۋالغاچقا، بىر دۇكانغا كىرىپ، بىر ياماقلىق سۆرلەنگەن چوشقا گۆشى، بىر ياماقلىق تۇز، بىر ياماقلىق باغ، بىر ياماقلىق مىق، بىر ياماقلىق قەنت، بىر ياماقلىق قارىمۇچ، بىر ياماقلىق يىلىم، ئۈچ تال چاقماق تېشى، بىر قەغەز قىسقۇچ، بىر ياماقلىق كۆك رەڭ، بىر ياماقلىق بولكىسمان ئەنجۇر پېچىنىسى، بىر ياماقلىق كىرسىن، بىر ياماقلىق قۇم قەغەز سېتىۋالدى. دۇكان خوجايىنى پوكەينىڭ تارتمىسىدىن بىر ياماق ئېلىپ بەردى. ئالتە رىيالنى ھېلىقى باغلاشقان كىشى چىقاردى. كېيىن «قىزىل يۈز» نىڭ ئاتىسى دورىخانىغا بېرىپ، بىر ياماق پۇلىنىڭ ھەممىسىگە سۇدا ئېلىپ ئىچتى.
«قىزىل يۈز» پىكاتىپرنىڭ قاۋاقخانىسى-

غا كىردى.

— هوي، پىكاتېر ....

پىكاتېر ئۇنىڭغا قاراپمۇ قويمىدى.

— مېنى ئوسېپېبىئو دەڭ!

«قىزىل يۈز» بىر بۇلۇڭغا بېرىپ ئولتۇردى.

— هوي، ئوسېپېبىئو ....

— نېمە كېرەك؟

— ماڭا بىر رومكا ئاق هاراق قۇيۇپ بەر! ئاچچىق - چۈچۈك نەرسەڭ يوقمۇ؟

پىكاتېر بىر رومكا ئاق هاراقنى كۆتۈرۈپ پەشتاختىدىن چىقتى.

— ساڭا يەنە ئاتلانتىك ئوكيانىنىڭ ترېسكا بېلىقىدىن بىرئاز بېرەي.

«قىزىل يۈز» تامغا يۆلىنىۋىدى، ئۇزۇن ئورۇندۇقنىڭ ئىككى پۇتى كۆتۈرۈلۈپ كەتتى.

— ياق، ماڭا ئاتلانتىك ئوكيانىنىڭ ترېسكا بېلىقىمۇ، قېزىمۇ كېرەك ئەمەس.

«قىزىل يۈز» چاقمىقىنى چىقىرىپ، ئۆچۈپ قالغان تاماكىسىنى تۇتاشتۇردى - دە، بېشىنى كۆتۈرۈپ، خۇشال هالدا ئاغزىدىن ئۇزۇن بىر تۇرۇم ئىس چىقاردى.

— ماڭا بىر پارچە چىۋىن قەغىزى بەر! بۈگۈن مېنىڭ چىۋىن قەغىزى يېگۈم كېلىۋاتىدۇ.

— قەغەز مېنىڭ، ساتمايمەن.

— چىۋىنچۇ؟

— چىۋىنمۇ مېنىڭ.

— هەممىسى سېنىڭمۇ؟

— هەممىسى. هە، ساڭا نېمە بولدى؟

پىكاتېرنىڭ قاۋاقخانىسىدا روي بەرگەن ئىشنى هېچكىممۇ بىلمەيتتى. بىلگەن تەقدىردىمۇ ئېيتىشقا پېتىنالمايتتى.

ساقچى پىكاتېرنىڭ قاۋاقخانىسىغا كىرگەندە، پىكاتېر پەشتاختىنىڭ تۈۋىدە ياتاتتى. يۈزىدىكى پىچاق سىلىنغان يەردىن قان ئېقىپ تۇراتتى.

ساقچى پىكاتېرنى ئورنىدىن يۆلەپ تۇرغۇزدى، ئۇنىڭ چىراي خۇددى بىرىنچى دەرىجىلىك ئۇنىدەك ئاقىرىپ كەتكەنىدى.

پىكاتېر قېتىپلا قالغانىدى، يارىسىدىن بولسا قىپقىزىل قان تەپچىرەپ تۇراتتى. روي بەرگەن ئىشلار گويا دەهشەتلىك چۈشكە ئوخشايتتى. پىكاتېر قىساس ئېلىش هەققىدىكى تەمىسىز سۆزلىرىنى بوش ئاۋازدا تەكرارلايتتى.

— پىچاقنى چوقۇم ۋايىجېنىڭ چىقىدىغان يەرگە تىقمايدىغان بولسام ... ۋايىجېنىڭ چىقىدىغان يەرگە ....

ساقچى «قىزىل يۈز» نىڭ ئالدىغا كەلدى. ئۇ ۋەقە يۈز بەرگەن جايغا بارماي، ئۆزى تۇرىدىغان بۇلۇڭدا ساقچىنى كۈتۈپ تۇرغانىدى.

— نېمە يەۋاتىسەن؟

— هېچنېمە، چىۋىن قەغىزى يەۋاتىمەن. مېنىڭ نېمە يېيىشىم بىلەن ساقچىنىڭ نېمە كارى؟

تاتلىق ئاپلېسىن قىشنىڭ مېۋىسى. ئاپلېسىن رەڭلىك قۇياش ئارىدىن بىر نەچچە سائەت ئۆتكەندىن كېيىنلا پىكاتېرنىڭ غەزەپلىك سۆزلىرىنى ئاڭلىدى:

— پىچاقنى چوقۇم ئەجەللىك يېرىڭگە تىقمايدىغان بولسام ....

سەيگۇلها بېدىيان هارىقىغا چىلانغان لۆڭگە بىلەن پىكاتېرنىڭ يارىسىنى تاڭدى - دە، مېڭىسى سەگىسۇن دەپ بېشىغا ئازراق سىركە سېپىپ قويدى.

— پىچاقنى جەزمەن ئەجەللىك يېرىڭگە تىقمايدىغان بولسام ... ئەجەللىك يېرىڭگە ....

www.uyghurkitap.com

— هوي، نېمە دەپ ۋالاقلاۋاتىسەنوي؟
پىكاتېر كۆزىنى يۇمۇۋالغان بولۇپ،
سەيگۈلىھانىڭ گېپىنى ئاڭلىمايتتى.
— پىچاقنى جەزمەن ئەجەللىك يې-
رىگىگە تىقمايدىغان بولسام ... ئەجەللىك
يېرىگىگە ...

ساقچى ئىدارىسىدە «قىزىل يۈز» بەن-
جاڭغا ئۆزىنىڭ پەقەتلا چۈشىن قەغىزىنى
ئىستىسىپ يەيدىغانلىقىنى ئېيتتى.
— مەن سىزگە ئاتامنىڭ نامىدىن قە-
سەم قىلىمەنكى، مەن ئەگەر چۈشىن قەغە-
زى يېمىسەم بۇ يەرگە قانداق كىرىپ، قان-
داق چىقىپ كېتىمەن.
بەنجاڭ قاتتىق چېچىلدى. ساقچى
«قىزىل يۈز» نى كارىۋاتتىن يۆلەپ تۇرغۇزدى.
ساقچى بەنجاڭنىڭ ئىشىكىنى چېكى-
ۋاتقاندا، بەنجاڭ چۈش كۆرۈۋاتاتتى. چۈ-
شىدە بىر لېيەنجاڭ ئۇنىڭغا:
— بەنجاڭ، بۇ بىر مۇشكۇل خىزمەت،
شۇڭا بۇ خىزمەتنى ئۆزىگە قالتىس ئىشىنى-
دىغان ئادەم ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك،
دەۋاتقۇدەك.
بەنجاڭ «قىزىل يۈز» نىڭ نېمە ئۇ-
چۈن چۈشىن قەغىزى يەيدىغانلىقىنى زادى-
لا چۈشەنمىدى.
— ئېيتىپ باقە، نېمە ئۈچۈن چۈ-
شىن قەغىزى يەيسەن؟
«قىزىل يۈز» بىر كۈچلۈك سەۋەب،
بىر قايىل قىلارلىق سەۋەبنى تاپقاندى:
سىزگە ئېيتسام، بەنجاڭ ئەپەندىم،
بۇ مېنىڭ غەلىتە مىجەزىم.
— سەيگۈلىھادىن ئۇنىڭ ئېرى بىلەن
«قىزىل يۈز» نىڭ لايىقى ئارىسىدىكى ئاشنى-
دارچىلىقنى تىڭ ـ تىڭلاپ كەلگەنلەر بۇ-
لاققىچە سوزۇلغان قورۇق تامنىڭ سىرتىغا
توپلانغاندى.
بىر سائەت بۇرۇن پىكاتېر تىكەنلىك
شاخ، جىغان، ئەينەك سۇنۇقلىرى ۋە قات-
تىق تۆمۈر سىم سانجىلغان قورۇق تامىدىن
خۇددى ئوغرىدەك سەكرەپ چۈشكەن
ئىدى.
پىچاق پىكاتېرنىڭ قولىدا سوغۇق
يالتىرايتتى. بۇ يالتىراش كېچىدە دېرىزى-
دىن چۈشكەن پىلىلداپ تۇرىدىغان ئاجىز
چىراغ نۇرىغا ئوخشايتتى. كېچىسى دېرى-
زىگە ھەممىشەم ئاراش قويۇلاتتى. ئاراشنىڭ
قىساس ئۈچۈن، ۋەھىمە ئۈچۈن ياكى ئۇ-
مىدسىزلىكتىن قويۇلىدىغانلىقى بىر خۇدا-
نىڭ ئۆزىگىلا مەلۇم ئىدى.
پىكاتېر ھېلىقى قورقۇنچلۇق لەنەت
سۆزلىرىنى پىچىرلايتتى. دەل مۇشۇ لەنەت
سۆزلىرى ئۇنى «قىزىل يۈز» نىڭ قورۇق
تېمىدىن سەكرەپ چۈشۈشكە كۈش ـ كۈش-
لىگەندى.
— پىچاقنى خەزمەن ئەجەللىك يې-
رىگىگە تىقمىسام... ئەجەللىك يېرىگىگە...
پىكاتېر ئىللىق، تېتىك، خۇش بۇي،
ياۋاش قوي پادىسىنىڭ يېنىغا كەلدى. ئۇ-
نىڭ يۈرىكى خۇددى «قىزىل يۈز» نىڭ
لايىقى بىلەن ئېغىلغا كىرگەن چاغدىكى-
دەك دۈپۈلدەپ تۇراتتى. پىكاتېر قوي
پادىسى ئىچىدە ئۇياقتىن ـ بۇياققا ماڭاتتى.
ئۇ خورازغا ئوخشاش ھەسەتخور، قىپيال-
ڭاچ دېدەكلەر ئارمىيىسىنىڭ قالايمىقان
قوشۇندا چالۋاقاپ يۈرگەن سۇلتان پاشا-
دەك رەسۋا ئىدى.
پىكاتېرنىڭ بوغۇزىغا بىر نېمە تىقى-
لىپ قالدى.
— پىچاقنى جەزمەن ئەجەللىك يې-

رىڭگە تىقمايدىغان بولسام...ئەجەللىك يې-
رىڭگە تىقمايدىغان بولسام...

پىكاتېر جۈپتى يوق بىر قويىنىڭ دۈمبىسىنى سىيلاپ باقتى. قوي ئۇنىڭغا بەجايىكى ئۆزىنىڭ ياش ئايالىدەك، «قىزىل يۈز» نىڭ ئېغىلدىكى پاسكىنا يەردە ياتقان لايىقىدەك قاراپ تۇراتتى.

پىكاتېرنىڭ چېكىسى ۋىژىلداپ كەتتى. ھېلىقى قوي ئىشقىباز ۋە ئىتائەتمەن كېلىنچەككە ئوخشاش تىنچ ئەمما قورقۇپ تۇراتتى.

پىكاتېرنىڭ كۆزلىرى غۇۋالاشتى. قويمۇ كۆز نۇرىنىڭ ئۆچكەنلىكىنى تۇيدى...

دەل شۇ پەيتتە پىكاتېر قولىنى بىرلا سىلكىۋىدى، پىچاق قويىنىڭ قورسىقىغا كىرىپ كەتتى. قوي بىرلا سىلكىنىپ يەرگە يىقىلدى.

قاتتىق كۈلكە ساداسى خۇددى خورازنىڭ قاتتىق چىللىشىدەك جىلغا ئىچىدە ياڭراپ كەتتى.

پىكاتېر بىلەن «قىزىل يۈز» لايىقى ئوتتۇرىسىدا گەپ - سۆزلا ئەمەس، ھەركەتمۇ بار دەپ سۆز - چۆچەك قىلغۇچىلار پوپىنىڭ زەيتۇنزارلىقىنىڭ ئاياغ تەرىپىدىكى بۇلاقچە سوزۇلغان رەتلىك قورۇق تامنىڭ ئالدىدا قىمىرلىماي، ئۈن - تىنسىز تۇرۇشاتتى.

ساقچى كىشلەرنى يېقىن يولاتمايتتى.

ھېلىقى ھەر قانداق ئىشقا كىچىككىپ بارىدىغان ھەربىي سورىدى:

— نېمە ئىش بولدى؟

— ھېچنېمە بولمىدى، — جاۋاب بەردى كۆپچىلىك، — پىكاتېر «قىزىل يۈز» نىڭ يۈز تۇياق قويىنىڭ ھەممىسىنى بوغۇزلىۋېتىپتۇ.

دۇرۇست، ئاتلىق ئاپلېسىن قىشىنىڭ مېۋىسى.

ئاپلېسىن رەڭلىك قۇياش ئاسمان - زېمىن ئارىسىدىكى يىراق، يات ۋە خىلۋەت يوللارنى بويلاپ ئاخىرى تاغ كەينىگە بۆرۈلگان چاغدا، پىكاتېر كۆز بىلەن كۆرگۈسىز ئەسكى تاملىرى ئۆرۈلگەن، قاپقارا دۆۋىگە ئايلىنىپ قالغان ئۆيدىن چىقىپ، ئالەمگە تۇتىشىدىغان يولنى بويلاپ، قاتتىق چاقماق تاشلىق تاغ تەرەپكە قاراپ كەتتى. ئۇ خۇددى ئەقلىدىن ئازغان ئادەمدەك كېتىۋېتىپ پەس ئاۋازدا تەكرارلايتتى:

— پىچاقنى جەزمەن ئەجەللىك يېرىڭگە تىقمىسام... ئەجەللىك يېرىڭگە...

ئاپلېسىن رەڭلىك قۇياش ئاشۇ مەنزىرىنى يورۇتۇپ، يۈز بەرگەن ئىشلارغا پەرۋاسىز قاراپ تۇراتتى.

ھە ئە، شەك - شۈبھىسىزكى، ئاتلىق ئاپلېسىن قىشىنىڭ مېۋىسى.

1957 - يىل

«چەت ئەل ئەدەبىياتى» ژۇرنىلىنىڭ 1990 - يىللىق 1 - سانىدىن
ئوسمانجان ساۋۇت تەرجىمىسى
مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

مۇھەممەت ئىمىن

ئىككى ھېكايە

تۆھمەت قالپىقى

ئەزبىرايى، بۇ دۇنياغا كۆز ئاچقىنىمدىن بۇيان بۇنچىلىك چوڭ تۆھمەتكە قالغىنىمنى، بۇنچىلىك قاتتىق ھاقارەت ۋە ئۇۋالچىلىققا ئۇچرىغىنىمنى ئەسلىيەلمەيمەن، ھەر قېتىم قاباھەتلىك چۈشتىكىدەك شۇ ئەھۋال كۆز ئالدىمغا كەلسىلا، ئىختىيارسىز تېنىم جۇغۇلداپ كېتىدۇ، قۇيقا چاچلىرىم تىك تۇرىدۇ، بىر ھازاغىچە تىلىم گەپكە كەلمەي قالىدۇ، ھوشۇمنى تاپقىنىمدىن كېيىن ئىچىمدە ئاستا: ئەي پەرۋەردىگارىم، شۇنداق بەندىلەرگە يەنە يولۇقۇپ قېلىشتىن ئۆزۈڭ ساقلىغايسەن! دەپ قايتا-قايتا پىچىرلاشتىن خالى بولالمايمەن. ئېھتىمال، سىلەرنىڭمۇ بۇ ھېكايىنى ئاڭلىغىڭلار كېلىدىغاندۇ، ئۇنداق بولسا سۆزلەپ بېرەي، شۇ ئارقىلىق ئىچىمنى بوشىتىپ، زەرداب بولۇپ كەتكەن يۈرىكىمگە ئازتولا تەسەللىي تاپسام ئەجەب ئەمەس...

* *

ئەينەككە قاراپ مەيۈسلىنىپ قالدىم: يېشىم تېخى قىرىقتىن ھالقىغىنى يوق، چېكىلىرىمنى ئاپئاق قىراۋ بېسىپ كېتىپتۇ، بۇنى ئاز دېگەندەك، چاچلىرىمنىڭ يېرىمى پۈتۈنلەي چۈشۈپ كېتىپ، چوققام ماڭلىيىمغا ئوخشاش تاقىر بولۇپ قاپتۇ، ئەمدى يالاڭباشتاق يۈرۈۋەرسەم قاملاشمىغۇدەك، بىر قارا قالپاق ئېلىپ كىيىۋالايچۇ، يارىشىپ قالسا سۆلەت قوشۇلار، دېگەن خىيالنى كۆڭلۈمدىن ئۆتكۈزگەندىن كېيىن، ئەينەكلىك ئىشكاپ ئالدىدىن ئايرىلدىمدە، گالستۇكىمنى ئوڭشاپ، كاستيۇمىمنىڭ تۈگمىسىنى ئېتىپ، يېقىنراق جايدىكى بىر ماگىزىنغا كىردىم. بىنەپتە كۈنلۈكى بولغاچقا، ماگىزىن ئىچىدە خېرىدارلار ئانچە كۆپ ئەمەس ئىدى، مەن جازىلارغا رەتلىك تىزىۋېتىلگەن تۈرلۈك تاۋارلارغا كۆز يۈگۈرتكەچ باش كىيىم سېتىلىدىغان پەشتاقتا ئالدىغا كەلدىم، يۈز-كۆزلىرىگە بولۇشىچە گىرىم قىلغان، قىرىق بەش ياشنىڭ قارىسىنى ئالغان، شەلپەردەك قىزىل كوفتا-يوپكا كىيگەن، يېڭى تۇغۇلغان قوزىنىڭكىدەك قىزغۇچ پاخما چېچىغا ئاپئاق ئەگمە تاغاق قىستۇرۇۋالغان، چىرايى سوپسوپىياڭدەك ساپسېرىق بىر ئايال مال جازىسىنىڭ تۆۋەن تەرىپىدە يانداپ قويۇلغان كىچىك بەندىڭدە بىخارامان پوپايكا توقۇپ ئولتۇراتتى. مەن سەۋرچانلىق بىلەن بىر ھازا كۈتۈپ تۇردۇم، لېكىن ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ ماڭا قارايدىغاندەك ئەمەس، شۇڭا نائىلاج ئاستا چاقىردىم:

— خانىم!

ئاڭلىماي قالدىمۇ، ئەيتاۋۇر ئۈنىدىن سادا چىقمىدى.

بۇ قېتىم ئاۋازىمنى يۇقىرى كۆتۈردۈم:

— خانىم!!

—كىمنى چاقىرىۋاتىسىز؟— دېدى ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپمۇ قويماي قوپاللىق بىلەن.

— سىزنى!

— مەن سىزنىڭ خانىمىڭىز ئەمەس،

خانىمڭىزنى تېپىپ خانىم دەڭ!

كۆڭلۈمدە شۇ ھامان بىر خىجىللىق تۇيغۇسى پەيدا بولدى، خانىم دەپ چاقىرمايدىغان گەپكەندۇق، — دەپ ئويلىدىم ئىچىمدە، — قارىمامسەن، ئۇنىڭ گىرىم قىلىشلىرى، كىيىنىشلىرىدىنمۇ چوڭ شەھەردىن يۆتكىلىپ كەلگەنلىكى چىقىپ تۇرمامدۇ! خانىم دېگەن بۇ سۆز بىزنىڭ بۇ يەردە ھۆرمەتلەش مەنىسىدە قوللىنىلغان بىلەن شىمال. تەرەپلەردە ئايالLARنى ئۇنداق دەپ چاقىرمايدۇ، ھەي، سەندىكى ئەقىل نەگە كەتتى، مەتروزى؟ قاپاق ئىكەنسەنغۇ، قاپاق! مەن ئۆز ئۆزۈمنى ئەيىبلەپ، بى ئەقىللىق قىلغانلىقىمغا مىڭ لەنەت ئوقۇپ، ئەپۇ سوراش ئۈچۈن ئاۋازىمنى ئىمكان قەدەر سىلىق-سىپايە چىقىرىشقا تىرىشتىم:

— ئاپپاي!

— نېمە؟ نېمە؟ ئاقماي؟! — ئۇ ئاخىرى بېشىنى كۆتۈرۈپ غەزەپ بىلەن ماڭا ئالايدى، — كىم ئاقماي قاپتۇ؟ مەن — ئاسىيەمام؟ ئاغزىغا باقماي دەۋاتقان گېپىنى قاراڭ ماۋۇ ئالجىغان قېرىنىڭ!

تولۇمدىن توقماق چىققاندەك بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ، نېمە دېيىشىمنى بىلەلمەي مەڭدەپ قالدىم، دېمەك، بۇ ئايال شىماللىقمۇ ئەمەسكەن-دە! ھە، راست، نېمە ئۈچۈن بالدۇرراق ھەممە يەردە ئومۇميۈزلۈك قوللىنىدىغان ھېلىقى سۆز يادىمغا كەلمىگەندۇ؟

مەن چىرايىمنى كۈلكىگە زورلاپ ئەدەپ بىلەن چاقىردىم:

— يولداش!

— يولداش؟! — ئۇ ئاغزىنى پۈرۈشتۈرۈپ، كۆزىنىڭ ياختىسىنى چىقىرىپ، ماڭا باشتىن-ئاياغ سىنچىلاپ قاراپ چىققاندىن كېيىن، تۇيۇقسىز كاللەك ئالتۇن تېپىۋالغاندەك ئىككى پۈكۈلۈپ، پىخىلداپ كۈلۈپ كەتتى، ئارقىدىنلا پوپايكىسىنى بەدىنىڭ ئۈستىگە تاشلاپ، قەددىنى رۇسلاپ، قاپىقىدىن قار ياغدۇرۇپ، سول قولىنى بوغما قاپاقتەك بېلىگە تىرەپ، ئوڭ قولىنىڭ بىگىز بارمىقىنى كۆزۈمگە تىققۇدەك بولۇپ چالۋاقاشقا باشلىدى:

— تۈنۈگۈن كېچە چۈشۈمگىمۇ بۇزۇلۇپ قالمىۋىدى، بۈگۈن نېمە بالاغا قالدىم. ھۇي غىلتاڭباش قېرى، خوتۇنۇڭنى ئوغرى ئەپقاچقانمىدى-يا؟ بولمىسا نېمىشقا يولدىشىڭنى تېپىپ يولداش دېمەي، بىكاردىن بىكار مېنى يولداش دەپ يۈرۈيسەن؟ ھە، مەن ياشمىكەنمەن، چىرايلىقمىكەنمەن؟ ئەپ ئالغۇدەك كەپقالغان ئوخشىمامدۇ تېخى، ھۇ نىيىتى بۇزۇق، قېرىغىنىڭنى بىلمەي قالغان پوق ساقال!!!

غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولدۇم، بىكاردىن بىكار بۇ ئايالدىن شۇنچە قاتتىق دەشنام ئاڭلامدىمەن؟ بۇ ھازازۇلنىڭ ئەدىپىنى بىر بەرمىسەم بولمىدى. ماگىزىنىنىڭ ھەممىلا يېرىگە «سىز ئۈچۈن خىزمەت قىلىمىز» دېگەن خەتلەر يېزىلغان چوڭ-كىچىك پىلاكات، ۋېۋىسكىلار بىلەن تولۇپ كېتىپتۇ، لېكىن مال ساتقۇچىلىرى نېمە ئۈچۈن خېرىدارلارغا بۇنداق قوپال مۇئامىلە قىلىدۇ؟ دىرېكتورنىڭ بۇ ئىشلاردىن خەۋىرى يوقمىدۇ؟ مەيلى، قانداقلا بولمىسۇن، ھېچبولمىغاندا ئىككى ئېغىز تەنقىدىي پىكىر يېزىپ قوياي، بۇ پىكىرلەر بۇندىن كېيىن خىزمەت پوزىتسىيىسىنى ياخشىلاشتا ئەسقېتىپ قالار... مەن يۇقىرىقى خىياللارنى كۆڭلۈمدىن ئۆتكۈزگەندىن كېيىن، پەشتاقتا ئۈستىدە تۇرغان پىكىر دەپتىرىنى ئېچىپ، قولۇمغا قەلەم ئالدىم، لېكىن بۇنىڭلىق بىلەن تېخىمۇ چوڭ بالاغا قېلىشىمنى نەدىن بىلەي. ئۆزىنىڭ ئۈستىدىن پىكىر يازماقچى بولغىنىمنى پەملىگەن ئايال بىردىنلا ئۇن سېلىپ ھۇقۇيتىپ يىغلاپ، ماگىزىننى بېشىغا كىيدى:

— ۋاي قانداق قىلاي؟ بۇ يۈزۈمنى نەگە قويارمەن؟ ئېرىمنىڭ يۈزىگە قانداق قارارمەن؟ ھۇ! ھۇ! ھۇ!...

ئۇ ئۆزىنى توختىماي كاچاتلايتتى، چاچلىرىنى يۇلاتتى، ئاللىقانداق ھاقارەتكە ئۇۋالچىلىققا ئۇچرىغاندەك ئۆزىنى ئۇيان-بۇيان تاشلايتتى، ئۆپكىسىنى ئىچىگە تارتىپ ئېسەدەيتتى....

— نېمە بولدۇڭ، ئاسىيە؟ كىم سېنى بوزەك ئەتتى؟ — توساتتىن بويى پاكار، جۇغى ۋىجىك، چىرايى زەخمىلەنگەن جىگەرگە ئوخشاش قارامتۇل كەلگەن، سېرىق توڭكاي چىشلىرى سىرتقا چىقىپ تۇرىدىغان، چېقىر كۆزلىرىدىن مۇغەمبەرلىك ئالامەتلىرى كۆرۈنۈپ تۇرغان، قوڭۇر چاچلىرى بوراندا قالغان قاغىنىڭ چاڭگىسىدەك جۇۋۇلغان، ئۈستىبېشىغا رەڭگى ئۆچۈشكە باشلىغان تېگى كۆك تېرىكىدىن ئىشتان-چاپان كىيگەن مايمۇنسىمان بىر ئادەم يەردىن ئۈنۈپ چىققاندەكلا يېنىدا پەيدا بولۇپ قالدى.

— سېنىڭ ئەرلىكىڭ قۇرۇسۇن، ئىلاھىم! — دېدى مال ساتقۇچى ئايال ھېلىقى كىشىنىڭ يۈزىگە شالاقىدە بىرنى تۆكۈرۈپ، — مۇنۇ قېرى ئەبلەخ خوتۇنۇڭغا رەزىل چاقچاق قىلىۋاتسا، گۆشىيىپ قاراپ تۇرامسەن لاتا غىلاپ، ئاناڭ سېنىڭ قەيسىرىڭنى ئوغۇل بالا دەپ تۇغقان؟!

— ھە، سەن تېخى مېنىڭ خوتۇنۇمغا چىقىلغۇدەك بولدۇڭمۇ ھۇي ئەخلاقسىز، ئىمانسىز گاداي؟ — ھېلىقى ئادەم ئاغزىنى بۇزۇپ تىللىغانچە ياقامغا ئېسىلدى، بويى تولىمۇ پاكار بولغاچقا، يەردىن پۇتى كۆتۈرۈلۈپ قېلىپ، ياقامدا ئىلاڭگۈچ ئويناشقا باشلىدى، بېشىمدىن تۈتۈن چىقىپ كەتتى. ئادەم قاتتىق غەزەپلەنگەندە ئاغزىغا گەپمۇ كەلمەي قالىدىغان ئوخشايدۇ، ماڭا گويا ئاسمان-زېمىن ئاستىن-ئۈستۈن بولۇپ كەتكەندەك، يەر-جاھان تەتۈر چۆگىلەۋاتقاندەك بولۇپ تۇيۇلدى، ئېسىمنى يوقىتىپ قويدۇم. بىر چاغدا قارىسام ساقچى پونكىتىدا ئولتۇرۇپتىمەن، كاستيۇمىمنىڭ ۋەتۋەرىكى چىقىپ كېتىپتۇ، گالستۇكىم مۇرەمگە چىقىپ قاپتۇ، يۈزۈم تىلىۋەتكەندەك ئېچىشىۋاتىدۇ، سىيلاپ باقسام، تىرناق ئىزلىرى قالدۇرغان جاراھەتتىن قان تەپچىرەۋېتىپتۇ.

— قېرىغاندا ئۆزىڭىزنى تۇتۇشنى بىلمەيدىغان قانداق شاللاق ئادەمسىز؟ — ياش بىر ساقچى ماڭا نەپرەت بىلەن ئالىيىپ، يېنىدىكى يېشى چوڭراق يەنە بىر ساقچىغا سىناق نەزەرى بىلەن قاراپ قويدى.

بۇ يەردىمۇ يەنە بوشاڭلىق قىلىپ، دوم چۈشلۈۋالغاندەك ئۈندىمەي ئولتۇرۇۋەرسەم ئىشىنىڭ يامىنىغا ئۆرۈلۈپ، قاراپ تۇرۇپ قارىلىنىپ كېتىدىغانلىقىمنى پەملىدىم-دە، ئۆزۈمنى سەل-پەل تۇتۇۋېلىپ، ئەھۋالنى تەپسىلىي، ئەينەن چۈشەندۈرۈشكە باشلىدىم، سۆزۈم يېرىملاشماستىنلا بىر ياندا مىشىلداپ ئولتۇرغان مال ساتقۇچى ئايال چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ، كۆزۈمگە قولىنى تىققۇدەك بولۇپ «رەددىيە» بەردى:

— چوپچوڭلا ئادەمنىڭ قاراپ تۇرۇپ يالغان سۆزلەۋاتقىنىنى قارىماملا، سوجاڭ! يا يۈزى قىزىرىپمۇ قويمايدىكەن بۇ داپ يۈزنىڭ! دەسلەپتە ئۇ ماڭا «چىرايلىق خېنىم، ئايدەك جېنىم، يۈز

كوي بەرسەم، بۈگۈن كەچتە بىر كۆڭۈل ئاچساق» دېدى، قارىسىلا، سوجاڭ! كېلىشتۇرۇپ دەككىسىنى بەرسەم، مەيدەمگە قول ئۇزىتىۋاتامدۇ بۇ قېرى لوكچەك! قېنى، ساقچىلارنىڭ ئالدىدا بىر ئېيتىپ باقە، بۇ قىلمىش ـ ئەتمىشلىرىڭ يالغانمىدى ـ يا؟

ئارقىدىنلا ئۇنىڭ ئېرى بۇ ئىشلارنىڭ «راستلىقى»غا گۇۋاھلىق بېرىپ، ساقچىلارغا تەھدىت سالدى:

— ئەگەر سىلەر بۇ لوكچەكنى قاتتىق جازالىمايدىغان بولساڭلار، ئۆزۈم ئۇنىڭ ئەدىپىنى بېرىمەن، پىچاق تىقىپ قارنىنى چۇۋۇۋېتىمەن، ئۇ چاغدا بۇنىڭ ئاقىۋىتىگە ئۆزۈڭلار مەسئۇل!

ياپىر! توۋا قىلدىم، جاھاندا مۇشۇنداق ئادەملەرمۇ بولىدىكەن ـ ھە! مېنى قارىتىپ قويۇپ، كاسىسىغا بىرنى ئۇرۇپلا شۇنداق يالغان ـ ياۋىداق گەپلەرنى توقۇپ چىققاندا يۈزى چىم قىلىپ قويسىچۇ، كاشكى! بۇنداق ئادەملەر ئۆزى ئەخلاقسىز تۇرۇپ باشقىلارنى ئەخلاقسىز، ئۆزى يالغانچى تۇرۇپ باشقىلارنى يالغانچى، ئۆزى تۆھمەتخور تۇرۇپ باشقىلارنى تۆھمەتخور دېيىشكە خۇشتار كېلىدىكەن. سەن تاز دېگۈچە مەن تاز دەۋالاي، دېگەن شۇكەن ـ دە!

مەن ئەينەن ئەھۋالنى ھەر قانچە قىلىپمۇ چۈشەندۈرۈپ بولالمىدىم. ھە دېسىلا ئەر ـ خوتۇن بىر ـ بىرىگە دوست تارتىشىپ، ھە دېسە ھۇ دەپ لوقما سېلىپ، يالغان پاكىتلارنى ئويدۇرۇپ چىقىرىپ «رەددىيە» بېرىپ، گېپىمنى گەپكە ئۇلاشتۇرمايتتى، ساقچىلار ھاي دېسە، ئاللا ـ كاللا دەپ ساقچى پونكىتىنى بېشىغا كىيەتتى، ئۇلارنىڭ پايدىسىغا ھۆكۈم چىقارمىغىچە بۇ بۇدۇشقاقلاردىن زادىلا قۇتۇلالمايدىغانلىقلىرىنى پەملەپ قالدىمۇ ياكى ھەددىدىن ئارتۇق جىددىيلىشىپ كېتىپ گېپىمنىڭ قولاشمايۋاتقانلىقىدىن، چىرايىمنىڭ تاتىرىپ، پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنىڭ بەزگەك تەگكەن ئادەمدەك لاغىلداپ تىترەۋاتقانلىقىدىن گۇمانلاندىمۇ، ئەيتاۋۇر، ئىككى ساقچى باش قوشۇپ بىر پەس كۇسۇرلىشىۋالغاندىن كېيىن «ئامانلىق ساقلاش بويىچە باشقۇرۇش، جازالاش نىزامنامىسى» نىڭ ئالاقىدار ماددىلىرىغا ئاساسەن جەمئىيەت تەرتىپىنى بۇزۇش، قالايمىقانلاشتۇرۇش جىنايىتى سادىر قىلغانلىقىم ئۈچۈن ماڭا 50 يۈەن جەرىمانە قويۇلغانلىقىنى، ناۋادا جەرىمانە تۆلەشنى خالىمىسام، 3 كۈن تۇتۇپ تۇرۇلىدىغانلىقىمنى ئۇقتۇردى، ئۆزۈم تاپقان بالاغا، نەگە باراي دەۋاغا. ئۈچ كۈن قامالسام ئىشنىڭ ئوخشىغىنى شۇ! ئۇ چاغدا بالا ـ چاقىلىرىم نېمە دەيدۇ؟ گېپىمگە ساقچىلار ئىشەنمەيۋاتقان يەردە ئۇلار ئىشىنەمدۇ؟ بولدىلا، پۇل دېگەن قولۇمنىڭ كىرى، يەنە تېپىۋالارمەن، ئەمما يۈز تاپماق تەس، بۇ يەردىن تېزرەك يوقىلاي... كۆڭلۈمدە مەسلىھەتنى پىشۇرۇۋېلىپ، ھەمىيىنىمدىن 50 يۈەن چىقىرىپ، ساقچىغا تەڭلىدىم، لېكىن ساقچى ئورنىدىن تۇرۇشقا ئۈلگۈرمەستىنلا ھېلىقى پاكىنەك ئادەم قولۇمدىن پۇلنى يۇلۇپ ئالدى ـ دە، پۇرلاپ ئىچكى يانچۇقىغا تىقتى.

— زىيانكەشلىككە ئۇچرىغۇچىلار دېگەن بىز جۇمۇ، بىز! شۇڭا بۇ لوكچەك تۆلەمنى سىلەرگە ئەمەس، بىزگە تۆلىشى كېرەك!

مەن بۇ يېڭى جېدەلنىڭ قانداق ھەل بولۇشىنى كۈتۈپ ئولتۇرمايلا ساقچى پونكىتىدىن يېنىپ چىقتىم، بېشىمغا ياخشىراق بىر قالپاق سېتىۋالماقچى بولغان پۇلغا ئاخىرى ئاشۇنداق بىر تۆھمەت قالپىقى سېتىۋالدىم.

www.uyghurkitap.com

سەسكىنىش

ساۋۇتنىڭ تەنها هاراق ئىچىدىغان كۈنلىرى يەنە باشلاندى، ئۇلپەتلىرى ئۇنىڭ يانچۇقىنىڭ قۇرۇقدىلىپ قالغانلىقىنى بايقاپ، ئاۋۋالقىدەكلا ئۇزلىرىنى ئالىمقاياقلارغا ئېلىشتى، بىرەر هەپتىدىن كېيىن مائاش قولىغا تەگسە، بۇ «جان دوستلىرى» يەردىن ئۈنۈپ چىققاندەكلا قايتىدىن ئۇنىڭ ئەتراپىدا پەيدا بولۇشىدۇ، ئۇنى، «قولى ئوچۇق، سېخىي ئادەم» دەپ ماختىشىدۇ، ئۇ ئېلىپ بەرگەن هاراقنى قىزارماي تۇرۇپ تىللىرىنى چاكىلدىتىپ، مەززە قىلىپ ئىچىشىدۇ، ئۇ بۇيرۇتقان گۆشلۈك قورۇمىلارنى كېلەدەك يوغان ئېچىلغان ئېغىزلىرىغا بەس - بەستە كەپلەپ سېلىشىپ، چايناشماي يۇتۇشىدۇ، ساۋۇت مانا شۇنداق چاغلاردا ئۇلارنىڭ ئاي ئاخىرىسىدىكى نامەرتلىكىنى يۈزىگە سېلىپ، بۇ تۇزكور ئاغىنىلىرىنى رەسۋا قىلغۇسى كېلىدۇ - يۇ، لېكىن ئۇلارنىڭ قەنتتەك سۆزلىرىنى ئاڭلاپ يەنىلا كۆڭلى ئېرىپ كېتىپ، ئۇنداق قىلىشقا يۈزى چىدىماي قالىدۇ. بۈگۈن نېمىشقىدۇر ساۋۇتنىڭ كۆڭلى تولىمۇ يېرىم، يانچۇقىنى قېقىشتۇرۇپ، ئاران ئالغان بىر بوتۇلكا ناچار هاراق ئاغزىغا زادىلا تېتىمىدىغاندەك ئەمەس، ئۇنىڭ ئۈستىگە زاكۇسكا قىلىدىغان هېچنېمە يوق، زىرە بىلەن لازا كۆپرەك سېلىنىپ مەززىلىك پىشۇرۇلغان بەش زىخ كاۋاپ ياكى ئوخشىتىپ قورۇلغان بىرەر تەخسە گۆشلۈك قورۇما بولغان بولسىغۇ خويما ئوبدان بولاتتى، هاراقنىڭ ناچارلىقىمۇ ئانچە چىنىپ كەتمەيتتى، ئامال قانچە؟ يانچۇق قۇرۇق، ئېغىزغا سېرىق سۇ كەلتۈرىدىغان بۇ نەرسىلەرنى كۆزنى مۆلدۈرلىتىپ قاراپ ئولتۇرغانغا بەر-

مەيدۇ، بۇ بەدبۇي، قاقسىق نەرسىنى ئىچ-
مەي دېسە تېخى! خۇمارى تۇتۇپ كەتسە
گېلى قىچىشىپ، بەدىنى تىكەنلىشىپ، ئاغ-
زىغا سېرىق سۇ يىغىلىۋېلىپ، زادىلا بو-
لالماي قالىدۇ، ھەتتا بەزىدە جاندىن كەچ-
كۈدەك بولۇپ كېتىدۇ، كۆڭلى تارتقان شۇ
نەرسىگە قانغاندىن كېيىنكى خۇش كەيپ-
نىڭ پەيزىنى سۈرۈشنىڭ نەقەدەر ھوزۇر-
لۇقىنى بىر دېمە! بۇنى ئادەتتىكى سۆز-
ئىباردىلەر بىلەن ئىزھار قىلىپ بېرىش تەس،
بۇنداق چاغلاردا بەزىدە ئۆزۈڭنى لەرزان
لەيلەپ يۈرگەن بۇلۇتلار ئۈستىدە سەيلە
قىلىۋاتقاندەك خۇشال، يېنىك سېزىسەن.
ھاياتىڭدىكى ئەڭ كۆڭۈللۈك ئىشلار يادىڭ-
غا يېتىدۇ. شۇڭا بەخت، دەرياسىدا راھەتلى-
نىپ ئۈزۈپ، ئۆزۈڭنى تۇتۇۋالالماي قاقاق-
لاپ كۈلۈۋېتىسەن، بەزىدە دەرد-ھەسرى-
تىڭ ئېسىڭگە چۈشۈپ، قالىدۇ، ئەسلىمىلەر
تېخى رەھىمسىزلىك بىلەن يۈرىكىڭنى تى-
لىپ ئۆتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن كونا يارالىق قوز-
غىلىدۇ، ئىختىيارسىز ھۆركىرەپ يىغلىۋېتى-
سەن. ئىچىڭ بوشاپ قالغاندەك بولىدۇ،
قىسقىسى، ھاراقسىز ياشىغاننىڭ ھېچقانچە
لەززىتى يوق، بۇنى قەدىمكىلەرمۇ چۈشىنىپ
يېتىپتىكەنغۇ، توختىنىڭ ئېيتىشىچە، نۇرغۇن
كلاسسىك شائىرلار ئەتىدىن كەچكىچە مەست
يۈرۈيدىكەندۇق، مەستچىلىكتە يازغان شېئىر-
لىرى ھەممىدىن ئېسىل چىقىدىكەندۇق، بە-
زىلىرى تېخى مەينى ئۇلۇغلاپ شېئىر يې-
زىپ شۆھرەت قازىنىپتىكەن. دېمەك، ئاشۇ
شائىرلار ئۆز ئەمەلىيىتىدىن ئۆتكۈزۈش
ئارقىلىق مەينىڭ كارامىتى بار خىسلەتلىك
ئىچىملىك ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىشقان،
بولمىسا ئۇلار كىشىنىڭ يۈرەك تارلىرىنى تىترى-
تىدىغان ئاشۇنداق ياخشى شېئىرلارنى يا-
زالارمىدى؟! ئۇنىڭ ئۈستىگە شۇ زامانلاردا
مەينىڭ قەدرىگە يېتىدىغانلارمۇ كۆپ بولمىسا
كېرەك، بولمىساكىممۇ ئاشۇمەيخۇمار شائىرلارنىڭ
ئەمگىكىگە توغرا، ئادىل باھا بېرەتتى دەي-
سەن؟ ھەي، ھەي! ئەھۋالدىن قارىغاندا،
يەنىلا شۇ قەدىمكى ئادەملەر ياخشىكەندۇق
جۇمۇ! ھېچ بولمىسا، مەيخۇمار كىشىلەرنى
چەكلىمەيدىكەندۇق. ھازىرچۇ، ئازراق ئى-
چىپ قىڭغىر-سىڭغىر دەسسەپ قالدىڭمۇ،
بولدى، ئادەملەر شۇ ھامان ئەتراپىڭغا گۇر-
رىدە ئولىشىدۇ، ئاجايىپ-غارايىپ مەخلۇقنى
ئۇچرىتىپ قالغاندەك، بېشىڭدىن ئايىغىڭغىچە
ھەيران بولۇپ قارىشىدۇ، بۇنى ئاز دېگەندەك
تىل-ئاھانەت ياغدۇرىدۇ، بەزىلەر تېخى:
ھۇ نىجىس مەست، ئۆلمىگۈر ھاراقكەش!
دەپ تىللىغىنىچە ئاغزى-بۇرنىنى چىمىڭ
ئېتىپ، يەۋېتىدىغاندەك كۆز ئالايتىپ، تۇفى!
دەپ يەرگە تۈكۈرۈپ، بىرەر كېسەلىك يۇ-
قۇپ قالىدىغاندەك يېنىڭدىن ئالدىراپ-
تېنەپ كېتىپ قېلىشىدۇ، ئۇلار زادى نې-
مىشقا شۇنچە يىرگىنىپ كېتىدىغاندۇ؟ مەي-
لى، ئۇلار نىغۇ يات خەقلەر دەيلى، ھەر نېمە
دېسە دەۋەرسۇن، ئاغزىنىڭ يېلى، لېكىن
ھېچ بولمىسا قولغا قول، پۇتقا پۇت بولىدى-
غان خوتۇنى ئۇنى چۈشەنسە بولمامدۇ؟ ئا-
دەمنى ھەممىدىن بەك ئېچىندۇرىدىغان
يېرى شۇ ئەمەسمۇ! خوتۇنى ئۇنىڭ دەرد-
ھالىغا يېتىش ئۇياقتا تۇرسۇن، ئەكسىچە
ھە دېسىلا ئۇنى ئەيىبلىگىنى ئەيىبلىگەن،
ئۇنىڭ مائاشىمۇ 100 كويدىن ئاشىدىغۇ،
شۇنى يەتكۈزۈپ خەجلىسە بولمىدىمۇ! خو-
تۇن خەق ئاچكۆز كېلىدۇ، دېگەن گەپ
بىكار ئېيتىلمىغان ئوخشايدۇ، بولمىسا ئۇ-
نىڭ مائاشىغا كۆز قىزارتىپ نېمە قىلىدۇ؟
ئېرىنى ئامانسىي خۇدا ھاراق ئىچكىلى قويسا

نېمىسى كېمىپ قالاتتى؟! «ئۇچ بالىغا ئاتا بولغان ئادەمنىڭمۇ ئۆزىنى تۇتۇۋېلىشىنى بىلمىگىنى نېمىسى؟ سەتلىشىپ كېتىندىلا مەست يۈرۈپلا، خەلقىي ئالىم ئالدىدا يۈزۈمنى كۆتۈرەلمەي قالدىم، قويسىلا سىلىدەك ئەرنى ...!» تووا، خوتۇن خەقنىڭ بۇنىڭدىن باشقا دېيىدىغان گېپى يوقمىدۇ؟ خوتۇنى ئەتىدىن - كەچكىچە ئۇنىڭغا ئەنە شۇنداق بىلجىرلاپ، قۇلاق - مېڭىسىنى يەيدۇ. خوتۇنىنىڭ ئېيتىشىچە، ھاراقنىڭ كاساپىتىدىن ئۇ يەنە نۇرغۇن كۆڭۈلسىزلىك، ئەخمىقانە ئىشلارنى سادىر قىلغانمىش. بىر كۈنى كەچتە خوتۇنى زاۋۇتتا بىللە ئىشلەيدىغان يېقىن دوستى مەلىكىزاتنى ئۆيىگە باشلاپ كەلسە، غەرق مەست بولۇپ كەتكەن ساۋۇت ئېشىپ قالغان يېرىم بوتۇلكا ھاراقنى شىمىنىڭ يانچۇقىدىن چىقىرىپ، رادىئونىڭ ئۈستىدىرەك تامغا چاپلاقلىق تۇرغان سۈرەتتىكى قىزنىڭ ئاغزىغا ھەدەپ قويۇۋاتقۇدەكمىش،يەنە تېخى: ئىچسىلە خېنىم، ئىچسىلە، تارتىنماي ئىچسىلە، ئاتىلىرى بارمىدى بۇ شەھەردە، ئانىلىرى بارمىدى بۇ شەھەردە؟ ھاراق دېگەننى بىز ئىچمەي كىم ئىچسۇن؟ ئۆيدە سىلىدەك چىرايلىق ئۆلپەت كۈتۈپ تۇرغانلىقىنى بىلگەن بولسامغۇ ئاشخانىدا لاغايلاپ يۈرمەي بالدۇرراق قايتىپ كېلىدىكەنمەن، ھېلىمۇ كېچىكىپ قالماپتىمەن، ھە، قېنى ئەممىسە، خوشە! مۇشۇنداق ئىچمىسىز، مۇشۇنداق ياشايمىز! دېگەندەك بولمىغۇر گەپلەرنى قىلىپ، رەسىمگە ھاراق ئىچۈرگەچ ئۆزىمۇ ئىچىۋاتقۇدەكمىش، بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي قورسىقىنى چاڭگاللىغىنىچە قاقاقلاپ كۈلگىلى تۇرغان ھېلىقى قىزنىڭ ئۇچىيى تۈزۈلۈپ كەتكىلى تاس - تاماس قالغانمىش، خوتۇنى ئىزادىن ئۆلمەپتىمىش - يۇ، ئۇنىڭ بېرىسى بوپتىمىش، شۇمۇ گەپ بولدىمۇ؟ خوتۇن خەق گەپ توقۇشقا نېمىدېگەن ئۇستا - ھە! ئۇنىڭ ھاراققا بولغان رايىنى ياندۇرۇش ئۈچۈن ھېيلىگەر خوتۇنىنىڭ باش قاتۇرۇپ تېپىپ چىققان بۇ گېپىنى قارىمامدىغان! ئۇنداقتا ئۆزىنى خېلى ئەر چاغلاپ يۈرىدىغان ساۋۇت قانداق ئورۇنغا چۈشۈپ قالدۇ؟ ئۆتۈپ كەتكەن ماز، چۆپرەندىنىڭ ئۆزى بولۇپ قالامدۇ؟ ياق، بۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس، ساۋۇت بۇنىڭغا ھەرگىز ئىشەنمەيدۇ، ئۇ ئۆلسىمۇ ھاراقنىڭ قۇلى بولۇپ قالمايدۇ، قاراپ تۇرۇپ بىر بوتۇلكا ھاراقمۇ ئۇنى شۇنداق ھەررەك - سەررەك ئۈسسۇلغا سالالامدۇ؟ ھاراق ناھايەت ئۇنىڭ مېڭىسىنى ئاچىدۇ، غەيرەتىگە غەيرەت قوشىدۇ، خىزمەتنى ياخشى ئىشلىشىگە مەدەت بېرىدۇ، ئىدارىدىكىلەرنىڭ غۇتۇلداشقىنىمۇ بىكار، تەنقىدلەشسە تەنقىدلىشىۋەرسۇن، ھاراقنى ئۇ باشقىلارنىڭ پۇلىغا ئىچمىدى، ئۆز پۇلىغا ئىچتى، خىزمەتتىمۇ كەتكۈزۈپ قويغان يېرى يوق، كۆپرەك ئىچكەندە شىرەگە بېشىنى قويۇپ ئانچەمۇنچە ئۇخلاپ قېلىشى ھېچقانچە ئىش ئەمەس، بۇنىڭ ئەيىبلىگۈچىلىك نېمىسى بار؟ ھاراق ئىچمەيدىغان سادىر كوچاڭنىڭمۇ ئىش ۋاقتىدا ساقادا كېرىلىپ يېتىپ ئۆيدىكىگە ئوخشاش خورەك تارتىپ ئۇخلاۋاتقىنىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەنغۇ؟ ھېلىقى جا ئاكتىپلار نېمىشقا كوچاڭغا گەپ قىلالماي ئۇنىڭغىلا يېپىشىۋالىدىكەن؟ بۇ كۆرەلمەسلىك بولماي نېمە؟ باشلىق بولماي ئادەتتىكى كادىر بولغانلىقى ئۈچۈنلا ئاشۇنداق بوزەك قىلىنامدىكەن؟! ناھەقلىق - تە، بۇ،ناھەقلىق! ئەمدى قاراپ تۇرۇپ خو...

تۇنىمۇ يۇقىرىقىدەك قاملاشمىغان گەپلەرنى توقۇپ چىقىپ ئۇنى ھاراقتىن بەزدۇرمەكچى بولۇۋاتىدۇ، بۇ ئەمەلگە ئاشمايدىغان خام - خىيال! ساۋۇت ھاراقتىن ئايرىلالمايدۇ، ھاراق ساۋۇتتىن! ھاراق ئۇنىڭ يۈرەك يارىسىنى ساقايتقان، دەردىگە دەرمان بولغان. ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ شەيئەتچىسىنى مەڭگۈ ئۇنۇتمايدۇ. ھېلىمۇ ئېسىمدە: بۇنىڭدىن 15 يىل ئىلگىرى ساۋۇت پەرىزاتتەك گۈزەل بىر قىزغا غايىبانە ئاشىق بولۇپ قالغان، ئۇنىڭ دەردىدە يىغلىغان - قاقشىغان، ئاخىرى پۇرسەت تېپىپ ئۇ قىز بىلەن تونۇشۇپ، ئۆز مۇھەببىتىنى ئىزھار قىلغان. ئەپسۇسكى، ئۇ ھېلىقى قىزنىڭ مۇھەببىتىگە نائىل بولالماي ئارماندا قېلىپ، ۋاپاسىز دۇنيا بىلەن خوشلىشىش نىيىتىگىمۇ كەلگەن، كېيىنچە ھاراقتىن تەسەللىي تېپىپ، ھاياتلىق شامىنى ئۆچۈرمىگەن. ئارىدىن ئۈچ يىل ئۆتكەندىن كېيىن ھازىرقى خوتۇنى بىلەن تونۇشتى، توي قىلدى، باللىقمۇ بولدى. خوتۇنىمۇ ئوبدان خوتۇن، ئادەمگە كۆيۈنۈشنى بىلىدۇ، ئۇنىڭ ھالىدىن يامان ئەمەس خەۋەر ئالىدۇ. شۇغىنىسى كوت - كوت، ئۇن گەپنىڭ توقسۇزىدا ھاراقنى تاشلىسىلا دەيدۇ، مەقسىتىگە يېتەلمىگەندە ھېلىقىدەك بولمىغۇر گەپلەرنىمۇ توقۇپ چىقىدۇ، لېكىن بۇ گەپلەرنى پۈتۈنلەي يالغانمىكىن دەي دېسەڭ ئەتىسى رادىئونىڭ بۇزۇلۇپ قالغانلىقى ھەقىقەتەن راست. ساۋۇت ئاۋازى، چىقماس بولۇپ قالغان، بىر خىل بەدبۇي، سېسىق ھىد دىمىقىغا ئۇرۇلۇپ تۇرغان رادىئو قوبۇللىغۇچنى كۆتۈرۈپ، سىلكىپ بېقىپ، چۇلدۇقشىغان ئاۋاز چىقىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ: كىم بۇنىڭغا ھاراق تۆكۈپ قويدى؟ دەپ قەھرى بىلەن ۋارقىراپ كەتكەن. مانا شۇ چاغدا خوتۇنى «بۇنى ئۆزلىرىدىن سورىسىلا!» دەپ ھېلىقى ۋەقەنى سۆزلەپ بەرگەن، ساۋۇت بىر پەس ئويلىنىپ قالغان، لېكىن ئۆزىنىڭ ئۇنداق ئەخمىقانە ئىشلارنى قىلىپ يۈرۈشكە زادىلا ئىشەنگۈسى كەلمىگەن، بۇنىڭدىن ئىككى يىلدەك ئىلگىرى خوتۇنى ئۇنى ھەر قانچە قىلىپمۇ گەپكە كۆندۈرەلمەي ئاچچىقىدا «DDW» ئىچىۋېلىپ ئۇ ئالەمگە سەپەر قىلغىلى. تاس قالدى. بۇ ئىشتىن ئۇ خېلىلا چۆچۈدى، خوتۇنى دوختۇرخانىدىن ساقىيىپ چىققۇچە بولغان ئارىلىقتا باللىرىغا قارايمەن دەپ كۆرمىگەن كۈنى قالمىدى. مانا شۇندىلا ئۇ خوتۇنىنىڭ دەردىنى چۈشەنگەندەك، قەدرىگە يەتكەندەك بولدى. بىرەر ئايغىچە ئانچە كۆپ ھاراق ئىچمىدى. ئادەم يارىسى ساقايغاندا تارتقان ئازابلىرىنى ئۇنتۇپ قالغاندەك، ئۇمۇ بارا - بارا يەنىلا ئۆز يولىغا كىرىۋالدى. بۇرۇنقىغا ئوخشاشلا يۈرىكىنى ھاياجانغا سالىدىغان چىرايلىق سۆزلەر ئىچىدە ئۆزئارا سوقۇشتۇرۇلۇپ، يېقىملىق جىرىڭلىغان رومكىلار ئىچىدىن ھايات لەززىتىنى ئىزدەيدىغان بولۇۋالدى. بۈگۈنمۇ شۇ لەززەتنى ئىزدەپ، ئىشتىن چۈشۈپلا كوچا دوقمۇشىدىكى ئاشخانىغا كىرگەنىدى، ئەپسۇسكى، تەلىيىگە يارىشا كونا ئۈلپەتلىرىدىن بىرەرسىمۇ ئۇچرىمىدى. نائىلاج يولغا چۈشلۈق بىر بوتۇلكا ناچار ھاراق ئالدى. بۇنداق ھاراقنى زاكوسكىسىز ئىچىش ھەقىقەتەنمۇ تەسكە چۈشىدىكەن، شۇنداقتىمۇ ساۋۇت خىيال بىلەن بولۇپ كېتىپ، بوتۇلكىنى يېرىملاشتۇرۇپ قويغىنىنى سەزمەيلا قالدى. يېنىدا مۇڭداشقۇدەك بىرەرسى بولسىچۇ، كاشكى!

هەي، بىتەلەي ساۋۇت، سېنى ئاناڭ داق يەرگە تۇغقان بولغىيمىدى؟ خەجلەي دېسەڭ يېتىپ ئاشقۇدەك پۇلۇڭ، مۇكىدىشاي دېسەڭ جانغا ئەسقاتقۇدەك ئاغىنەڭ يوق، شۇمۇ تۇرمۇش بولدىمۇ؟ ھەتتىگىنەي، ھەتتىگىنەي! ... ساۋۇت زېرىكىپ، ئاشخانىدىن يېنىپ چىقتى. ئەتراپنى قاراڭغۇلۇق قاپلىغان، كوچا چىراغلىرى ماشىنا چاقلىرى ئاستىدا چىڭدىلىپ سىيلىقلىشىپ كەتكەن ئاپئاق قار ئۈستىدە سۇس يالتىرايتتى، 11 - ئاي بولۇشىغا قارىماي ھاۋا خېلىلا سوۋۇپ كەتكەن بولۇپ، سوغۇق شامال يۈزنى چېقىپ ئۆتەتتى. نەگە بېرىش كېرەك؟ ئۆيىگە قايتسۇنمۇ؟ ياق، تېخى ئەتىگەن، ھازىر مۇشۇ پېتى بارسا يەنە خوتۇنىنىڭ تاپا-تەنىسىگە قالىدۇ، ئۇنىڭدىن كۆرە بالا-چاقىسى ئۇخلاپ قالغاندا ئۆيىگە تۇيدۇرماي غىپپىدە كىرىپ يېتىۋالغىنى تۈزۈك. ئۇنداقتا يەنە بىرەر-ئىككى سائەتنى نەدە ئۆتكۈزسە بولىدىكىن؟ توغرا، بۈگۈن كەچتە ياخشى كىنو بار دېيىشىۋاتاتتى، بىر قېتىم كىنو كۆرگەنگە يەتمەيدۇ، پۇلچۇ؟ يەنە كولاپ باقسا يانچۇقىنىڭ بىرەر بۇلۇڭىدىن ئېزىپ-تېزىپ قالغان ئۇچ موچەن چىقىپ قالامىسىكىن؟ بولدى قوي ساۋۇت، ئاۋارە بولما، ھازىر سېنىڭ قەلەندەردىن نېمە پەرقىڭ بار؟ يانچۇقىڭنىڭ ئەستىرىنى ئەتىۋر ئۆرۈپ ئاقتۇرساڭمۇ بىر تىيىن چىقىدىغاندەك ئەمەس، باشقا ئامالىڭ بولمىغاندىكىن، ئاۋۋال كىنوخانا ئالدىغا بېرىپ باق، ئاندىن بىر گەپ بولار...

ساۋۇت يىقىلىپ چۈشۈشتىن ئېھتىيات قىلىپ، يول چېتىدە ئاۋايلاپ ماڭماقتا. يېرىملاشقان بوتۇلكىنىڭ بېشى ھاراقكەش ئىكەنلىكىنى خەلقىي-ئالەمگە جاكارلاۋاتقاندەك، شىمىنىڭ يانچۇقىدىن چوقچىيىپ چىقىپ تۇرىدۇ، يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلار ئۇنىڭغا يىرگىنىپ قارىشىدۇ، ساۋۇت بۇنىڭغا پىسەنت قىلىپمۇ قويمايدۇ، گويا ئۆزىنىڭ ھاراق يىقىتالمايدىغان «زەبەردەست قەھرىمان» ئىكەنلىكىنى نامايان قىلماقچى بولغاندەك چاپىنىنىڭ تۈگمىسىنى يېشىپ، مەيدىسىنى ئېچىۋېتىپ، غازدىنىمۇ ئۆتە گىدىيىۋالدى، پات-پات ئوڭ قولىنىڭ بەش بارمىقىنى تاغاق قىلىپ، ئاق سانجىلىشقا باشلىغان چۇۋۇق پاخما چاچلىرىنى ئارقىسىغا قارىتىپ تاراپ قويىدۇ، بەزىدە «ئەرنىڭ سۆلتى» دەپ ھېسابلاپ، ۋاقتى-ۋاقتىدا قىرىپ تۇرۇشقا كۆزى قىيماي بولۇشىغا قويۇۋېتىش نەتىجىسىدە تىكەنلىشىپ، ئاق-سېرىق چىرايىنى قاپلاپ كەتكەن سىم ساقىلىنى مەغرۇرلۇق بىلەن سىيلاپ-سىيپاپ قويىدۇ، بەزىدە تۇيۇقسىز ئۇششۇپ قېلىپ چۈشۈپ كېتىشتىن ئەنسىرەۋاتقاندەك، مايمۇن ساغرىسىنى ئەسلىتىدىغان قىپقىزىل بۇرنىنىڭ ئۇچىنى تۇتۇپ باقىدۇ، چىرت قىلىپ تولا تۈكۈرۈۋەرگەنلىكتىن، جاۋغايلىرى ۋە ئۇششۇق ئېڭەكلىكىگە چۈشۈپ مۇز ئۇنچە بولۇپ قېتىشقا تەمشىلىۋاتقان تۈكۈرۈك چاچراندىلىرىنى سول قولىنىڭ دومبىسى بىلەن ئېرتىۋېتىدۇ، تۇرۇپ-تۇرۇپ سالپىيىپ چۈشكەن ياپما قاپىقى ئاستىدىكى ئورا كۆزلىرىنى چوڭ ئېچىپ، ئۇنىڭ-بۇنىڭغا مەڭگىستىمگەن ھالدا قارايدۇ. دېمىسىمۇ ئۇ «رومكا سوقۇشتۇرۇش جېڭى» دىكى «قەھرىمان» بولۇشقا مۇناسىپ، ئادەتتىكى ئادەملەر بۇنداق يۇقىرى گرادۇسلۇق بىر بوتۇلكا ئاق ھاراقنىڭ يېرىمىنى ئاچ قورساققا زاكۇسكىسىز ئىچىپ قو-

www.uyghurkitap.com

يەدىغان بولسا، شۇ يەرنىڭ ئۆزىدىلا تىك موللاق چۈشمىگەن تەقدىردىمۇ مەست بولۇپ خۇددىنى بىلمەي يىتىپ قېلىشى مۇمكىن، لېكىن ئۇزۇن يىلدىن بۇيان هاراقتا قانغىچە چىلىنىپ خېلىلا «چېنىقىپ» قالغان ساۋۇتقا نىسبەتەن بۇ ھېچقانچە ئىش ئەمەس. ھاراق سوغۇق شامالنىڭ تەسىرىدە ئۆز كۈچىنى ئاز-تولا كۆرسەتسىمۇ ساۋۇتنىڭ مېڭىسى يەنىلا ناھايىتى سەگەك ئىدى. ئانچە-مۇنچە دەلدۇگۇنۇپ كېتىشىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئۇنىڭ ھازىرقى يۈرۈش-تۇرۇشى ساق كىشىلەردىن ئانچە پەرقلەنمەيتتى. ساۋۇت بىر ئېسىپ، ئىككى ئېسىپ شەھەر ئوتتۇرىسىغا جايلاشقان «خەلق كىنوخانىسى» ئالدىغا يېتىپ كەلدى. كىنو ئاللىقاچان باشلىنىپ كەتكەن بولۇپ، سىرتتا ئادەم كۆرۈنمەيتتى.

كېچىكىپ قاپتىمەن-دە! — دېدى ئۇ خورسىنغان ھالدا پەلەمپەيگە ئولتۇرۇۋېتىپ، — بالدۇرراق كەلگەن بولسامچۇ، ھەي ئىست، ھېچبولمىغاندا بىرەر تونۇش-بىلىشنى تېپىپ بىرەر بېلەت ئوندۇرۇۋالسامدىدىم، ئۇنداقتا بۇ چاققىچە ئىسسىق كىنوخانا ئىچىدە ھوزۇرلىنىپ كىنو كۆرگەن بولاتتىم، سوغۇق تالادا بەزگەك تەگكەن ئادەمدەك بۇنداق تىترەپ ئولتۇرۇشۇمنىڭ ھاجىتى قالمايتتى...

تۇيۇقسىز ئۇنىڭ قۇلىقىغا كىنوخانا تېمىنىڭ شەرقىي دۇقمۇشىدىكى بۇلۇڭدىن كېلىۋاتقان غەيرىي بىر ئاۋۇش ئاڭلاندى، بۇ خۇددى شېرىن چۈش قوينىغا غەرق بولۇپ كەتكەن ئادەمنىڭ جۆيلۈۋاتقان ئاۋازىغا ئوخشايتتى. ساۋۇت ئورنىدىن تۇرۇپ، دوقمۇشتىن قايرىلىشىدى، كۆز ئالدىدا مۇنداق بىر كۆرۈنۈش پەيدا بولدى: غەرق مەست بولۇپ كەتكەن بىر ئادەم قار ئۈستىدە ئوڭدا ياتاتتى، ياندۇرغان قۇسۇقلىرى ئاغزى-بۇرنى، يۈز-كۆزىنى قاپلاپ كەتكەچكە، ئۇنىڭ ئەسلى چىرايىنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى پەرق قىلغىلى بولمايتتى، ئاڭغىچە قاياقتىندۇر دۈگدىيىپ كەتكەن بىر كۈچۈك پەيدا بولدى-دە، ئۇنىڭ يۈزىدىكى قۇسۇقلارنى ئاچكۆزلۈك بىلەن شالاپلىتىپ يالاشقا باشلىدى. شۇ زامات مەستكە جان كىرگەندەك ئىككى قولىنى كەڭ كېرىپ، كۈچۈكنىڭ بوينىغا چىڭ گىرە سېلىۋالدى، كۈچۈك قورققىنىدىن ئارقىسىغا تىرەجەيتتى. ئۇ بولسا تېخىمۇ چىڭ قۇچاقلايتتى.

— سۆيە، مەشۇقۇم، سۆي! — دەيتتى ئۇ ھاياجانلانغان ھالدا تىترەڭگۈ ئاۋاز بىلەن، — ئانامۇ مېنى بۇنداق مېھرى بىلەن سۆيۈپ باقمىغان، خوتۇنۇممۇ بۇنداق قىزغىن سۆيمىگەن، سەن ئاتەشتەك لەۋلىرىڭ بىلەن يۈرىكىمدىكى مۇزنى ئېرىتتىۋەتتىڭ، مېنى ئۇزۇن يىللىق دەرد-ھەسرەتتىن خالاس قىلدىڭ، قەسەم قىلىمەنكى، بۇ دۇنيادا مەن پەقەت سېنىلا ياخشى كۆرىمەن، سەندىن باشقا ئاشنام يوق، ماڭا ئىشەن، سۆيۈملۈكۈم! قېنى، يەنە بىرنى سۆيۈۋەتكىنە، ھەي مانا مۇشۇنداق! نەگە قاچىسەن؟ ئالدىرىما دەيمەن، سۆيە، سۆي! توختىماي سۆي! جېنىمدىن كېچىشكە رازىمەنكى، سەندىن ھەرگىز كەچمەيمەن، قۇچىقىڭدا جان بېرىش مېنىڭ بەختىم، راست ئېيتىۋاتىمەن، يالغان گەپ قىلسام قان قۇسۇپ ئۆلەي! تارتىنماي سۆيۈۋەر دەيمەن، ھېچكىم كۆرمەيدۇ، كۆرسىمۇ مەيلى ئەمەسمۇ، ئوغۇل بالا دېگەن ھېچنېمىدىن قورقمايدۇ. شۇن-

www.uyghurkitap.com

داق؛ ھېچنېمىدىن قورقمايدۇ! بۇدا ئەجەپمۇ ياخشى سۆيدۇڭا، رەھمەت! بارىكاللا! گۈزىلىم، ئامرىقىم، جېنىم...

مەست ئادەم ئاۋازىنى ئۈزۈپ-ئۈزۈپ چىقىرىپ، يەنە ئاللىنېمىلەرنى دەپ بىلجىرلايتتى، ساۋۇت بۇ ئەھۋالنى كۆرۈپ، قېقىپ قويغان قوزۇقتەك قېتىپلا قالدى، خوتۇنىنىڭ گەپلىرىگە ئۇنىڭ زادىلا ئىشەنگۈسى كەلمىگەن ئەمەسمىدى، ئەمدى كۆز ئالدىدا يۈز بېرىۋاتقان بۇ ئەھۋالغا نېمە دېگۈلۈك؟ ئەھۋالدىن قارىغاندا ئادەم مەستچىلىكتە ئەس-ھوشىنى ۋە ئادەملىك غۇرۇرىنى يوقىتىپ، راستىنلا لى-نى كۆلكىلىك ئىشلارنى قىلىپ قويىدىغان ئوخشايدۇ، بولۇپمۇ قىشتا خوتۇنى مۇنداق بىر ئىشنىمۇ ئېيتىپ بەرگەن: ئۆيگە غەرق مەست پېتى قايتىپ كەلگەن ساۋۇتنىڭ كۆزىگە لاۋۇلداپ كۆيۈۋاتقان ئوتنىڭ تەپتىدە قىزىرىپ كەتكەن مەشنىڭ كانىيى بېشىغا قىزىل ياغلىق ئارتىۋالغان گۈزەل بىر قىز بولۇپ كۆرۈنۈپ كەتكەن، شۇنىڭ بىلەن ئۇ خوتۇنىنىڭ ۋارقىراشلىرىغىمۇ پەرۋا قىلماي، مەش كانىيىنى قۇچاقلاپ سۆيۈپ، قول ۋە لەۋلىرىنىڭ بىر قات تېرىسىدىن مەھرۇم قالغان، ئەتىسى ئۇنىڭ تېرىسى سويۇلۇپ كەتكەن يەرلىرىنىڭ ئېچىشىپ ئاغرىپ تۇرغىنىغا قارىماي، ئاشۇنداق كۈلكىلىك ئىش قىلىپ قويغانلىقىنى زادىلا بويىنىغا ئالغۇسى كەلمىگەنىدى. ئەمدىلىكتە ئاشۇ ئىشلارنىڭ راستلىقىغا ئىشەنمەكتىن باشقا چارە يوق، ساۋۇت ئىچ-ئىچىدىن سەسكىنىپ كەتتى. ھېلىقى مەستنىڭ قولىنى كۈچۈكنىڭ بويىنىدىن مىڭ تەسلىكتە ئاجرىتىپ، كىرلىشىپ كەتكەن قول ياغلىقى بىلەن ئۇنىڭ يۈز-كۆزىدىكى قۇسۇقلارنى پاكىز سۈرتتى، ئاندىن ئۇنى ھاپاش قىلىپ ئۆيگە قاراپ كېتىۋېتىپ، شىمىنىڭ يانچۇقىدىن چوخچىيىپ چىقىپ تۇرغان ھېلىقى يېرىم بوتۇلكا ھاراقنى ئەخلەت ساندۇقىغا زەرب بىلەن چۆرۈپ تاشلىۋەتتى...

مەسئۇل مۇھەررىر ئارسلان

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسى يىغىندا ئاپتونوم رايونىمىز
بويىچە كەسپىي يازغۇچىلار يىغىنى چاقىردى.

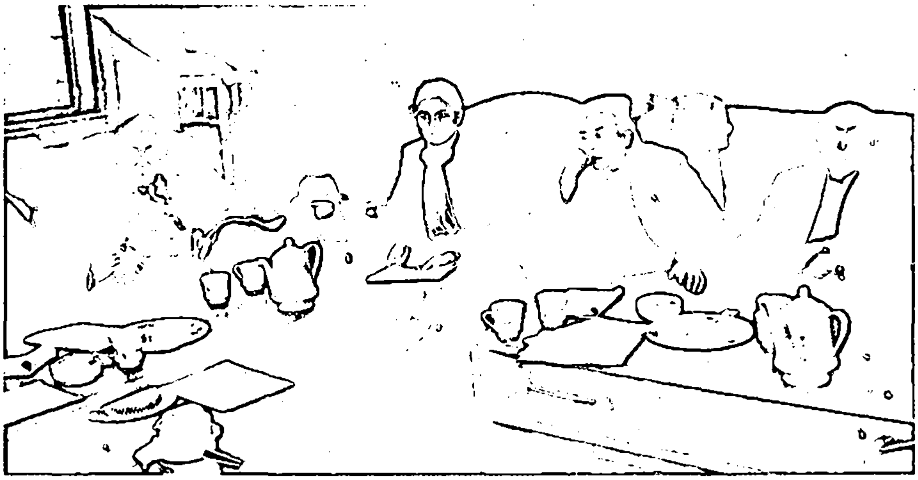

سۈرەتتە: يىغىندىن كۆرۈنۈشلەر.

سۈرەتلەرنى فىلىم تۇرسۇن تارتقان.

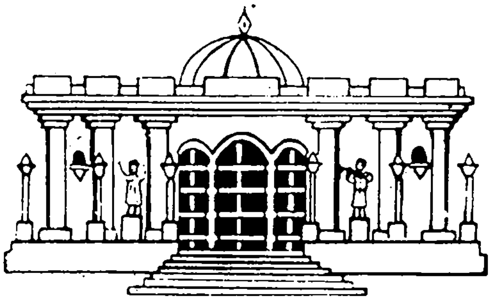

تارىم

《塔 里 木》 文学月刊 （维 吾 尔 文）

TARIMAMONTHLY LITERATURE JOURNAL
IN UIGHUR LANGUAGE

1990 ـ يىل 6 ـ سان (352 ـ سان)، 40 ـ يىل نەشرى.
تۈزگۈچى «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى.
ئۈرۈمچى دېموكراتىيە يولى 32 ـ قورۇ، تېلېفون نومۇرى: 78784.
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى. شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى.
ئۈرۈمچى پوچتا ئىدارىسىدىن تارقىتىلىدۇ. مەملىكەت بويىچە ھەممە
جايلاردىكى پوچتا ئىدارىلىرى مۇشتىرى قوبۇل قىلىدۇ.

编　　辑：《塔里木》编辑部
出　　版：新疆人民出版社
印　　刷：新疆新华印刷厂
发　　行：乌鲁木齐市邮局
订阅、零售：各 地 邮 局 所

مەملىكەت بويىچە بىرلىككە كەلگەن ژۇرنال نومۇرى: CN 65 ـ 1010 / I
ژۇرنال ۋاكالەت نومۇرى: 66 – 58. باسما تاۋاق: 10، باھاسى: 1.40 يۈەن.
پوچتا نومۇرى:

国内统一刊号： CN 65－1010／I
本刊代号：58－66 定 价：1.40元
邮政编码：830002